

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

P.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

culo pollutionis extra vas, vide V. *Taurus*, v. 5. & o. †

P A P A.

Papa caput Ecclesie. **P**apa est Vicarius Christi, cuius est terra, & plenitudo eius: caput totius Ecclesie, & specialiter verò Cardinalium (vide V. *Cardinalatus*, num. 1.) à quibus à quibus eligitur, (vt dictum est V. *no accipit Cardinales in eligendo Pontifice*), non tamen accipit potestatem: quia eam accipit immediatè à Deo, electio verò est solum conditio sine qua Deus non confert *part. 1. tract. 2. resol. 126*. Multi autem, inter quos Barbatia *vol. 4. con. 40* existimant, Papam non posse sine Cardinalium interuentu ardua Ecclesie negotia definire, creare nimirum Cardinales, transferre Episcopos, legem generalem promulgare, feuda magna concedere, legatos mittere, & similia, additque, sacrum Collegium habere quasi possessionem huius iuris. Probat autem tum ex cap. *per venerabilem, vers. rationibus, qui sibi sine legit*, ubi Papa docere videtur, quod Cardinales sint sui veluti coniudices, instar Sacerdotum Leuitici eum supremo iudice: tum quia Cardinales videntur vice Apostolorum fungi, qui parem cum Petro potestatem habuisse dicuntur in cap. *in nono ibi pari consortio, 21. dist.* Dicendum tamen est, convenientissimè quidem esse quòd Summus Pontifex in arduis Ecclesie negotiis Cardinalium consilium adhibeat, ac proinde ad id de honestate teneri, vt loquitur textus in *fundamenta. s. deat. de elect. in 6.* & figuratur in duplici clauè Petri, quarum vna potestatem, alia decentiam significat, vt habetur in *sum. 20. dist.* minime tamen ad id de necessitate obligari, cum supremam, & vniuersalem oluper omnes receperit potestatem *Ioan. 20. cuius plenitudinem solus exercet, text. in cap. multum 1. q. 6. in c. cum ex eo de pen. & remiss.* & iura passim proclamant, maiora Ecclesie negotia ad Se-

Et quàmvis in arduis debeat, non tam è tenetur eorum consilium adhibere.

dem Apostolicam referenda esse, c. *rogamus, c. quoties, 2. q. 11.* quam solus Summus Pontifex tenet, c. *hac est fides, 2. q. 1.* Vide Valenzuelam *de monis. Pauli V. p. 6. n. 97 par. 5. tr. 2. ref. 4.* Ipse autem nullis humanis legibus subicitur, & si in alieno territorio viueret, non teneretur nec directiue legibus loci. *par. 10. tract. 14. ref. 10.*

2 Est autem Papæ potestas duplex spiritualis vna, alia temporalis; & illa quidem in totum orbem; hæc verò directè solum in statum ditionis Romanæ, quidquid dicat cum aliis Pelantius *de pot. Pont. disp. 2. & seq.* quàmuis indirectè in omnia secularia negotia extendi possit, quodcumque id ad Ecclesie quietem, & conseruationem, cui omnia ciuilia subordinantur, expedire iudicauerit. Et ita tenet Bellarminus *conf. 3. lib. 5. cap. 6.* & communiter Theologi, & plerique iurisperiti *par. 1. tract. 2. ref. 127.* Nec Bonifacius VIII. in extrauag. *Vnam sanctam* voluit Reges, & Principes Ecclesiasticæ ditionis magis quam olim erant subiicere, sed solum demonstrare, quod in Ecclesia præter gladium spiritualem sit etiam temporalis, habitu & indirectè, cum expedierit, exercendus; quod postea declarauit Clem. V. in Extrau. *Meruit. ibid. ref. 123.* Potest igitur Pontifex censuraru gladium intromittere, quoribus inter Magnos Principes superiorem in temporalibus non agnoscentes his aliqua oritur, nec in arbitriū conuenire volunt, sed bello & sanguine Christianitatis pacem turbare, & Principes obedire tenentur, vt tenet Molina *de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 29.* & Mendoza *vol. 2. disp. 109. sect. 2. §. 23.* *Ibid. resolutione 114. & p. 6. tract. 4. ref. 2.* Hac eadem potestate instituit in Germania septem electores Imperij. *par. 10. tract. 4. resol. 2* & potest honorare principes Ecclesie benemeritos titulo regio. Quod plerique fecerunt. *par. 10. tract. 6. resol. vn.*

Papa potestas temporalis in totum orbem solum indirectè extenditur, scilicet in ordine ad bonum Ecclesie spirituale.

Ob quod potest per censuras bellicum inter Principes impedire.

Sicut & illos ad bellum contra infideles hortari, & ipsorum Reges, &c.

3 Potest autem ipsi committere prælium in infideles, quando vi & armis fidei Prædicatoribus iter occludunt, vt docet Fagundez *in decal. tom. 1. l. 1. cap.*

si Prædicator
fidei
impediit.

33. num. 20. & illorum Regnorum iue-
stituram eis concedere, vt Alexander
VI. Regibus Castellæ, & Lusitanie linea
præfixa Indorum oppugnationem, &
dominium diuisit. At autem Mendoza
vol. 1. disp. 75. sect. 1. §. 15. non posse Ecce-
siam mittere ad infideles Prædicator-
es cum exercitu, nec eo titulo posse
Princeps muimenta, & arces in provin-
ciis illorum erigere; quia hæc ratio præ-
dicandi est contra præscriptum Christi,
qui Matt. 1. Apostolos mittit tamquam
oves in medio luporum, ad experiendū
potius, quam ad portandum ferrum &
ignem. Sed placet opinio Suarez de
charit. disp. 19. sect. 1. nu. 8. & aliorum,
quod ubi infideles prædicatores admit-
tere blandè & pacificè admoniti, renu-
unt, armis cogi possint par. 6. tract. 4. ref.

Qui tenet
fidei ex
positores
audire.
Et ab aliis
audiri per-
mittere.

15. Teneatur enim ipsi loqui volentes de
rebus spectantibus ad Religionem quie-
tè, & pacificè audire, ad deliberandum
num accipere illam debeant, Aut re-
spondere, quod si impie negè, armis com-
pelli possunt, vt ait Victoria in relect. 1. de
Indis à numero 35. Et multo magis, si
prædicationem impediunt, priuante
innocentes iure suo, quosdam qui-
dem prædicandi, quosdam verd audi-
endi verbum Dei, cum iniuria Ecce-
lesiæ, quæ per totum orbem Euangelium
prædicandi accepit à Christo Domino
potestatem Matth. 28. & Marc. 16.
Ibidem resolutione 17. In his autem casu-
bus non debet Papa ex Ecclesiasticis ex-
ercitum congregare, quibus hoc munus
repugnat, nisi quando timerentur in Ec-
clesiam damna. An propter alia crimina
possit Principibus bellum in infideles
permittere, dicemus V. Pugna quoad
causas. Ibidem resolutione 15.

Papa potest
eximere
Laicos de
potestate
laicali.

4. Potest Summus Pontifex eximere
laicos de potestate laicali, quando-
cumque interuenit iusta causa. Ita Val-
boa in capite 1. de foro com. num. 6. & alij
multi; & de facto exemit familiam Epif-
copi laicam ob reuerentiam dignitatis
Episcopalis, vt dictum est V. Immunitas,
num. 19 par. 6. tr. 2. resol. 7. Potest è contra
delegare laicis iurisdictionem Eccle-
siam non solum in ciuilibus & crimi-
nalibus, sed etiam in spiritualibus, vt ait
Nauar. c. 27 n. 6. & alij p. 1. tr. 2. ref. 113. &
de facto aliqui dicunt, Regem nostrum
habere priuilegium Papæ pro Tribuna-
li de la fuerca, & Monarchia Sicilia, &
aliis. Quæ nihilominus priuilegia po-
test Papa quando cumque voluerit re-
uocare, immò aliqui dicunt reuocare de
facto quotannis in Bulla Cænea, vt di-
ctum est V. Immunitas Ecclesiastica, n. 21.
Et quamuis Papa tollerit exercitium ta-
lis iurisdictionis, non proinde approba-
re, diximus V. Consuetudo à n. 2. & dice-
mus etiam V. Vfus Potest similiter reuo-
care & detogare ius patronatus laico-
rum: vnde ait Boacina de leg. disp. 10. q.
2. punct. 1. §. 1. num. 13. cum aliis, non esse
liberum magistratibus & iudicibus sæ-
cularibus, litteras pontificias reuocare,
quarum auctoritate beneficia exteris
conceduntur, sed solum posse apud iu-
dicem Ecclesiasticum de subreptione
litterarum opponere, aut si expressè iu-
ri patronatus derogetur, libellos suppli-
ces ad Summum Pontificem mittere, &
interim executionem suspendere, qui si
nihilominus litteras collationis ratas
habere velit, debere laicos iudices, obe-
dire, etiam obstantibus Principibus, &
eorum legibus p. 1. tr. 2. ref. 26.

Et si subie-
corum Eccle-
sias.

5. Papa non potest dispensare in iure
diuino; potest tamen in omni humano,
& sic potest extinguere Archiepisco-
pos, & Patriarchas, vt docet Moneta de
commut. c. 12. num. 78. item Cardinales,
quia non sunt de iure diuino. Vide V.
Cardinalatus, n. 2 & potest eis concedere
facultatè testandi de bonis acquisitis in
iure dignitatis. Vide V. Cardinales, n. 8.
Et ex iusta causa dispensare potest in
impedimento consanguinitatis, etiam
in primo gradu lineæ transuersalis, vt
inter fratrem & sororem; item in primo
gradu affinitatis lineæ rectæ inter nu-
rum & socrum. V. V. Dispensare n. 3. & 4.
Ipse etiam tenetur ad præcepta diuina
& naturalia, vt est præceptum elemo-
sinae largiendæ. Vide V. Elemosina,
num. 17. Ad iura autem humana, ieiunij

Et iterum
subtrahere
quanto ei
liberit.

Et reuoca-
re ius patro-
natus lai-
corum.

Papa potest
dispensare
in iure hu-
mano.

Extin-
guere Patri-
archas, Ar-
chiepisco-
pos.

Cardina-
les. Dispensare in quo-
uis gradu
consanguini-
tatis iustri-
uersali, &c.
Et ad suas
leges non
tenetur se-
cundū alio
v. g.

quos sub
mortali. Et
sic non te-
neri sub
mortali cō-
fiteri singu-
lis annis.

v. gr. & Horatum canonicatum, secundum præpositum in par. 2. quæst. 95. disp. 4. dub. 1. nu. 4. secluso scandalo non tenetur sub mortali, contra sentit Malderus ibid. quæst. 86. art. 5. §. v. ut verò. Nauarrus putat, non peccare mortaliter, si annuam confessionem omittat, de pen. dist. 5. num. 32. Nam si potest absque graui culpa dispensare in sua lege cum alio, cur idem non possit cum semetipso; quare ablata per dispensationem obligatione lethali, remanebit solùm obligatio decentiæ veniali, sed tenendum, quod Papa non potest Ecclesiasticum præceptum confessionis quoad se omninò tollere, sed solum alterare quoad tempus, v. g. aliqua vice differre per semestre vel triannum. Et sic docet Lugo de pen. disp. 15. sect. 7. n. 143. par. 6. tr. 6. ref. 3. * sed vide, V. Lex, num. 6.

Papa non
potest esse
hæreticus
etiã ut ho-
mo priua-
tus.

Quid si per
impossibile
in hæresim
incideret?

6. Papa ut Papa non potest errare in fide. Et licet ut persona priuata errare possit ex ignorantia, non potest tamen esse hæreticus pertinax. Suarez de fide disp. 10. sect. 6. n. 11. & alij. Dico autem per impossibile, quòd in hæresim incideret, non posset ab Inquisitoribus indicari, quia superior non cognoscitur ab inferiori. Zanardus par. 2. c. 6. qu. 20. ubi putat, citari & examinari posse a Concilio generali, & si in hæresi induratus maneat, à Pontificatu deponi; quia tunc deponeretur immediate à Christo, ut inquit Caietanus de auct. Papa cap. 18. c. 19. par. 4. tract. 8. ref. 8. v. p. 11. tract. 9. c. 10. 1010.

7. Pontificem esse dominum absolutum beneficiorum Ecclesiasticorum docent multi Canonistæ, Theologitamen communiter negant. Lessius de iust. l. 2. c. 4. dub. 5. Layman. Nauarrus &c. p. 11. tr. 3. ref. 14.

PARLAMENTVM
Regni Siciliae, & Neapolis.

Parlam^{to} 1 *
tum quid? P
Arlamentum dicitur conuen-
tus procerum Regni congrega-
torum pro causa publica. Concur-

runt autem in Sicilia tria brachia, Ecclesiasticum, demaniale, & militare, id est Archiepiscopi, Episcopi, & quidam Abbates & Priores; procuratores Ciuitatum & Castrorum Regi subiectorum immediate, & Barones obligati ratione feudi ad seruitium militare. ¶ Et quidem istorum omnium ut plurimum maior pars sufficit ad concludendum. Dummodo concurrat brachium Ecclesiasticum: nam sine eo totum brachium demaniale, & totum militare non sufficit. par. 1. tr. 3. ref. 27. Quod bene institutum est (ait Gottifredus in archont. cosm. de Regno Sicil. num. 8. Quia Ecclesiastici loquuntur sine metu, & iniustis petitionibus resistere possunt audacius, quam Barones: vnde si absque illis aliquid determinaretur, talis determinatio apud populos redderetur suspecta. Si verò cum brachio militari, vel demaniali concurreret etiam Ecclesiasticum determinatio valere. par. 3. tr. 5. ref. 78. In ref. 27. Ex quibus bene ait Mastigillus de magistr. 10. 2. lib. 5. c. 13. num. 36. Ecclesiasticos ad Parlamentum vocatos accedere debere, malè tamen Bobadilla lib. 2. c. 10. num. 60. quod non accedentes expelli possint; ut diximus V. Lex, num. 2. par. 1. tr. 3. ref. 22. Sed in certis casibus requiruntur omnia singulorum suffragia, ut in efficiendis regnicolis. Ibid. ref. 19. in fine, & in dando Proregi donatiuum; quia hoc exigit integrum voluntarium, & tangit omnes: vnde omnes consentire debent; ut ex multis iuribus probat Magistralius ubi supra cap. 15. num. 27. Ibi. ref. 29. c. par. 3. tr. 5. ref. 78. §. In ref. 29. Sed præterea requiritur licentia Regis: quia eiusdem litteris prohibitum est, cum Proregem ageret Marchio Villenæ ann. 1612. par. 1. tractat. 3. ref. 29.

2. In his ergo casibus, in quibus omnia suffragia concurrere debent, si agitur res iniusta, non potest Parliamentarius se absentare, sed tenetur accedere, & præbere votum negatiuum? quia si iniustam conclusionem impedire potest. Ibid. ref. 19. Et multo minus potest

Quibus
concludi
possit?

Et cur cō-
currere de-
beant Eccle-
siastici?

Quando
omnia vo-
ta sunt ne-
cessaria,
non potest
parlamentarius se

absentare,
Et conclusi-
onem in-
sustam per
mittere.

Nā in tali
casu Procu-
rator subs-
tituere.

Vbi sufficit
maior pars
qui primi
dant vota
pro iniusto
donatio.

& efficaciter
sufficietia.
tenetur ad
restitutionē
in integrū.

test Procurator vniuersitatis & c. substi-
tucere alium à quo prouideat extor-
quendum consensum in rem iniquam:
quia licet regulariter procurator cum
potestate substituendi substituere pos-
sit, id tamen non procedit, quando vni-
uersitati & c. damnum prouidetur inde
emergiturum *ibid. res. 8.* Vbi verò sufficit
maior pars, ille utique, qui prior suffra-
gium pro iniusta conclusione, scilicet
iniusto donatio præberet, peccaret
mortaliter, & teneretur ad restitucio-
nem, etiam si sciret, alios sufficienter
etiam absque suo voto suffragaturos,
nam hoc non tollit, quin ipse positiuè
& efficaciter damnum intulerit. Ita DD.
communiter contra Salonium *tom. 1. q.*
restitutionē 61. ar. 1. concl. 3. Et idem dic de omnibus
aliis votantibus ante numerum suffici-
entem. *ibid. res. 17.* Qui omnes, tene-
tur ad restitutionem singuli in inte-
grum, quia singuli cooperantur ad totū
damnum in individuo. Ita DD. Com-
muniter. Nisi quod de hoc dubitat
nouissimè Strouersdorf. *in q. 62. art. 8.*
disputat. 4. concl. 210 quia tales non sunt
singuli causa adæquata totius damni,
sed inadæquata & partialis, sicut multi
eamdem nauem simul trahentes; quare
sicut hi non merentur singuli integram
mercedem, ita illi (& in vniuersum
concurrentes ad idem opus malum
contra iustitiam partialiter) non de-
bent damnari ad totum damnum. No-
tatque, hanc sententiam docuisse in A-
cademia Louanicensi Viellium *an. 1615.*
par. 4. tr. 4. res. 79. Qui verò concurreret
post numerum sufficientem, ad restitucio-
nem minimè teneretur, quia dam-
num iam sufficienter illacum suppone-
ret per priora suffragia. (Et idem dic de
eo, qui inter verorumque consilia posi-
tus, dubitaret, num suam suffragium
fuerit ex efficacibus, an tantum ex suf-
ficietibus; quia in dubiis melior est
conditio possidentis. Ita Gordonus *10.*

Etia in du-
bio, an fue-
rint de pri-
mis, & effi-
cacibus.

Nisi suffra-
gia essent ve-
uocabilia.
Sed nihil

1. libr. 1. quest. 6 cap. 2. §. 4. num. 13. contra
Nauarram *lib. 3. cap. 4. n. 35 p. 4. ar. 3. res.*
uocabilia. 63.) Ita omnes Doctores, qui id limi-
tant in calu, quo suffragia essent reuo-
cabilia, nam tunc vltimò vocantes pro

re iniqua, cum alioquin sua auctoritate minus pe-
reuoicare potuissent conclusionem, te-
neri ad restitutionem. *par. 1. tractat. 3. re-*
lutione 16. Et quidquid sit de hoc, à
peccato mortali nemo ex subscriben-
tibus excusatur, quamuis actum, vel
scripturam efficiat, protestans se con-
trarium votum emisisse, vt asserit Ma-
deriaga *in libro de Sanat. capite 35. §. 4.*
nam omnes approbant rem malam re-
clamante conscientia, & Scriptura Sa-
cra *Exodi 23. vbi ait: Ne sequaris turbam*
ad faciendum malum; nec in iudicio pluri-
morum acquiescas sententia. vt a vero do-
uis. Nec obstant l. quod maior pars,
ad munic. & l. aliud §. refertur, de reg.
inr. approbantes quidquid à maiori
parte conclusum fuerit; nam non ap-
probant, quia conclusum est à maio-
ri parte, sed quia præsumitur iustum,
& melius, vt tradit Morla in empt. iur.
titul. 12. quest. 9. numero 8. vnde si inu-
stum sit, leges reprobant. *ibid. resolu-*
tione 30. §. Difficultas. Hi ergò melius se
facient, si à Parlamento pro ea die se
absentent, dum absque magna singu-
laritatis, & proteruitia nota pro iustitia
loqui, & suam conscientiam exone-
rare non possunt, nam id in tali casu fieri
posse concedit Valerus *v. suffragium*
diffic. 2. in fine. & Ledelma *tomo 2. tra-*
ctatu. 7. cap. 2. concl. 24. quia nimis graue
videtur, obligare aliquem, vt cum
tanto incommodo, & periculo resi-
stat Parlamentariorum torrenti, *ibid.*
resolutione 18. Id quod non procedit in
iis casibus; in quibus requiruntur om-
nia singulorum suffragia, vt dictum est
initium. preced. Quare videant, quid
faciunt Proceres, dum timoratos ro-
gant, vt qua die res ipsi qua concludi de-
bet, se absentent, vel data opera occa-
sionem cum illis loquendi arripiunt, vt
de Parlamento exire faciant, donec res
concludatur. *ibid. resolut. 19.* Aut illos
rogant, vt pro se procuratores substi-
tuant, à quibus deinde suo modo con-
sensum extorqueant, *ibidem resolutio-*
ne 8.

3 In rigore, & absolute loquendo non est illicitum, quod plures vni-
uersita-

nia Regni
suffragia
comitatus
duobus aut
tribus, ut
pro suo ar-
bitrio se-
rant.

ueritates, & Barones Regni vnum, vel duos procuratores constituant, qui pro omnibus suffragium ferant in Parlamento, si sciant hos procuratores, esse viros timoratae conscientiae, & qui non propriam, sed publicam quarant utilitatem. Sed ut plurimum non expedit, quod duo vel tres possint in Parlamento quid quid velint pro suo arbitratu concludere: quod ipsum confessus est Aponre, vnus ex primis sui temporis nostri Regis consiliariis. in *tr. de pos. pror. tit. de elect. offic. §. 5. numero 13.* Abrogandus ergo est hic abusus. *part. 1. tract. 3. resolutione 7.* & sicillum exterminari curauit Excellentiss. Dux Ossuna tunc Prorex per actum viceregium *regist. in offic. Patrim. anno 1611. die 17 Febr. 3. indict.* qui vtinam nunc obseruaretur. *part. 3. tractatu. 5. resolutione. 78. in resolutione 7.* Dato vero quod Parlamentarius haberet duo suffragia, vt Baro videlicet, & Procurator vniuersitatis, ait Borrellius in *add. ad spec. Bellug. rubr. 45.* non posse ferre contraria, vt in *causa vt Baro videlicet posituum, vt Procurator negatiuum, aut e contra, nisi qui eum Procuratorem constituit, expressisset, vt ferret negatiuum v.g. Sed, si res in Parlamento determinanda habeat rationes vtrinque probabiles, puto talem posse contraria ferre suffragia, sicut Confessarius, & casuum responsor de eadem re potest aucte vni secundum vnam, mox alteri secundum aliam opinionem consulere, & iudex in causa vtrinque probabili diuersimode iudicare. Quod intelligendum est cessante scandalo, quod in casu nostro cessaret, si Baro huiusmodi rationes veriisque voti proponeret. Sed hic casus in Parlamento raro potest accidere, & occurrente consulerem, semper eadem de eadem re vota emitti. *part. 1. tract. 3. resolutione. 10.**

Donatiua
ordinaria
Regi debentur.

4 Ceterum, quia vt plurimum Parlamenta congregantur pro praebendo Serenissimo Regi donatiuum, sciant Parlamentarij, donatiua ordinaria nomine tenus esse donatiua, sed reuera debent loco seruitij pro Rege in bello adiuuando, & a necessitatibus subleuan-

Summa Diana.

do. vnde singulis statutis temporibus, illa irremissibiliter petit, peculiaribus litteris ad Proregem missis. Ita Giurba *tom. 1. conf. 218. n. 1. & Iurista, Pontius de imp. matr. causa 31. q. 2. §. 11. & Theologi communiter. par. 1. tr. 3. res. 1. & p. 3. tr. 5. res. 78 §. 1. In res. 1.* Qui omnes addunt, quod si interueniat forma vt infra, Proreges possunt illa a Parlamento extorquere per vim & metum; quia debitorum solutio non exigit plenum voluntarium debitorum. Idque non solum sine dolo re restitutionis, sed (si regia necessitati aliter subueniri non potest,) etiam sine peccato quia metus iuste incussus iniustus esse non potest *p. 1. tr. 3. res. 25.* Id tamen non procedit cum Baronibus, etiam deficientibus populi viribus: quia Barones tenentur ad seruitium militare, sustinentque alia onera, vnde suaderi, mediisque suauioribus induci debent ad contribuendum. Ita Sotus *de iust. l. 3. qu. 6. art. 7. ibid. res. 16.*

5 Forma autem requisita pro iustitia donatiuorum est illa eadem, quam Doctores requirunt in impositione gellarum, de qua nos diximus *V. Gabellas impositione.* Ita Molfesius *tom. 2. tr. 12. c. 12. num. 36. par. 1. tract. 3. res. 1.* Praecipue vero adesse debet necessitas ex parte Regis, & Reipublicae, quam nos loco cit. explicauimus, & sufficientia virium ex parte populi. *ib. res. 2.* Et quidem non omnis necessitas sufficiens ad extorquenda donatiua in aliis Regnis, sufficit in Regno Siciliae. Nam in eo adest priuilegium Regis Iacobi, vt non nisi in quatuor casibus teneatur donatiuum praebere, quorum vnus est inuasio ipsius Regni passiva, notabilis, siue grauis, qua Gloritus *resp. 1. p. 3. n. 34.* explicat de actuali proxima; inferreque, non posse Regem tributum exigere pro ipsius inuasionem remota, simulata, procurata, transitoria &c. Vnde non est audiendus Mura, explicans casum praedictum de inuasionem actiua, quam nimirum Rex ob iustam causam in aliud Regnum facere veller; quia hoc est expresse contra mentem, & verba Serenissimi Regis. Et multo minus audiendus est Bava *in resolut. pro tracta.*

Si concurrat requisita in impositione gabellarum. Id est necessitas Regis. Qua non omnis sufficit in regno Siciliae, ex concessione Regis Iacobi.

R r r

sal.

Rationabili.

sal folio 12. & 14. dicens, Regem nostrum manere in possessione recedendi à capitulis Regni promissis, & practicatis, quando cumque sibi libuerit. Nam si id verum esset, ad quid concessiones istæ valerent? Equis amplius cum Rege pactum iniret? Maneat igitur, in aliquibus casibus Regem ab aliis Regnis tributa iustè exigere posse, à Regno autem Sicilia non item: idque ex iure municipal. p. 1. tract. 3. resolut. 15. Quod rationabiliter nostro Regno concessum est, quia seipsum spontè, & voluntariè obtulit Serenissimo Regi Petro, & non fuit, vt Regnum aliqua Hispaniarum laboribus, & sumptibus ab inimicis fidei in libertatem vindicatum, quæ proinde, vt notauit Vasquez de res. cap. 6. §. 3. dub. 1. num. 9. maiorem tenentur Regibus gratiam rependere. *Ibid.* resolut. 31.

Sed an de necessitate credendum esse à Parlamentariis, affectum Doctores, vt potè Principi in facto proprio, in quo semper præsumitur iustitia causa, nisi moraliter constaret oppositum, vt aduertit Socius l. b. 2. conf. 164. vol. 5 par. 1. tract. 3. ref. 11. Sed Decius conf. 176. num. 13. & alij apud Ferrer. ad const. hac nostra enia. 2. num. 42. ultra Regis assertionem alia admiraacula requirunt: quia agitur de præiudicio, & interesse totius populi p. 3. tract. 5. ref. 78. §. in ref. 11. Regis quoque arbitrium esse ait Vasquez ubi supra §. 1. dub. 1. num. 7. quando inter Regem, & Regnum non adest pactum, determinare summam sibi à Regno soluendam pro sui sustentatione, & Regni defensione. par. 1. tr. 3. resolut. 12. Et si stipendium assignatum ex pacto, propter multa, quæ pro temporum diuisione contingere possunt, non sufficiat, potest noua tributa exigere, & Parlamentarij præbere. Si tamen vires Regni sufficiunt. Nam hoc opus, hic labor est, *Ibid.* resolutione 23. Quare videant Parlamentarij, circa donatiua extraordinaria, an vniuersitates tale onus sustinere possint, & sciant, se quam primùm de hac re coram Deo rationem esse reddituros. Nam Theologis, à quibus de iustitia donatiui consilium

Nam hic etiam est punctus. Et sciant de hoc ratione redituos. Consulant Theologos doctos, & pios.

petunt, de sufficientia ciuitatum non constar. Quod si constet, dicant etiam ipsi quod sentiant absque timore. *Ibid.* ref. 5. §. Vnde ex his. Nam ob id ait, & benè Merquez in suo gubern. lib. 1. cap. 16. ad ventilandam iustitiam donatiui consulendos esse Theologos doctos, & pios, qui spe omni temporali omnino destituti sint; proponendumque illis, Regem ab eis non nisi iustum scire velle. Immo, & optimum esse, quod Reges fauerent Theologis, qui contra ipsos consilium præbuerunt. *Ibid.* resolutione 32.

7 Videant præterea Parlamentarij Nō faciant circa donatiua etiam ad tempus imposita, quæ aduertit Capiblanco de off. bar. ne donatiua prag. 10. num. 6. Attendantque arbitria, quæ proponuntur; nam in practica quæ conferantur, vt apparuit in Parlamento Ducis Offunæ par. 1. tract. 3. ref. 5. in fine. Et si donatiuum adhuc durate per multos annos, non faciant prorogationem ex nunc pro tunc ad alios annos. Nam iniuste id facerent, quia interim possent aliquæ causæ suboriri, quæ donatiuum iniustum redderent, vt notauit Valenzuela conf. 99. punct. 3. num. 52. *Ibid.* resolut. 24. Denique exponant Regni necessitates, & vitium in sufficientia, etiam si alij contrarium sentiant, nam forsitan sua vota mutabunt, vt multoties accidisse, testatur Aponte. Proponant præterea petitionem aliquam pro Regni utilitate Regi faciendam; declarent, si pecunia donatiui diligenter, & fideliter à commissariis exigatur; si pecuniæ destinatae in Parlamento ad aliquod beneficium Regni, fuerint in illum finem expensæ, necne, & alia similia, quæ iustitia, & charitas dictabit, etiam si illi caput Parliamenti non proposuerit. *Ibid.* resolut. 98. Non damnarem tamen Parlamentarios, si donatiuum Regni præberet ex opinione probabili iustum. Nam id regulariter omnibus in varietate opinionum permittitur, etiam iudici. Et alioqui multis scriptulis implicarentur Parlamentarij, si probabiles opiniones inuestigare tenerentur. Ita Nauarrus de res. lib. 3. cap. 1. num. 268.

Declarant quo pacto Regni inuereffe ad ministrum.

num. 268. Et ubi secundum probabilem opinionem, etiam probabiliori relicta, conclusum esset, alij Parlamentarij subscribere possent. *Ibid. ref. 20.* An vero in tali casu populi possint donarium, & gabellam fraudare, dictum est V. *Gabel-*

Et exteri in regnicolas difficiliter admittant.

8 Quoniam vero in Parliamentis a-
gitur etiam de amittendo aliquo extero
in regnicolam, aduertant Parla-
mentarij, ut illos solos admittant, a quibus
Regnum, & Ecclesia multum iuuami-
nis sperant, quod quia ut plurimum fe-
fellit experientiam, doctissimi Iuris-
consulti Hispani cum multis Theolo-
gis docent, in magna utilitatem Re-
gni cedere, si non exteri, sed nationa-
libus beneficia conferantur, quode i m-
se expectum fatetur Rex Catholicus a-
pud Suritem tom. 6. lib. 10. cap. 99. Et fa-
ciunt textus in l. Ecclesia C. de Episc. &
Cler. c. bene & lib. 2. §. fin. de postul. pral. &
tota distinctio 71. decreti. Ratio autem
est, quia naturales in Ecclesiarum regi-
mine maiorem diligentiam adhibent,
magisque in illis resident, quam exteri,
qui facile inueniunt occasionem rece-
dendi, & commutandi plerumque be-
neficia impositis pensionibus eum-
damno Ecclesiarum. Et præterea incol-
æ animabuntur ad informandos bonis
moribus filios, & litteris imbuedos, si
cognouerint beneficia solis incolis
conferri posse, & ex illis doctiores, pro-
bationesque præferri *par. 1. tract. 3. resolu-
tione 6.*

*cler. part. 2. §. 28. num. 2. contra Henr. Non tamen
quez lib. 9. cap. 30. num. 6. par. 4. tractat. 4. applicare
resol. 236. Nec vnquam tenetur Sacrifi- sacrificiū.
cium applicare pro populo, quantum
est ex vi beneficij parochialis, ut di-
ctum est V. Missa, num. 3. Quamuis nec
applicare alicui possit pro elemosyna
manuali, ut determinauit Sacra Cōgre-
gatio die 1. Sept. 1629. apud Barbolam. *Itē tenetur
omnino cō-
cionari: per
se, si non est
impeditus.*
part. 4. tract. 4. resolut. 232. Patin resolut.
26. *sup. cit.* docuerat posse, seclusa con-
suetudine. † Secunda obligatio Parochi
est Tridentino est, prædicandi populo
per se, vel per alium, (si impeditus fue-
rit,) verbum Dei, ubi aliqui putant,
cessante impedimento legitimo, non
satisfacere prædicando per alium, &
reuera, quamuis satisfaciatur iuri diuino,
quia fidelibus verbum Dei non subtra-
hitur, & qui per alium facit, per se ip-
sum facere videtur; Tridentino tamen
satisfacere non videtur ut docet Bona-
cina *dm. 2. disp. 5. q. vnic. punct. 2. num.*
29. Nihilominus ad solamen parochor-
um dicendum est cum Trullench *in de
cal. to. 1. l. 3. c. 1. dub. 4. n. 10.* quod sic etiam
Tridentino satisfaciatur, cuius mens ta-
lis esse videtur, *par. 6. tr. 7. resol. 13.**

2 Tertiū tenetur Parochus mini-
strare parochianis suis Sacramēta, quæ
ex æquitate potest, per seipsum; & hæc
est residentia, quam requirit Tridēti-
nū *sess. 7. c. 3. & 23. cap. 1.* non enim solum
requirit habitationem cum ministerio
alieno, quæ est residentia materialis, sed
residentiam cum effectu, seu formalem,
ut docet Sancius *disp. 47. Qui existimat.*
Parochū Sacramēta ministrantem per
substitutū, non solum peccare mortali-
ter, sed etiam teneri ad restitutionem
fructuū. Sed in hoc dissidet Garfias *de
benef. tr. 1. par. 3. c. 2. n. 53.* tum quia pœnæ
restringi debent; tum quia si malè mini-
strans per se, nō tenetur ad restitutionē,
nec teneri ad illā debet ministrans per
alium. Quibus tamen respondet Sancius,
restitutionē fructuum non esse pœ-
nam, cum incurratur ante sententiam
iudicis, sed potius non lucrationē, seu
impletionem conventionis, qua collati
sunt ei fructus, si Sacramēta ministret

*Et per se ministrare
Sacramēta
Alios non
facies fru-
ctus suos.*

PAROCHVS.

*Parochus
tenetur pa-
rochianis
quādo ta-
nenatur Sa-
crā audi-
re, cele-
brare.*

1 Prima obligatio Parochi est ce-
lebrandi per se; & in necessitate
per alium, in Dominicis, & festis, in qui-
bus populus tenetur Missam audire Syl-
uius *in 3. par. q. 83. art. 3. quæst. 17. par. 2.*
tract. 1. 4. resol. 26 Et quia in die Natiui-
tatis populus non tenetur audire tres
Missas, Parochus non tenetur ea die ter
celebrare; præsertim quod nemo tenetur
vni suo priuilegio Bellettus *in §. is qui*

per se: sicut agricolæ promittitur merces pro colendo agro, unde quo tempore eorum uterque suam operam non adhibet, lucrari non potest. Cum eo autem, qui malè ministrat per se, esse disparem rationem: nam is implet mentem Concilij quoad substantiam, ille non item. Et quamvis hæc sententia sancij non satis deducatur ex Concilio, deducitur tamen ex iure naturali contractus, quo Parochus se obligat ad officium pro fructibus, qui contractus reducitur ad innominatum *do ut facias. par. 3. tr. 4. ref. 156.*

Et ideo eius domus debet esse prope parochiam. 3 Notandum ex declaratione Sacre Congregationis, domum Parochi esse debere propriè Parochiam. Riccius *par. 4. decis. 4. 1. ibid. in fine.*

An parochus teneatur audire Confessiones suorum, quoties voluerint? 4 Sacramentum Pœnitentiæ Parochus secundum Bonacinam *de sacr. disput. 5. quest. 7. punct. 4. num. 23.* tenetur parochianis ministrare non solum quâdo illi iure diuino, aut humano confiteri tenentur, sed etiam quoties voluerint, siue ex deuotione, siue ad vitanda peccata &c. Sed alij hanc sententiam limitant, Et Valquez *in 3. p. tom. 4. quest. 93. art. 3. dub. 6. num. 3.* quoad confessiones vtilis pœnitentibus, non autem quoad frequentatas propter scrupulos. Nugnus *in add. ad 3. p. tom. 2. quest. 8. art. 4. dub. 3.* putat, non peccare mortaliter, si semel, aut iterum denegat confessionem rationabiliter petenti. Possenius *de off. Curati. cap. 5. quest. 7.* asserit, quando Confessio petitur ex deuotione, non esse mortale illam negare, si is, qui petit, habeat alium, cum quo possit confiteri, & de facto confiteatur; si verò non habet, esse mortale: Verum post Richardum, Syluestrum, & alios, Reginaldus *tom. 1. lib. 1. cap. 8. numero 81.* absolute existimat, teneri solum, quando vrger præceptum confessionis; quia extra hos casus non tenetur Confessiones parochianorum audire ex charitate, sicut nec aliorum, nec ex iustitia ratione officij: nam huic satisfacit, si onera à iure vel à superiore sibi imposta compleat; inter quæ est, vt ministrat Sacramentum Pœnitentiæ, quando subditi

confiteri tenentur, non aliis. Unde sicut pater carnalis satisfacit suo muneri præbendo filiis necessaria, quamuis denegat abundantiora, ita & parochus, qui est pater spiritualis, quoad alimenta spiritualia. Omnes istæ sententiæ sunt probabiles. *par. 2. tr. 16. ref. 2.*

5 In sententia Nugni *in 3. p. 10. 2. quest. 33. art. 1. diff. 2.* Parochus tenetur tempore pestis ministrare Pœnitentiam, Eucharistiam, & Extremam Vnctionem infirmis cum periculo mortis. Sed quoad extremam Vnctionem, quæ non est Sacramentum necessitatis, contrarium dicendum est cum Villalobos *tom. 1. tr. 10. diff. 6. num. 7. par. 3. tract. 4. ref. 174.* & *par. 5. tract. 3. ref. 93.* Idque, vt ait Hurtadus *de Sac. Extr. Vnct. diff. 12.* non solum si infirmus Sacramentum aliud; nimirum Confessionis aut Communionis, suscepisset, sed etiam si nullum suscipere potuisset: quia ex vna parte ille saluari potest per contritionem, & ex alia non est certum, quod hoc Sacramentum deleat mortalia quoad culpam. Limitat Granado *in 3. p. contr. 8. disp. 8. num. 6.* nisi Parochus certo scierit, ægotum esse in statu peccati mortalis, & probabiliter sibi persuaderet tali remedio liberandum esse: nam huic certæ necessitati subuenire tenetur cum periculo vitæ corporalis. Quod etiam docet Præpositus *in 3. p. q. vn. Sac. Extr. Vnct. dub. 6. num. 47.* in casu quo quis cum peccato mortali, de quo habuerat solum attritionem, in amentiam incedisset, tunc enim putat, Parochum teneri cum vitæ periculo; si ille infectus sit peste; hoc Sacramentum illi ministrare; nisi esset persona valde necessaria, & ex cuius morte timeretur magnum animarum detrimentum in quo casu ei videretur neque posse, quia præferre debet bonum spirituale communitatis bono peculiari vnus tantum *par. 5. tr. 3. ref. 83.*

6 Et idem dicendum putat Mollesius *10. 1. tr. 4. c. 3. n. 75.* de Sacramento Eucharistiæ. Vide V. *Communions. n. 73.*

7 Filiucius verò *tom. 1. tract. 3. cap. 5. numero 99.* excusat Parochum in aliquo casu

Et hoc Sacramentum cum Sacramento Eucharistiæ & Extrema Vnctione ministrare per se infectis periculo mortis? Quoad vltimum nego.

Et idem dicit Gregorius XIII. de aliis.

casu etiam ab administratione Sacramenti Pœnitentiæ, vt quando esset certus mortaliter, infirmum non habere conscientiam peccati mortalis, & periculum vitæ magnum esset *par. 5. tr. 3. ref. 93. post initium. Sed Gregorius XIII. anno 1572 die 10. Decembr. in quadam Epistola ad S. Carolum Borromæum definiuit, Parochos tempore pestis teneri quidem in Parochia residere, & si non resideant, agendum contra eos iuxta decretum Tridentini sess. 23. cap. 1. Sacramentum verò Pœnitentiæ, & Eucharistiæ ministrare debere per alios in bonum parochianorum sanorum, quinollent conuersari cum Parochis euentibus ad infirmos peste. Et ita etiam docet Marchinus de bello diu. part. 3. cap. 2. numero 4. contra Mancinum pract. visit. infir. pract. 8. dub. 18. part. 5. tractat. 3. resol. 53.*

8 Parochus secundum Barbosam non debet sine luminae Extremam Vnctionem deferre: aut ferre oleum in cubiculum, vt expeditior inueniatur. Vide V. Extrema Vnctionis, n. 24.

Item ante 9 Posita probabili sententia, quod neatur di- impedimentum Catechismi per Trifingulare dentinum non sit sublatum, docet Sanchez de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 10. numero 13. Parochum teneri notare in libro catechismi, an illi patini sint solius Catechismi, eo quod puer in domo fuerit baptizatus. Nam patrinus Baptismi contrahit impedimentum dirimens, Catechismi verò tantum impediens, & Parochus aliter faciens defraudaret mentem Concilii, & præberet an- sam dissoluendi matrimonia valida. At

Guttierrez de matr. cap. 84. numero 7. non videtur imponendum Parochis: hoc o- nus sub mortali. part. 3. tractat. 4. ref. 260. §. Sed quia.

Parochus 10 Parochus excommunicatus non excommu- toleratus secundum Avilam par. 2. cap. 6. nicatus ino- dispus 3. dub. 1. concl. 5. invalidè asilkit toleratus valide as- sistit matri- monio.

vt tradit Sylvest. V. Excommunicatio 3.

numero 2. & exemplificatur in Tabellio- ne excommunicato, qui si non est tole- rarus, invalidè intervenit in contractibus. Sed contrarium tenendum est cum Cornejo in 3. p. tr. 5. disp. 10. §. 1. dub. 5. quia talis assistentia non est actus Ordinis, cum non sit minister huius Sacramenti, nec iurisdictionis, vt probat Sanchez de matr. lib. 3. disp. 10 sed solum est necessaria, vt auctoritatem præbeat matrimonio. Ita Pontius lib. 5. cap. 17. §. vn. num. 9. Et respondet ad argumen- ta Avilæ part. 5. tract. 9. ref. 78. & part. 11. tract. 3. ref. 32.

11 Ipse tamen *ibid. num. 11* existimat, *An etiam licitè.* in tali casu Parochum peccare, quia communicat cum fidelibus, non quidem in Sacramento, sed in Sacris, qualis est communicatio in divinis officiis & missa. Nec excusare necessitatem, quia hoc Sacramentum non est necessitatis. Sed si Parochus non sit ab Episcopo, vel alio iudice competente prohibitus matrimonio assistere, existimo eum Hurtado disputat. 15. de marr. diff. 8. numero 27. nullo pacto peccare, quia communicat cum contrahentibus ob illorum utilitatem, & necessitatem; quia sine illo, vel eius licentia nequeunt contrahere p. 5. tr. 9. ref. 79. & 2. ad mox in resol. 83. in fine, id solum admittit in necessitate gravissima, quando conu- natus in articulo mortis vellet concubinam in uxorem accipere, vel ob temporale commodum filiorum, vel ob animæ suæ remedium. Et part. 3. tract. 4. resolutione 233. docuerat, extra hunc casum peccare venialiter. ¶

12 Validè item & licitè præberet Pa- Et an va- rochus excommunicatus non toleratus *licet de licen-* licentiam simplici Sacerdoti, vt matri- *se licen-* monio assistat; quia collatio talis li- *tiam absen-* centiæ non est iurisdictionis, sed de- *ri præbens* signatio quædam spectatoris matrimo- *matrimo-* nii, vt possit testificari per auctorita- *nio assisten-* tem concessam à Tridentino, non ab *di.* ipso Parocho: vnde non est actus po- testatis Parochi vt Parochus est, sed auctoritatis annexæ officio Parochi à Tridentino. Ita Hurtado disputat. 5. de matr. diff. 8. numero 27. contra Co-

Et in 2. pinch

diach de sac. disp. 27. dub. 1. num. 25. putantem, talem collationem esse invalidam, & contra Pontium ad ipsum putantem esse illicitam par. 5. tract. 9. ref. 80. & antea in p. 3. tr. 4. ref. 233 in fine. Reliqua ad Parochum pertinentia circa matrimonium, vide V. Matrimonium quo ad Parochum.

Parochus an possit exponere ad audiendas Confessiones suorum subditorum Sacerdoti non approbatum?

13 Parochus ex cap. omnis utriusque sexus habet potestatem exponendi ad Confessiones suorum subditorum simplicem Sacerdotem, quam facultatem non esse revocaram in sess. 23. cap. 25. Tridentini, docuit cum multis Ledema tom. 2. de sac. Pœnit. cap. 12. concl. 5. quia Tridentinum solum abrogare intendit privilegia Bullæ, & consuetudines audiendi confessiones sine approbatione Episcopi, non autem ius commune. Sed contra hanc sententiam stat declaratio Cardinalium, quam refert & sequitur Petrus Fay. in add. ad 3. part. quæst. 8. art. 5. disputat 1. tamquam valde conformem ipsi Concilio, utpote quod dubitatum ponit titulos excipiendi Confessiones, scilicet approbationem Episcopi, & beneficium parochiale, ut abulum quorundam Parochorum amoveret, qui otio dediti, exponebant Confessionibus quoscumque Sacerdotes etiam idoneos, remittens hanc facultatem Episcopis, in quibus maior esse solet prudentia & circumscriptio, par. 3. tract. 4. resolutione 110. initio & 145. per totam.

14 His tamen non obstantibus, Cruz in Bull. Cruc. disput. 1. cap. 2. dub. 10. l. 11. & Henriquez lib. 6. c. 6. n. 2. censent in aliquibus casibus approbare posse Sacerdotem doctum, si non sit facilis recursus ad Episcopum, ut si in Hebdomada Sancta, aut Iubilæo pœnitentium numero supplere non possit. Cuius sententiæ rationes vide apud Cruz. p. 5. tr. 12. ref. 48. ex errore 47. Sed hæc sententia admittenda non debet. p. 10. s. 16. ref. 75.

15 Et probabile est, Parochum vnus diœcesis exponere posse ad audiendas Confessiones suorum subditorum Parochum alterius diœcesis non approbatum ab Episcopo suæ diœcesis. Nam

Concilium exigit tamquam diversos titulos beneficium parochiale, & approbationem Episcopi, atque sufficere alterutrum. Ita Vasquez in 3. part. tom. 4. q. 93. art. 3. dub. 4. n. 2. & alii contra Beiam par. 1. c. 16. p. 3. tr. 4. ref. 146. §. Notandum & r. 6. per totam. Et eodem pacto approbare potest simplicem Sacerdotem approbatum ab aliquo Ordinario alterius diœcesis, secluta prohibitione proprii Ordinarium, quia talis Sacerdos semel approbatus est capax iurisdictionis delegatæ, & Parochus delegare potest, ut poterat ante Tridentinum, auctoritatem absolventi suos Sacerdoti cuiuscumque diœcesis, nisi quod post Tridentinum debet esse approbatus ab Ordinario, sine tamen determinatione: unde sufficit approbatio cuiuscumque. Ita Trullench. in Cruc. lib. 1. §. 7. dub. 3. n. 55. p. 5. tr. 12. ref. 48. sup. cit. & citans se in p. 3. tr. 4. ref. 110. vbi tamen in praxi negativam sententiã sequendam dixit.

16 Præceptum Confessionis annuæ, proprius autem Parochus dicitur ille, in cuius parochia quis habitat, secundum Vasquez in 3. part. tom. 4. quæst. 93. art. 2. dub. 4. n. 6. vel in cuius parochia reperitur ob negotium. Si verò quis in hunc finem iter in aliud Oppidum, ut conferretur illius Parochus, non posse illi sine commissione propria confiteri. Sed etiam in hoc casu posse, ait Pontius lib. 5. cap. 9. n. 6. quia in eo non adest fraus illicita, nec dolus malus, sed videtur quis iure suo. p. 9. tr. 6. ref. 28.

17 Parochi secundum Homobonum par. 3. tract. 15. c. 9. quæst. 31. ref. 1. & alios non possunt ab Episcopo ad novum examen vocari: quia ratione perpetui tituli habent approbationem à iure, qua sine nova, & iusta causa privari non possunt ab Ordinario. Sed contrarium tenendum est cum Barbosa de pot. Parochi, cap. 2. n. 10. non solum si de aliquo Parochus esset fama publica defectus scientiæ: sed etiam generaliter omnes Parochos, quamvis nulla præcedat infamia. Et ratio est, quia Parochi iure aut exceptione non magis iurari possunt, quam

ceteri Confessarii: sed Episcopus potest ad secundum examen vocare omnes Confessarios tam seculares quam Regulares, vt experiatur, an illorum scientia sit extenuata, & boni mores mutati: ergo idem potest cum Parochis. Deinde ex Tridentino sess. 21. c. 8. Episcopus habet ius visitandi beneficia curata, & prospicere, an cura animarum recte exerceatur, ergo habet ius examinandi Curatos: quia recta administratio Sacramentorum, praesertim Pœnitentiæ, & animarum cura, requirit scientiam, quâ proinde Episcopus per examen potest in illis investigare. Ita Sancius *select. disp.* 50. p. 4. tr. 4. ref. 59.

Parochus an dare possit aliquando licentiam Religioso predicandi in sua Ecclesia?
18 Parochus dare potest bis, aut ter licentiam Regulari docto, gravi & noto, alias non approbato in illa diœcesi, ad prædicandum in sua Ecclesia, maxime si sit in itinere. Ita Portellius V. *Predicatorum, num. 2. part. 4. tract. 4. resol. 21. §. Notandum.*

P A T E R.

De Patre quoad Testamentum, vide *verb. Testamentum.*

Pater an possit castrare filium consentiens?
1 Pater secundum Salonium in 2. 2. tom 1. qu. 65. art. 1. contr. 2. castrare potest filium consentientem, si absit periculum vitæ, vt voce & cantu Ecclesiæ deseruiat. Sed illum impugnat Tannerus in 2. 2. *disp. 4. quest. 8. dub. 1. num. 101.* propter pericula & incommoda, quæ hinc sequi solent, & quia cantus pueri non est tanti momenti, vt ob illum frustretur finis à natura ad eum intentus, qualis est generatio, cum id neque ad vitandum periculum animæ in Sacris Canonibus permittatur *part. 3. tract. 5. ref. 38.* Quia enim homo non est dominus suorum membrorum, non potest aliquod membrum sibi, vel filio abscindere, nisi id requireret salus, & conservatio totius corporis alias perituri, vt docet D. Thomas 2. 2. *quest. 65. art. 1. & DD. communiter, necessarii momenti est excellentia*

vocis, aut honor & sustentatio apud Principes, vt pro ea debeat membrum abscindi, vt vult Pasqualigus *dec. 498.* Praesertim quod eunuchi venere plurimum torquentur, & maximo salutaris periculo sunt obnoxii p. 6. 1. 8. ref. 36. & obiter in t. 6. ref. 35 §. Sed quia.

2 Pater in gravi sua necessitate constitutus potest filios vendere, permutare, aut quocumque alio contractu alienare, iure natura, & Cæsareo. Deveniente verò deinde patre ad pinguem fortunam cogi potest, vt filium, quem ita vendidit, redimat. Quod tamè intelligitur, dum filii sub patria sunt potestate: Factis enim filii sui iuris, vel coniugatis, vel Clericis, licet ob id non egredierentur patriam potestatem non tamen possent à patre vendi. Nunquam verò filius de iure Cæsareo vendi potest à matre: quia filius de eodem iure non est sub matris potestate, vt affirmat Gloss. *leg. 2. C. de patr. qui filios suos distraxerunt* & Anus Pinelus *ad rub. C. de bon. mater. part. 2. nu. 23.* Licet secus sit de iure natura. Dubium est, utrum si occurrat æqualis Patrinescitas cum nimia paupertate, & egestate, aut etiam maior, vt si Pater in servitutem sit redigendus, aut occidendus, aut mutilandus, nisi filium vendat, fas sit Patri filium vendere. Glossa citatur, quam Covarr. 3. *var. ref. c. 14. n. 4.* & alii sequuntur negat, quoniã, inquit, lex citata, solum concessit facultatem in casu nimie paupertatis, & egestatis. Placet tamen magis sententia Pinelli *loc. cit. n. 22.* contrarium affirmantis p. 7. ref. 8.

3 Pater potest cogere filiam impubertem intrare Monasterium, vt ibi educatur, sicut cogere potest puerum vt eatur ad scholam, vel artificium, & pueri tenentur illi obedire, quia in illa ætate nõ tam sua, quam patris voluntate regendi sunt, vt ait Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 5. c. 2. n. 15.* & in speciali parentes habent ius offerendi filios impuberes Religioni sine eorum consensu, cap. *addidisti, 20. qu. 1. posse.* Ita Portellius *add. ad V. Clausura Monasterium, num. 4.* & alii contra Megalium 2. 2. *ref. 257. n. 5. p. 2. t. 1. §. ref. 56. & part. 4. tra. 4. resol. 42.*

Et illum vendere, permutare &c. constitutus in gravi necessitate. Potest dummodo filius non sit sui iuris, cõiugatus, vel clericus. Non tamè id potest mater de iure Cæsareo. Secus de iure natura. Quid si æqualis, aut maior necessitas occurrat cõ paupertate, aut egestate?

*Puberem,
non item.*

4 At verò puberem cogere non potest sine peccato mortali, etiam ad manendum in Monasterio cum habitu seculari vsque ad occasionem nubendi; quia vt bene notat Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 5. c. 9. dub. 4.* fœminæ maioris ætatis in his, quæ ad statum animæ pertinent, sui iuris sunt, & idè non possunt compelli ad tam arctam custodiam, & rigidam clausuram. Nisi id ad aliquod breve tẽpus conferretur moraliter necessarium ad illatam custodiam & decetiam. Et in hoc omnes conveniunt. *part. 2. tit. 5. ref. 56. 5. Quid ego, in fine.*

*Sub pœna
excommu-
nicationis.*

5 Quoniam verò Tridentinum *sess. excommu. 25. c. 18.* excommunicationem iniungit cuiicumque personæ, quæ mulierem cogeret Monasterium intrare, habitum suscipere, aut profiteri, dissident Doctores, an pater cogens filiam puberem ingredi Monasterium, non in ordine ad monachandum, excommunicationis incurrat? Nam Suarez *ubi sup.* putat non incurrere, & Concilium loqui de illo tantum ingressu, qui à parentibus per se ordinatur ad habitus susceptionem. Rosdriquez *in sum. tom. 2. c. 8. num. 9.* ait, loqui etiam de ingressu coacto cum animo, vt postea habitum suscipiat sine suasionibus Monialium, sive alia via, quamvis exterius aliam causam sibi fingat. Sed ego cum Barbosa *de por. Episc. p. 3. alleg. 104. n. 5.* & aliis existimo, incurrit etiam si vis incutiarur ad ingressum cum animo solius eustodiæ, aut educationis: quia Concilium distinctivè loquitur (*ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum, &c.*) in distinctivis verò sufficit veritas alterutrius patris. Et bene Concilium anathemati subiecit cogentes ad ingressum, quia puellæ semel ingressæ, ob veterandiam fœmineam, vel preces Monialium habitum inuite suscipiunt. Veruit verò Concilium non solum directam coactionem, sed etiam in directam vt si pater malè tractat filias in victu, vestitu, verbis, &c. Non autem infligit excommunicationem incutiens merum solum reverentialem, aut adhibentibus preces importunas, anteponendo convenientiã, difficile matri-

monium &c. qualis est praxis Ecclesiæ, vt ait Portellius *add. v. Moniales, num. 11.* quia hæc non est vera coactio. Et idè Sacra Congregatio apud Villalabos *p. 1. tit. 17. dub. 31. n. 11.* declaravit, non incurrere censuram patrem, qui familiam relinquit hæredem eum pacto, vt Monasterium ingrediatur, & si tenuerit, totihæreditari succedat Monasterium, subtractis pro filia necessariis alimentis; quia hæc ad est inductio per vim, sed per modum concupiscentiæ. *p. 2. tit. 5. ref. 56.*

6 Tenetur autem pater dare filiis alimenta. Et Fagundez *in dec. tom. 1. lib. 4. c. 4. n. 5.* ait, quod filius Magnatis, cui pater non vult alimenta præbere secundum statum, possit sine mortali ducere uxorem divitem, & nobilem, licet generale aliquanto inferiorem, inuito patre. Regulariter verò peccare mortaliter, etiam si ducat æquè nobilem, quia non obedit patri in re gravi: ego autem in hoc contrariam sententiam doceo cum Trullench *in decal. tom. 1. l. 4. c. 1. n. 13.* quem etiam docuimus *verb. Matrimonium. n. 11. p. 6. tit. 7. ref. 21.* Et cum eodem *c. 4. dub. 2. n. 22.* existimo, patrem teneri dare filiis spuris, non solum alimenta, sed etiam dotem. *p. 1. tit. 4. ref. 25.* si sit Clericus, & stante constitutione Pii V. licet quoad dotem, in cuius solutione maius patri incommodum, & prolixo scandalum emergit, probabilis sit negativa sententia. Molina *de iust. tom. 2. disp. 224. num. 22.* Præsertim, quod dos inserviat ad alendam familiam filiz, ad quod pater non tenetur. *Ibid. ref. 28. & p. 10. tit. 15. ref. 39. in fine.* Et nihilominus potest instituere heredem uxorem filii spurii, vel maritum filiz spuriz. *ib. 5. Nota tamen.*

7 Pater non tenetur cogere filios ad ieiunandum tempore præcepti, ita vt si non ieiunent, debeat e domo eicere, vt docuit Ledesma *to. 1. tit. 2. c. concl. 6.* quia hoc nimis durum esset, sed tenetur lege charitatis curare, vt ieiunium servant, & non servantes corrigere. Ita Vegh *to. 1. c. 14. cas. 27.* qui addit debere illis negare cœnam, quamvis obiecerint, id illos facere ex avaritia. *p. 1. tit. 9. ref. 18.*

8 Pater

Pater non debet con-
fiteri Curam
V. Excommunicatio, n. 4.

9 Pater non debet ab Inquisitoribus
constitui curator filii minoris processa-
ti contra Gomez lib. 3. c. 1. n. 64. p. 4. tr. 6.
ref. 31. §. Nota etiam.

10 Pater cohabitans cum filio Cleri-
co, gaudet eius privilegio h. c. de Episc.
filio Cleri- & Cler. de non hospitando milites, ita
co exceptus ut nec teneatur contribuere in pecunia,
est ab onere quia privilegium alicui concessum ex-
hospitandi tenditur ad eius socios. Ita Riccius parte
militis. 3. resolutione 28. num. 1. & 2. parte 4. tract. 1.
An sicut de ref. 32.

11. An pater dives exponens filium
ponat filium hospitali ex iusta causa, teneatur hospi-
tali restituere expensas. Vide V. Restitue-
tioneatur re, n. 30. circa medium.

Pater irritare potest vota filiorum
Peccat pa- impubertum. Vide V. Votum laxatio. Et pater
ter filium non potest castrare filium propter
castrando. vocem sine peccato mortali Diana & a-
lii parte 9. tr. 8. ref. 45. §. Deinde.

monium; quia annui census inter immo-
bilia computantur, Clementina, Ex iui.
§. Cumque annui redditus, de verb. signif. p.
9 tr. 8. ref. 25.

3 Patrimonium Clerici, illi à patre
donatum, ut posuit ordinari, supputan-
dum esse inter bona legitima affirmant inter bona
Bonacina tom. 3. disp. 1. quast. 19. punct. 1. §. Legitima
1. num. 14. Covarruvias, in cap. Raynaldus.
de testam. §. 5. num. 7. & alii: repugnat e-
nim æquitati naturali, inter filios non
servari æqualitatem. Negant verò vi-
genti quinque Doctores, quos allegat
Barbosa de potest. Episc. part. 2. alleg. 19. nu.
69. Quia bona prædicta filio concessa
sunt pro alimentis necessariis: at ea,
quæ sic conceduntur, ut potè concessa
ex causa necessaria, non computantur
in legitimam, ut tradunt Surdus de Alim.
tit. 8. quast. 57. num. 2. & 9. quast. 34. in
princ. Molina de iust. tract. 2. disp. 302. & a-
lii. Ego tamen puro negativam senten-
tiam esse communiorem; affirmativam
verò probabiliozem, cui magis adhæ-
reo p. 9. tr. 8. ref. 24.

PATRIMONIUM.

Quid de bonis patrimonialibus Clerici
consentiant? **B**ona patrimonialia Clerici, ad
quorum titulum ordinatus est,
inter Ecclesiastica bona computantur,
gaudentque privilegio fori, non quia
Ecclesiastica sint, sed quia sunt bona
perforæ Ecclesiasticæ. Vide Gratianum
discept. forens. cap. 159. n. 27. Menochium
de recuperand. possess. rem. 15. n. 21. Cevallos.
Commun. quast. 327. & Cenedo pract. qu.
1. quast. 11. à n. 5. p. 9 tr. 8. ref. 23. vers. Et
tandem.

2 Patrimonium Clerici fundati pos-
se in censu redimibili negat Vgolinus de
potest. Episc. cap. 26. §. 10. n. 2. & §. 12. num. 3.
cum Bonacina de Sacram. disp. 8. quast. 7.
n. 32. Quia venditor potest
illum remidere, quo casu fit res mobi-
lis, quæ non sufficit ad patrimonium.
Sed optime Azor tom. 2. lib. 3. cap. 14. quast.
7. Castro Palaus tom. 4. tractat. 17. disp.
unica punct. 11. numero 9. & alii asserunt
censum redimibilem sufficere ad patri-
Summa Diana.

PATRINUS.

Inter solemnitates in Baptismo,
& Confirmatione requisitas est
interventus patrini, de quo aliqua di-
cenda sunt.

Et quidem quoad patrinum Bap-
tismi putat primo Zambranus de cas.
mort. cap. 1. de Sac. Bapt. dub. 18. n. 17. illu-
esse necessarium tam in Baptismo so-
lemni, quam in privato, ut fit domi tem-
pore necessitatis: quia, ait ipse, patrinus
non tam pertinet ad solemnitatem Bap-
tismi, quam ad instructionem baptiza-
ti, eiusque spirituales regenerationem.
Et præterea, cum nullus contingat
Baptismus ita privatus, saltem in pueris,
ut non sit, qui illum teneat, credendum
est, Ecclesiam in quocumque Baptismo
patrinum exigere. Sed ego puro cum
Henriquez lib. 2. cap. 18. nullum esse præ-
ceptum de adhibendo patrino in casu
necessitatis; quia id non est credendum
Siff de

de Ecclesia in eo casu, quo patrinus idoneus inveniri non potest p. 3. tract. 4. ref. 18. & part. 5. tract. 3. ref. 7. Qui à parentibus, vel à baptizante debet designari. p. 9. tr. 8. ref. 50.

Patrinus non potest esse non baptizatus. 2. Patrinus Baptismi debet esse baptizatus. Potest esse cuiusvis ætatis, dummodo sit capax peccati mortalis. part. 10. tr. 16. ref. 19. §. Notandum. Et non est improbanda consuetudo aliquorum locorum, in quibus Catholici tenent filios hæreticorum. Possunt maritus, & uxor simul esse patrinus, sed non de Pat. part. 9. tract. 8. ref. 51. Nota secundò. Baptizante illos ministro hæretico in Nomine SS. Trinitatis. Ita Layman lib. 1. tract. 2. cap. 89. num. 6. contra Azorium part. 1. lib. 8. cap. 11. quæst. 9. part. 3. tract. 4. ref. 18. in fine.

Parochus non debet admittere duos ex utraque specie, Pater, aut mater baptizandi. Item non debet esse pater, aut mater Baptizandi, & non admittitur unus vel una, Parochus potest puniri, & peccat mortaliter, si duos mares, vel duas foeminas admitteret. ref. 6. cit. de princ. In confirmatione vult tantum esse debet vir pro viro, & foemina pro foemina. ib. ref. 90. Non potest esse Monachus ex c. Monachi de consec. dist. 4. vbi Coniuch de Sac. quæst. 67. art. 7. n. 56. purat, id non prohiberi Religiosis mendicantibus, sed solum Monachis solitariis. Layman c. 9. nu. 3. prohiberi putat omnibus Religiosis sicut illis prohibetur in Synodo Paenitentiana part. 2. num. 3. Ceterum quilibet Religiosus ad Episcopatum, vel Cardinalatum assumptus soluitur ab hac prohibitione, & esse potest patrinus, sicut D. Gregorius, dum erat Cardinalis, factus est Compater Mauriti Imperatoris; quia in his cessat periculum incontinentiæ ex nimia familiaritate, quæ est causa finalis prohibitionis. Ita de Cardinalibus Sanchez in sum. tom. 1. lib. 6. c. 6. num. 24. & de Episcopis Rodriquez 2. q. 9. reg. tom. 2. quæst. 85. art. 3. parte 3. resol. 21. §. Quariò, & part. 5. tract. 2. resol. 67.

Patrinus illegitimus non contrahit cognationem. 3. Patrinus Baptismi contrahit cognationem spiritualem cum baptizato, quæ dicitur paternitas, & cum matre, & patre baptizati, & dicitur compaternitas. Sed hanc cognationem non co-

trahit illegitimus susceptor p. 3. tr. 4. ref. 21. §. Secundò. Unde bene ait Zambranus ubi sup. n. 8. contra Sanchez de matr. tom. 3. l. 9. disp. 36. num. 7. & alius, patrem baptizantem, vel tenentem filium in periculo mortis, etiam astantibus aliis, & ex malitia, non contrahere cum vxore cognationem, ac proinde non impediri à petendo debitum, quod etiam dicendum de matre respectu viri, quamvis peccatum grave committerent; & puniendi foret: quia talis pœna non repetitur in iure. Quod etiam docet novissimè Granada in 3. p. contr. 4. tract. 2. disp. 5. n. 5. part. 3. ref. 3. & part. 5. tract. 3. ref. 25. Tenentes filios hæreticorum non contrahunt cognationem spiritualem. part. 9. tract. 7. resol. 51. §. Nota terriò. Quando baptizatus est dubius, dubia quoque est cognatio inde resultans. Dicast. de sac. 20. 3. tr. 10. disp. 27. n. 260. si pro valore baptismi utrimque sine rationibus probabiles, poteris utramlibet sequi, ibid. si vxor & maritus sint patrinus alienæ proli, nõ peccant vel ad summum venialiter Suarez & alii p. 11. tract. 8. ref. 57.

4. Ait verò Sanchez de matrim. tom. 2. l. 7. disp. 63. n. 15. extraneum, qui baptizandum teneret in Baptismo privato, etiam si eo sine teneat, ut evadat patrinus, non contrahere cognationem. Nam cum patrinus pertineat ad solemnitatem, & ceremoniam ab Ecclesia institutam in Baptismo solemniter, non potest contrahere & esse verè patrinus, qui tenet in Baptismo minus solemniter: quia non potest mutare institutionem Ecclesiæ. Secus verò de baptizante: quia sicut is verè baptizat eo modo, quo instituit Ecclesia, sic verè contrahit cognationem. Sed ego cum Zambrano ubi sup. n. 4. & alius existimo, tenentem cum tali proposito contrahere cognationem p. 3. tr. 3. ref. 7. & probabiliter tenui hanc opinionem in p. 3. t. 4. ref. 18. & recitavi. ib. ref. 2. in fine.

5. At verò probabilis mihi videtur opinio Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. si quis 118. num. 7. quod, qui per errorem levat de fonte filium Petri, existimans levare filium Pauli, non contrahit cognationem: quia ad hanc contrahendam se filium requirit Pauli.

Contrahit tamen extraneum in Baptismo privato qui tenens animum contrahendi.

requiritur scientia, vt colligit Abbas ibi num. 4. ex c. de cognat. spirit. vbi deciditur coniugem, quæ per ignorantiam leuavit filium mariti, non arceri à debiti petitione. Sed Pontius ib. 7. c. 39. n. 9. contrarium docet; quia talis error est circa accidentalia. Nec esse paritatem de vxore tenente filium mariti, quia de hac est expressa iuris decisio, & præterea, quia contingit matrimonio contracto, vnde non mirum, si hinc cognatio non oriatur. p. 3. l. 4. res. 16.

Aut tenet puerum nomine alterius?
6 Qui tenet baptizandum nomine alterius, non contrahit cognationem, quia non est pater, sed fungitur loco patris. Ita Sanchez de matr. tom. 3. lib. 7. disp. 59. num. 2. contra Sorum in 4. dist. 42. quasi 1. art. 2. Et, qui tenet per procuratorem, probabilius est contrahere, vt tenet Pontius lib. 7. c. 39. n. 10. sed probabile quoque est non contrahere, vt tenet Sanchez vbi sup. num. 4. Adverte autem ad contrahendam cognationem requiri contactum physicum. Ita Sanchez ibid. part. 2. tr. 4. res. 2. & p. 10. tract. 8. res. 29. §. Nota.

De patris Confirmationis.
7 Et hæc omnia, quæ dicta sunt de patris Confirmationis, applica patris Confirmationis. Vnde non tangens confirmatum, non contrahit cognationem. Villalobos tom. 1. tract. 14. dist. 9. n. 9. contra Sorum in 4. dist. 42. quasi 1. art. 2. part. 3. tractat. 4. res. 2. §. Notandum. Debet autem pater Confirmationis, esse alius à patris Baptismi, nisi necessitas cogat, vt ait Ricardus in 4. dist. 7. art. 7. quasi 2. Si verò seclusa necessitate idem teneat in Baptismo & Confirmatone, Bartholomæus ab Angelo dial. 3. §. 45. tenet, non peccare mortaliter part. 3. tr. 4. res. 2. §. Tertiò. Debet etiam esse confirmatus: secus secundum Sylvium in 3. part. quasi. 72. art. 10. peccabit mortaliter, si oppositum est probabile. Non tamen contrahet cognationem, ex cap. in baptis. de consecr. dist. 4. quia ibi id fieri non posse determinatur, & regula iuristarum est, in valide fieri, id quod in iure dicitur fieri non posse. Ita Coninch de Sacr. quasi. 72. art. 10. n. 94. & alii contra Molseum tom. 1. tr. 5. c. 2. num. 43. par.

3. tract. 4. res. 21. §. Secundo, & res. 26. Ceterum patris Confirmationis non tenetur instruere confirmatum, quia hæc obligatio non reperitur in iure, sicut de patris Baptismi. Ita Coninch. vbi sup. p. 3. tractat. 4. res. 21.

P A U P E R .

1. **P** Pauper secundum Varronem l. 4. de ling. Lat. à parua pecunia, secundum alios à parvolare dictus est. significat eum, qui paruus habet, & plexus multis indiget. Et quidem si indiget necessariis ad naturæ conservationem simpliciter, dicitur extreme indigens: si verò indiget necessariis decentiæ status & conditioni, indigere graviter. Si tandem aliquam necessitatem patitur, ita tamè, vt succurrentem inueniat, vt sunt mendicantes, egere communiter. Vide verb. Eleemosyna, vbi etiam inuenies, qualiter pauperibus subveniendum sit.

2. Pauper in extrema indigentia constitutus, non tenetur solvere creditore, quod debet, sed potest illud sibi retinere ad succurrendum propriæ necessitati, ac etiam patris, matris, fratris, vxoris, & filiorum. Vide verb. Debitor. *Pauper potest retinere debitum pro extrema sua necessitate. Debitor.*

3. Item, si ante extremam necessitatem pauper accepisset commodatum, conductum, vel precarium, & illud in extrema necessitate consumpsisset, diuor postea factus, non teneatur illud restituere, quia non teneatur ratione rei, cum nec in se sit, nec in pretio, non ratione acceptionis, quia iure consumpsit: nec ratione contractus, quia hi contractus non obligant te pereunte, nisi culpa peccerint. Ita Lesius lib. 3. cap. 16. dub. 1. nu. 5. part. 1. tract. 8. res. 10. Immo si ante necessitatem rem quis furatus esset, quam postea in extrema necessitate consumpsisset, non teneatur adueniente commodatore restituere. Nam rem alterius licite quis in necessitate consumit, nec obest, quod furatus sit ante necessitatem: nam hoc non tollit ius naturæ, quo

omnia fiunt communia. Ita Palaeus *tom. 1. tr. 6. disp. 2. punct. 10. num. 116.* & alii contra Sorum *in 4. dist. 15. quæst. 1. part. 6. tract. 7. ref. 8.* Quod a fortiori procedit, si rem pauper furatur in ipsa extrema necessitate. Nam tunc non tenetur restituere ratione rei, quæ iam est consumpta: nec acceptionis, quæ non fuit iniqua. Et dives pauperem extremè indigentem tenetur subvenire liberaliter, & non cum onere restitutionis, secundum aliquos. Ergo, & c. Ita Villalobos *tom. 1. tr. 22. diff. 2. n. 12.* contra Lessium *l. 2. c. 16. dub. 1. n. 8.* cuius opinio, ut ille censet, est etiam probabilis. *p. 5. l. 8. ref. 9.*

Potest vero pauper in extrema necessitate positus, à divite, vel alio subripere potest id, quod ille sibi dare tenetur, necessitate non solum occultè sed etiam vi & si furari à di sinitur, cum debito moderamine illum vitæ, quod occidere. Ita Lessius *lib. 2. c. 12. n. 69. p. 5. in tenetur l. 8. ref. 23. initio.*

illi dare, 5 In gravi vero necessitate Grano etiam vi. *in 2. 2. contr. 3. tract. 11. dist. 7. num. 4.* Et probabiliter pauperum furari non posse, tum quia *le est furari in cap. de quis, de furtis,* imponitur de præri possi, etiam accipientes res alienas tempore necessitatis, quod saltem procedit de necessitate gravi, tum etiam quia valde probabile est, divites non teneri graviter indigentibus subvenire, de necessariis ad statum, superflua vero an habeant, pauperi difficile constare potest. Et tandem, quia cum possint multi gravè necessitatem pati, quibus æquè à divite succurrendum esset, nec posset omnibus, vnde liberum ei foret, huic vel illi succurrere, iniuriam ei faceret alius occultè surripere. Addit tamè hic Doctor, quod si quis superflua status habet, & non occurrit huic & nunc alius pauper, cui subveniat, tenetur huic subvenire: & si non subveniat, potest ille surripere. Sed contraria sententia Palaei *rom. 1. tra. 6. disp. 2. punct. 10. num. 5.* & aliorum est absolute probabilis, quod pauper in valde gravi necessitate morbi, famis, nuditatis, & c. possit aliena surripere: quia dives tenetur subvenire constitutis in gravi necessitate, & sic est irrationabiliter invidus, si ab eo furentur, dum potest.

Potest autem, satis constabit pauperi: si suam necessitatem sciat, & potentiam divitis, ignoret, ut an alii eiusdem necessitatis secum concurrant. Immo etiam si sciat, cum dives non potens omnibus simul, teneatur omnibus divitum succurrere, probabile est, pauperem posse accipiendo prævenire, quia sic videtur uti iure à natura sibi concessio. *p. 4. tr. 17. ref. 29.* *Et p. 5. tr. 8. ref. 23.* Et probabile putat Lessius *lib. 2. c. 2. dub. 5. n. 43.* quod pauper altans ante ostium divitis expectans elemosynam, si alteri pauperi venienti dicat, iam esse datam, non tenetur ad restitutionem. *p. 5. tr. 8. ref. 21. in fine.*

6 Potius vero in extrema necessitate, secundum Villalobos *tom. 1. tract. 22. diff. 2. n. 10.* implorare potest contra divites officium iudicis, qui divites cogat ad subveniendum illi: sicut implorare potest, ut sinatur transire per publicam viam, & sumere de flumine aquas: quia res in necessitate sunt communes, sicut via & aqua fluminis. Et quamvis dives non teneatur ex iustitia, sed tantum ex charitate, & idè probabilis sit opinio Iuristarum, quod pauper non habeat actionem contra ipsum; certum tamè est, quod implorare potest iudicem, & hic obligare illum debet ad subveniendum in bonum commune, & restatur sic praticari in bene ordinatis rebus publicis tempore famis & pestis. Immo Locca *in 2. 2. sect. 3. disp. 39. tom. 4. num. 47.* docet, iudicem non solum in extrema necessitate, sed etiam quoties ad est præceptum iuris divini, aut humani, de subveniendo, debere divites cogere; quia bonum commune exigit, ut non solum extrema, sed etiam alia necessitates subleventur. *p. 5. tr. 8. ref. 4.*

7 Nota etiam, pauperes & miserabiles personas posse laicos in quacunque causa coram iudice Ecclesiastico convenire. Vide *V. Iudex Ecclesiasticus, n. 7.*

8 Becanusia *2. 2. c. 21. dub. 9. num. 23.* putat, excludi posse à civitatibus pauperes peregrinos, aut quia non potest subveniri domesticis & extraneis, vel ne inferant morbos, corruptelas, hæreses & c. vel ne otio computrescant cum sint sani & apti.

In extrema vero potest etiam contra divites implorare officium iudicis.

An possint à civitatibus expelli pauperes peregrini?

apri laboribus. Id verò negat Sylⁱⁿ 2. 2. *quast.* 3. *art.* 9. *quast.* 3. Vide Tannerum *som.* 3. *disp.* 2. *quast.* 5. *dub.* 3. & Sotum *in Apologia in causa pauper p.* 5. t. 8. *resolu* *tione* 30.

Pauperem 9. Pauper lucratur Tubilzum, etiam si *qui nihil da* der vnum obolum. Ita Boslius *de iubil.* *re potest.* *sect.* 4. *cas.* 11. *num.* 4. 5. 6. qui addit suffice- *probabile* re quod curet eleemosynam pro se dari *est acquire* ab alio. Et si nullam dare potest, proba- *re tubilzu.* bile est posse illum lucrari absque com- *mutacione* eleemosynæ in aliud opus *pium,* quia hoc videtur esse mens Sum- *mi Pontificis.* Ita Faustus *de iubil. lib.* 4. *q.* *53.* Licet probabilis etiam sit contraria *sententia* San. Carelli *de iubil. c.* 7. *dub.* 1.

Pauper si 10. Simulata paupertate eleemosynam *cius tene* recipiens, secundum Fabrum *in 4. disp.* *re restitue* *re eleemosy* *nas.* 15. *quast.* 1. *disp.* 50. *c.* 4. *num.* 110. tenetur *ad restitucionem:* quia qui decipitur cir- *ca conditionem* propter quam donat, *non donat* omnino liberaliter; qui verò *dat eleemosynam* pauperi, dat propter *paupertatem,* tamquam propter ratio- *nem motiuam* huius eleemosynæ in *particulari* datæ huic, quamuis ratio *motiuæ generalis* dandi eleemosynam *pauperi* sit amor Dei. Idque procedere, *siue eleemosyna* magna sit, siue parua, *dummodo* non sit contemibilis: quia *quod est alienum,* siue magnum, siue *paruum,* restitui debet. Sed quoad ostia- *tim mendicantes,* qui paruas, & quoti- *dianas eleemosynas* recipiunt, contra-

Et quidem riu teneo cum Granado *in 2. 2. cont.* 3. *tr.* *secundum* 11. *disp.* 7. *n.* 4. quia in his non habetur ra- *quosdam* tio paupertatis, sed absolute. Secus verò *ipsis datari* in eleemosynis magnis, qua acquireret *bus.* v. g. fūgensse Episcopum ab hæreticis *expulsum,* vel captiuū: nam hæc eleemo- *synæ fiunt* sub conditione, saltē tacita, *quod sit pauper* *pari.* 3. *tr.* 8. *ref.* 21. Resti- *tui autem* debet secundum Granadum *ibid. disp.* 6. *n.* 3. donanti, qui censetur velle *dare huic,* qui si non est pauper, depen- *denter ab eius* voluntate distribuideret. *Secundum* Villalobos *diff.* 19. *n.* 4. resti- *tui debet* pauperibus; quia dans censetur *à se abdicasse* dominium, & dedisse pau- *peri vt pauperi,* Vasquez *verò opusc. de rest.*

Non quidē modicas.
Sed mag- *nas.*
Et quidem
secundum
quosdam
ipsis datari
bus.
Secundum
alios pau-
peribus.

cap. 3. *dub.* vlt. *num.* 24. vtramque opinio- *nem* putat probabile, & tutè sequi pos- *se.* *p.* 5. *tract.* 8. *ref.* 22. Nota verò, quod *pauper* mendicans causa otiositatis, vel *cupiditatis,* non peccat mortaliter, si ma- *neat* intra limites paupertatis. Ita Bar- *bola* *aphor.* *lit.* P. v. *Pauper* *pari.* *tract.* 8. *ref.* 21. 5. Nota etiam.

PAUPERTAS RELIGIOSA.

† **P** Rodiit olim Bulla Clementis VIII. de largitione & munerum *Circa pau-* *peratē Res-* *ligiosam,* *praesertim* *circa dona-* *tiones, mul-* *ta statuun-* *tur in Bul-* *la Clem.* *VIII.*
vtriusque sexus Regularibus interdicta, *in qua Religiosis* prohibetur largitio, *cum secularibus;* tum inter se ipsos, nisi *paruorum* quorundam de esculentis, *potulentis,* eaque benemeritis tantum, *ob deuotionem,* vel alias causas à capi- *tulo generali* probandas, cum licentia *Superioris* in scriptis, deque consensu ma- *ionis partis* conuentus. Prohibentur ri- *tem dispendiosa* benefactorū receptio- *nes,* & lauta comestationes, etiā Ord- *nario loci,* aut Prote. & Ori. exhibenda. In *re etio* autē Pontificis in ea edenda fuit, eū *Monasteriorum* facultatibus prospice- *re,* ne disparentur: tum à Religiosis am- *bitio* nis radicem euellere, ne per mune- *rum largitiones* viam sibi ad dignitates *& officia* aperiri ēt. Ita Sousa *in hanc Bull.* *fund.* 5. *num.* 34. contra Filiuicium, qui *2. tract.* 34. *cap.* 1. *quast.* 6. cum aliis duas *alias causas* finales addit nimirum vt re- *ligiosa disciplina* integre cōseruetur, & *labefactata* restituarur, & vt votū pau- *peratatis* integrum seruetur. *pari.* 1. *tra.* *6. ref.* 12. Haec autem Bulla hic Panormi- *recepta* fuit apud Moniales, vt restatus *est D. Vicarius* Delaziba, generaliter ve- *rò recepta* non fuit, vt docet Megala *conf.* 32. *num.* 17. *pari.* 1. *tract.* 6. *ref.* 1. Verum *uouissimè* Urbanus VIII. illam inuouauit *irritans,* damnansque quotannis mense *lanuario* publicè legi vna cum declara- *tionibus* ab ipso editis, nimirum quod *munera* à prædictis largiri possint causa *gratitudinis* conciliationis, aut conser- *uationis* beneuolentiæ erga conuentū.

Circa pau- *peratē Res-* *ligiosam,* *praesertim* *circa dona-* *tiones, mul-* *ta statuun-* *tur in Bul-* *la Clem.* *VIII.*
Quam no- *uissimè de-* *clarauit,* *& confir-* *mauit Ur-* *ban.* *VIII.*

ut Religiosum, & quavis de causa respiciente de sui natura actum virtutis: modestè tamen & discretè, & cum licentia Superioris, & consensu maioris partis Conuentus, vbi talis consensus ex constitucione, aut consuetudine postulatur, (quo sensu intelligendam esse Bullam prædictam, vbi ad esculentorum largitionem talem consensum requirit,) & quando concurret ambitionis suspicio; qua cessante, nec requiritur licentiam Superioris scriptam, sed sufficere vobalè. Comestiones autem & conuiuia in recipiendis benefactoribus, Protectore, & ordinariorum laurè, eatenus prohiberi, quatenus decentia status Regularis aduersentur, &c.

Veritatem non 2. Ceterum, Bulla prædicta non cõdidit nouum ius, sed restituit, & reformauit antiquum & introduxit nolum nouam formam in approbandis causis talium largitionum. * quas iam declarauit SS. Urbanus *, vt scilicet determinarentur in capitulo generali. Circa verò quantitatem nihil præcepit. Vnde de illa potest conuentus, eiusque Superior cognoscere. Ita Valerius V. *Munera*, n. 49. *Ibid.*, ref. 3. Et aliqui dicunt, concedere posse vsque ad summam decem aureorũ. Sed cum nulla in hoc limitatio reperitur iure, melius dicimus cum Sanchez *in suis tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 42.* determinari debere plus minus, spectatis personis, causa, spes, & similibus circumstantiis, *ibid.*, ref. 4. Et circa fructus annuos ad Religiosum vltim concessos, si quos sibi parcè viuendo reseruauit, probabile est, concedere posse absque vlla restrictione; quia hæc donatio non præiudicat Monasterio, sed ventri, genio, & decenti vsui ipsius Religiosi; quia si sciat ea, quæ sibi detrahit parentibus, & amicis largiri posse, accipiet etiam occasionem parcè viuendi. Ita Valerius V. *Munera*, num. 93. *Ibid.*, resolut. 19. Et quam licentiam dare potest Prælarus suis subditis circa hoc, dare etiam potest Monialibus Abbatissa, si non est constitutio, vel præceptum superioris in contrarium. Ita Sanchez *vbi sup.*, n. 44. *Ibid.*, ref. 22. Erit in specie concedere potest licentiam præ-

bendi aliquid supra stipendium Confessario cū patientia, charitate, & assiduitate assistendi, ac ministris cū diligentia famulantibus. Ita Faustus *lib. 8. c. 27. n. 7.* aliquid in *Ibid.*, ref. 17. Item ad dandam eleemosynam; item pro sumptibus festi, musicæ, & concione. *Ibid.*, resolut. 12. Item loci Ordinatio causa benedictionis, habitus susceptionis, aut professionis secundum Valerium n. 81. *Ibid.*, ref. 24. Et generaliter in remuneratione ex dictamine gratitudinis, * vt declarauit SS. D. Urbanus 7, & docuit Valerius n. 97. *Ibid.*, ref. 15. Qui bene adit, in remunerationem pro beneficio accepto dari posse aliquid plus; quia sic postulat lex gratitudinis, secundum D. Thomam 2. 2. *quæst.* 106. *art.* 6. Puto autem eum Nauarro *dorad. quæst.* 1. n. 91. dari posse super sesquicentium, vt est 4. respectu 3. *Ibid.*, ref. 6. Et tandem dari etiam aliquid potest, à quo speratur beneficium. Et ratio horum omnium est, quia huiusmodi donationes non sunt propriè donationes, sed nomine tenus; nec in illis præiudicatur Monasterio. *Ibid.*, ref. 5. Vbi verò Bulla permittit dari leuiora esculentis, & poculentis, aut ad deuotionem pertinentibus, extendi etiam debet ad alia similia; quia in exceptionibus comprehenduntur tacite casus similes. Ita Lessius *lib. 2. c. 8. dub. 8. numero 104.* *Ibidem*, resolut. 7.

3. Ceterum hæc Bulla prohibet solum largitiones de rebus iam Monasterio acquisitis, non autem de acquisibilibus, quia hæc nos dicuntur adhuc bona Monasterij. Vnde Religiosus, aut Monialis cum licentia Prælati efficere potest pro consanguineo, vel amico picturam, corporalia, vel alia opera magni valoris gratis, & de Superioris licentia facere etiam possit sumptibus Monasterij, si sint modici. Ita Valerius V. *Munera*, 75. Ratio autem est; quia in hoc casu Monasterium non habuit vnquam ius in opus illud quod nondum erat, nec in pretium, quod remissum est priusquam deberetur *part. 1. tr. 6. res. 6. & part. 7. tra. 11. res. 17.* Item ob eandem rationem potest cum licentia celebrare aliquot Missas gratis ad intentionem amici, etiam acci-

Porro Bulla non prohibet dare gratitudinem.

Nec dispõnit de bonis nondum acquisitis Monasterio. Ex quo multa corollaria inferuntur.

accipientis stipendium, non tamen dare eleemosynam acceptam pro Missis concessis sibi à Superiore infra annum. Et quamvis Valerius num. 75. hanc sententiam probabilior appellans, videatur oppositam existimare probabilem: ego tamen dubito: quia est dispar ratio. *lib. ref. 19.* Item potest non acceptare aliquid donum, rogans, ut illud d' ruramico, vel consanguineo, nam neque in hoc casu dar aliquid sibi, aut Monasterio præacquirunt, neque obstat. *l. ff. de calum. nam vitur verbo iusserit, loquens de re acquisita: in nostro enim casu Religiosus non iubet, sed rogat eum, qui potest non dare si velit. Ita Fagundes pr. 2. lib. 8. c. 6 n. 18. ibid. ref. 8. Idem docet Sousa in hanc Bullam §. 2. num. 73. si Monialis v. g. dispeniet absque licentia pecuniam à parentibus, aut consanguineis sibi traditam ut prohibito dispeniet, apud ipsos dominium reservantibus. Sed hæc opinio, si loquatur de vsu absoluto pecuniæ est nimis laxa, & contra perfectionem paupertatis religiosæ. Secus, si loquatur quod eleemosynas, &c. *ibid. ref. 10.* Nam tunc ex vna parte consumit in vsu licitos, & ex alia, cum non acquirat dominium, sed illud maneat penes consanguineum, non est cur Superioris licentia requiratur. Ita Sanchez in sum. tom. 2. dis. 84. dub. 3. *ibid. ref. 29. & part. 2. tract. 2. ref. 65. §. Nota etiam* Et denique in hac Bulla non comprehenduntur partus intellectus ut Conciones, Lektionen, &c. & sic declaravit ipsemet Clemens, quare Religiosus potest eos pro libito dare: & si in aliam Religionem transeat, secum deferre, ut testatur Valerius, num. 106. à pio quodam Religioso obseruatum. *part. 1. tractatu. 6. resolutione 25.* Circa alia verò datur paruitas materiæ. Et sic si Religiosus sine licentia munus duorum aureorum de Monasterij bonis præberet, peccaret quidē peccato furti; sed pœnas Bullæ non incurretet, ut docuit Filiucius tom. 2. tract. 34. c. 3. *quest. 9. num. 05.* & declaravit viua vocis oraculo ipse Clemens: fortasse quia summa duorum aureorum in iure parua censetur. *ibid. ref. 5.* Quod etiam procedit, si*

Religiosus dādo munera, nec bona Monasterij dissiparet, nec ambitionis intuitū haberet: nam tunc cessaret finis Bullæ; & cessante sine legis, etiā in particulari, cessat lex, saltem in conscientia. Ita Granado in p. 2. *contr. 7. tract. 3. part. 2. dis. 15. sect. 3. num. 18.* contra Faustum lib. 8. *quest. 20. ibid. resol. 18. & 33.*

4 Licentia scripta, quam requirit hæc Bulla, non est necessaria in singulis donationibus, secundum Valerium num. 86. quia id non exprimit sed sufficit vna generalis. *part. 1. tract. 6. ref. 21.* Imò, si non timeretur ambitio, possunt inter se Religiosi si parua munera præberent, cum licentia verbali, quia Bulla requirit licentiā scriptam, quando timeretur ambitio, ut docet Valerius num. 83. *ibid. ref. 20.* & declaravit doctissimus Urbanus VIII. Et si munera non sint notabilia, sufficit etiam tacita *ibid.* Culrelli autem, sudarium & similia, valoris decem, aut duodecim realium Ledesma in add. tom. 2. c. 4. dub. 6. non sunt notabilia, etiam quoad Religiosos alterius Conuentus eiusdem Religionis *ibidem resol. 39.* Quod contra Lessium lib. 2. cap. 41. dub. 9. numero. 79. procedit, si Religiosus velit mutuo, vel commodo *ibid. ref. 37.* Et dare res sibi ad vsum concessas Religioso eiusdem Monasterij, quando est securus de conseruatione, & restitutione: quia in hoc non præiudicatus dominio Monasterij. Et sic Llamas *part. 3. c. 9. §. 12.* permittit sine licentia expressa commodo dari libros cuiuscumque valoris, runciam, caligas, calceos, & etiam cucullam *part. 2. tract. 11. ref. 20.* Et Ledesma dub. 2. permittit dare mutuo pecuniam, quia in mutuo remanet penes Monasterium dominium ad æquiualens. Et probabiliter id extendit ad mutuum cum secularibus, si sint personæ secularis *part. 1. tract. 6. ref. 37.* Et dub. 2. ad communicationem item cum secularibus: quia in mutuo & commutatione ius non perditur, sed commutatur *ibid. resol. 38. & part. 7. tractatu. 11. ref. 21.* Neque verò ad operandum de licentia tacita Superioris, opus est certitudine de tali licentia, sed sufficit habere probabilitatem, ut docet Sanchez in sum.

Nec item disponit circa paruitatem intellectus.

Et in reliquis admittit paruitatem materiæ.

Licentiā non scriptam requirit, ubi adest ambitionis suspicio. Nam si non adest, sufficit vocalis. Et quædamque etiam tacita. Ut in minimis.

In mutuo

Communicationis.

Et quando sum. tom. 2. lib. 7. c. 19. num. 13. Quæ in pra-
 cunq; proxi haberi potest spectata benignitate
 babiliter Superioris, eiusque erga Religiosum be-
 præsumi po- neuolentia, incommodo Monasterij,
 rest. Specta- qualitate Religioſa, & c. Ita Faustus lib. 3.
 ra Superiorio- quæst. 162. ibid. ref. 31. à 5. Sed circa. In par-
 tis benigni- ticulari autem præter supradicta, pro-
 tate, bene- babile est, præsumi licentiã in largienda
 nolentia. socio ratione, seu pitantia carni-
 & c. rum, & aliorum, quæ limitate concedi-
 Et proba- tur, si non adfit præceptum in contrari-
 biliter etiã um, nam licet in hoc Religiosus gerat
 in danda actum dominij: hoc tamen dominium,
 pitantia car- sicut & vsu residet penes ipsum; quia
 nium, ouo- in his, quæ vnico actu consumuntur, v-
 rum, & c. sus à dominio non separatur, vt ait Ioan-
 XXII in Extrauag. ad conditorem. Accedit
 quoque paruitas materiæ, & modicum
 vel nullum Monasterio consequens de-
 trimentum. Ob quæ hanc sententiã
 docet Cenedo de paup. relig. dub. 17. nu-
 mero 9. & dub. 32. numero 15. Quam-
 quam contraria sententiã Saloni in 2.
 2. tomo 1. quæst. 61. tractat. de mo. quæst. 1.
 artic. 2. concl. 1. sic probabilior. ibid. re-
 solut. 28. Immo Peregrinus de Relig. tomo
 2. cap. quæst. 2. s. 6. docet, Religiosos da-
 re posse absquæ licentiã expressa com-
 estibilia cuiuscunque valoris, etiam ex-
 traneis; dummodo illa acceperint cū
 licentiã: quia in hoc casu licentiã præ-
 sumitur. Quodan sit probabile alij
 videant. ibid. resolutione 39. in fine. Por-
 ro licentiã tacita sufficit etiam tunc, cū
 postulari potest expressa. & ob vere-
 cundiam, vel aliam difficultatem non
 postulatur. Et licet Superiori displiceat
 modus dandi occultè sine licentiã ex-
 pressa, & propterea quoad modum dau-
 di inuiritur sit, non proinde Religiosus
 hoc modo donans peccat mortaliter,
 dummodo Superior secundum substan-
 tiam non sic inuiritur. Ita Tannerus in 2.
 2. disp. 6. quæst. 3. dub. 4. n. 105. Ibid. ref. 31. li-
 cet differat Crouers in reg. 5. Franc. c.
 7. lect. 4. par. 6. tr. 6. resol. 38. Quando verò
 requiritur licentiã expressa, & Religiosi
 dans, & accipiens sunt eiusdem Con-
 uentus, sufficit licentiã in alterutro; quia
 dans, & accipiens sunt correlatiui. Se-
 cus, si secus. Ita Ioann Franc. Suarez V.

de voto paup. contra Suarez. c. 19. n. 71. part.
 3. tract. 3. ref. 65. s. Nota quariò.

5 Prohibet etiam Bulla, recipere sa-
 culares in Monasteria, nisi occasione
 tranſitus, aut deuotionis. Et tu excipe
 etiam occasionem recreationis, cum
 Souſa s. 7. numero 91 quia canon inten-
 dit vitare hospitalitatem, sed magnos
 sumptus in illa de rebus Monasterij par-
 1. tract. 6. resolutione 14. Et hæc quoad
 Bullam. Sed præterea.

6 Quæres primò. An Religiosus ege-
 at Superioris licentiã, non solum ad
 donandum, sed etiam ad acquirendum?
 Respondeo affirmatiuè. Et quidè Cruz
 lib. 1. cap. 3. dub. 3. concl. 1. & 3. putat esibi-
 lia à Religioso accipi posse cum sola li-
 centiã tacita, Nummos verò non ita,
 etiamsi adfit intentio petendi licentiã
 cum voler expendere, contrarium tamè
 esse probabile. Ego verò existimo, in
 esibilibus magni valoris non ita facile
 præsumi licentiã, ac proinde cautè
 procedendum esse. Quoad nummos
 vero, si illos Religiosus reciperet, no-
 num interim Superiorem expectans, vel
 ad illum scribeas pro licentiã, solum ve-
 nialiter peccaturum. Consultius tamen
 esse, quod interim deserat illorum do-
 minium apud dantem part. 1. tract. 6. ref.
 41. & 42. In quo casu secundum Sanchez
 vbi sup. num. 51 potest ab illo petere; vt
 nummos vel apud amicum deponat, vel
 etiam sibi det, vsuro postea in necessi-
 tatis cum licentiã. Ibid. resolutione
 43. sed etiam in depositum accipere
 non potest sine licentiã. Potest tamen
 accipere in domum cum intentione pe-
 tendi licentiã, & restituendi si negatur.
 par. 10 tract. 15. resol. 40. Sufficit etiam in
 accipiendo licentiã quoad substantiam,
 etiam si modus Superiori displiceat, de
 donatione diximus numero 4. Et Mo-
 nialis, quæ Abbatissæ visitanti cubicu-
 la res aliquas occultaret ob verecundi-
 am, non peccaret mortaliter. Ita Tan-
 nerus in 2. 2. disput. 6. quæst. 3. dub. 4. num.
 105. Ibidem ref. 31. s. Hinc. Quod etiam
 procedere puro cum Religioso; qui ac-
 cepta à pœnitentibus pecunia, in-
 ſero Superiore, libros emit: quos tamen
 licentiã aci-
 palam

Sacris res
 recipi pos-
 sūt à Reli-
 giosis etiam
 modesta
 recreatio-
 nis causa.

Religiosi
 egēt licen-
 tiã etiã in
 acquirendo.
 Et sine no-
 tabilia ex-
 pressa.

Etiã in
 his casibus
 postulari
 possit ex-
 pressa.

Qua suffi-
 cit in alter-
 utro, si sine
 ambiguitate
 Religiosi eius-
 dem
 domus.

Potest nibi
 lominus Re-
 ligiosus cū
 licentiã aci-

ea accepit pecunias ab amicis tenere libros, & habere illos expositos. Et cum licentia possidere pecuniam, & annuos redditus.

7 Quæres secundò, An liceat Religiosis in particulari habere post Tridentinum annuos redditus? Respondeo multos negare; quia illud *Seff. 25. cap. 2.* id illis vetuit verbis præceptiis, quæ non solum declarant ius antiquum, sed conduunt nouum, & sic declarasse Sacram Congregationem Interpretum.

In usus pios cū licentia conuertendos.

Sed Sanchez in sum. tomo 2. lib. 7. capite 2. numero 11. probabiliter & curè docet, licere, vt illos infumant in usus licitos delicta Superioris reuocabili, quia hæc eadem Bulla Clement. VIII. distinguit inter bona communis, & particularium Religiosorum. Concilium verò declarare ius antiquum, in quo id Religiosis prohibetur in ordine ad usus superfluos, & prophanos. Declarationem verò non esse authenticam. Vel etiam non obstat; quia multi eas non decimas, sed doctrinales appellant, vt alibi diximus parte 1. tract. 6. resolut. 3. Ex quibus patet primò, non esse damnandam illarum Religionum consuetudinem, quæ certos redditus pro victu, & vestitu Religiosis assignant, vt si quid desit, ipsi sibi procurant, si verò superfit, de Superiorum licentia honestis vsibus applicent. Et excusandos esse aliquos Religiosos, si eo, quia sunt Prælati, aut Magistri Ordinis, aut regula relaxata est, & à veteri consuetudine sic interpretata, aut ipsi Religioni multa bona suis laboribus, & industria comparauerunt, amplissimos redditus habeant, participandos fortasse à pauperioribus. *Ibid. §. Ex his.* Immo placet sententia Bannez in 2. 2. quæst. 62. art. 5. docentis, quod tales Religiosi habentes licentiam expendendi dictos redditus ad suum arbitrium, si expendant in usus turpes, non peccent mortaliter, nec accipientes teneantur ad restitutionem par. 3. tr. 2. ref. 65. §. Notat tertio, & ref. 98. & par. 7. tr. 9. ref. Summa Diana.

Ut in multis Religiosis seruetur.

Etiam amplissimos.

15. & tr. 11. ref. 22. Patet secundò, legatum particulari Religioso relictum, etiam cum conditione, vt nihil acquiratur Monasterio, licitum esse intelligendum tamen, vt ab illo in vsus honestos, & de licentia Superioris conuertatur, & si in hoc casu Superior non permittat acceptari, eo ipso quod negat, legatum resolu-
Vnde Religiosus ex improviso mortuus & repertus in cella cum marsupio denariorum, non debet priuari ecclesiastica sepultura.

ui. Vnde, si legatur sub conditione, vt illud Religiosus habeat independentè à voluntate Prælati, inualidum esse. Ita Mollesius tom. 1. tr. 7. cap. 20. n. 50. par. 3. tr. 2. ref. 34. Patet tertio, Religiosum inuentum mortuum in cella cum marsupio denariorum, non esse iudicandum proprietarium, & priuandū Ecclesiastica sepultura; iuxta l. cap. super quodam, de statu Mon. Et sic docet Rodriguez in com. ref. 128. num. 10. quia iure non priuant officio altaris Monachum inuentum cum pecunia, nisi admonitus non respiciat.

Et præterea is possit se purgare, dicendo, vt quod habuit licentiam Prælati localis, quam is negare non potest, cum possit oblitus esse, aut Superioris maioris secretò, cuius oppositum difficile constat. Vel quod sit pecunia amici deposita apud ipsum, vel data ad distribuendum in elemosynam, quod secundum Suarez de Religio. to. 3. l. 8. cap. 12. n. 45. non est illicitum. par. 1. tr. 4. ref. 23.

8 Quæres tertio, An si quis de Religioso pecuniam ad ipsius usum liberè prout voluerit dispensandam, reseruans sibi dominium talis pecuniae, an Religiosus illa vtendo frangat votum paupertatis? Negat Caramuel in Regulam pnd alteri D. Benedicti disp. 60. resolut. 7. numero 883. dominio illius. quia secundum ipsum vsus, & dominium realiter distinguuntur, potest hoc retineri, & ille alicui. Ergo Religiosus vtens tali pecunia, non peccat. Sed eius sententia mihi non placet, nam vt optimè obseruat Lugo de iust. & iure tom. 1. disp. 2. sect. 3. n. 50. Votum paupertatis religiosæ non solum obligat ex intentione vouentium ad carentiam dominij, vel iuris alicuius ciuilib, sed etiam ad non habendum usum facti harum rerum temporalium, nisi ex voluntate Prælati. Alioquin nunquam Religiosus peccat.

Religiosus non potest retinere v. sibi pecunia. existente alicui. Religiosus non potest retinere v. sibi pecunia. existente alicui. Religiosus non potest retinere v. sibi pecunia. existente alicui.

lus peccaret contra votum paupertatis accipiendo aliquid ab externis, quia nūquam potest acquirere aliquid ius, sed solum facti, cuius solus est capax; ergo ipse vsus facti potest esse materia sufficiens contra votum. Ratio verò à priori est, quia votum obligat semper iuxta intentionem vouentis, illi autem, qui in Religione emittunt hoc votum, non solum intendunt à se abdicare omne ius, sed etiam imitari statum pauperum, ita vt careant iis rebus, quibus indigent ad vitam humanam, nec iis vtantur, nisi ex arbitrio Prælati *par. 7. tr. 11. res. 18.*

Religiosi eiectione. Ex tra Religione bona pertinent ad Cameram Apostolicam ex motu propr. Greg XIII.

9 **Q**uæres quartò. An iuste eiectionis à Religione, si aliquid acquirat, Monasterio acquirat, Affirmat Lopez de Texeda in *controv. Theol. moral. tom. 1. l. 2. tr. 1. contr. 10. dñb. 1. num. 12.* Cuius quidem sententia (licet contraria sit probabilior) stando in iure communi, mihi placet, sed hodie sustineri non potest, vt obseruat Lugo de *iust. tom. 1. disp. 3. sect. 11. num. 240.* & alij, quia per motum proprium Gregorij XIII. bona religiosi eiectionis post ipsius mortem pertinent ad Cameram Apostolicam. Notat tamen, & optimè idem Lugo supradictum motum Greg XIII. non obstare, si ille Religiosus eiectionis recipiatur in alia Religione, quia solum procedit, quando Religiosus obiit extra Religionem, qui autem ad aliam transit non moritur extra Religionem. *par. 7. tract. 12. res. 4.*

Secus si in alia Religione moriatur.

Religiosi eiectionis expensæ bonas in vsu illicitos.

10 **Q**uæres quintò. An Religiosi eiectionis, si expendant bona in vsu illicitos, teneantur accipientes ea restituere? Affirmatiuè: respondet Lopez de Texeda citatus num. 17. Et id quidem satis probabiliter. Sed negatiuam sententiam esse etiam probabilem existimo cū Sanctarello tract. de *Apostasia c. 6. dñb. 2. num. 11.* & aliis. Non enim est par ratio inter Religiosum inter claustra viuentem & inter Religiosum eiectionis; cum enim religiosi eiectionis habeant commoditatem, & administrationem bonorū independentè à Prælato Religionis, possunt de illis disponere, ac si essent seculares, ac veri domini, & quamuis peccent expendendo bona in casu illicito,

Peccatis, & accipientes non tenentur ad restitutionem.

& accipientes excusantur à restitutione, præsertim cum tales eiectionis non sint perfectè vinculo voti paupertatis obstricti, sed solum secundum quid, vt docent Angles in *Florib. par. 2. ubi de voto qu. unio. ar. 2. diff. 3. par. 7. tr. 17. res. 5.*

11 **Q**uæres tandem. An Religiosus factus Episcopus, vel Cardinalis fiat dominus Ecclesiasticorum reddituum? Respondeo. Vide *V. Cardinalis, n. 54. & V. Episcopus Religiosus, num. 2.*

PECCATVM.

1 **P**eccatum definitur ab Augustino, dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam. Quæ definitio propriè competit peccato mortali: nam veniale non est contra legem, sed præter, non enim est contra finem legis, id est charitatem. Atque hæc est differentia propria inter mortale & veniale, quòd mortale ex genere suo laedit charitatem Dei, vel proximi; veniale non item. In specie verò, quod est contra præcepta Dei Ecclesiæ, aut maiorum; contra votum, aut conscientiam dictantem esse mortale; item contra virtutes theologicas, & aliquas morales, vt Religionem, iustitiam, temperantiã in rebus venereis, & c. mortale est. Verbum autem ortiosum, vsus immoderatus, mendacium de re indifferenti, & c. veniale. Peccatum contra innocentiam maius esse peccato contrapenitentiam tenet Scotus. Contrarium sentire videtur D. Thomas, *par. 1. e. tr. 13. res. 40. in fine.* Quando transgressio legis sit peccatum mortale, vel veniale, dictum est *V. Lex, quomodo obliget.*

Peccatum quid? Quotuplex? Ex quodam mortale, aut veniale ex genere?

2 **P**orrò, quod ex suo genere mortale est, fieri potest per accidens veniale, & quandoque etiam nulla culpa. Et primo quidem ex defectu deliberationis. Ex quo capite excusantur plerumque mulierculæ maledicentes filiis, vel ancillis, & rustici ac muliones sibi vel iumentis malum imprecantes, vt ait Azorius *tom. 3. lib. 13. c. 10. p. 3. tr. 6. res. 13.*

Mortale ex genere sit veniale, sed nulla culpa. De factu deliberationis.

Ad

Ad hoc caput spectat ebrietas, quæ secundum Vasquez tom. 2. disp. 27. c. 3. num. 11. excusat ab omni peccato in his, quæ in sana mente iniuriosa quidem ac proinde peccata forent, non tamen alicui detrimento, item in blasphemia, infidelitate, periurio, & hæc omnia etiam si præuideantur. Sed in hoc ultimo dissentit Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 16. n. 44. quia sic sunt voluntaria in causa par. 3. tr. 6. ref. 32. † Huc etiam pertinet ignorantia, de qua sub eius nomine. Secundo, ratione dispensationis iustæ, de qua Verbo Dispensatio. Tertio, ex necessitate, sicut in qualicunque est furari, ut dictum est V. Pauper, & iniquum inuasorem occidere, ut dictum est V. Occidere inuasorem. Et huc pertinet metus, de quo V. Metus excusans à peccato. Quarto denique, ex leuitate materiz, de qua Verbo Materiz leuis. Probabilius vero est neminem ex defectu rationis peccare posse venialiter, qui non etiam possit mortaliter.

par. 10. tr. 15. ref. 25.

3 Veniale similiter ex genere, fieri potest per accidens mortale ratione circumstantiarum: vnde V. Lex num. 34. diximus, superiorem posse quandoque prohibere, aut præcipere sub mortali rem leuis alioqui momenti. Item ratione conscientiz erroneæ, de qua sub eius nomine. Nunquam vero ex numero venialium consurgit mortale: vnde, si per impossibile, quis omnia venialia peccata committeret, non excederet culpam leuem. Ex quo bene inferitur cum Granado in 1. 2. contr. 6. tract. 2. disp. 2. sect. 7. volentem vnico actu committere omnia venialia, peccare solum venialiter. Licet ratione periculi, quo se exponere vellet peccandi mortaliter, probabiliter doceat Sanchez ubi sup. c. 5. n. 4. peccare mortaliter, sicuti (ait Syluester V. Religio 1. q. 12.) peccaret mortaliter Religiosus, qui omnia regula statuta ad perfectionem pertinentia, & ad mortale non obligantia, transgredi vellet. Sed his rationibus respondet Granado par. 3. tr. 6. ref. 24.

† Peccatum mortale per se remittitur per Baptismum, & Pœnitentiam,

quæ proinde sacramenta mortuorum dicuntur: per accidens vero aliquando etiam per Eucharistiam, & reliqua sacramenta. Veniale autem remittitur ex opere operato etiam per aquam benedictam. Vide V. Aqua benedicta.

5 Et hæc dicta sunt pro generali peccatorum mortalis & venialis distinctione, nam speciale iudicium pro casibus particularibus, inuenies passim in singulis materiis. Quomodo peccata sint confitenda, dictum est V. Confessionis materia, & modus, quæ nam circumstantiæ explicari debeant, quæ non diximus V. Circumstantia. Quibus autem adde, quod Syluius verbo oratio, docet, eum qui orando in peccatum concupiscentiæ, aut delectationis morosæ incidit, teneri confiteri non solum concupiscentiam & delectationem, sed præterea circumstantiam orationis, quam putat superaddere actui mortalem malitiam sacrilegij contra virtutem Religionis, quæ grauius offenditur ex hoc, quod dum quis Deum alloquitur, sermonem interrumpens, conuertat se ad creaturam, atque ab eo se auertat tanquam à fine ultimo, & fiat ei inimicus. Suarez etiam de Relig. 2. lib. 3. c. 4. n. 13. timendum id esse inquit; quia videtur grauis Dei irreuerentia. Sed ego teneo, talem circumstantiam orationis non superaddere malitiam mortalem concupiscentiæ, & c. nam minus est, orando consentire concupiscentiæ ex fragilitate, quàm orare cum proposito actuali peccandi mortaliter: sed in hoc casu non committitur peccatum mortale, ut docet Sanchez in opus. tom. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 9. n. 3. & alij. Adde quod qui absque aliqua Intentione orat, gravem Deo irreuerentiam affert, & tamen hunc non est certum peccare mortaliter: ergo, & c. Vide Trulench in decal. to. 1. lib. 1. cap. 7. dub. 10. nu. 6. parte 6. tract. 7. ref. 36.

7 De obligatione tegendi, corrigendi, & denunciandi peccata proximi. Vide V. Detractio. V. Correctio. & V. Denunciare.

se remittitur per Baptismum, & Pœnitentiã Veniale etiam per aquam benedictam.

Peccato quomodo confitenda?

Et an explicandum sit an quis concupiscit orando, pfallendo, & c.

Aut sciëntia per dispensationem, Ne cessitatem, Et leuitate materia. Veniale, si mortale ex circumstantiis.

Aut conscientia erronea Non autem per numerum.

Nã voluntas committendi omnia venialia, per se nõ est mortalis.

Peccatum mortale per

PECCATO COOPERARI.

Cooperari
peccato al-
terius, pec-
catū est.

Peccato alterius cooperari, est
species scandali actiui per se,
ex suo genere peccatum mortale, sicut
de reliquis scandali speciebus, dicemus
infra V. Scandalum. Et quidem, si actio
sit intrinsecè mala, eius cooperatio ex
nulla quantumuis virgenti causa, potest
iustificari; vnde comœdias audientes, &
sua pecunia, comœdos in eo officio fo-
uentes, non excusantur à peccato scan-
dali. Vide V. Comœdia. numero 2. si verò
sit indifferens, poterit quis ex aliqua
gravi causa illi cooperari, quamuis alio-
qui sciat fieri cum mala intentione; &
cum peccato. Præsertim si concurrat vt
causa remota.*

Excusatur
tamen, qui
currit vt
causa re-
mota.
Præsertim
ex necessi-
tate.
Vt si quis
ad vitandū
magnum in-
commodum
comodaret
cubiculum
amico for-
nicaturo.
Seruus con-
ducere co-
cubinam
in domum
heri.

2 Ex quo ultimo capite, licitum est
locare domum meretrici, vel vsurario:
etiã si nulla grauis causa concurrat,
quia locatio domus nimis à peccato
remota est, cum non sit eius mate-
ria; vel occasio. Vide V. Locare, à nu-
mero 2.

3 Ratione NECESSITATIS lici-
tum est commodare cubiculum petenti
illud ad fornicandum, vt vitetur mag-
num incommodum: quia talis commo-
datio est de se indifferens, & sola abutē-
tis voluntate ordinatur ad malum. Ma-
rulus tom. 1. disp. 2. c. 5. dub. 10. corol. 4. num.
295. par. 3. tr. 6. ref. 45.

4 Licitum esse secundo, ait Palaus
tom. 1. tr. 6. disp. 7. punct. 11. quod famulus
conducatur concubinam in domum heri,
si ad sit aliquod graue & proportiona-
tum damnum; quia iam supponitur,
quod inter herum & concubinam con-
uentum sit ad peccandum: conditio ve-
rò illa indifferens est. Layman verò lib. 2.
tr. 3. c. 13. num. 15 permittit famulo, quod
fornicam per ianuam intromittat, fa-
ciem præferat, lectum sternat, &c. non
tamen quod à domo euocet, & per pla-
teas conducatur; quia hoc videtur vix fie-
ri posse sine aliqua inductione ad pecca-
tum, quamuis parata sit. At Sanchez in

sum. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 25. quamuis
simplicem comitarum permittat, tamen
illicitum esse inquit concursum physici-
cum, ferendo, v. g. in sella, curru, &c. ra-
tione solius famularus, sed requiri ali-
quod seruorum damnum notabile. par.
5. tr. 7. ref. 29. At mihi & Merolla tom. 1.
disp. 2. c. 4. dub. 10. concl. 3. num. 280. excu-
sandi videntur aurigæ, vulgò sigisteri fe-
rentes concubinam eò, vbisciuunt pec-
caturam, ne lucrum amittant. par. 3. tr. 6.
ref. 1. & 46. in fine. Sed in ref. 36. tr. 5. 8.
Ex dictis, reprehendit Azorium permit-
tentem famulo, conducere concubinam
in domum heri.*

Vel eñ au-
rage, vul-
go (Sigisteri)
d. ferris

5 Tertio, si famulo immineret gra-
ue aliquod detrimentum, vti si dominus
sit illum expulsurus, & sic cogendus sit
mendicare, vel penuriam pati; præci-
puè cum non inueniat alium dominum,
qui eadem obsequia non petat, vel si
eum dominus esset contiuè obiurga-
turus, concrepaturus, debita mercede
fraudaturus, & similia licitum ei esse,
ait Palaus tom. 1. tract. 6. disp. 6. punct.
11. numero 5. & 7. cooperari peccato do-
mini proximo, dummodo actio sit in-
differens, & ex prauo dominiano in
malum finem ordinata, & in specie vo-
lenti ascendere per fenestram in do-
mum concubinæ, pedes sustinere, sca-
lam exponere: item dicere concubinæ,
Dominus meus dicit, vt illum hac nocte
expectet, vel eum videat. Item signare
locum, vbij sit concubina, quia om-
nes hæ actiones sunt indifferentes p. 5.
tract. 7. ref. 28. & ex parte in par. 3. tract. 5.
solus 36. 8. Item deducitur. Immo eas
omnes excusat Hurtadus in 2. 2. disp. 10.

Itē, si ser-
uus susti-
neat pedes,
vel scalam
domino as-
cendens per
fenestrā in
domū me-
reticis.

diff. 9. ratione solius utilitatis in add. ad
tract. 7. par. 3. 5. Primo Item (sed sub du-
bicatione) licitum esse inquit Palaus,
litteras scribere, & deferre ad concubi-
nam, verba turpia continentes, ad eui-
tandum aliquod graue damnum; quia
hoc vtrumque non est intrinsecè ma-
lum, si absit scribente & deferente ma-
lus finis, possunt enim talia verba scribi
ad ponderandam illorum maliciam, sicut
à Doctores scribi solent; item non ex
proprio Marte, sed alieno, non se-
riò,

Quid, si scri-
bat, & dese-
rat litteras
amatoris
as?

riò, sed irrisoriè: & eodè pacto deferri, ad ponderandam malitiam, & ut irrideantur, vel conferantur. Sed contrarium tenet Sanchez *vbi sup* num. 26. existimans, talia verba esse intrinsecè mala p. 5. tr. 7. ref. 27. Ecce omnino tenendum est par. 3. tract. 5. ref. 36. § Et dicitur. Secus si litteræ solum dicant, ut concubina ad se veniat in nocte: quia hæc verba sunt in differentia, *ibid* tr. 6. resolut. 46. §. Notandum.

Rufus excusatur à necessitate, pingens amasio imaginem concubina.

6 Quarto excusatur à peccato scandalosi, qui, vigente gravissima causa, pingit imaginem concubinæ amasio: quia hæc quoque actio de se indifferens est, bono vlti servire potest Ita Palauus *pñct.* 12. n. 6. contra Azorium *to. 2. lib. 12 c. vlt.* q. 9. Gravissima causa non esset amissio lucri, sed metus mortis, vulneris, &c. par. 5. tr. 7. ref. 6.

Non autē construens infideli idolum. Aut Iudæo Synagogæ.

7 Quinto Palauus *tract. 6. n. 7.* contra Coninch *in 2. 2. disp. 18. dub. 13. n. 213.* excusat pingentem, vel fabricantem idolum infideli metu mortis, &c si non postulari fieri in contemptum Religionis, quia talis constructio non est intrinsecè mala, & artifex cooperatur illi in re petita, quæ est indifferens, non in intentione, quæ est mala. Idem potiori iure dicendum putat Mendoza *in 2. 2. disp. 76. sectio. 6. §. 181.* de constructione Synagogæ Iudæorum, quia hæc illis permittitur. Quod verò ait D. Thomas *apud ipsum* exercentem artem, qua nemo potest bene uti vt constructorem idola peccare, interpretatur Mendoza dictum de eo, qui absque necessitate se illi arti addicit, cum possit aliam exercere. Sed in hac re opinio Coninch videtur tenenda, quia, licet constructio Idoli & Synagogæ, metaphysicè loquendo, possit à malo sine præscindere: moraliter tamen non potest: quia hic & nunc infidem iniqui cultus construuntur; & quidem construens, vt vendat Echnico adoratorio, videtur ipse aequaliter colere. *re. par. 5. tr. 7. ref. 6.*

Quamvis aliqui excusent vendentem idolum Genitili.

8 At verò non esse improbableem, putat Coninch *vbi sup. concl. 1. numero 12.* quod liceat ex metu mortis idolum Echnico vt ludere, quemadmodum ex

eadem causa licet dare furi instrumenta, quibus alterius feras effringat, & gladium parato ad alium occidendum; talis enim venditio ex se, & prout proficiscitur à vendente, censetur fieri solum vt medium euadendi præsens periculum, non in honorem, aut cultum falsæ Religionis. Et hanc sententiam absolute tenent Valentia *to. 3. disp. 1. quæst. 10. punct. 6.* & Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 9. dub. 5. num. 144.* Sed Duallius *in 2. 2. q. 7. tr. 9. concl. 1.* & alij communiter contrarium docent *par. 5. tr. 7. ref. 46.*

9 Eodem pacto, vigente necessitate licitum esse, ait Mendoza *vbi sup. sect. 5. §. 99.* vendere agnum Iudæo immolatorio, siue paratus sit statim immolare, siue sciam postea suo tempore immolaturum. Quidquid in contrarium asserat Lorica *in 2. 2. q. 10 art. 9. n. 5. part. 5. tr. 7. re. §. 37. in fine.*

Aut agnū Iudæo immolatorio.]

10 Vniuersaliter verò res, quæ communiter in malum finem emuntur, non licet vendere, nisi nobis constet, hic & nunc non peti in malum vltum. Vnde Pharmacopola passim venena vendere prohibentur. Liceret autem bona intentione conficere, & vendere res indifferentes, etiam si sciam, emptorem aliquando abuturum: modo emptio ex circumstantiis non appareat in malum finem ordinari, vt si quis perreret gladium, dum actu mortem alteri minuitur. Si verò quis patente officina omnibus exhiberet, tunc posset indifferentia vendere, etiam si quis ex aliquibus signis coniceretur emere in malum finem. Nisi quod si posset absolute, vel magna ex parte peccatum illius impedire absque magno incommodo, ad hoc teneretur. Quæ omnia docet Coninch *conclus. 2. numero 217.* & deinceps. Sic etiam docet Sanchez *sum. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 13.* contra Reginaldum *tom. 2. lib. 25. cap. 15. numero 269.* licitum esse, vendere meretrici succos & ornamenta, quæ probabiliter creduntur emi ad scandalizandum aliquem innocentem, si adsit iusta causa. Id quod etiam docet Salas *de empr. dub. 47. numero 2.* Addens licere vendi alcas, taxilos,

Aut etiam.

Succos & ornamenta meretricis]

Chartas 105, & chartas lusoria iniuste lusuro. *par. lusoriasini 2. tract. 8. ref. 42. par. 4. tr. 3. ref. 60. & par. 5. iuste lusuro tr. 7. ref. 37. §. Vnde ex his.* Si vero ad sint alii, qui hæc vendant, & à quibus male usurus emere possit, excusatur talis vendens etiam ex hoc capite. *p. 5. tr. 7. ref. 38. in fine.*

An possint ministrari in differencia aliis transgressuro præceptum.
 11 Vnde Sanchez numero 16. excusat universaliter ministrantes in differencia ei, qui alias transgressurus esset præceptum si non sit ita proxime ad peccatum ordinata, ut per se meritò censenda sint mala. Sed Sanchez de charit. disput. 10. sect. 3. num. 2. & alii obstant, quia quod alius sit ministraturus, non tollit concursum alterius, qui ministrat, & sic non obstat quod quis alias in die ieiunii sit cenaturus, quin tu pecces cenam ministrando. Vide V. Iustinum, à n. 39. ubi etiam invenies, quid dicendum sit de famulis & tabernariis cenam exhibentibus in die ieiunii.

Quid de ministrante Sacerdoti celebranti.
 12 Ministrans Sacerdoti celebranti in peccato mortali, cum alias possit celebrare in gratia, confitendo, vel contritionis actum elicendo, non peccat. Ita Granado in 3. part. contr. 3. tractat. 5. disputat. ult. numero 10. Sed limitat Ochagavia de Sac. in gen. quest. 24. numero 5. si non possit commodè ministerium recusare, ut quia secus expellitur à domino accusabit scandalum, &c. Quod etiam procedit in ministrantibus Episcopo ordinanti. *p. 5. tr. 7. ref. 4. §. Non desinam.*

Aut Episcopo ordinanti.
 13 Sexto excusantur à peccato, & excommunicatione cap. ita quorundam ex metu mortis, & verberum, Christiani captivi in turcibus Turcarum propugnacula edificantes, sarcinas, machinas, & arma necessaria ad bellum afferentes contra Christianos, nam licet peccatum, ad quod materialiter cooperantur perniciosum sit; tamen illorum cooperatio non est adeò propinqua, ut sine illa damnum non inferretur; alii enim non decissent. Non liceret tamen tormenta in Christianos dirigere & ignem applicare, seu damnum direcere in personas illorum inferre. Immo nec liceret prædicta in casu, quo

res eodevenissent, ut Christiani, ipsis reluctancibus, facili negotio vincerent: Non tamen quia tunc generetur postponere propria vitam bono communi Reipublicæ. Ita Sanchez sum. tomo 1. lib. 1. c. 7. n. gentes. 18. & alii contra Tolerum lib. 1. c. 24. p. 3. tr. 5. ref. 36.

14 Addit Coninch in 2. 2. disp. 31. dub. 7. numero 104. non licere talibus captivis in terras Christianorum descendere, ex metu mortis damnum illis inferre in bonis externis, cremando, furando, & ad triremes asportando. Sed ego cum Palao tomo 1. tract. 6. disp. 6. pract. 11. numero 12 existimo, licere: quia licitum est ad vitandam extremam necessitatem propriam vri rebus temporalibus alienis, & illas tradere minanti mortè, de vastare, &c. Et in tali casu dominus rerum esset irrationabiliter in vitus. Limito tamen cum Mendoza in 2. 2. disp. 76. sect. 3. §. 114. nisi Christiani essent in eadem necessitate sulphuris, domus, &c. *par. 4. tr. 7. ref. 30.*

15 Tertio, excusantur alterius peccato cooperantes IN BONVM FINEM, ut ea scilicet cooperatio maius malum devitet. Vnde volenti alias furari ab alio quo centum aureos licitum est cooperari ad furandos ab eodem 50 & in hoc dominus nec iniuriam patitur, in vitus esse rationabiliter potest, quia suis bonis bene consulitur. Id quod non procedit in bonis vitæ & corporis, quorum nimirum alter non est dominus, quia in his non præsumitur consensus, cum nec possit consentire. Vnde non licet volenti occidere cooperari ad abscissionem membri occidendi Pontius lib. 5. cap. 12. §. 5. num. 28. parti 5. tract. 7. ref. 39. §. Immo quando, & recitantes in add. §. Nota quinto.

16 Cum quo etiam §. 7. numero 53. eo-
 neo. solutionem usurarum per se loquendo non esse peccatum scandalum: nam iuramentum de ea tenet, cap. debitores, de iur. Et ratio est quia solvens usuras non præbet peccandi materiam; sed patitur, quod alter recipiat. Nunquam enim solvere voluntarie *par. 5. tractat. 7. ref. 12.* Secus si quis pecuniam apud

usurario venisset, ut Christiani, ipsis reluctancibus, facili negotio vincerent: Non tamen quia tunc generetur postponere propria vitam bono communi Reipublicæ. Ita Sanchez sum. tomo 1. lib. 1. c. 7. n. gentes. 18. & alii contra Tolerum lib. 1. c. 24. p. 3. tr. 5. ref. 36.

Ita damnum inferentes bonis Christianorum cremando, furando, &c. Cum certa limitacione.

Tertio excusat bonum finem suadent minus malum ad vitandum maius.

Verum non est peccatum.

usurarium absque necessitate deponat. Vide V. *Deposuum*, n. 5.

17 **M**agistratus etiam permitteat concubinas ad vitandum maius malum, non peccant. **A**n etiam permitiendo comedias. Vide V. *Comœdia*, n. 3.

P E C U N I A

Pecunia in causa an, & quomodo restituenda.
Pecunia abscondita, & inventa, quæ propriè non sit thesaurus vero Domino, vel eius hæredibus, si compareant restituenda est: si verò non compareant, super hac fieri debet restitutio, sicut & super aliis bonis incertis. *Rebellus part. 1. l. 1. q. 15. sect. 2. Diana par. 9. tr. 3. ref. 16.*

Potest restitui post sufficientem inquisitionem.
 2 Pecunia inventa, cuius dominus ignoratur, erogari debet in pauperes, pro fide vltis. Ita Leslius, Molina, Valentia. Sed ego satis probabiliter assero inventa, post sufficientem inquisitionem, posse retineri ab inventore, etiam si dives sit. *part. 9. tractat. 5. resol. 16. vers. Et quidem.*

P E N S I O

Pensionis causa iusta quæ sint?
Pensio temporalis imponi potest ob servitium aliquod Ecclesiæ præstandum ab ipso pensionario, in cuius stipendium illa portio fructuum à beneficio seiungitur. Vel iam præstitum ab ipso vel eius consanguineis. Spirituallis, vel ob causam lucratiivam: quæ sit pia & honesta, ut quia pensionarius studiis vacat, hospitalitatem exercet & similia; vel ob onerosam, cum pensio sub onere conceditur resignanti, vel permuanti cum minori, vel cedenti liti & pensioni. Absque autem causa iusta, adhuc eius obtentionem licitam esse in conscientia tenent Canonistæ. Negant Theologi & probabilius. Sed prior opinio non est improbabilis. *p. 10. tr. 14. ref. 70.* Pensio tamen nulla vendi potest, in consilio Summo Pontifice *p. 10. tr. 16. re. 24. §. Sed quid.*

3 Bonac. de horis Canonice *disput. 1. Quis de cedente pensioni?*
quæst. 1. par. 4. num. 11. existimat, & merito eum, qui cesit pensioni quoad aliquam partem, non remanere exemptum ab obligatione recitandi officium Beate Virginis. Secus si liberaliter cesit pensioni intotum. Idem dicendum videtur de pensionario, qui consentit pensionem redimi accepta nonnullorum quinque, aut trium, annorum anticipata solutione: militat enim eadem ratio.

4 Pensio aliquando reservatur in capite, seu vita vnus, sed ad eummodum, & utilitatem alterius: nam propter leges Hispanicas beneficia, & pensiones illius regni non possunt conferri, nisi naturalibus, idè indicium est, ut pensio imponatur in capite alicuius Hispanicæ, penes quem verè resideat ius pensionis: sed tota utilitas pertineat ad aliquem Italem, cui Papa specialiter intendit eam gratiam facere, & quæ de causa constituarur tanquam procuratoris revocabilis ad illam exigendam: & quoniam hic uterque suo modo est pensionarius, idèst, Hispanus ratione iuris, & Italus ratione commodi; & pensio completa accepta non subsistit nisi in utroque simul, hinc est, quod tam spiret per mortem vnus, quàm alterius, ut pluribus totæ decisionibus videri potest apud Garciam de beneficiis *parte 1. capite 5. numero 162.* in hoc igitur casu recitare officium B. V. pertinet ad illum, in cuius commodum assignata est pensio. Sic Bonac. Trullench; & Baldell. Non desunt aliqui existimantes oppositum. Propterea observantur, quod huiusmodi pensiones constituantur in persona, in vita Clericali constituta, aliunde obligata ad divinum officium recitandum. Ita Filiucius *tomo 3. tractat. 51. capite 9. quasi. 13. numero 19.* qui citat Garciam, & Suarez. *part. 10. tractat. 16. resolutio 95.*

4 Pensionis redemptio maxime si collatio eius simul sit spiritualis & temporalis, irritanda est, si absq; auctoritate Patris fiat. *Garcias de beneficiis part. 1. cap. 5. & sic.*

Pensio non nunquam reservatur in capite, seu vita vnus.

quæst. 1. par. 4. num. 11.

& sic habet praxis Curie: contrarium tamen tenent Leslaus l. 2. de iust. c. 35. nu. 124. dub. 22. Suarez, Valentia cum aliis; quia per redemptionem nihil acquiritur, nisi de obligatio solvendi quotannis, quod non est aliquid spirituale. Suadenda nihilominus prima sententia, p. 21. r. 5. ref. 5. quamvis ultima sit probabilis. *Ibid.*

PENSIONARIUS.

Pensionarius obligatio. Pensionarius tenetur sub mortali recitare officium parvum B. Virginis. par. 10. tr. 16. ref. 94. Et quando reservatur in commodum vnius, sed ad vitam alterius, non hic, sed ille, tenetur ad officium. p. 10. tr. 26. ref. 95. q. 2. Dummodo valor pensionis sit notabilis qualis requiritur in beneficio ad officium divinum. *Ib. q. 4.* Et omittens officium tenetur ad restitutionem saltem tertie partis. *Ib. q. 5.* Excusabitur autem ab officio parvo, si titulo beneficii recitet magnū. *Ibid. 5. Sed si quis.*

PERCUSSIO.

Percussio levis Clerici quid? Percussio levis Clerici erit, quæ respectu percussorum mortificationum, nec est enormis, nec mediocris, & quæ non continet gravem iniuriam, licet levis sit physice. Gravis percussio Clerici censetur illa, quæ non est levis, neque enormis, de qua iudicabit Episcopus, vel Abbas, quibus conceditur in certis casibus absolutio. Enormis percussio Clerici illa dicitur, quæ pervenit ad occisionem, mutilationem membri, effusionem oculi, aut si Clericus fiat inutilis ad manus suam, aut si vulnus notabile inferatur, quod eget remedio Chirurgiæ, aut aliorum medicinalium, ut sanetur. Item si laicus officialis auctoritative percutiat Clericum. Aut si quis iniiciat manum in Episcopum, Abbatem vel etiam in Priorem, qui est caput Monasterii, vel est in eius loco. Item

ratione loci, nempe si vulneretur Clericus in oculo, vel in facie. Item ratione scandali. Item erit enormis ratio irreverentiæ, nempe si in conspectu Prælati, aut iudicis percutiatur Clericus. Similiter si quis percutiatur in Ecclesia, Cæmeterio, dormitorio, vel in platea. Et eodem modo ex facti notorietate, præsertim si percutiatur Clericus in magno aliquo concursu, puta in foro, in magna festivitate, aut auidinis, vel mercatu celebri. Vide Molinam tractat. 3. disp. 37. Palaum tom. 6. disp. 2. punct. 21. §. 4. num. 2. & alios penes ipsos. par. 9. tract. 4. ref. 45.

4 In dubio, an percussio Clerici sit gravis vel levis, iudicanda est gravis. *Quid in dubio, an gravis, Ita Molina disp. 57. num. 3. Saycus de con- gravis, sur. lib. 3. cap. 28 numero 8. Suarez disput. aut levis? 22. sect. 1. numero 88. & alii ne scilicet detur occasio lædendi statum Ecclesiasticum; sicque deciditur in Extravag. Ioann. XXII. Sed his non obstantibus, contrarium tenet Bordonus in Consil. Regul. tom. 1. resolut. 38 numero 45. Quia in dicta Extravag. Prædictis non continetur, ait, præceptum, sed consilium. Verum quia affirmativam sententiam tenent communiter Doctores, non audeo ab illis discedere. par. 9. tr. 4. ref. 46.*

3 Percussio Clerici Superioris, præter malitiam contra Religionem, continet etiam malitiam impietatis. Sic Oviedo in 1. 2. D. Thom. tractat. 6. contra 5. punct. 3. §. 5. numero 47. & 48. Quia superiores religiosi non solum sunt Patres spirituales, sed etiam sunt loco Patrum carnalium in rebus temporalibus. par. 9. tractat. 4. ref. 28.

PEREGRINUS.

Peregrinus non tenetur ad leges loci, in quo non inveniuntur. Peregrinus secundum Pontium lib. 1. cap. 7. §. 1. num. 6. tenetur legibus, & consuetudinibus loci, in quo reperitur, absque distinctione secundo Angles in 4. quæst. 4. ante dub. 1. diff. 2. tendit mandare contra, tunc solum tenetur, cum peregrinus sit peregrinus se mensura.

peruum sibi domicilium in eo loco de-
cerat Leslius lib. 4. cap. 2. dub. 8. n. 51. te-
neri putat, vbi cunq; manet per ali-
quod dies Sanchez denique de matrim.
10. l. 3. disp. 19. n. 9. vbi habet intentionem
maneadipro maiori anni parte.

*Præterquã
in centis ca-
sibus.*

(Et sic cum hac intentione accedens,
mutatus postea decerneret brevi disce-
dere, non ob id teneri, addit Sancius in
solut. disp. 54. n. 5. ref. 2. in fine.) Ex quibus
opinionibus prima est nimis rigida, si-
cut etiam tertia: secunda nimis laxa: ter-
tia probabilior. p. 1. tr. 10. ref. 15. Nisi,
quod in certis casibus tenetur peregrin-
us se conformare legibus & consuetu-
dinibus loci, etiam vbi per modicum
tempus reperitur. (p. 1. tr. 9. ref. 2. §. Notã-
dum est,) vt in contractuum solemnitati-
bus, aut quando non observantia verge-
ret in damnum illius loci, & c. & procul-
dubio tenetur servare leges communes,
quæ etiam obligant in loco domicilii
1. tr. 2. diff. 33. l. 10. 10. ref. 13. in fine. Quã-
vis Sancius excuset peregrinantem ad
loca sacra, etiam à ieiuniis iuris commu-
nis, vt dictum est V. Ieiunium, n. 33. Quid
autem dicendum, si ieiunium servandũ
sit in loco diversorii, & etiam domici-
lii, vtrobique tamen de mandato Epi-
scopi, & an idem dicendum de vagis.
Vide V. Lex. à n. 11.

*Quod ap-
plica Pa-
normita-
nis diver-
sentibus in
estate ad
Vrbem Mõ-
tis Regalis.*

2. Inferitur ex dictis pro praxi, quod
Panormitani, qui in estate in Montis
Regalis Civitatem se transferunt, ani-
mo redeundi infra paucos menses, non
tenentur servare festa, ieiunia, & alias
leges illius Urbis, præterquam in cõ-
tractuum solemnitatibus, & quando id
exigit bonum illius Civitatis. p. 1. tr. 10.
ref. 13. prop. finem.

*An verò
domicilii
regibus te-
neantur.*

3. An autem peregrini teneantur le-
gibus domicilii, dictum est V. Lex. à nu.
10. Sanè nos V. Absolvere num. 9. dixi-
museum, qui in aliam diœcesim se se
apposuit transferret, vt ibi à reservato
sua diœcesis absolvatur, non posse ibi
absolui, & c. quod nunc invenimus de-
clarasse Sacram Congregationem anno
1616. apud Zambellum V. Casus reserva-
ti, num. 26. Lice Bauny. novissimè con-
trarium teneat part. 6. tract. 7. ref. 57. Et

Summa Diana.

idem declaravit Sacra Congregatio de
illis, qui ex Italia v. g. in Galliam profi-
ciscerentur, vt ibi contraherent matri-
monium absque præsentia Parochi, vt
dictum est V. Impedimenta, n. 23. Possunt
verò peregrini frui privilegiis patriæ;
etiam contra ius commune, vt dictum
est V. Ieiunium, n. 34.

4. Peregrinus absque electione se-
pulturæ decedens, si commodè potest,
transferrì debet in sepulturam maio-
rum suorum: secus sepeliri in Parochia,
in qua Sacramenta recepit, & diem clau-
sit, non in Cathedrali, in qua divina of-
ficia audire debeat, vt ait Zarabella
conf. 40. numero 1. quia sepultura magis
accedit ad Sacramentorum, quàm ad
Officiorum divinatorum communio-
nem. Molfesius to. 1. ar. 13. c. 8. n. 30 p. 5. tr.
3. ref. 113.

*Peregrini
vbi sepe-
liendi.*

5. Peregrinus colloquens cum mo-
niali exempta incurrit excommunicati-
onem Episcopalem, si lata est. part. 10.
tract. 4. ref. 55. in fine.

PERICVLVM.

1. Periculum peccandi eadem ob-
ligatione vitare tenemur, qua
& peccatum ipsam. Vnde, si inter ex-
positionem periculi, & peccatum inde
secutum non intercessit mora notabi-
lis, non peccavit se exponens duplex
peccatum distinctum. Si verò interces-
sit mora notabilis, sunt duo peccata e-
iusdem speciei, distinctè confitenda: Ita
Sanchez sum. to. 1. lib. 1. cap. 8. num. 4. p. 1. tr.
7. ref. 44.

*Periculo
peccandi
se exponens,
& statim
peccans, nõ
committit
duo pecca-
ta.*

2. Cæterum, se exponere periculo
peccandi non est ita intrinsecè malum, ob aliquod
ait Pontius Append. cap. 6. vt aliqua iusta
causa iustificari non possit. Licitum num duce-
enim est, si talis causa adsit, siue in mag-
num bonum spirituale, siue temporale. rere uxore
Nec requiritur, vt causa sit semper in-
voluntaria, aut ex necessitate prove-
niens; sed satis est, etiam si sit voluntariè
quæsitã. Et ratio est: quia in tali casu
non amatur periculum, sed illud in-
gens

*An liceat
ob aliquod
ingens bo-
num ducere
uxore
hæreticã?*

gens bonum, ad quod sine eo periculo perueniri non potest. In specie vero ait Pontius, licitum esse ex magna aliqua, & exiusta causa, argumenti videlicet, vel propagationis Fidei, tranquillæ Ecclesiæ status, vel libertatis Catholico-

*Et medicum sumer-
re cum pe-
riculo offi-
sonis sumi-
nis.*

rum, quod Catholicus contrahat matri-
monium cum hæretica, vel contra, etiã
si adsit probabile periculum peruersio-
nis. Et cum Valquez *de restit. c. 3. §. 2. dñb.*
6. n. 23. & 24. posse hominem medica-
mentum sumere ad assequendam salutem,
quamvis probabile periculum sit offu-
sionis sexuinis. *p. 3. tr. 4. res. 269.*

3 Verum an hæc opinio Pontii sit
probabilis, alii videant. At enim Sua-
rez *de charit. disp. 9. sect. 2. num. 8.* nemini
licere propter aliorum salutem expo-
nere se mortali periculo peccandi mor-
taliter: idem est enim exponere se mor-
tali periculo committere ad peccatum ac
illud committere, & sicut ait Salomon
*Eccles. 3. Qui amat periculum, peribit in
illo.* Præsertim si periculum sit in deter-
minata materia, in qua quis se fragilem
expertus est. Vnde cum Villalobos *10. 2.*

*Itē chirur-
go contre-
cturo ve-
renda foe-
mina.*

*Et Confes-
sario con-
fessiones
mulierum
audire, ex
quibus se
in malos
motus vo-
luntarius
expertus
sum inai-
disse?*

tract. 40. diff. 10. n. 5. contra Palaum *ira. 1.*
tract. 1. disp. 2. punct. 9. §. 3. num. 11. & 13.
dicendum est, non licere chirurgi, ve-
renda foemina curare cum periculo ma-
lo consensus, si expertus sit illam concu-
piscere, aut voluntarie pollui. Neque
Confessatio confessiones mulierum au-
dire, si occasione peccatorum carnalium
confessorum idem periculum expertus
sit quavis uterque firmiter proponat nõ
consentire. Quando verò periculum est
in confuso (ut est in casu Pontii) non po-
telt tradi regula certa, sed pensanda res
erit pro ratione necessitatis & periculi.
Sanctus D. Thomas *2. 2. quasi. 10. art. 9. in fin.*
corporis, posse inquit aliquem accedere
ad infideles, & meretrices converten-
dos, cum periculo peccandi. *p. 3. tr. 5. res.*
5. & p. 7. tract. 11. res. 29. Quod sine dubio
verum est, quando adesse periculum so-
lius pollutionis sine consensu. vide in-
fra V. *Pollutio. n. 3.* De periculo pollutio-
nis inter coniugatos, vide V. *Debitum
coniugale, V. Tactus, V. Vxor.* Pe-
riculo mortis quando liceat, vel

oportat exponi, vide V. *Vitam ex-
ponere.*

P O E N A.

1 ✠ Pœna est delictorum debita Pœna
coercitio, vel satisfactio à quid est
lege vel legis ministris imposita. In iure quodplex?
civilis octo sunt pœnae, scilicet damnnum,
vincula verbera, talio, ignominia, exi-
lium, servitus, & mors. In iure canonico
sunt tres censuræ, excommunicatio, sus-
pensio & interdictum, & præterea irre-
gularitas, depositio, inhabilitas, degra-
datio, intrusio, incarceratio, & verber-
ratio. Est etiam pœna conventionalis,
quam sibi imponunt contrahentes de
communi consensu soluendam à viola-
tore ✠, quæ an sit licita, vide Pereiram
de empt. & vend. cap. 2. §. n. 22. p. 1. tr. 8. resol.
29. in fine.

2 Pœna, quæ non potest executioni Et an in
mandari absque hominis actione, et- conscientia
iam si ipso iure, vel ipso facto feratur, & incurrat
etiam si dicatur, nulla spe data declaratio ante sen-
ne, non incurritur ante condemnatio- tentiam?
nem iudicis *part. 1. tr. 10. res. 23.* tum quia
vltu & consuetudine receptum est, vt
nemo ante sententiam privet se re ante
obtentam, & si homines exequi deberent
pœnam in semetipfos, nimis durum id
esset, & talis lex non esset accommoda-
ta humanæ imbecillitati. Ita Molina *10.*
1. tract. 2. disp. 1. num. 14. & alii. Ex qui-
bus infert, non incurri ante sententiam
pœnas Pii V. contra Clericum sodomita-
m, Sixti V. contra Clericos non de-
ferentes habitum, Clementis VIII.
contra Religiosos munera largientes,
& magistratus contra vendentes res
comestibiles supra taxam: item Extra-
vag. *Ambitiosa,* contra alienantes bo-
na Ecclesiastica absque solemnitatibus,
& Pii V. contra Religiosos admittente-
foeminas intra monasterii claustra, Item
de pœnis privationis officii ipso fa-
cto, latis in Superiores Regularium ob
contraventionem alicuius Bullæ, vt ait
Valerius *pœna diff. 10. numero 4.* & de
pœna

pœna confiscationis bonorum ipso facto incurrenda ab hæreticis vel aliis, ut ait Sanchez in sum. t. 1. lib. 2. c. 20. n. 17. p. 2. tract. 17. ref. 67. Vnde sequitur, quod qui esset causa, ne quis ad pœnam pecuniariam iuste condemnaretur, non teneretur Fisco, cui applicanda erat, aliquid in conscientiam restituere. Vide verb. Restituere, à n. 5.

Et quid de priuatiua. 3 Circa pœnam inhabilitatis ad officia & dignitates, quæ in Bullis Pontificis sæpè Religiosis infligitur, Salonius & alii apud Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. c. 39. n. 31. dicunt incurri ante sententiam: quia est priuata, non priuans iure quæfito, sed solum acquirendo, & assimilatur censuris. Sed ipse Sanchez ibid. num. 32. & de matr. lib. 9. disp. 30. n. 2. etiam in hac requirit sententiam, & solas censuras ante sententiam incurri inquit, quæ sententia est probabilis, quamuis prima sit probabilior. p. 1. tr. 10. ref. 24. & p. 4. tr. 4. ref. 26.

Pœna restringi debent. 4 Pœnæ restringi debent, ut diximus V. Lex quomodo interpretanda. Ex quo principio Lotherius de re benef. lib. 3. qu. 32. num. 26. docuit, in Bulla Greg. XIII. de datis & promissis in Rom. Curia, nomine gratiarum venire solum gratias in materia contentiosa: non autem eas, quæ solo verbo perficiuntur, quales sunt Indulgentiæ, dispensationes, absolutioes & similes. Sed stylus Curia & Pœnitentiariæ in hoc sequitur contrariam expositionem Navarri & Bonaciniæ de cens. disp. 2. quæst. 3. punct. 31. n. 2. & ideo ab ea non est recedendum part. 6. tractat. 7. resol. 14.

Pœnas delictorum pertinentium ad S. Officium Inquisitionis, vide V. Inquisitionum iurisdictio quoad pœnas.

P O E N I T E N S .

Pœnitens bona fide absolutus de reservatione à non habet. Q uoad obligationem confitendi, & modum confessionis, Vide V. Confessionis necessitas, & modus, quoad obligationem Pœnitentiæ, Vide V. Pœnitentiæ. Hic solum adverte tria,

1 Primum est, quod si pœnitens habens casum reservatum, confiteatur Sacerdoti non habenti auctoritatem, siue nesciens se casum reservatum habere, si bona fide existimans Sacerdotem abolvere posse, docet Præpositus, quod remanet absolutus, concedente in hoc casu facultatem Ecclesiæ ad tollenda multa pericula, quæ hinc sæpius emergerent. Sic ille in 3. par. quæst. 9. dub. 1. n. 68 & Lugo de sacr. pœn. disp. 20. sect. 1. numero 20. ait, quod si pœnitens in dubio de aliquo casu an sit reservatus, à Sacerdote non habente auctoritatem absolutus sit, certior dein factus reservationis, remanet absolutus, etiam si peccatum habuisset excommunicationem adnexam: nam si qui dubius de reservatione voti, dispensationem obrinuit ab Episcopo, certior postea factus, secundum Sanchez remanet dispensatus: idem dici debet in hoc casu: quia, cum in dubio casus non censetur reservatus, prima absolutio valida fuit, & (cum non fuerit data sub conditione de futuro, si comparietur non esse reservatus, &c. aut ad reincidentiam, quia sic dari non potest, nisi in casibus expressis in iure, qualis non est ista:) non est cur post absolutionem reservatio: aut censura redire debeat. p. 6. tr. 6. ref. 40.

2 Secundum est, nos supra V. *Attritio* in articulo n. 9. probabile existimasse, quod in pœnitente sufficiat propositum non peccandi de cætero, implicitum ipsa detestatione. Nunc hanc opinionem invenimus docere Suarez in 3. p. 10. 4. disp. 4. sect. 4. n. 4. quoad pœnitentiam in articulo mortis: tunc enim, cum moraliter aut nullo aut minimum vitæ super sit spatium, non debemus esse de eo multum solliciti: satis namque proponimus pro illo modico emendam, dum in detestandis antea vitæ sceleribus occupamur. Et in praxi, dum aliquem ad mortem damnarum ad pœnitentiam exhortamur, solum curamus de dolore præteritum. Neque dios eliciendum esse propositum conditionale, si vixero, tum quia actus conditionales de futuro per se non sunt necessarii ad salutem, tum etiam quia

tunc vita futura moraliter deperatur, & ideo nulla ratio ostendit talis actus necessitatem. Sed contra Suarez insurgit Tannerus *tom. 4. disp. 95. n. 61.* tum quia dum homo vivit, semper peccare potest; tum etiam quia tale propositum pertinet ad compensationem iniuriam iam illatam. Adverte etiam in hac materia propositi, quod Lugo *disp. 14. sect. 5.* distinguit. Et quando dolor procedit ex motivo generali contra omnia peccata includere sufficiens propositum; quando vero procedit ex motivo particula contra illa peccata, de quibus dolet tunc non includere sufficienter propositum vitandi omnia peccata. & ideo requiritur explicitum. *p. 6. r. 7. ref. 34.*

In aliquo 3 Tertium, quamvis *V. Confessarius*, *cap. 1. n. 39.* dixerimus, non posse Confessarium cogere poenitentem ad revelandum complicem, & nihilominus non peccare poenitentem manifestantem illum Confessario, quia *V. Detractio. num. 52.* diximus probabile esse opinione Caietani, quod revelare crimen proximi occultum vel alteri viro secreto, non sit illicitum; ut etiam modo probabilem existimamus cum Bauny *tract. 4. quest. 15. dub. 8.* & aliis, contra Lugo *disp. 16. sect. 7. num. 395.* Nunc vero dicimus, dari posse casum, in quo Confessarius non debeat absolvere poenitentem, nisi sibi complicem revelet, cum commissione denunciandi, & esset, quando ex occultatione compliceis facinorosi multa damna imminerent bono communi, & poenitens non posset per alium, quam per Confessarium, revelare. Et ratio est, quia poenitens id recusans, non esset aptus ad absolutionem recipiendam. Ita Lugo *sect. 8. num. 432.* advertens *num. 434.* quod si poenitens dicat velle per se ipsum vel per alium revelare, potest nihilominus Confessarius differre absolutionem, donec revelatio in actum reducatur, sicut differre potest debitori, qui sepius proposuit solvere, donec cum effectu solvat. *part. 6. tractat. 7. ref. 2.* Extra hunc casum probabilior esse opinionem Lugo *sect. 7. n. 391.* quod non possit poenitens revelare complicem Confessa-

Regulariter vero potest, suo more se tractandi.

rio, sed si commodè potest, tenentur quærere Confessarium, qui in suspicionem compliceis venire non possit, aliis illi diffamare, & peccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem, quantum Lugo *num. 418.* sic faciendam putat ut poenitens extra confessionem dicat Confessario, se errorem fecisse in nominando complicem: & ut talis satisfactio sufficiat, semper tenebitur impedire, & refarcire omnia damna emergentia ex tali manifestatione in multa *parte 6. tract. 7. resolutione 9.*

P O E N I T E N T I A .

Poenitentia est nomen virtutis, qua dolemus de peccato prout est offensa Dei, & de hac dictum est sub *V. Attritio, & Contritio.* Est item nomen Sacramenti, quod describi potest, Sacramentum reconciliationis humanæ cum Deo, ex peccatis commissis post Baptismum virtute clavium. Et Sacramentum necessarium post baptismum mortaliter peccanti, ut dictum est *V. Confessionis necessitas.* Materia huius Sacramenti est duplex remota, quæ est peccatum, de quo sub loco, & proxima, quæ est Confessio, de qua etiam sub eius nomine, item contritio, de qua *V. Attritio & Contritio,* & satisfactio, de qua *mox V. Poenitentia.* Minister est Sacerdos, de quo *V. Confessarius.*

P O E N I T E N T I A M I mponere.

Sermo est de poenitentia, quæ est pars materialis Sacramenti Poenitentia non est requisita ad eius integritatem, & de necessitate essentialiter secundum Bauny *part. 1. tom. 1. tractat. 4. quest. 25.* ubi docet, scriptulose, sed qui sepius in eadem hora ad confitendum accedit, non posse eandem poenitentiam secundò imponi, quia diversis parvis sacramenta diversas exigunt partes. *scilicet in sermone.*

*Nā seru-
pulo sa-
pius cōfite-
ri imponi
sape potest
eadem pœ-
nitentia*

In quo tamen dissidet Bonacina *tom. 1. disp. 5. quæst. 1. sect. 3. punct. 2. num. 3.* quia potest in pœnitentiam iniungi opus aliās debitum, vt dicemus numero 3. Lugo vero *disp. 16. sect. 4. num. 50.* ait, satisfactioem eo pacto pertinere ad integritatē Sacramenti, quo punitio rei ad integritatē iudicij, quod sicut non vitiat-ur ex hoc, quod reus nullā pœnam sub- bear, si nulla dignus inuentus est; idē in casu nostro: & vltorius, sicut non peccat mortaliter iudex non imponens modicā pœnam pro modico delicto, ita nec Confessarius non imponens pœnitentiā leuem tali serupuloso Confirmatur: nā Bonifacius VIII. vt refert gloss. *in extr. Antiquorum, de pœn. & remiss.* reprehendebat Confessarios; quod tempore lū- bilis pœnitentia imponeret vltra o- perabilem. Et si pœnitentia esset necessaria omnino ad Sacramenti inte- gritatē, Sacerdos non imponens pœni- tentiā mox implendam, sed implendam si conualuerit peccaret mortaliter, vt- porē qui exponeret Sacramentū euidē- ti periculo nē compleatur, quod tamen mortale nullū non videtur dicendum *part. 6. tract. 7. ref. lam impo- 6.* Non ergo peccabit mortaliter Sa- cere, pro ve- cerdos, qui, secluso contemptu, nullam nialibus, pœnitentiam imponet pro venialibus; aut mort- aut mortalibus tam confessus. Quid- libus aliās, quid contra asserat Reginaldus *tom. 1. confessis. lib. 2. c. 2. num. 12. part. 6. tract. 6. ref. 44.*

*Et non est
mortale nul-
lam impo-
nere, pro ve-
nialibus, aut mort-
alibus aliās,
confessis.*

Debet autem Confessarius imponere pœnitentiam proportionatam crimini- bus confessis, de quo terribilibus pœnā- verbis admonetur à Tridentino *sess. 14. lectis. c. 8.* vade nec excusatur ex eo, quod mo- dica pœnitentiā adiungat bonæ elicitæ vel eliciendæ, mala percellā, vel subeun- da ab ipso pœnitente, per illa verba, *Quid quid boni feceris, & mali sustinueris, &c.* sunc enim solum deprecatoria videntur namque parum credibile, quod per illā verba generalia omnia pœnitentis ope- ra fiant sacramentalia, & tamen fiet in contraria opinione, nam etiā cessan- te indigentia post satisfactioem pro peccatis confessis, adhuc reliqua sunt pars Sacramenti. Et præ terea, si per illa verba eleuantur opera pœnitentis ad

*Debet verò
esse propor-
tionata deli-
ctis.
Nec iustifi-
cat depreca-
tio, Quid
quid boni
feceris,
&c.*

hoc vt fierent pars Sacramenti, eleuar- tur quoque merita B. Virginis & San- ctoꝝ; quorum ibi fit mentio. Et hæc omnia docet Lugo *num. 56.* quamuis con- trarium doceat nouissimè Bauny, *quæst. 11. cur ego part. 3. tract. 4. ref. 97.* probabili- ter adhæsit, *part. 9. tract. 7. ref. 51. part. 9. tract. 8. ref. 54.* & nunc etiam adhæreo, addoque pœnitentiam iniungi posse le- uioꝝ spe indulgentiæ lucrandæ *part. 10. tract. 16. ref. 1.* Causat verò pœnitentia argumentum gratiæ, secundum Cruz, *part. 2. quæst. 1. dub. 4. concl. x. part. 3. tract. 4. ref. 7.* contra Lugo *nu. 32.* & si debi- tē iniungatur, & impleatur, totum debitum temporalis pœnæ remittit, vt ait Hurtadus *de sac. disp. 14. diff. 15.* con- tra Sorum *lect. 1. de satis part. 5. tract. 13. resolutione 28. in fine.*

*Eius effe-
ctus.*

2 Officium mortuorum, vel aliud opus, Animabus Purgatorij applican- dum, secundum Sancium *select. disp. 16. n. 1 & 2.* non licet imponi & confiten- ti, quia pœnitentia est pars Sacramenti Confessionis instituti ad remissionem culpæ & pœnæ ipsius pœnitentis, quare iniungere ipsi pœnitentiā Animabus applicandam, est veluti nullam pœni- tentiam iniungere, cum ipse nihilomi- nus remaneat pœnam suam in Purgato- rio soluturus. Addit Cruz *tom. 2. §. 6. n. 11.* in tali casu teneri pœnitentem pœni- tentiam implere, si acceptauit, non ta- men applicare Animabus, cum id im- prudenter Confessarius iusserit. Sed Tur- rianus *de Pœnit. disp. 37. dub. 4.* teneri ta- lem pœnitentiam iniungi posse, & apud viros doctissimos sibi cognitos de facto solere. Card. de Lugo *part. 9. tr. 7. resol. 57.* nam pars, quæ applicari præcipitur Animabus, est pars satisfactiois respō- dens operi pœnali pœnitentis, quæ di- citur ex opere operantis, & pro hac sa- tisfactione non est institutum, vt soli pœnitenti respondeat, sed ab ipso appli- cari potest ad libitum suum, & Confes- sarij. Satisfactio verò, quæ respondet o- peris pœnitentis ex opere operato, nō po- test alteri applicari; quia datur recipiēti Sacramentum, vt potest effectus Sacramē- ti ex institutione Christi, Vtraque opi-

*Probabile
est, non de-
bere iniungi
in pœniten-
tia aliquod
opus pro
Animabus
Purgatorij.*

*Probabile
etiā iniun-
gi posse.*

nio est probabilis *part. 3. tractat. 4. resolu-
tione 54. in Addit. Secund. resolutione 11.*

Secundum inquit p. 11. tr. 5. res. 54.

*Si potest
opus aliis
præceptum.*

3 Opus aliis præceptum imponi potest in pœnitentiam; quia est satisfactorium, ac proinde eleuari potest per Sacramentum, ut sit satisfactio sacramentalis, Imò Thomas à Iesu trib. *conf. tom. 2. c. 2. docet, quandoque expedire, ut salutem pars pœnitentiæ imponatur adimplenda per opus præceptum, considerata pœnitentis infirmitate, non debere tamen regulatim fieri. Nagnus verò ad d. ad 3. part. 2. art. 1. diff. 2. concl. 2. tribus argumentis probat talem pœnitentiam non licere. An verò pœnitentia simpliciter imposta, impleri possit à pœnitente per opus aliis præceptum dicemus in fia num. 18. pars. 3. c. 4. res. 84. Et p. 4. t. 4. res. 2. 41. §. Notandum secundum.*

*Et priuatio
Communio
nis.*

4 Confessarius secundum Sancium *sele. disp. 33. Et disp. 30. numero 5.* non potest imponere pœnitentiam, & non suscipienda Eucharistia; & id faciens aduersatur Trideatino & declarationi Cardinalium, explicatque varios textus decernentes, delinquentibus denegandam esse Eucharistiam in pœnam delicti, resoluitque, ex iis non bene inferri, quod talis pœnitentia imponi possit. Quod si imponatur, pœnitentem non teneri obedire, quia talis pœnitentia est supra iurisdictionem Confessarij. Ratio autem est, ait ipse, quia cessatio operis boni nullius entitatis est, & nullius pœnalitatis materialis requisita ad Sacramentum, & consequenter nec meriti, nec satisfactionis. Possit tamen imponi in pœnitentiam suspensionem Eucharistiæ, qui est actus virtutis Religionis, Sed pœnitentem non teneri acceptare, quia est opus necessario implendum in statu gratiæ, quæ cum sit insensibilis, non cadit sub præcepto. Sed ego libenter adhæreo opinioni Salazar de freq. *Comm. c. 14. §. 1.* quod Confessarius possit in pœnitentiam priuare pœnitentem Communionem. *part. 3. tractat. 4.*

*Et commu-
nis ipse.*

resol. 145. Et quamuis hæc requirit dispositionem internam, cadere tamen sub præcepto Confessarij, qui potest

præcipere opus internum, quod sufficienter sit sensibile per exteriorem impositionem Confessarij, & acceptationem pœnitentis. Ita Suarez in 3. *part. tom. 4. disp. 38. sect. 6. part. 4. tract. 4. resolutione 24. §. Nota quintò, Et parte 10. tract. 13. resolutione 47.*

5 Pœnitentia ex Turriano de Pœnit. *disp. 35. dub. 2.* & aliis non potest imponi *Et iniungi potest ad arbitrium pœnitentis* faciendâ ad arbitrium pœnitentis, & per modum consilij, si hoc, & illud fecerit, *seruiat sibi in satisfactionem*, quia pœnitentia, dum est libera non prouenit à potestate ligandi, & ideo non est pars Sacramenti. Deinde pœnitentia imponenda est per modum sententiæ, ergo non per modum consilij Sed tenendum cum Mercero in *supplem. part. 3. quæst. 15. dub. 2. numero 5.* & aliis, posse, quia talis pœnitentia virtute clauium sit sacramentalis. Et Confessarius hoc pacto ligat & soluit Ligat, quatenus imponit pœnitentiam necessario faciendam, ut acquiratur in Sacramento remissio pœniæ. Soluit, quia eam implenti commutat pœnam Purgatorij in aliam faciliorem. Adde, id quandoque expedire ob pœnitentis fragilitatem *part. 3. tr. 4. res. 82. Et p. 4. tr. 4. res. 241. Nota tertio.* Quod si pœnitentia imponenda sit leuis, secundum Merollam *tom. 2. disp. 4. c. 3. dub. 25. n. 183* contra Sancium *sele. disp. 15. num. 14.* Et 15. non potest à Confessario imponi sub culpa graui *part. 5. tract. 5. res. 51.* Potest tamen grauis sub culpa leui *p. 3. tr. 6. res. 91. §. Hinc.*

6 Confessarius imponere potest pœnitentiam implendam per alium, si ad *Et implenda per alium.* sit iusta causa. Et in tali casu effectum suum ex opere operato sortitur in eo, pro quo opus, impletur. Ratio autem est; quia ex vna parte vnus potest satisfacere pro pœna temporali, alteri post Confessionem relicta, (& talis satisfactio erit pars Sacramenti; quia, cum fiat precibus & instantia pœnitentis, est opus personale ipsius.) Ex alia verò, obligatio implendi pœnitentiâ oritur ex voluntate Confessarij; ergo si Confessarius vult, id sufficit. Debet tamen hoc facere à principio, cum pœnitentiam im-
impo-

imponit. Ita Suarez *tom. 4. disputacione 18. sed. 9. contra Vasquez tom. 4. quæstio- ne 94. articulo 2. dub. 1. numero 9. par. 4. tr. 4. resolutione 2. 1. 5. Nota quædò, & antea par. 3. tom. 4. resolutione 82. S. Notan- dum.*

Quæ verò imponi de beat homi- sidiæ 7 Homicidæ voluntario hanc pœni- tentiam cenfet Comitulus *lib. 4. quæst. 11. num. 8* imponendam Quod scilicet ad interfecti propinquos supplex accedēs, veniam postulet, illisque illata damna restituat, pro salute occisi singulis heb- domadis vnum saltem sacrificium per annum fieri curet, si possit, per idem tempus elemosynam largiatur, & Li- taniæ, aut B. Virginis Coronam quo- tidie flexis genibus recitet, & vnam saltem Orationem Dominicam, & Sa- lutationem Angelicam flexis & nudis genibus per totam vitam pronuntiet: ac per annum octavo quoque die con- fiteatur, & singulis mensibus communi- cet. Vide etiam Homobonum *de cas. refer. par. 2. cas. 3. p. 5. r. 4. ref. 43.*

Et quando iniungeda sit pœnit. nia? 8 Pœnitentia imponi potest ante, & post absolutionem, vt patet ex *c. fin. de sit. pœnit. cens. in 6.* Licet consuetudo obtinuerit, vt ante absolutionem imponatur, quod melius est. Sed hæc consuetudo nullam obligationem induxit. Ita Ochagauia

de sacr. tr. vlt. de Pœnit. quæst. 10. num. 7. quidquid in contrarium allerat Nug- nus *in 3. part. tom. 2. quæst. 18. art. 4. diff. 2. par. 3. tract. 4. resol. 1. 6. in fine. Et par. 5. tract. 3. ref. 36.* & quando imponuntur Litanie pro pœnitentia intelligitur vs- que ad Patet post preces, & non ultra *par. 9. tract. 7. resol. 46.*

P Œ N I T E N T I A M Acceptare.

Pœnitēs re- netur acce- prare pœni- tentiã Con- fessarij, (Quamuis aliqui id negent.) 9 Pœnitens tenetur iniunctam a Confessario pœnitentiam acce- ptare, quia Confessarius habet pote- statem ligandi: quam non haberet, si pœnitens posset pœnitentiam respuere. Ita præter antiquos Comitulus *lib. 5. quæst. 15.* & alij recentiores, ex quibus

Vasquez *in 3. part. tom. 4. quæst. 94. artic. 2. dub. 1. numero 3.* putat, hanc sententiam esse de fide. Sed Reginaldus *tom. 1. lib. 7. s. 2. numero 13.* docet, pœnitentem posse respuere aliquam pœnitentiam, quan- tumuis partiam, sed non omnem. Et Ru- ys *in 4. contr. 94.* Faber *in 4. dist. 9. quæst. 1. disp. 35. c. 10. n. 26.* & alij, quod si pœnitē- tia sit solum satisfactoria & non præser- uatiua, potest illam omnem non accep- tare, dummodo habeat intentionē satis- faciendi, aut in hac vita per Indulgen- tias, aut in Purgatorio, quia nullum ad- est præceptum de acceptanda pœnitē- tia, & alioqui pœnitens non tenetur in hac vita satisfacere pro pœna temporā- li. Ad argumentum respondens: Confes- sarium habere potestatem ligandi, ac- que soluendi si pœnitens velit, minime verò nolentem. Aduertit tamen Faber, non facile absoludum esse pœnitē- tem, qui noller tantillulam saltem pœ- nitentiã acceptare, quia cum difficile sit inuenire pœnitentem ite dispositum, qui paruisimam pœnitentiam respuat, talis non videtur ite dispositus. Quod si ex alio capite de eius dispositione cōstaret, absolui debere, quia nō peccat, non acceptando. *par. 3. tract. 4. ref. 51.* & recitanter olim *par. 2. tract. 15. resolu- tione 52.* Sanctius verò, qui tenet nostram sententiam, ait tamen, pœnitentē non teneri acceptare pœnitentiam sumen- di Eucharistiam: sed hoc supra falsum esse diximus *num. 4.* Quod autē attinet ad pœnitentiam medicinalem pro vi- tandis peccatis futuris, Suarez *de relig. tom. 1. lib. 3. c. 8. num. 7.* ait, teneri pœnitē- tem acceptare aliquam pœnitentiam pro extirpanda consuetudine peccan- di v.g. vel blasphemandi. Trullenchi *in decal. tom. 1. lib. 2. c. 1. dub. 20. n. 10.* negat. Dicendum est cum Palao *tom. 3. tract. 14. disp. 1. punct. 9. numero 7.* quod si Con- fessarius iniungit aliquod remedium absolute, pœnitens acceptare debeat, si verò iniungat subreincidentia, non teneri ex vi præcepti illud impleri, quia Confessarius non est iudex nec medicus peccatorū cōmittēdorū: sed eatenus teneri, quatenus obligatur adhibere suffi- ciantia

penitentia præseruatiua pro non peccando, & propterea vti posse aliis remediis, omissio remedio Confessarij. *part. 6. tract. 7. resolutione 49. §. Notandum.* Et *tract. 6. resolutione 30. §. Quoad secundam.* Adverte hic cum Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 3. c. 8. numero 8.* non expedire, quod Confessarius cogat pœnitentem blasphemare solitum, ad iurandum subire aliquam pœnitentiam in rei accidentia, quia transgressionis periculo eum exponit. *Ibid. §. Non delinam.* Et cum eodem *ibidem lib. 2. cap. 32. numero 35. contra Suarez loc. cit.* non esse necessarium ad absolutionem blasphemam, aut periurom confuetudinario, habenti dolorem & propositum sufficientes, quamuis sæpè admonitus non fessuerit; quia hæc peccata, quæ non pendunt ex occasione extrinseca, sed ex mera fragilitate peccatoris, satis præcauentur per dolorem & propositum RR. *cit. 30. & 49.*

PŒNITENTIAM
Commutare.

Pœnitentiam semel impositam potest idem Confessarius, qui imposuit, commutare. Non tamen tenetur, nisi adsit periculum omissionis, cordis angustia, vel afflictio in pœnitente. Sanchius *select. disput. 14. num. 17. part. 3. tract. 4. resol. 53. §. Notandum est.* Et commutare potest extra confessionem, non solum infra mediam horam ab absolutione; sed etiam infra hebdomadam. Henriquez *de pœnit. cap. 21. §. fin.* contra Megalam *in 1. part. lib. 6. cap. 5. quest. 3.* (& Lugo *disput. 15. sect. 6. num. 112.* putat commutare posse post quodlibet tempus. *part. 6. ref. 46.*) Nec ulla requiritur commutationis causa; quia sicut in eius arbitrio fuit, illam imponere, ita in eodem debet esse, illam commutare, quælibet enim res iisdem causis dissoluitur, ex quibus nascitur. Valerius V. *index different. 23. num. 5. part. 2. tract. 15. resol. 53. §. Sed contrariam.* Et *part. 3. tract. 4. resol. 53. §. Sed circa presentem.* At verò

Pœnitentia commutari potest ab eodem Confessario. Extra Confessionem. Etiam infra hebdomadam.

Et sine ulla causa.

Zerola *cap. 25. quest. 12. limitat supra dicta,* nisi pœnitentia imposita sit præseruatiua, quam pœnitentia nullo pacto commutari debere. Sed hic auctor intelligendus est de commutatione in nō præseruatiuam; nam vnā præseruatiuā in aliam item præseruatiuam commutari posse, probabilissimū est: & sæpè se practicasse, testatur Valerius *ubi sup. part. 3. tract. 4. resol. 37.* Limitanda verò est cum Sanchio *in select. disput. 14. num. 8.* vt si iniunxit eleemosynam, non possit illam commutare ita, vt pœnitens eam applicet sibi tanquam pauperi; nam, si eam largiri non potest, non est opus commutatione, sed ad summum declaratione: si verò potest, etiam cum aliquo incommodo, debet omnino elargiri; nam applicando sibi nullum opus bonum efficit, eleemosynæ succedaneum. *part. 5. tract. 8. resolutione 37. in fine.*

Pœnitentia imposita commutari ab alio Confessario, quia sicut super eadem peccata reperiri potest absolutio, ita etiam iudicium & sententia. Syluester V. *Confessio 6. numero 4.* & plerique ex Neotericis contra Nugnum *in 3. part. tom. 2. quest. 13. dub. 4.* Cuius rationes in oppositam non obstant. Nam hic secundus Confessarius non exercet iurisdictionem in priorem Confessarium; sed in pœnitentem: unde non sequitur, quod in parem habeat imperium. Neque verò reuocat sententiam prioris, sed suam profert; non per modum appellationis, quæ præiudicat priori sententiæ, sed per modum iudicij æqualis præcedenti. Sed hic aduerte, quod est disparitas inter primum & secundum Confessarium: nam hic non potest pœnitentiam ab alio impositam commutare sine iusta causa. (Valerius *ut sup.*) Nec extra Confessionem sacramentalem, sicut ille. Et ratio est; quia tam solutio, quam ligatio pœnitentis est actus clauium, qui requirit necessario sacramentum. Unde sicut hic Confessarius non potest absque Sacramento soluere, ita neque ligare. Bonacio *de Sacram. disp. 4. quest. 5. sect. 3. punct. 1. numero 7.* & alij communiter contra

Et iussu præseruatiua. Nam commutari potest in aliam præseruatiuam.

Commutari potest ab alio Confessario.

Sed cum iusta causa.

Et in Confessione.

contra Valentiam *tomo 4. disp. 7. part. 14. punct. 4. part. 1. tractat. 13. ref. 53. Sed pro corundem. & p. 3. t. 4. ref. 53. Sed circa.*

12 Imò Suarez *tomo 4. disp. 38. sect. 10. nu. 8* & alij tenent, secundum Confessarium non posse commutare pœnitentiã ab alio impositam, non audita cõfessione eorundem peccatorũ, pro quibus fuit imposita; quia omnis actus iudicialis supponere debet cognitionem causæ, circa quam versatur. Sed contrariam sententiam tenendam existimo cum Valero *V. iurisdictio. diff. 1. numero. 7. quã communis Confessorum approbat vsus; quia id nimis magnum onus esset pœnitentibus & cõfessoris, qui ex præfenti pœnitentium dispositione de tota simul illorum causa iudicium ferre possunt. parte 2. tractat. 13. resolutione 53. §. At his non obstantibus. p. 3. tr. 4. ref. 53. §. Sed circa.*

13 Sed hic confurgit aliud dubium. An scilicet secundus Confessarius commutare possit pœnitentiã impositam pro reseruatã, si ipse non habet iurisdictionem absolucndi reseruata; Negatiue responderi Suarez *vbi supra.* Affirmatiue Valquez *in 3. part. tomo 4. quæst. 94. art. 2. dub. 3. numero 9.* Cuius sententiã est probabilis & tuta in praxi: nam sicut per absolutionem peccata non remanent

Imò id etiã amplius reseruata, ita nec pœnitentiã posse simpli. pro illis imposita. *part. 2. tractatu. 13. re- com Sacer- dotem. solut. 53. §. Sed graue. & part. 3. tract. 4. resolu- tut. 53. §. Sed circa.* Imò contra Suarez *vbi supra. numero 16.* etiam simplex Sacerdos ex iusta causa mutare potest pœnitentiã peccatorum mortalium alias cõfessorum. Sancius *p. 3. t. 4. ref. 53. §. Notan- dum est.*

14 An verò pœnitens ipse propria auctoritate possit sibi pœnitentiã commutare saltem in melius? Probabilior opinio negat: quia pœnitens non potest exercere actum iurisdictionis in seipsũ. Ita Sanchez *sum. tom. 1. lib. 4. c. 11. numero 36.* (In qua sententiã, si pœnitentiã impositam culpabiliter obliuisceretur, teneretur hoc peccatum confiteri: & si iudicaret Confessarium recordari posse ab illo sciscrari, præsertim si esset grauis

non tamen confessionem repetere. *Coninch de Sacr. disp. 10. dub. 9. num. 85.* & alij contra Riccardum *in 4. dist. 17. art. 2. quæst. 8. ad 4. part. 4. tract. 4. ref. 241. §. Notandum est.*) Sed probabilis quoque est sententiã Cælestini *tr. 1. c. 24. n. 8. & aliorũ p. 11. tr. 7. ref. 3.* (quidquid neget Turrianus *select. p. 2. d. 31. dub. 62.*) quòd pœnitens commutare sibi possit pœnitentiã in opus euidenter melius: Nã, si id proposuisset Confessario, utique contentus fuisset: vnde sic facies, vitur perichcia. Accedit, quod vouens commutare sibi potest votum in euidenter melius. Neque enim facessit disparitas Henriquez *lib. 5. c. 10. num. 5.* quod obligatio voti originem habeat à vouente, pœnitentiã verò à Confessario. Nam vnde cum que procedat, ea non soluitur, sed exuperanter impletur: *par. 2. tr. 15. ref. 53. §. Et hac dicta part. 3. tr. 4. ref. 53. & part. 5. tr. 14. ref. 73. & part. 10. tr. 10. ref. 5. §. Sed obit.* Sed non potest adimpleri mentaliter. *Ibid. §. Sed ex his. parte 9. tract. 9. resolu- tione 53.*

POENITENTIAM Implere.

15 Pœnitens tenetur implere pœnitentiã impositam & acceptatam secundum substantiam. Et quidem si sit grauis, [& imposita sub præcepto, non sub consilio] sub mortali. Si tamen obligatio secundum Bonacinam *de Sacr. disp. 5. quæst. 5. sect. 3. punct. 4. num. 8.* cessat non solum per Indulgentias, de qua re dictum est *V. Indulgentia, nu. 6.* sed etiam per alia opera satisfactoria. Quæ opinio si loquatur de pœnitentiã non præseruatã, est probabilis: Sed nihilominus tenetur pœnitens eam implere, quia alia opera non habent virtutem ex opere operato, sicut pœnitentiã sacramentalis, & ideo non potest illi constare de æqualitate. Lauzeus *de Indulg. part. 2. ca. 5. num. 49. part. 3. tract. 4. ref. 96.* Pœnitentiã leuis, siue imposita sit pro venialibus, siue pro mortalibus;

Pœnitentiã grauis nec potest impleri da est sub mortali.
Si sit grauis.

talibus, non obligat sub mortali, quia quamuis eam omittens integritatē Sacramenti non seruet, id tamen est in re valde extrinseca & secundaria; unde ex hac parte Sacramentum non integrare, leue reputatur. Suarez in 3 p. tom. 4. disp. 38. sect. 7. n. 5. & DD. communiter part. 3. tract. 5. resolut. 51. & olim part. 3. tract. 4. resolutione. 102.

16 Id quod potiori iure dicendum est procedere, si omittatur leuis pœnitentiæ pars. Unde ait Sancius *scilicet disp. 14. nu. 14.* quod si quis habuisset pœnitentiā audiendi Sacrum, vel Officium, & omittens e partem, quam DD. dicunt excusare in aliis obligat. onibus ex paruitate, satisfaceret. At vero si omitteret quatuor, v.g. *Aue Maria* ex tertia parte Rosarij impositi, videtur non satisfaceret quia ut ait Sancius *disp. 15. num. 7.* Rosarium est quid individuum, & si aliqui deficiat non est Rosarium, sed ego existimo in tali casu pœnitentem non peccare mortaliter saltem ex præsumpta voluntate Confessarij, qui rationabiliter credendus est, non imponere talem pœnitentiam cum tam graui onere. *p. 3. tr. 4. res. 136. prop. finem, & p. 5. tr. 5. res. 15. §. Notandum est.*

Si imposita pro mortali bus nūquā alias confessis.

17 Quod si pœnitentia imposita sit pro venialibus, vel pro mortalibus aliis confessis, illam totam omittere, licet grauem, non est peccatum mortale, sed veniale, quia ut ait Layman *lib. 5. tract. 9. c. 15. num. 7.* durum videtur obligationem satisfaciendi pro culpa leui, effici posse grauem per se (per accideos enim ratione alicuius periculi, non est durum). Ac etiam durum est, quod homo, peccata iam semel confessa, & pro quibus pœnitentiam impleuit, libera iterum voluntate confitens, contrahat nouam obligationem satisfaciendi sub culpa mortali. Layman contra Nugnum *in 3. part. tom. 2. q. 23. art. 2. diff. 2. concl. 4.* & alios *part. 3. tr. 4. res. 102. §. Notandum est; Et res. 126. & nouissime part. 6. tr. 6. res. 44. §. Notandum.*

Pœnitentia regulariter imponere non debet.

18 Potest Confessarius imponere pœnitentiam implendam per opus alias præceptum, ut diximus supra num. 3. Sed

regulariter non debet, unde nisi ita exprimat, vel ex eius verbis, aut circumstantiis, colligatur, non est ita interpretandus. Et sic, si Confessarius imponeret vnum ieiunium v.g. non satisfaceret pœnitens per ieiunium vigiliæ. Secus vero, si præcipiat, ut in diebus festis duæ Missæ audiantur, intelligitur velle includere Missam de præcepto. Ita Fay. *in add. ad 3 p. q. 15. art. 1. disp. 2. concl. 1. par. 3. tract. 84.* Quod etiam procedit, si Confessarius imponeret Missam per mentem diebus singulis audiendam, satisfaceret enim pœnitens, si in festo vnam Missam audiret, quam audire tenetur ex præcepto; nam non videtur Confessarius tantum onus imponere voluisse, ut duas Missas in eodem die audiri vult. Ita Mer

cerus *de Sac. quæst. 83. art. 4. not. 4. par. 3. tr. 6. res. 80. §. Ex quibus; Et part. 5. tract. 14. res. 61.* Docet similiter Ochagauia *de Sac. tract. 4. quæst. 14. n. 4.* quod qui obrinuit dispensationem aliquam cum onere confitendi singulis mensibus, eo mente, quo vult satisfacere, præcepto annuæ Confessionis, ad vnam tantum Confessionem tenetur, quia est credendum, Pontifici velle maius onus imponere. Quod etiam docet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 34. num. 37.* de Confessione mentitua ex voto, & pœnitentia Confessarij. *tr. 14. res. 3. §. Nota.*

19 Quoad tempus implendi pœnitentiam, aduerte, quod si Confessarius non præscribit faciendam tali tempore, disticti potest per annu Fernandez *part. 1. docum. 4. num. 5. x. c. omnis de pœnit. part. 2. tract. 15. res. 13. part. 9. tr. 6. res. 57. in line. Et part. 5. tract. 1. res. 1. §. Non ad finem; Et part. 10. tract. 12. res. 42.* Cum vero præscribitur post diem octauum, eo quia est grauis, & antea commodè impleri non potest Hurtadus *de Sac. Pœnit. disp. 14. diff. 1. putat non esse mortale p. 5. tract. 5. res. 15. part. 9. tract. 6. res. 57. §. Nota, etiam. in m. d. Thomas à leuis tribuna. tract. 3. c. 2. dub. 6.* absolute docet, non esse mortale, non implere pœnitentiam tempore præscripto sine causa, & si ex iusta causa differatur, nec esse veniale *p. 3. tr. 4. res. 92.*

Si pœnitentia non præscribitur tali tempore implenda, impleri potest infra annum. Si præscribatur tempus, non potest differri nisi per octidies.

20 Ex

Quid de
Cōfessione
prescripta
singulis
mensibus.

20 Ex quibus ait Sancius *select. disp. 13. numero 9.* quod pœnitens, qui pœnitentiam accepisset confitendi singulis mensibus, posset ex iusta causa Confessionem differre per tres, aut quatuor dies. Immo, si infra hebdomadam expectaretur iubilæum, aut solemnis aliquis dies, in quo pœnitens egre ferret iteram confiteri, differre posset. Confessionem proximè præteriti mensis in illum diem quia terminus ille dierum non est sumèdus mathematicè, sed moraliter. Unde & posse per totidem dies ex eadem causa anticipari. Sed nõ posse anticipari per tres hebdomadas, quia Cōfessarius vult facere expententiam emendationis per mensè quæ minus certa est infra hebdomadam *part. 3. tract. 4. resolutione 100.* Si verò si Cōfessarius iniungit duas Missas secundum Turrianum *select. part. 2. disp. 6. dub. 7.* non satisfacit pœnitens, duas simul Missas ab uno loco audiens; nam ex communi sensu Cōfessorum & pœnitentium Cōfessarius in tali causa intelligitur velle imponere onus audiendi duas Missas distinctis temporibus. At Mercerus *de sacr. quæst. 83. art. 4. dub. 4.* si nil aliud Cōfessarius aduertat, contrariù docet, & probabiliter. *part. 5. tract. 14. ref. 52. in fin. c. 71.*

Et an dua
Missæ de
pœnitentia
audiri si
mul possint
à duplici
Sacerdote.

Et quid si
pœnitentia
tempore
prescripto
non impleatur.

21 Si verò quis pœnitentiam tempore prescripto non impleret, siue culpabiliter, siue non, reteretur proximo tempore, quo commode poterit, implere, quia Cōfessarius, etiam dum determinat tempus, non tam temporis, quam satisfactiois & medicina ratione habet. Toletus *lib. 3. cap. 12. num. 11.* & alij. *Dia part. 9. tract. c. 1. ref. 32.* Contrarium tenet Henríquez *lib. 5. c. 22. nu. 7.* quæ sententia vera esse potest in casu, quo ex circumstantiis colligi posset, Cōfessarii intentionem fuisse, extra illud tempus nolle obligare [*part. 5. tract. 13. resol. 37.*] ut esset, v. g. si Cōfessarius imponeret ieiuniũ in honorè alicuius festi peculiaris. Secus, si imponeret ieiuniũ singulis sabbatis, nam tunc omiſsa deberet refarciri. Fagunde *zpr. 2. lib. 9. c. 4. n. 5. par. 3. tract. 4. ref. 92. §.* Notandum. Sicut etiam ait Ochagavia *de sacr. tract. 4. quæst. 14.*

num. 4. si imponeretur Cōfessio singulis mensibus. Sed in hoc contraria sententia Sanchez *de matr. tract. 3. lib. 8. disp. 33. n. 37.* non est minus probabilis. *parte 5. tr. 14. resolut. 37.*

22 Quod attinet ad modum, pœnitentia eo modo impleri debet, quo præcipitur. Unde qui habuit pœnitentiam recitandi Septem Psalmos flexis genibus, tenetur flexis genibus recitare; quia Cōfessarius in eo die illam afflictionè corporis, quæ videtur res grauis; aliqui enim potius recitentur bis suo modo, quàm semel flexis genibus. Sed Vega *ro. 2. c. 64. cas. 6.* putat satisfieri etiã si aliò modo, loco, & die, ab his, quibus iniuncta fuerunt, recitentur; quia principalis intentio Cōfessarii tendit ad substantiã pœnitentiæ, non ad circumstantias. *part. 3. tr. 4. ref. 55.* Aduerte autem cum Sanchez *opusculo tomo 2. lib. 7. c. 2. dub. 19. num. 5.* quod habens pœnitentiam recitandi centò die tertiam partem Rosarij, satisfacit recitando interruptè, & dimidiatè; quia quamuis si longa mora intercedat, non dicatur physice eadem oratio, est tamen moraliter eadem propter intentionem. Id quod verum est etiam in voto, & recitatione Horæ Canonica, ut dictum est suis locis. *p. 3. tr. 4. ref. 17.*

An Pœnitentia implenda sit etiã quoad modum?

23 Pœnitentiam Sacramentalem implens peccato mortali, non peccat mortaliter; quia in non ponit obicem effectui essentiali Sacramenti, sed eius integritati. Hurta *disp. 14. de Sacra. diff. 14.* Qui tamen docet, pœnitentiam impleram in peccato mortali nõ esse satisfactoriam; quia ad satisfaciendũ ex opere operato virtute Sacramenti, illud opus pœnale videtur assumptum, quod est satisfactoriũ ex opere operantis. Henríquez *veid. lib. 5. cap. 20. n. 7.* & alij tenent, habere suum effectum, recedente postea fictione. Id quod impugnat Hurta, quia habere effectum recedente fictione est proprium Baptismi, vel etiã Pœnitentiæ informis, quia hæc duo Sacramenta sunt media necessaria ad remissionem culpæ, quæ ratio non militat in pœnitentia sacramentali. Verum ego existimo, a quæ probabilem esse sententiam.

Et ne offensio in gratia?

tiam Vasquez in 3. part. tom. 4. quæst. 9. art. 2. dub. 5. num. 10. quod poenitentia sic impleta habeat suum effectum ex opere operato etiam stante fictione: quia status peccati mortalis non est obex remissioni poenæ temporalis faciendæ per poenitentiam sacramentalem, cum ab ea non causeretur per infusionem gratiæ, aut per modum meriti de condigno, quibus status peccati mortalis est obex; sed per impetrationem à Deo, à quo peccator multa impetrare potest & solet. part. 3. tractat. 4. resolut. 70. & 83. part. 4. tractat. 4. resolut. 2. 41. & part. 5. tractat. 13. resolut. 38. Lugo disput. 25. sect. 3. numero 32. putat, remissionem poenæ temporalis procedere à poenitentia sublato obice, nullum tamen, ne veniale quidem peccatum esse, poenitentiam implere in mortali, quia ponere obicem esse tui remissionis poenæ nullam arguit culpam, alioqui esset peccatum veniale audire Missam, vel adesse benedictioni Pontificis in mortali. Sed contraria sententia Laymanni, lib. 5. tract. 6. cap. 13. num. 5. & communis, & dicit, implere poenitentiam in mortali esse veniale. part. 6. tract. 8. resolut. 45.

Et est in
tione sa-
tisfaciendi
oneri inii-
q̄.

24. Poenitentia secundum Vasquez in opusculo de benef. cap. 4. §. 1. art. 3. dub. 7. num. 117. non impletur sufficienter cum intentione expressa non satisfaciendi per illum actum oneri iniuncto; & esse disparitatem cum præceptis, & legibus, de quibus dicemus verb. Præceptum, num. 1. quia satisfactio est pars sacramenti: Sacramenta autem requirunt in adulto voluntatem & intentionem recipiendi, nec habent valorem in subiecto dissentiente. Sed placet opinio contraria Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 13. n. 17. quia nec omnis pars sacramenti requirit intentionem, vnde dolor haberi potest absque memoria præcedente recipiendi sacramentum. Et poenitentia postea non impletur à poenitente tamquam à ministro operante nomine Christi, sed solum ex obligatione & præcepto Confessarij, & sic est eadem ratio cum præceptis & legibus. part. 6. tract. 6. resolut. 43. & olim part. 2. tractat. 12. resolut. 37. §. Et

idem. Nunc verò placet requiri intentionem saltem virtualem. part. 10. tractat. 16. resolut. 25. Potest etiam poenitentia impleri per alium, annuente Confessario, ut dictum est num. 6. Si verò iniuncta sit elemosyna, non potest poenitens sine auctoritate Confessarij quidem, sibi tanquam pauper applicate, ut dictum est n. 10.

POLLUTIO.

1. Pollutio describi solet, seminis emissio sine copula. Alia est voluntaria, alia involuntaria. Illa est, quæ fit homine consentiente, & dicitur mollietas, quæ est peccatum mortale contra naturam, vnde est inordinata, nec legitimari potest aliquo iusto fine. Involuntaria, quæ in somnis aut vigilia contingit præter intentionem. Quæ tamen utraque esse potest voluntaria in causa. Et quidem primò, si ipsa pollutio procuratur adhibendo medicam. Quod ego puto cum Rebellio part. 2. lib. 3. quæst. 19. sect. 3. illicitam esse, etiam si fiat ad expellendum semen corruptum, non solum fricationibus, sed etiam medicamentis. Sanchez verò de mat. rim. tom. 3. lib. 5. disputat. 17. num. 18. putat, licere medicamentis, & antea docuerat, licere etiam fricationibus, ad vitanda accidentia venenosa, & detrimentum salutis, quod ex semine corrupto timetur; dummodo constet falsè, probabiliter, semen esse corruptum, & absit periculum consensus in delectationem aut pollutionem: quia semen corruptum non est verum semen. Nec obstat, quod cum corrupto pars aliqua veri seminis pelleretur; quia hoc est per accidens, & cum detur opera rei licite, non curandum. Ab hac tamen sententia retractavit se postea in sum. tom. 2. lib. 5. cap. 6. nu. 2. part. 2. tractat. 16. resolut. 54. & part. 3. tractat. 5. resolut. 85. Minor quod Mantique in part. 2. suarum quæst. 71. contrariam sententiam auctori attribuat, cum clarè illam respuat

Pollutio
quid?
Quotplex.

Et an proce-
rari possit
ad vitandū
aliquod
salutis de-
trimentū.

Tene.

Tenet tamen novissimè Ghilinus *verb.*
Pollutio, n. 8.

Alia pollutionis species.

2. Secundò, pollutio potest esse voluntaria in causa, & sic peccaminosa, quando quis non remover causam pollutionis, & quanta est obligatio removendi causam, tanta est malicia pollutionis etiam nõ intentata. Scito ergo causam pollutionis nocturnæ, vel etiam diurnæ, involuntariæ duplicem esse, vnam per se, aliam per accidens. Illa est, quæ ad pollutionem concurrir in eodem genere luxuriæ: hæc, quæ concurrir in diverso genere, puta ebrietatis, gulæ, &c. Rursum, quæ concurrir per se, alia concurrir leviter, qualis est actus veneris venialis, (si actus veneris venialis datur, alia graviter, quale est omne peccatum mortale in genere luxuriæ. His positis:

An experius se polluit, sed non consentit teneatur non comedere cibos calidos? Non equitare? Non accedere tali modo? Non audire Confessiones mulierum? Non superponere unum femur alteri? Non convecrare verenda infirmi?

3. Non peccat, qui dat operam relicitæ, ex qua per accidens sequitur pollutio: nec teneatur quis à licito opere abstinere, quamvis pollutionem prævideat securitatem, dummodo absit periculum consensus. Et sic non teneatur quis abstinere à cibis calidis, ab equitatione, à talimodo accumbendi, quibus expertus est pollui, non tamen consentit. Item nec Confessarius à feminarum Confessionibus, ex quibus eodem modo passus est pollutionem, absque periculo consensus, (nam si adest periculum consensus, teneatur abstinere. Vide *verb. Periculum, numero 3.*) Et ratio est: quia omnes hæc actiones per accidens influunt in pollutionem. Idem dico, si viri vel femina ob superpositionem unius scrotoris in aliud motum sensualem sentit. Quæ omnia docet Sanchez in *selectis disputat. 21. numero 12.* Ex quibus patet, licitum esse chirurgo, contrectare verenda infirmi ad curandum, quamvis expertus sit pollutionem pati, si absit periculum consensus, ut ait Vasquez in *part. 2. tom. 1. disput. 117. numero 9.* Et pollutionem prævitam ex tactibus licitis iuxta patuæ consuetudinem, sed non intentam, non esse peccatum, si absque consensus periculo fiat ad inurbanitatem vitandam, ut ait

Sanchez de *matrim. tom. 3. lib. 9. disputat. 45. numero 8.* Nec peccare mulierem, Aut pariter quæ in choreis publicis permittit se, tanquam tactibus licitis ab aliquo, à quo scit totum impudicè tangi, ut ait Filiucci in *tom. 2. tractat. 30. cap. 10. numero 198. part. 2. tractat. 16. resolutione 54.* Et *part. 3. tractat. 5. resolutione 22.* Addit etiam Sanchez *ubi sup. numero 18.* non teneri lectum deserere, qui gustum carnis cum membri erectione presentit. Alitamen dicitur, teneri deserere, si sentit delectationem veneream, etiam sine membri erectione, *resolutione 54. cit. §. Tertio.* Et certe non est licitum, Amere, vel applicare medicinam provocativam effusionis seminis, etiamsi habeat alium effectum, & pollutio non incipitur, quidquid dicat Turrianus in *select. cent. 2. cens. dub. 74. part. 4. tractat. 4. resol. 159.* Sed hoc videtur discordare cum supradictis.

Lectum deserere. Certas medicinas nõ sumere?

4. Si verò opus est illicitum, sed non in genere luxuriæ, quia non concurrir graviter ad pollutionem sequens inde pollutio prævisa, sed non intentata, non est peccatum mortale. Quare peccans mortaliter in nimio cibo, aut potu, non teneatur explicare in Confessione pollutionem inde sequentem præter intentionem. Ita *ubi sup. ad num. 9. part. 1. tract. 7. resolutione 65.* Et *part. 2. tractat. 15. resol. 31 §. Vt autem.* Idem dicit si opus illicitum sit in genere luxuriæ, sed leve, qualis esset levis tactus manus, visus, verba, aut lectio aliquantulum libidinosa, pollutio enim ex inde prævisa, sed non intentata, est solum peccatum veniale. Ita Tannerus in *part. 2. disput. 4. quest. 8. dub. 6. numero 123. part. 1. tractat. 7. resol. 61. §. Notandum.* Huic doctrinæ repugnat, quod in genere luxuriæ non datur opus ex levitate materiæ veniale, ut dictum est *verb. Luxuria, num. 3.* Et ex quo patet, solum venialiter peccasse mulierem, quæ inter confabulandum cum viro sibi in matrimonium iungendo, dicebat illi verba amatoria, scilicet *cor meum, anima mea, bonum meum,* quæ Hispanè appellatur *Requiebro*, ob vanitatem, & ad conciliandum sibi vanum

Pollutio prævisa & non intentata non est mortalis, si procedat ab opere illicito non in genere luxuriæ. Aut in genere luxuriæ, sed veniali. Verbis libidinosis, &c.

amore: ex quibus deinde incurritur in pollutionem, absque tamen periculo consensus, & scandalo: quia hæc verba secundum Sanchez de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 46. n. 37. & alios, sunt solum peccatū veniale. p. 2. tr. 13. ref. 31.

Secus verò, si opus illicitum sit mortale in genere luxuriæ: tam hoc per se graviter concurrat in pollutionem, & sic non solum est peccatum mortale in sua specie, sed etiam in specie molitici: quia pollutio prævisa, quam quis non intenta, ex tali opere, est mortalis, & seorsim explicanda in Confessione. Talis est pollutio orta ex aspectibus, tactibus, & cogitationibus mortalibus. Ita Sanchez ibid. disputat. 45. num. 30. Bonacina de matr. q. 4. punct. 10. num. 9. & alii part. 2. tractat. 15. resolut. 31. Verum Sancius in select. disputat. 21. numero 13. & 15. & disput. 23. numero 29. putat, neque peccata mortalia in genere luxuriæ concurrere graviter & effugiter in pollutionem nocturnam, nisi apposita fuissent ea intentione, quia si tales cogitationes, tactus, &c. non influunt in pollutionem præsentem, quomodo credi possunt influere, quando sunt absentes? Igitur pollutionem prævisam & non intentam ex opere mortali in genere luxuriæ, non esse peccatum mortale, in Confessione manifestandum. p. 1. tract. 7. resolut. 07. §. Sed plus. & part. 5. tractat. 13. resolut. 4.

An pollutio coepta in somnis reprimenda sit in vigilia?

6 Petes hic primò. An pollutio incepta in somnis, reprimenda sit in vigilia sub mortali? Responderet affirmative Toletus lib. 5. cap. 13. num. 1. quia in vigilia habet homo perfectam deliberationem & libertatem. Contrarium tenet Sæverus. Luxuria. n. 10. quia pollutio coepta sine peccato & involuntariè; effusio verò in vigilia est effectus naturalis illius causæ inculpabilis. Quæ opinio procedit, quando talis certus esset, quod non sit adhibiturus consensum, ut ait Fagundes. pr. 3. lib. 3. cap. 6. n. 11. part. 3. tractat. 5. resolut. 21.

Et an liceat, gaudere, vel optare

7 Petes secundò. An liceat optare pollutionem in somnis, aut de illa habere gaudere, ob sanitatem, vel alium bo-

num finem? Negativè responderet Sotus in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 7. quia pollutio est intrinsecè mala, sicut fornicatio, adulterium, & similia, quæ propter nihil finem desiderari possunt in somnis. num. finem? Sed ego cum Sancio disp. 21. n. 15. contrariam sententiam probabiliorē puto, quia pollutio sola via naturali confitens, non est ex se peccatum mortale. Nec valet argumentum: pollutio non potest procurari, ergo neque desiderari, aut placere. Nam bene possum desiderare mortem Regi, Republicam cum ruina multorum administranti, vel de ea eveniente gaudere: & tamen non possum licitè procurare. part. 5. tractat. 5. resolutione 21. §. Notandum, & resolutione 87. & part. 5. tractat. 13. resolutione 99. §. Nota etiam. Advertit tamen Pontius lib. 10. cap. 16. §. 2. num. 12. gaudens de pollutione nocturna ob sanitatem, non gaudere de pollutione, sed de sanitate secuta. part. 5. ibid. Vide part. 7. tract. 11. resolut. 31.

POLLUTIO ECCLESIAE.

1 Ecclesia polluitur per homicidium, aut copiosum & lethalem sanguinis humani, aut seminis effusionem in ea. Abbas in cap. propositum num. 3. de consec. Eccl. & alii communiter contra Castrum de leg. pen. lib. 1. cap. 7. art. 2. part. 6. tractat. 6. resolut. 25. §. Notandum. Debet autem effusio esse publica: & quamvis sufficere publicam quomodocumque doceat Fagundes. pr. 1. lib. 5. cap. 14. numero 34. probabile tamen putat, requiri sententiam iudicis, sicut ad vitandum excommunicatum: & quia pollutio Ecclesiae est quædam poena Ecclesiastica ad instar censure; unde Paludanus in 4. dist. 18. quæst. 8. art. 4. eam similem facit torer dicto locali. part. 6. tr. 6. ref. 27. p. 11. tr. 2. ref. 59.

2 Debet verò sanguinis copia non profuere è naribus per percussione pugni aut alapæ, quavis mortiferâ: quia

Ecclesia polluitur per homicidium, aut seminis effusionem in ea. Magnam, Publicam, Non è naribus.

nasusest organum admittendum sanguinem nimium facile, vtaic cum aliis Marchinus de Sac. ord. tract. 3. p. 3. c. 11. nu. 11. p. 11. tr. 5. ref. 4. 4. contra Sylvium in 3. p. q. 8. art. 3. part. 6. tr. 6. ref. 24. Item profuere debet ab homine viuo; nam homo mortuus non est homo viuo cõ. sed analogicè & minus principaliter ipse autem restringi debent, vt verba analogica sumantur pro principalioti analogato. Ita Henricus lib. 9. cap. 27. num. 3. contra Durandum, Baconum, & Sa in verb. Ecclesia, num. 13. ibid. resol. 25. Dicunt autem Doctores communiter cum Sa loc. cit. sufficere ad polluemdam Ecclesiam, quod in ea vulnus ad magnam sanguinis effusionem sufficiens instigatur, licet ipsa effusio per accidens non sequatur in Ecclesia, sed extra illam. par. 6. tract. 6. resolutione 47. Ep. p. 11. tr. 2. resol. 58. Ex quo infert Fagundez ubi supra n. 13. sufficere etiam, quod in Ecclesia fiat percussio mortis sufficiens etiam si mors deinde sequatur extra Ecclesiam, vt si quis sacculis arenæ in Ecclesia acriter contusus, moriatur extra Ecclesiam. Sed Præpositus in 3. part. quest. 83. art. 3. dub. 2. num. 15. requirit, vt ipsa mors sequatur in Ecclesia, nam aliàs homicidium non dicitur contingere in Ecclesia. Et Reginaldus tom. 2. lib. 19. sect. 15. numero 18. docuit, non violari Ecclesiam, si quis vino consecrando venenum immisceat, ex quo Sacerdos postea extra Ecclesiam, moriatur. part. 6. tract. 6. resol. 26. Et nescio qua ratione Præpositus doceat postea, vulnus in Ecclesiam, inflictum sufficere ad polluemdam Ecclesiam etiam si sanguinis copia extra illam mittatur est eam eadem ratio, ac de homicidio. Et vera canones semper dicunt, Ecclesiam violari per sanguinis effusionem secutam in ipsa, & potius restringi debent, ex quo dici possent, non pollui, si sanguis extra Ecclesiam, diffuset. Sed non audeo retedere à contraria sententia, quæ est communis. p. 627. 6. ref. 47.

De homine viuo.

Et sufficit instig. vulnus in Ecclesia, licet sanguis extra illam profuatur. Quod consequenter dicendum foret de percussione mortis etiam si mors foris contingat. Quod ament aliqui negant.

Ecclesia polluta per Missam in ea celebratam reconciliatur.

disput. 20. sect. 4. numero 9. quod si Sacerdos bona fide celebret in Ecclesia polluta, remaneat reconciliata, propter presentiam Corporis Christi, vt docet novissimè Pericus l. 1. dub. 6. n. 61. p. 11. s. 2. re. 59. Imo Sa n. 19. idem dicendum putat, si Sacerdos celebret mala fide: quamuis id neget Laym. li. 5. tr. 5. c. 5. n. 13. Certè talis Sacerdos non fieret irregularis, contra Hostiens. in opp. fin. de consecr. Eccl. quia sic determinatur in cap. is qui, de sentent. excomm. in 6. Imò existimo, nec suspensio, em incurtere, quia cap. Episcoporum de priv. in 6. loquitur de celebrante in locis interdictis, Ecclesia autem polluta non est propriè interdicta. Sic Sa nu. 27. contra Naldum verb. Ecclesiam, n. 15. p. 6. tr. 6. ref. 28.

Et mala fide de celebras non fieret irregularis. An suspensus.

4. Pollutio, vel Fornicatio occulta in Ecclesia non est sacrilegium: & id satis probabiliter, cum illum docuerint duo lumina Theologiæ Scholasticæ, & moralis Vasquez, & Pontius, & alii. Nõ negotamen contrariam esse probabiliorum, ruriorem, & communiorum. part. 1. tract. 7. resol. 19. Ep. part. 7. tract. 11. ref. 31. p. 11. tr. 2. ref. 19. Si Ecclesia pollueretur post canonem inceptum, sacerdos deberet perficere factum; secus si ante canonem, idem faciendum si ingrederetur aliquis nominatim declaratus excommunicatus p. 11. tr. 8. ref. 23. licet etiam celebratur in Ecclesia polluta, ad communicandum moribundum, siq; Ecclesia sit parochiales in ea licet Baptizare etiam si polluta sit. ibid.

Pollutio, vel Fornicatio occulta in Ecclesia non est sacrilegium.

PRÆCEDENTIA.

Coadiutor Canonici cum futura successione non potest sedere in loco coadiuti, vt testatur Gonzales in reg. 8. Cancell. gloss. 1. §. 9. numero 102. decisum fuisse. Sed si Canonici omnes sunt in vno & eodem ordine, sedere debet post omnes illos, ante portionarios. Et ita intelligendi sunt Moneta de opt. canon. cap. 4. quest. 8. num. 141. & alii. Nam si Canonici sunt distincti in diversis ordinibus, Coadiutor præbendæ presbyter.

Quis locus debeatur Coadiutori Canonici.

hyerialis sedere debet ante Canonicos præbendæ diaconalis, &c. Et ita docet Gavantus in *Ench. verb. Condiutor Episcopi*, n. 24 p. 4. tr. 4. ref. 88.

P R Æ C E P T U M.

Vide *verb. Lex.*

*Præceptum
requirit so-
lum actum
imperatiu-
m, non autem
intentionem
adimplendi.*

TRademus hic aliqua de præceptis in communi, & deinde pauca de præceptis Decalogi, & aliis in particulari.

1 Præceptum in primis obligat solum ad actum, quem præcipit: unde sufficit talem actum efficere, nec oportet fieri ex intentione formali vel virtuali implendi præceptum per illum. Vide *verb. Hora Canonica*, num. 59. Quæ doctrina procedit etiam in votis, & iuramentis, & in poenitentia sacramentali, vt dictum *verb. Poenitentiam*, numero 24. Non tamen in obligationibus ex iustitia: nam his non facis sine illarum cognitione. Unde si quid alicui debeas, & id ignorans tantundem illi des, non deobligaris: quia illa cessetur donatio, non solutio. Non dedisses cum intentione conditionali satisfaciendi alicui obligationi, si debuisses. Vide etiam Sanchez in *summ. lib. 1. cap. 15. numero 11.* & nos *verb. Debitor resolut. 77. cit. 3. Verum.*

*Es quando
que per v-
nicum a-
ctum satisfacere
potest
pluribus
præceptis.*

2 In obligationibus item iustitiæ non potest quis vnico actu pluribus satisfacere, quod tamen potest in obligationibus aliarum virtutum, vnica enim Officii recitatio pefatisfit beaeficio & Ordini Sacro, vnico ieiunio obligationi quatuor Temporum, & Vigiliæ coincidentium, &c. Id tamen ex intentione legislatoris dependet, quæ an novum & distinctum actum requirat, ex circumstantiis colliges: quando enim secunda obligatio supervenit, regulariter intelligitur distinctum actum requirere. Vide Sanchez *cap. 14.* Quando autem poenitentia imposta impleri possit per opus aliud præceptum. Vide *verb. Po-*

nitentiam, num. 18. *part. 3. tractat. 6. resolutione 86.*

Probabile est, duabus præcepti partibus eodẽ actu satisfieri posse, v. g. audiendo in vno altari Missam ab introitu, vsq; ad elevationem, in altero aliã ab elevatione vsq; ad finem, impleri præceptum de audiendã Missã: quia talis moraliter & humano modo ponit rem præceptã. Azor. Bonac. Hurt. Dicastillo, pars negativa tamẽ est probabilior, p. 11. t. 1. re. 3.

3 Diximus *verb. Lex*, n. 34. Prælatos, seu legem humanam non posse obligare ad levia sub mortali, unde contravenire legi & præcepto in re levi, regulariter est solum veniale. At verò si cõtraveniatur ex contemptu Suarez *de leg. l. 3. c. 28 n. 24.* putat, esse mortale: nam eadẽ potestas est, quæ contemnitur, siue res sit gravis, siue levis. Sed ego cum Caietano, *verb. Contemptus*, *vers. Adverte hãc*, quoad legem & legislatorem humanum contrariu teneo quia contemni possunt non absolute, sed quatenus sunt in materia levi. Quod si contemnas Prælatum eiusque legem quatenus in doctũ, imprudentem, &c. vel ex aliquo affectu erga illum, id potiori iure procedit: quia tunc non contemnis Prælatum vt Prælatum. Imò Lessius *lib. 1. cap. 46. dub. 6. numero 46.* putat, etiam contemptum legis divinæ in re levi, esse veniale. Sed illum optimè impugnat Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 5. cap. 5. n. 11. part. 3. tract. 6. resol. 72.*

4 Quando concurrunt duo præcepta, quæ simul impleri non possunt, tunc maior implendum est, & præferendum præceptum minori. Unde si quis mand communi-
*co*mpossibi-
vit, & post meridiem incidit in grave
lia, impleri
periculum mortis, tenetur iterum com-
municare, quia præceptum communi-
candi in articulo mortis est divinum, ac
proinde præponderat præcepto Eccle-
siæ de non communicando bis in eodẽ die. Ita Sanchez *lib. 1. cap. 10. num. 17. part. 3. tractat. 3. resolutione 33. 6. Restat, ribus.*
Et *part. 6. tractat. 6. resolut. 18.* Sed hæc opinio secundum Pontium *lib. 5. cap. 18. §. 2. num. 7.* procedit, quando vtrumque præceptum primario refertur ad procurandam

*Quando
etiam vis-
latur in re
levi, regu-
lariter est
solum ve-
niale.
Etiam si
aliquis con-
temptus.*

*Circa legẽ
divinam.*

cum illi simus viciniore. *part. 5. tra. 14. resol. 106.*

An huic præcepto omnes satisfaciunt 8 Adverte hic primò, docere Castrù Palaum *tom. 1. tractat. 5. disput. vnic. punct. 4. num. 4.* quòd regulariter huic præcepto omnes satisfaciunt, si ve cum de peccatis dolent si ve cum proponunt non peccare de cætero, nam ad hos actus plerumque excitantur ob spem vitæ æternæ.

Et omnino requiratur actus super naturalis? Adverte secundò Granadus *in 2. 2. controvers. 2. tractat. 4. disput. 1. n. 3.* spem implerivam huius præcepti debere esse supernaturalem: quod quia homo cognoscere certò non potest, excusari ab obligatione huius præcepti, si sibi proponat objectum supernaturale spei, & conetur circa illud actum elicere: nam tunc si actus non esset supernaturalis, id imputandum foret ignorantia, non malitia.

Et an sufficiat sperare ex motivo charitatis. Addit præterea, satisfieri huic præcepto, sperando ex motivo nõ solum spei, sed etiam charitatis: quia virtus charitatis sperare potest, quid quid sperat vitæ us spei, & excellentius præstat id, ad quod est necessarius actus spei. *p. 5. tr. 14. res. 106. §. Non reticem, & §. Advertis.*

De præcepto Charitatis. 9 Præceptum Charitatis præcipit amorem Dei, & proximi, & proximum quidem amamus, quando illi in spiritualibus & temporalibus subvenimus, de quibus dictum est *verb. Correctio, verb. Elasmofyna, & verb. Scandalum* Deum verò præter actus præceptorum, qui aliquando sunt effectus amoris Dei, tenemur aliquando diligere ad elicitò voluntatis, in ipsum tendendo tanquam in summum bonum. Sed difficultas est in determinando tempore, quo teneamur Deum per se diligere. Nam.

Quo teneamur ali quando Deum alicui diligere. 10 Sancius *in select. disputat. 1. numero 21.* putat satis esse, si in tota vita semel diligamus, si curetiam Vasquez *in part. 2 tom. 4. questione 86 artic. 2. dub. 6. numero 1011.* putat sufficere, si diligamus in fine vitæ. Contra verò, alii assignant multa tempora; nimirum quando suscipitur Baptismus, quando obligat præceptum contritionis, quando insigne Dei beneficium obtinemus, vel est

causa subeundi martyrii, quando resistendum est blasphemantibus, aut Dei honorem & non en contemnentibus, quando tenemus diligere proximum, & singulis diebus festis Missam audire. Sed primos impugnat Palaus *tom. 1. tractat. 6. disput. 1. punct. 4. num. 4. & 5.* secundo Sylvius *in 1. 2. quest. 44 art. 6. quest. 3.* ex eo, quia quando diligendus est proximus, acceptum est beneficium, resistendum est blasphemantibus, & c. non est necessarius actus amoris Dei. In Baptismo, contritione & martyrio non est necessarius per se, sed per accidens, & tanquam præparatio, seu dispositio. In festis autem satis est audire Sacram, & ab operibus servilibus abstinere. Igitur his omisissis, probabile est, teneri nos primò Deum diligere in articulo mortis, mortis: nam lege charitatis propria tenemur vitare omnia discrimina damnationis, & æternæ vitæ securitatem querere, prout possumus, idque satis obtinemus per actum amoris Dei quem elicere possumus mediante eius gratia, quæ semper est prompta. Finge enim casum, quod non fueris ritè baptizatus, aut absolutus & bona fide abique contritione ad Sacramentum accesseris. Certè damnaberis, nisi hoc vnicum remedium adhibeas amoris Dei. Igitur hoc præceptum ratione huius periculi, in articulo mortis obligat per accidens, & præterea per se: quia nobis impositum est, dum intramus hanc vitam, & dum ab ea recedimus. Ita Mendoza *in 1. 1. disputacione 174. sect. 6. paragraph. 29.*

Vade probabile est secundò, teneri nos diligere Deum super omnia paulò post usum rationis quando quis iam adverteit, & secum reputat rationes amandi Deum, cogitando de eius bonitate, & beneficiis. Non ita tamen, ut statim peccemus, si habita Dei notitia sufficiente, cum non diligamus, hoc enim nimis grave esset: sed quòd, seclusa omni ignorantia & inadvertentia, non possumus sine gravi peccato hanc dilectionem multum (id est ultra annum, secundum Coniack *disputat. 24. dub. 3.* *NUM.*

num. 50. differre. Neque verò scrupulis agitari quis debet, verum huic præcepto satisfecerit; quia quandiu probabiliter, & positivè non meminit se omisisse, persuadere sibi potest, vel satisfecisse, vel inculpatè omisisse, & sic non peccasse. Ita Mendoza in 2. 2. disput. 174. sect. 5. §. 24. Adde, quod si certò sciat, se huic præcepto non satisfecisse, sequi potest opinionem Castri Palai tom. 1. tractat. 6. disp. 1. punct. 4. n. 2. & aliorum, quod scilicet hoc præceptum non obligat post usum rationis, quæ opinio est probabilior.

*Quamvis in hoc op-
positu proba-
bilibus. Et aliqua-
do etiam in decursu
vira.*

Præter initium rationis, & finem vi-
ta, obligat hoc præceptum etiam in de-
cursu: quam obligationem putat Men-
doza in 2. 2. disput. 74. sect. 6. §. 26. ad-
esse per singulos annos, immò satisfacere
nobiscum agi, quòd sæpius non
peratur, quam obligationem infert Lor-
ca in 2. 2. sect. 3. disput. 58. numero 3. ex de-
terminatione Ecclesiæ circa præcep-
tum penitentia, quod est eiusdem ra-
tionis. Sed hæc obligatio annualis est
valde dura. Et Coninch dub. 2. n. 53. pu-
tat, hoc præceptum non esse differen-
dum ad tres, vel quatuor annos. Quæ
sufficiant circa obligationem amoris
Dei per se.

*Præsertim
quando vr-
get tenta-
tio odii
Dei.*

Per accidens verò obligari possu-
mus ad amandum Deum, primò si ten-
tationem gravem aliter vitare non pos-
sumus: secundò, quando administratu-
rus Sacramentum est in peccato mor-
tali, & confiteri non potest. Quando ve-
rò vrget tentatio odii Dei, tenemur Deum
diligere per se. Ita Mendoza ubi sup. p. 5.
tr. 14. ref. 105.

*De Præcep-
tis Eccle-
sia.*

Præcepta Ecclesiæ quinque
sunt: in diebus Dominicis, & festis Sa-
crum audire, diebus Veneris, & Sabbathi à
carnibus abstinere, nec non in Quadra-
gesima, vigiliis, & quatuor anni tempo-
ribus ieiunare, semel in anno confiteri,
communicari in Paschate, Decimas sol-
vere. Et de primo quidem dictum est verb.
Missam audire, de secundo verb. Ieiunium,
de tertio verb. Confessionis necessitas, de
quarto verb. Communionis necessitas, & de
quinto verb. Decimas solvere. ✠

12 Duo hic adverte. Primum præ-
cepta Ecclesiæ secundum Sorum in 4. d.
12. quest. 1. artic. 11. non ligare pueros an-
te annos duodecim, & secundum Hen-
riquez lib. 8. cap. 42. num. 4. non ligare
statim post usum rationis. Sed tenen-
dum est cum Sanchez in summ. tom.
1. lib. 1. cap. 12. numero 6 pueros post usum
rationis, qui contingere solet post sep-
tennium compleverum, teneri observare
præcepta Ecclesiæ. Et si post septen-
nium de usu rationis dubium sit, adhuc
obligari: quia regulariter eò tempore
haberi solet, & sic adest præsumptio iu-
ris, & alleganti contrarium incumbit
onus probandi. Verum omnes Docto-
res præter Sancium dicunt, pueros non
teneri statim post septennium ad præ-
ceptum Communionis, ut dictum est
verb. Communionis, n. 3. part. 3. tract. 6. resol.
87. part. 4. tract. 3. resolut. 52. Vide infra
verb. Puer.

13 Secundum est, præcepta Ecclesiæ, Et Obligat
& generaliter omnia præcepta humana, solum ad
non præcipere, aut prohibere actus in-
ternos, sed solum externos. Unde qui in
die Veneris delectaretur sensibili delectatione de esu
carnium mente concepto, perinde ac si re ipsa comederet,
non peccaret mortaliter. Ita Vasquez
in part. 2. disput. 110. cap. 1. & alii contra
Medinam C. de restit. quest. 21. part. 3. tract.
5. resolut. 5. Et probabile est, satisfacere
præcepto annuæ Confessionis, qui
confitetur invalidè, ut diximus verb.
Confessionis necessitas.

PRÆLATI REGULARIS Obligatio.

Prælati
Prælati Regularis ex Constitu-
tione Pii IV. tenetur emittere hodie non
professionem fidei. Et hæc quidem cõ tenetur e-
mittere
stitutio, secundum Rodriguez in Comp. mittere
99. Regul. resol. 67. num. 1. obligat: non ita professio-
secundum Tamburinum: quia non fuit vltima nem fidei.
recepta, vel eã vsus contrarius abroga-
vit. Et ita ego teneo. Unde nec damnari cogere pro-
di sunt Prælati Regulares admittentes motos ad
Yyyy 2

tes cathedræ.

ses suos subditos ad lecturam Philosophiæ, aut Theologiæ, non præmissa fidei professione, iuxta citata Bullæ tenorem *par. 1. tractat. 3. resolutione 78.* Itæ ex Bulla Sixti V. in receptione novitiorum tenetur exigere informationes de vita & moribus, &c. Quasamen si omitteret sciens, novitium carere defectibus in Bulla recensitis, non incurreret pœnas illius, quia Bulla ligat recipientes criminosos. Ita Rodriq. *99. Regul. to 3. quæst. 54. art. 4. part. 3. tr. 2. ref. 83.* Et quoad peccatum Vecchius *disput. 6. dub. 1. n. 6.* Clem. excusat, non solum si id sciat, sed etiam si probabiliter coniectet. *ibid. ref. 82.*

Excusatur 2. Prælati Regularis tenetur habere interdū a curam, ut Chorus, sicut par est, si frequenter, Ad suam verò præsentiam non tenetur peculiariter præcepto, sed solum ob circumstantiam officii, qua tenetur aliis facere prætere. Ad hæc quoque circumstantia magis eum excusat, propter multas & graves occupationes, quas secum trahit. Ita Torre in 2. 2. tom. 1. *controv. 10. disputat. 1. num. 8. part. 2. tractat. 12. resolutione 38.* Curare item tenetur, ait Illiucius *tom. 1. tractat. 5. cap. 4. numero 104.* ut in suis Ecclesiis, vna saltem Missa celebretur. Sed Victoria in *sum. num. 94.* excusat a mortali, si aliquo die nulla celebretur. *p. 2. tr. 14. ref. 76.*

An verò tenetur curare, vel toties in suis Ecclesiis celebre **3.** Putavit Fagundez *pr. 2. lib. 4. cap. 3. num. 8.* Prælatum Regularem in omni peccato mortali teneri in Confessione explicare circumstantiam muneris: quia non tenetur in peccatis occultis confiteri circumstantiam muneris. Sed, si peccatum non est publicum & scandalosum, contrarium teneo cum Coninch *de Sacram. 3. disp. 3. dub. 4. nu. 18.* Et Sanchez *de matr. to. 2. lib. 7. disp. 27. nu. 33.* putat sufficere, quod in peccatis carnis dicat: *Fregi votum castitatis toties p. 1. tr. 7. ref. 6.*

Tenetur a men occultis peccata **4.** Prælati Regularis ex D. Thoma 2. 2. *quæst. 33. art. 2. ad 4.* tenetur occulta peccata subditorum inquirere ad fra-

terne corrigendum. Nam cum facile illis esset a conspectu Prælati, non cave- re, & alios ne deserant, blandimentis al- licere, impune peccarent: & sic vigo- disciplina regularis dissolveretur. (Quo dicit ab ipso cavendum est, ait Vil- lalobos *tom. 2. tractat. 4. diff. 2. num. 5.* ut si ex venialibus subditorum regularis ob- servantia graviter minuat, teneatur sub mortali corrigere etiam illa: quam- vis contrarium doceat Rodriquez *de Ord. iudici. art. cap. 9. num. 7. part. 3. tract. 2. resolutione 38.*) Sed caveant nihilominus Prælati ab extrema sollicitudine in oc- cultorum scrutinio suamque obligatio- nem prudentiæ moderamine temperet, nec detractores hoc prætextu foveant: nam hoc esset perniciosus. Unde D. Be- nedictus in *Regula cap. 64.* advertit, ut superior non sit turbulentus, & anxius, non sit nimis zelotypus, & nimis suspi- ciosus, &c. Ita Lorca in 2. 2. *quæst. 33. art. 6. disputat. 4. sect. 3. num. 11.* & alii. *part. 3. tractat. 2. resolut. 12.* & *part. 7. tractat. 3. resoi. 8.*

5. Idem Lorca *ibidem art. 5. sect. 3. di- stinct. 42. num. 4.* inquirens, an Prælati tenentur subditos peccantes corrigere ex iustitia, respondet Caietanum in *com. art. 2.* subtiliter affirmare, at se non vi- dere quomodo correctio fraterna, quæ à quocumque fiat, est opus charitatis, possit ad iustitiam revocari, cum Præ- latus tenetur subditis non solum iusti- tiam, sed etiam charitatem exhibere: quare solum videri peccare contra cha- ritatem, gravius quidem, quam ceteri. Quo dicit etiam docet de Magistratibus sæ- cularibus. Hæc opinio est probabilis, sed prima Caietani, probabilior, eam- que docet novissime Mendoza in 2. 2. *tom. 2. disputat. 102. sect. 4. §. 20.* quia & Mag- istratus sæcularis pro exercendo mu- nere recipiunt pecuniam, & Prælati Re- gulares iurisdictionem, stipendium & alia commoda temporalia. Unde utriq; tenentur damna ex missa correctione secuta resarcire. *part. 1. tract. 7. ref. 57.* & *p. 5. tract. 14. ref. 96.* & *part. 7. tractat. 3. reso- lut. 9-10.*

7. Prælati Regulares locales tenen-

subditos
inquirere
ad corri-
gendum.

Et corri-
gere ex ius-
titia.

*Pralati lo-
cales tenē-
tur curare
vi legatur
in loco pu-
blico con-
stitutiones
de celebra-
tione Mis-
sarum &
de observa-
tia Bulla-
rū sancta
Inquisitio-
nis & de
largitione
munerū sta-
tutis repu-
ribus. Ita
quid si legi-
faciat post
mense v.g.*

*Cōsulatur
Sacra Cō-
gregatio.
Sanē Por-
telliū ex-
cusat om-
nes cōtra-
uentores
Bullarū i-
gnorantes.
Etia in fo-
ro externo,
sive ignora-
tia prae-
sent iura-
mentum.*

tur bis in anno curare, vt legantur in pu-
blico refectorio decreta Urbani VIII. de
celebratione Missarum, & semel eiu-
dem Constitutio de obseruantia Bulla-
rum pertinentium ad S. Officiū. Illa
quidem Feria secunda post. Domini-
cam Aduentus, & Feria 6 post Octauā
Corporis Christi; hæc verò feria sexta
post Octauam Assumpt. B. Virginis, &
nouissime ex decreto Sancti D. Urbani
VIII. Constit. Clement. VIII. de largi-
tione munerum vna cum dicto decre-
to in mense Ianuarij sub pœna priuatio-
nis Officij ipso facto & vocis actiue ac
passiue. Sed Peyrius in priuileg. tom. 3.
cap. 1. num. 4. loquens de primis, ait
præfixionem talium dierum non poni
ad faciendam obligationem, sed ne di-
lataretur executio, vnde transacto termi-
no non cessare obligationem. Et cum
pœna priuationis non sit ad canonizan-
dum diem præfixum, sed solum ad indu-
cendam obligationem dictælectionis,
ne scilicet abirent in obliuionem, qui ex
ignauia, seu negligentia, vel obliuione
dictas Constitutiones die præfixo legi
non curauit, non incurrisse dictas pœ-
nas, si alio tempore, v. gr. post mensem,
legi faciat, facturus legere in termino, si
meminisset, aut sciuisset. At ego huius
dubij resolutionem ad Sacram Cō-
gregationem remitto *part. 5. tr. 14. reso-
lutione 15.*

8. Scio, Portellium *respon. Regul. part.
1. casu 27. num. 3.* excusare generaliter o-
mnes Prælatos a pœnis impositis in ali-
quibus Bullis contra præsumentes eas
violare, etiam in foro externo, si igno-
rantes & bona fide non exequantur, &
bonam fidem probari per iuramentum
eam attestantis, quamuis ad sit præsum-
ptio iuris in contrarium, quod ex offi-
cio scite teneantur. Quod vltimum ten-
net etiam Afflictus *de iure protin. §. 2. nu-
9.* quamuis ex Bartolo in *l. si cui iuramen-
tum ignorantis*, non elidat præsumptio-
nem scientiæ in contrarium existentem
part. 5. tr. 14. resol. 24.

9. Prælati Regularis in ferenda ex-
communicatione tenentur ordinem mo-
nitionum præmittere. Vide infra *num.*

49. & tenentur residere in propriis Mo-
nasteriis maxime tempore peltis, & hæ-
reticis, Mitanda, & alij. *part. 9. tr. 7. resolu-
tione 13.*

PRÆLATI REGVLARIS

Iurisdicō in præcipiēdo.

10. **D**E iurisdicōne Prælati Re-
gularis in Tertiariis. Vide
verb. Tertiaria. Prælati ea solum præci-
pere suis subditis potest, quæ de iure di-
uino, Canonico, aut Regulari seruari te-
nentur. Vnde nec ipsemet. Generalis
præcipere potest suo Religioso, vt Epi-
scopatum acceptet, nam Episcopatus non
est secundum Regulam, sed potius ab
ea eximit, & contra rationem videtur,
quod Prælati possit id subdito præci-
pere, per quod ab eius obedientia liber-
ratur. Adde, quod Religiosus factus E-
piscopus propter statum maioris perfe-
ctionis maiorem subit obligationem, &
contrario propter maiorem libertatē,
honorem, potentiam, & c. maiori peri-
culo exponitur, denique Episcopatus
non ordinatur ad bonum peculiare Re-
ligionis, vel ipsius subditi, nec Generali
Religionis incumbit, communi Eccle-
siæ necessitati prospicere. Quam-
tautem D. Thomas in 2. 2. *quæst. 85. art. 2. ad
3. dicit*, vorum emittentem teneri obe-
dire superiori Prælati obliganti acce-
ptare Episcopatum, loquitur de Papa.
Potest autem Superior Regularis præ-
cipere acceptationem beneficii curati
inferioris, quia cum hoc beneficio Re-
gularis remanet ei subditus, nec tantam
subit mutationē. Ita Suarez *de Relig. tom.
3. lib. 10. cap. 10. n. 22.* contra Riccardum
quodl. 3. quæst. 21. & alios *part. 6. tractat. 9.
resol. 33.* Aduertit etiam Sanctus *disp. 3.
30 num. 5.* non posse Prælatum præci-
pere subditis alias Communiones, ab iis
quæ præcipiuntur in regula. Et non ex-
pedire quod prius eos aliquando Cō-
munionem in mortificationē, quia maius
bonum est Euchariſtiæ susceptio, quam
mortificatio ex eius priuatione. Quæ
Xy. yy. 3.

*Prælati
nō potest
præcipere
aliquid su-
pra regulā.
Vt accepta-
tionē Epif-
copatus.*

*Quid de
Cōmunio-
nibus, qua-
nō habentur
in regu-
la.*

an sint probabiliora, alij videant. *part. 3. tract. 4. resol. 115. in fine, & §. Sed ex his, ante medium.*

An Genera- 11 Docet præterea Zambellus verb. lis possit Prælati, num 34 Prælatum maiorem uocare ad non posse ad se auocare causas pendentes in iudicio Prælati inferioris, præcipiendo sibi, ut reum & acta iudicialia coram inferiori sibi remittat, stante decreto Tridenti- ri Prælati: sess. 24. cap. 10 nisi de sufficienti graua- mine interposita fuisset appellatio. Et ego quidem consulo Generalibus Religio- num, ut hanc sententiam in praxi fore semper sequantur. Verum existimo cum Suarez de Relig. 10. 4. lib. 2. c. 12. n. 22. posse id facere: quia Prælati inferiori ratione voti obedientiæ subiicitur in omnibus voluntati Superioris: unde non potest velle prosequi aliquam causam, nisi de consensu ipsius, alias iniuste veller: quare ob huiusmodi dependentiam & subordinationem, in potestate Generali est, quod inferior prosequatur causam coram se pendente: & reuocando, utitur iure suo. Conciliū verò, quoad Regulares nihil innouat, ut docet ex Sac. Congregat. Nouarius de iure Pont. concl. 54. n. 12. part. 6. tract. 8. resol. 35. An Prælati Regularis præcipere possit lenia sub mortali, & graua sub veniali, vide verb. Lex. n. 34. & 35. Aduerte hic ex Sancto dispu- 23. quod Prælati non potest punire subditum, quando non obedit, quia non tenetur. Putatque, non teneri, quoties probabiliter existimat, præceptum non esse licitum, aut excedere iurisdictionem præcipientis. Sed de hoc vide verb. Opinio, num. 10. & verb. Subditus, part. 2. tr. 13. resol. 10. in fine.

Sanè nõ po- 12 Prælati Regularis prohibens suis rest prohibe- 12 Prælati Regularis prohibens suis re subditis susceptionem Cruciatæ, peccat mortaliter. Ita Acofta in Bull. quæst. 106. Qui addit, posse contra illum Commissarium Cruciatæ procedere auctoritate Apostolica. Et Religiosum sumentem Bullam petita, & non obtenta licentia, non peccare; quia Prælati nõ potest talem licentiam iuste negare. Quæ omnia procedunt, si non ad eam ista causa. Aduerte etiam Villalobos 10. 1. tractat. 27. claus. 12. num. 26. 27. 29. pos-

Est punire nõ obediens ex opinio ne probabili?

Sanè nõ potest prohibere subditis susceptionem Cruciatæ. Sine iusta causa.

Potestatem limitatare.

se Prælatos concedere Bullam limitatam, quoad Indulgentiarum, v.g. Et Religiosum ex Reformatis, & Capuccinis posse sine scrupulo rogare amicum, vel penitentem, ut sibi Bullam suscipiat. *part. 1. tr. 11. resol. 99.*

PRÆLATI REGVLARIS Iurisdictionis dispensandi.

13 Prælati Regularis habet priuilegium dispensandi cum suis subditis super omni irregularitate, excepta bigamia, & homicidio voluntario. Ita Lezana. Unde, si hoc priuilegium non fuit concessum viua vocis oraculo, dispensare potest in primis in irregularitate orta ex defectu lenitatis, ut notat Lezana in summ. 99. Reg. cap. 18. num. 43. part. 4. tractat. 2. resol. 69. §. Quid ego in part. 7. tr. 2. resol. 5. Secundo in irregularitate homicidij casualis, etiam publici, in qua non potest Episcopus. Ita Vecchius disputat. 9. dub. 18. num. 6. part. 4. tractat. 2. resol. 72. §. Notandum. Tertio, in irregularitate orta ex homicidio iusto, quod contingit in bello iusto, quia homicidium iustum non venit nomine homicidij voluntarij. Ita Cornejo part. 4. tr. 1. resol. 70. Item in homicidio voluntario occulto, part. 10. tractat. 13. resol. 15.

14 Quarto, ait Miranda tom. 2. quæst. 8. art. 10. concl. 2. dispensare etiam posse super irregularitate homicidij voluntarij, ex quodam priuilegio Martini V. & aliis relatis in Comp. Societatis, quam facultatem Vecchius disp. 9. dub. 16. num. 2. extendit etiam ad Nouitios Affert etiam Rodriguez in Bullar. fol. 117. in signe priuilegium Pauli III. concessum Religiosis D. Benedicti Vallisoleti, ut singulis annis Feria 2. post primam Dominicam Quadragesimæ dispensent cum suis subditis super omni irregularitate ex quavis causa contracta, non distinguens de delicto publico, vel occulto, de homicidio casuali, & voluntario nec exceptiens bigamiam, & c. obseruat- que

Prælati Regularis (nisi id sibi concessum fuerit viua vocis oraculo) potest dispensare in irregularitate orta ex defectu lenitatis. Ex homicidio casuali, etiam publico. Ex homicidio iusto. Et secundum aliquos etiam voluntario.

que Rodriquez, omnes Religiones per communicationem uti posse hoc privilegio uti licet, & sine vlla restrictione: quia vbi lex non distinguit, neque nos debemus distinguere. Sed an omnia supradicta sint probabilia, nec ne, alij tunc dicent. Negant enim Peyrinus *prin. tom. 1. const. 1. l. i. §. 29. num. 103. & 104* Molina *de iust. tom. 4. tract. 3. disput. 70. num. 1. & alij, circa homicidium voluntarium etiam occultum, quia Tridentinum sess. 14. cap. 7. prohibet in hoc ad Sacros Ordines dispensari, & Pius IV. reuocauit omnia Regularium privilegia, quatenus a Tridentini dispositione dissentiant. *part. 3. tractat. 2. resol. 45.* Aduerte autem, quod, quidquid sit de dictis privilegijs, etiam Rodriquez *99. Regul. tom. 2. quest. 3. art. 4.* concedit, Prælatum Regularem dispensare non posse in irregularitate orta ex abortu foetus animati, quia tale homicidium est minus qualificatum: quamuis alter Rodriquez *in Comp. resol. 4. num. 15.* contrarium probabile esse affirmat. *part. 4. tractat. 2. resol. 87.* Obserua hic quod Texeda *tom. 2. lib. 3. tractat. 3. num. 188.* existimat, Episcopum dispensare posse in irregularitate sua ex homicidio voluntario omnino occulto, ita vt solus homicida ipsum sciat, quia id poterat de iure communi, & Concilium id prohibens conuenienter interpretatur de homicidio occulto in ordine ad iudicium, non de omnino occulto: quia vitari debet quod ad posse correctio iuris communis. Sed DD. communiter contrarium docent, & talis est praxis Curie Romanæ *part. 6. tract. 6. resol. 5.**

Non tamen ex abortu foetus animati.

Quid de Episcopo?

Ita dispensare potest in bigamia similitudinaria.

Et secundum aliquos etiam in vera & interpretatiua.

15 Quod verò attinet ad bigamiam, potest Prælatum dispensare in similitudinaria, non autem in vera, & interpretatiua, quia hæc in privilegijs semper intelligitur excipi, nec aliquod Regularium privilegium illam exprimit. Ita Bononia *de elect. part. 2. cap. 4. dub. 71. n. 2.* & alij. At Auzia *part. 7. disput. 8. dub. 4. conc. 8.* & alij affirmant, non solum quoad Prælatos, sed etiam quoad simplices Confessarios Ordinum, ex privilegio Sixti V. Sed hoc privilegium non esse

ita clarum, ait Tamburinus *tom. 2. disput. 17. quest. 3. num. 2.* Idem Rodriquez *Compend. resol. 16. num. 14.* adducit supra citatum Pauli III. Et Portellius *add. verb. dispensare, num. 5.* notat in Compendio Societatis *verb. dispensare §. 5 & 6.* haberi, quod ipsius Generalis dispensare possit cum subditis bigamis ex concessione Sixti IV. facta Carthusiensibus. *part. 4. tract. 2. resol. 63.*

16 Potest nihilominus Prælatum Regularis dispensare cum suis subditis illegitimis ad dignitates & prælaturas, non dignitates solum in Capitulo, vt vult Rodriquez *in Prælat. resolutione 42. num. 40.* ex Bullæ Gregorij *14. Sed etiam extra, ex privilegio eiusdem, concessio Clericis Regularibus in iusticijs infirmis, vbi habetur, non solum Generales Ordinum & Provinciales, sed etiam Priores locales de licentia Generalis posse cum illegitimis ad dignitates Ordinis extra Capitulum dispensare. Ita Peyrinus *vbi supr. num. 96. part. 5. tract. 2. resol. 102. & part. 10. tr. 9. resol. vnic. num. 54.**

17 Item de iure communi Prælatum Regularis, habens iurisdictionem quasi Episcopalem, dispensare potest cum suis subditis in irregularitate ex defectu corporis, nisi defectus tantus sit, vt patet scandalum. Ita Villalobos *tom. 1. dolo. tractat. 22. diff. 9. num. 21.* Et in partijsulari dispensare potest, si subditus carcat *les pede lipepe & ambulet pede ligneo, vt Villalobos *ibid.* contra Corneium in 3. part. Careat oculo dextro, Ita Vecchius *disput. 9. dub. 20. num. 3.* Immo etiam sinistro, si dexter sit ita perspicax, vt sint notabili conuersione lactum Caponem possit inspicere, ad quod etiam inferuire potest Missalis accommodatio. Ita Laymann *lib. 2. tr. 5. part. 5. cap. 7. num. 1.* Item, si ob manum tremulam, chiram, &c. non esset omnino habilis ad exercendas omnes ceremonias in celebratione confectas, dummodo absit scandalum, & periculum præsertim, & effusionis Sacri crueris. Ita Vecchius *dub. 12. n. 6. part. 2. resol. 73.**

18 Aduerte autem, quod ad Prælatum

Et ad ipsi-
spectat cog-
noscere, an
defectus cor-
poris sub-
aut indu-
cat irregu-
laritatem: 2. alleg. 42. num. ult. & alios Suarez de cons. dispnt. 51. sect. 3. num. 16. Qui tamen ad-
mittit, liberum esse Episcopo ordinatu-
ro, tale Prælatorum iudicium admittre,
aut respuere part. 4. tractat. 2. resolutio
ne 73.

Et tãde dif-
pẽsare po-
est in omni
irregulari-
tate proue-
niẽte ex deli-
cto occulto.
19. Hæc etiam dicti Prælati, iuris-
dictione quasi Episcopali gaudentes,
est in omni facultate dispensandi super omni ir-
regularitate proueniente ex delicto oc-
culto, quã habent Episcopi vigore Tri-
dentini sess. 24. cap. 6. Ita Henriquez lib.
6. cap. 16. §. 8. contra Nauarũ lib. 1. tit. 18.
leg. 7. num. 50. part. 4. tract. 4. resolutione
211. in fine. Vbi quamuis Sanchez sum-
tom. 1. lib. 1. cap. 10. numero 49. dicitur
non comprehendi irregularitatem ex
mutilatione: quia non solum est ex
delicto, sed etiam ex significatione. Ita
men Barbola de pot. Episcop part. 2. alleg.
39. num. 49 & DD. communiter existi-
mant comprehendi part. 4. tract. 2. resol.
71. Et part. 7. tract. 2. resolut. 4. Et in qui-
bus possunt absoluerẽ, & dispensare su-
os subditos, vel Episcopo subicere, vt
ab illo absoluantur, & dispensentur,
possunt ipsi etiam se eidem Episcopo
subicere, si absolutione, aut dispensa-
tione indigeant, vt recte obseruat Trul-
lench in Decalog. tom. 1. lib. 1. cap. 3. dub. 4.
num. 6. & alij part. 7. tract. 2. resolut. 6. para-
grapho, Vnde ex his.

Et secundũ
aliquos etiam
in infamia
iuris proue-
niẽte ex deli-
cto publi-
co.
20. Docet etiam Peyrinus in prin-
cipio Minim. tom. 3. cap. 2. sup. Constit. Sixti IV.
num. 1. Prælatos Minorum dispensare
posse super infamia iuris, etiam ex deli-
cto publico, virtute privilegij Eugenij
IV. quia putat, infamiam iuris ex oc-
culto delicto non contrahi. At Portel-
lius verb. Dispensare. num. 6. & alij com-
muniter id negant part. 5. tractat. 14. re-
solut. 91. An Prælati Regularis dispen-
sare possit cum suis subditis, ordinan-
dis in interstitiis, sicut etiam iis conce-

dere dimissorias, inquire supra verb. Or-
dinis subiectum.

21. Quamvis Prælati Regularis non
possit aliquid de Breuiario Romano
mutare, vt patet ex Bulla Pij V. potest
tamen dispensare ex iusta causa, vt se-
mel, vel iterum aliud officium recitetur
in Choro ab eo, quod Breuiarium pro
illadte præscribit. Ita Portellius verb.
Hora Canonica, num. 7. Sed aliqui dicunt,
Sacram Congregationem contrarium
decreuisse, quod an verum sit, nescio.
Loquimur autem de Prælati Religio-
num addictarum Breuiario Romano.
part. 2. tit. 12. resol. 36.

22. Prælati Regularis ex Portellio
verb. Parentum fratres, num. 2. dispensare
potest cum subdito ad manendum cum
habitu extra claustra, causa subuenien-
di parentibus extremẽ, vel etiam graui-
ter indigentibus part. 3. tractat. 2. resolu-
tione 90. Et potest dispensare, & com-
mutare omnia vota suorum non refer-
uata Imò etiam irritare. Vide verb. Voti
Relaxatio.

PRÆLATI REGVLARIS
Iurisdictio in absoluendo.

23. Prælati locales Regulares, vt sunt
Priores, Guardiani, Præpositi,
Rectores, &c. secundum Henriquez
lib. 6. cap. 6. n. 2. gl. lit. B. Bossium de iubi-
sect. 3. cas. 2. §. 2. n. 53. & alios, possunt
sæcularium Confessiones audire, etiam
si ab Ordinario non sint approbati; quia
cum habeant curam animarum, & largo
modo beneficium parochiale, sintque
plerisque sæcularibus habentibus bene-
ficia, tam literis quam moribus digni-
ores, satis excipi videntur à Tridentino
nomine habentis beneficium parochia-
le. Addit proinde Bossius, Prælarum hu-
iusmodi esse eligibilem per iubilæum,
vel Bullam, quemadmodum est eli-
gibilis Canonicus Pœnitentiarius, quia
eo ipso, quod in Pœnitentiarium eligitur,
intelligitur approbati ad audiendas
Confessiones, etiam si non sit ab Episcopo

Et vt semel
aut iterũ
aliud offi-
ciũ recite-
tur à pra-
scripco in
Breuiario?

Et ad manẽ
dũ cum ha-
bitu extra
Claustra?

Prælati lo-
cales an pos-
sint audire
confessiones
sæculariũ
& anquã Pa-
rochi sine
approbatio-
ne Episcopũ
Contraria
placita.

Scopo specialiter approbatus, & aliquando nec electus, vt contingit, cum eligitur a Capitulo, & plerumque contra Episcopi voluntatem. Nec enim est maior ratio de hoc, quam de illo: imò minor, quia hic non est ordinarius, nec Parochus, sicut ille. Sed Suarez in 3. pars. tom. 4. disputat. 28 numero 2. & alij contrarium docent, quia Concilium loquens de omnibus Religiosis ait, eos non posse secularium Confessiones audire absque approbatione Episcopali, & non excipit Prælatos. part. 2. tractat. 16. resolutione 44. & part. 5. tractat. 12. res. 51. & part. 10. tractat. 14. resolutione 6.

Generales, & Prouinciales habent facultatē absoluerē suos subditos, quā habēt Episcopi per Tridentinum. Et sic absoluerē possūt a suspensione propter susceptos ordines ante aetatem, &c.

24. Suos tamen subditos Prælati maiores habentes potestatem ferē Episcopalem, absoluerē possunt ab omnibus peccatis & censuris, quæ absolui possunt ab Episcopis virtute Tridentini sess. 24. cap. 6. Ita Henriquez lib. 6. cap. 6. numero 1. contra Amandarium add. ad recap. leg. part. 4. tractat. 4. res. 21. & part. 7. tract. 2. res. 5. 25. Vnde absoluerē possunt a suspensione propter susceptos Ordines ante aetatem legitimam, &c. Portellius verb. Ordines sacri, num. 14. contra Sarpum lib. 5. cap. 2. num. 13. & 14. quia quamuis Tridentinum sess. 23. cap. 12. reuocet priuilegia Regularium suscipiendi Ordines ante aetatem; non tamen eos excludit ab hac facultate, vel reuocat alia priuilegia, quibus sibi competit, suspensionem ex tali capite contractam absoluerē. Et quamuis hoc priuilegium reuocatum expressē fuerit à Sixto V. reuolidatum tamen postea fuit per Pontifices subsequentes, qui confirmarunt omnia priuilegia Regularium ex certa scientia, quæ forma reuolidat etiam aliā irritata, vt docet Bononia de elect. part. 2. cap. 4. dub. 76. num. 6. & alij communiter part. 3. tr. 2. res. 85.

An absoluerē possūt ab hæresi, & aliis casibus Bullæ Cœnæ, licet Banny, nouissimè contrarium doceat part. 5. tractat. 4. quæst. 32. part. 6. tractat. 7. res. 63. Vide verb. Absoluerē ab hæresi, numero Summæ Dñana.

27. Neque ab excommunicatione ex simonia in ordine vel beneficio. part. 10. tr. 15. resolut. 8. Quos casus referuare sibi possit Religiosorum Prælati, dictum est verb. Casus Referuati. à num. 4. Potest autem referuare sibi casus monialium sibi subiectarum extra capitulum. part. 10. tract. 13. resolutione 52. in fine.

PRÆLATI REGVLARIS Iurisdiclio in alienando.

27. In alienatione bonorum Ecclesie Prælati solent Regularis nitates à Sacris Canonibus requisitas non potestatenetur adhibere consensum Capituli, quod commune est, negligi solet, visum est Pontificibus, hoc negotium committere pluribus, vt accuratius expediant. Ita Valagut. de reb. Eccles. male alien. lib. 1. part. 1. cap. 1. n. 1. Et quidem hoc ius quod habet Capitulum, non potest renunciare, quia respicit bonum publicum. Ita Tamburinus tom. 1. disp. 16. quæst. 15. nu. 3. ex cap. si diligenti, de foro comp. & aliis iuribus. Vnde, si Capitulum Monasterij ius alienandi tribus, vel quatuor committeret, alienatio inde facta foret nulla, vt potest contra formam iuris. Et, præsertim si id faceret ex ignorantia, posset ius suum reperere. Idque etiam si accessisset decretum Capituli Generalis, quia Capitulum Generale non potest contra ius commune aliquid determinare, cap. quod super his, de maior. & obed. & Miranda tom. 2. quæst. 25. artic. 5. part. 3. tract. 2. resolutione 87.

28. Aduerte hic probabile esse, quod Prælati possit sine requisitis solemnitatibus alienare reliquias Sanctorum, vt docet Bonacina de alien. disputat. 2. quæst. vnic. punct. 2. num. 31. Nam in Extratrag. Ambitiosa sermo solum est de bonis temporalibus pretio æstimabilibus, & Reliquiæ non sunt pretio æstimabiles. Sed ipse Bonacina contrarium sentit. Et translationes bonorum temporalium.

Prælati Regularis nitates à Sacris Canonibus requisitas non potestatenetur adhibere consensum Capituli, quod commune est, negligi solet, visum est Pontificibus, hoc negotium committere pluribus, vt accuratius expediant. Ita Valagut. de reb. Eccles. male alien. lib. 1. part. 1. cap. 1. n. 1. Et quidem hoc ius quod habet Capitulum, non potest renunciare, quia respicit bonum publicum. Ita Tamburinus tom. 1. disp. 16. quæst. 15. nu. 3. ex cap. si diligenti, de foro comp. & aliis iuribus. Vnde, si Capitulum Monasterij ius alienandi tribus, vel quatuor committeret, alienatio inde facta foret nulla, vt potest contra formam iuris. Et, præsertim si id faceret ex ignorantia, posset ius suum reperere. Idque etiam si accessisset decretum Capituli Generalis, quia Capitulum Generale non potest contra ius commune aliquid determinare, cap. quod super his, de maior. & obed. & Miranda tom. 2. quæst. 25. artic. 5. part. 3. tract. 2. resolutione 87. Probabile tamen est, excipiendas vt docet Bonacina de alien. disputat. 2. quæst. vnic. punct. 2. num. 31. Nam in Extratrag. Ambitiosa sermo solum est de bonis temporalibus pretio æstimabilibus, & Reliquiæ non sunt pretio æstimabiles. Sed ipse Bonacina contrarium sentit. Et translationes bonorum temporalium.

lib de una
in alia Ec-
clesiam.
Vel in his
qua Eccle-
sia nondum
possidet.

le etiam est, Prælatum sine prædicta
solemnitate permutare posse bona tem-
poralia de vna in aliam Ecclesiam. Tri-
nitas part. 2. decis. 16. Ibid §. Nota secun-
do. Et sane facere potest permutatio-
nem, remissionem, & concordiam de
rebus, quas Ecclesia nondum possidet:
quia in decreto prohibetur alienatio
bonorum, quæ habet Ecclesia. Ita Pa-
laus tom. 2. disput. unie. punct. 15. §. 2. num.
2. Ibid §. Nota tertio.

Potest etiã
alienare vo-
ta oblata,
qua nõ sint
magni va-
loris.

29. Item alienare potest vota alicui
imagini oblata, nisi sint aurea vel argen-
tea magni valoris. Ita Bonacina apud
Novarium, summ. Bull. rit. de alien. num.
22. Ibid §. Nota quarto. Valor autem rei
non alienabilis a Prælate sine debitis
solemnitatibus, secundum Palaum tom.

Qui ex de-
claratione
Sac. Congr.
debet exce-
dere 25. au-
reos.

disput. unie. punct. 19. §. 1. num. 2. est 100
aureorum. Sed Sacra Congregatio apud
Sac. Congr. Homobonus vol. 2. part. 6. resol. 98. de
claravit pretiosum in hac re illud cen-
dere 25. aurei, quod valore 25. aureorum exce-
dit Ibid. initio.

Ut vero pe-
cuniã acci-
piat ad m-
nu vel cã-
biti cũ so-
lutione lu-
cri cessatis,
requiritur
licet in Sac.
Congregat.
Nisi excuset
consuetudo
legitima,
aut necessi-
tas.

30. Nota etiam, quod Prælati Re-
gularis, etiam de consensu Capituli, in-
spiciat ad m-
nu vel cã-
biti cũ so-
lutione lu-
cri cessatis,
requiritur
licet in Sac.
Congregat.
Nisi excuset
consuetudo
legitima,
aut necessi-
tas.

In decreto
de non alie-
nãdo. Et
nõ cõprehe-
duntur Thea-

Nota præterea, declarasse Sacram
Congregationem, in decreto de non alie-
nandis rebus Regularium non compre-
hendi Religionem Theatinorum, quo-
ad bona immobilia. Sed illa alienare

posse de consensu duarum partium vo-
calium & licentia Generalis. Circa quã
declarationem videtur dicendũ. Thea-
tinos, inconsulta Sacra Congregatione,
non posse alienare mobilia pretiosa,
quia Sacra Congregatio illos excipit
solum quoad immobilia, & exclusio v-
nius est inclusio alterius, l. cum Prætor. ff.
de iud. Et ita tenet Peregrinus ibid. initio
Schol. Sed Novarius summ. bull. num. 39.
contrarium docet. Quod probari potest
quia ex Palao tom. 1. tractat. 12. disput. 7.
n. punct. 15. num. 13. idẽd mobilia pretio-
sa alienari prohibentur; quia non com-
putantur inter immobilia; ergo dum
hæc alienari possunt, poterunt etiam &
illa. Ad argumentum dici potest, tunc
exclusionem vnius esse inclusionem al-
terius quando non militat eadem ratio
in utroque; at in nostro casu militat ea-
dem ratio. Sed hanc difficultatem, his
non obstantibus, Sacra Congregationi
remitto. p. 2. tractat. 13. resol. 5. Sed ex his.
Aduerte etiam, docere Megalium in Et an pos-
sunt. verb. Alienatio, num. 15. ratione sint alienatio
consuetudinis, vidente & non contra-
dicente Religione, posse Præpositum
de consensu solo vocalium alienatio-
nem facere, quia videtur ita a Generali,
& tota Religione concessum. Sed hoc
non placet. Nam nec P. Generalis præsu-
mitur a se talem jurisdictionem abdi-
casse, nec abdicare potest; nam Pontifex
& Sacra Congregatio non aliam habu-
erunt intentionem dictis decretis, quam
rollere a superioribus localibus, & aliis
infra Generalem & Capitulum, facul-
tatem alienandi; unde si Generalis talem
facultatem illis generaliter committe-
ret, decretis contraveniret. Adde; quod
non potest dare, nisi singulis vicibus
causa cognita, &c. Igitur quoties non
virget necessitas, non potest id fieri sine
Generalis licentia. Secus si neces-
sitas vigeat, vt diximus. Ibid.
§. Sed circa.

P. E.

PRÆLATI REGULARIS

Iurisdicōio in reliquis.

An Præla-
tus possit
dare licenti-
am manendi ex-
tra claustra
pro necessi-
tate Paren-
tum?
Sine habi-
tu?

41 Prælati Regularis potest dare licentiam subdito in necessitate extrema, vel graui morendi extra claustra ad subueniendum parentibus vt dictum est verb. *Claustra*, num. 6. Et siiple reueret, tunc exire possit licentia petita & obrenta. Sed contrarium docet nouissime, part. 6. tract. 11. resol. 30. Potest etiam Prælati secundum Figundez in dec. tom. 1. lib. 4. cap. 2. num. 28. dare licentiam dimittendi habitum, si necessitati parentum cum habitu subuenire non potest; nam dimissio habitus in hoc casu est medium necessarium, sicut egressio e Monasterio part. 6. tr. 7. ref. 19.

Reducere o-
nera Missarū
ante
Tridentinū
relicta, vel
nonndum
acceptata?

42 Quam iurisdicōionem moderandi Missarum onera habuerint per Tridentinum Generales Ordinum diximus verb. *Missarum reductio*. Vbi etiam adnotauimus, huic iurisdicōioni derogatum esse per decreta Sacre Congreg. de celebr. Miss. Nunc uero inuenimus Marchinum de Sacram. Ord. tract. 3. part. 2. cap. 19. num. 31. docere quod per dicta decreta non censetur reuocatum priuilegium moderandi Missas & annuaria a testatoribus ante Tridentinum relicta, sed solum relicta post illud; & citat Synodum Florent. sub die 18. Maij 1627. § de Miss. celebr. per illa uerba decreti, aut post Concilium imposta. Item nec moderandi opera post Tridentinum relicta, sed nonndum acceptata; nam decretū loquitur de oneribus impositis, non est autē impositum, nisi post acceptationem. Ita ille de consilio uirorum doctorum; sed sub censura Ecclesie; part. 6. tractat. 6. resol. 10. Et cap. 20. num. 7. notat, post publicationem dictorum decretorum SS. D. N. Urbanum VIII. concessisse Conuētui Minorum Genuensi, vt legata Missarum perpetua & oneri adnexo imparia pro ratione Romanorum scutorum quinquaginta pro qualibet Missa quotidiana reducerentur: decernens,

per celebrationem Missarum sic reductarum saluti animarum eorum, quoru intentione Missæ fundatæ fuerunt, suffragari, perinde ac si illæ cum effectu celebrarentur. Quo priuilegio omnes Cōuentus cuiuscunque Religionis participantis frui posse. *ib. d. resol. 11.*

43 Prælati Regularis iuxta decretum Tridentini sess. 25. cap. 10. tenetur offerre Monialibus sibi subditis Confessariū extraordinarium bis, aut ter in anno. Et secundum Bordonum in cons. reg. resol. 5. quæst. 11. n. 11. potest concedere pluries: quia nullibi id sibi prohibitum inuenitur, & quod non est expressè prohibitum, censetur concessum. Et contra Gauantum verb. *Monialium cura spiritualis*, etiam Moniali particulari: nam decretum contrarium Sacre Congregat. quod ipse adducit, procedit de vna designatione pro p'uribus vicibus. Insuper notat, post Constitut. Gregor. XV. *Inscrutabili*, non posse Prælatos Regulares deputare suis Monialibus Confessarios ordinarios, vel extraordinarios, nisi prius approbati sint ab Episcopo. Ipsas uero Moniales tempore Iubilæi eligere posse Confessorem approbatum, etiam si approbatus non sit quoad Moniales, quia non sunt deterioris conditionis quam cæteri; & talis Confessor habet approbationem ab Episcopo, & iurisdicōionem à Papa delegatam per electionem, & sic omnia requisita. Sed de hoc diximus verb. *Iubilæum in. 20. part. 6. tract. 8. resol. 8.* Potest transferre Clericum ad statum laicalem, & non è contra Decr. Clem. VIII. part. 9. tr. 7. resol. 74.

Et cōcedere
Moniali Cō-
fessariū ex-
traordina-
riū ultra
terciam
vicem?

44 Singuli Superiores Regulares possunt resoluunt absque consensu Capituli casus appositos in Decr. Clem. VIII. in toto, vel in parte reseruare, vt patet in dicto Decr. & ita practicatur; part. 8. tract. 69.

45 Non possunt Prælati Regularis Nō possunt mittere subditos ad ordinandum ab alio Episcopo extra Dioccesim, excepto si hoc bona fide faceret, vel ob ingratum examen, aliter faciens incurrat in deceptione. pœnā Decr. Clem. VIII. etiam si missus Pro nimio ordines non recipiat Diana, & alij p. 9. rigore possunt.

tractat. 8. resol. 53. Possunt concedere licentiam laicis concionandi in eorum Oratoriis, petita Episcopi licentia. Baldell. part. 9. tr. act. 7. resolutione 68.

Subditus non potest eximi à iurisdictione superiorum ordinario- rum.
46 Generalis non potest eximere subditum ab obedientia Superiorum Provincialium, vel locorum. Lezana part. 9. tractat. 9. resolutione 38. Possunt tamen expellere Religiosos incorrigibiles, & criminosos non obstante Decr. Urbani VIII. & etiam ex Societate Iesu per alios titulos. Pellizz. part. 9. tractat. 9. resolutione 58.

PRÆLATI REGULARIS.

Privilegia.

Prælati Regularis potest sibi eligere Confessarium extra Religionem.
47 Prælati Regularis habentes iurisdictionem ordinariam in vtroque foro, vt sunt Generales, Provinciales, & Priores, seu Guardiani, eligere sibi possunt Confessarium extra Religionem, ex privilegio Gregorij IX. inserto in corpore iuris, cap. Ne pro dilatione, de pen. & remis. quod proinde reputatur ius commune, & non derogatur in clausula generalibus nomine privilegij: vnde dicendum contra Peregrinum comp. Const. Cler. Regul. const. 5. par. 2. cap. 9. lit. C. §. 2. hoc privilegium non esse reuocatum in Religione Theatinorum in illa Constitutione Capituli Generalis determinante, vt nemo peccata extero Sacerdoti confiteatur, non obstante quocunque privilegio, cui totius Religionis nomine renuntiat: sed ly nemo comprehendere tantum subditos, sicut ly quilibet eiusdem Constitutionis, vbi dicitur, quod quilibet Confessario deputato confiteatur. Aduerte autem, quod hoc privilegium quidam concedunt tantum Generalibus, non autem Prælati inferioribus. Ita Reginaldus tomo 1. lib. 1. cap. 4. sect. 2. numero 36. Si tamen gaudent Priores, & Præpositi, gaudet etiam sede vacante, vel alio modo absente Priore, eius Vicarius. Ita Leone tomo 2. recoll. 6 numero 36. contra Suarez in 3. tomo 4. disput. 27. sect. 2.

numero 8. part. 3. tract. 2. res. 1. & par. 4. tr. 4. res. 1. Minime tamen eo presente, vt vult Pasqualigus decis. 103. num. 2. quia tunc nec potest dici Prælati exemptus nec a se subrogatus Prælati exempto, par. 6. tr. 8. res. 15. Hanc autem facultatem Et ad hoc eligendi sibi Confessarium extra Ordinem, Prælati concedere potest suis subditis, seclusa constitutione Religionis in contrarium, quia qui habet potestatem ordinariam, potest illam delegare, vt habetur cap. quibus, de officio ordinarij; Prælati autem Regularis sunt ordinarij suorum subditorum, & habent potestatem ordinariam, vt notat Suarez de Relig. tomo 4. lib. 10. capite 5. numero 3. Neque dicas, Sixtus IV. concessit Religiosis itinerantibus, vt cum licentia suorum superiorum extraneum Confessarium sibi eligant: quæ concessio nihil valeret si superior posset illis concedere talem facultatem, etiamsi non itinerantur. Nam respondeo, Pontifices quandoque concedere Regularibus per privilegia minus, quam illis competat de iure communi, vt obseruat Llamas in Meth. par. 1. cap. 5. §. 5. Aduerte autem, quod Capitulum Generale Prædicatum renunciant huic iuri Prælatorum, decreuitque, solum Magistrum Ordinis talem facultatem (absente Confessario domus) concedere posse. Non tamen derogauit Religio Clericorum Regularium, vbi decreuit, omnes teneri confiteri Confessario domus, non obstante quocunque privilegio, &c. Nam hæc constitutio solum derogat iubilæi Bullæ cruciatæ & aliis indultis eligendi Confessarium inuito superiore, non tamen iuri Prælatorum, qui talem licentiam matura deliberatione præuia concedentes, Religiosos relaxari non sinunt. At Peregrinus in comm. vbi sup. §. 2. in hoc contrarium tenet p. 3. tr. 2. res. 1. & par. 4. tr. 4. res. 2.

48 Siue autem Prælati, siue de eius Incho casu licentia subditus, velit cum Confessario extraneo confiteri, non est necesse, test eligere vt eligat approbatum ab Ordinario, sed sacerdotem satis est, quod eligat idoneum. Ita idoneum non Portellius V. Confessor erga Regulares, approbatum numero.

numero 4. & alii communiter: quia hoc eis licebat ante Tridentinum, quod quoad Regulares *Sess. 25. capite 15.* nihil in hoc innovavit. Quam opinionem Sancius in *select. disputat. 41. numero 11. Be.* ac extenderet ad Religiosos Equites, si non ad esset: in contrarium consuetudo: nam dicti Equites sunt verè Religiosi *part. 3. tract. 2. resolut. 30.* Immo ego puto, quod quando Religiosi eligunt Confessarium virtute iubilæi, vel Cruciatæ, eligere possunt approbatum tantum à suo superiore: Nam ubi dicunt, eligendum esse approbatum ab Ordinario, intelligi debent iuxta dispositionem Tridentini, requirentis approbationem Episcopi pro secularibus, non pro Regularibus. Nec obstat in primis paritas Clerici secularis, cuius confessiones non potest audire, nisi approbatus: vt decrevit Tridentinum, etiam si confessurus sit Sacerdos. Nam quamvis plerique Sacerdotes seculares sint Religiosis sanctiores: communiter tamen perfectiores reputantur Religiosi, vnde rectè Concilium disposuit id de illis, & non de istis. Nec item obstat, quod Episcopus non possit eligere Confessarium non approbatum, vt docuit Suarez ex Tridentino. Nam & hoc multi negant, vt diximus V. Episcopi, numero 49. Et præterea assignatur disparitas, quia Tridentinum ibi loquitur de secularibus, inter quos enumerantur Episcopi, non autem Religiosi. Contraria verò consuetudo, quam adducit Peregrinus in *add. noviss. quest. 4.* non extat. *parte 3. tractat. 2. resolutione 2. in fine. Et 3. §. Quoad. Et in add. resolutione 4. Et parte 4. tractat. 4. resolutione 30.* Vnum hic adnotare oportet, nimirum non statim, ac Superior concedit licentiam Religioso itineranti eligendi sibi Confessarium extra Ordinem, absolvi posse per illum à reservatis: quia in generali concessione non veniunt ea, quæ specialiter peterentur, non essent concedenda. Superior autem non ita facile concederet hanc facultatem pro reservatis: quia non expedit, seculares peccata gravia Religiosorum audi-

re. Ita San Iuan *quest. 9. art. 1. dub. 3.* & alii communiter. Quod si talis Religiosus habeat reservata, & debeat propter scandalum, vel aliam necessitatem celebrare: vide quæ diximus V. Celebrare Missam, n. 38. *part. 3. in add. resol. 4. §. Notandum.*

49 Prælati Regularium secundum Peyrinum de Relig. *tom. 1. Constit. 1. Iulii II. §. 19. numero 44.* benedicere possunt Paramenta suarum Ecclesiarum, & etiam exterarum, ex privilegio Innocentii VIII. concessio S. Iustina de Padoua, vt habetur in Compendio Societatis *tit. Benedicere. §. 2.* Sed Gavantus *comm. in Rubr. Miss. tom. 1. part. 4. tit. 19. numero 21.* affert Decretum Sacre Congregationis Rituum sub die 24. Augusti 1609. prohibens illis benedicere Paramenta Ecclesiarum sibi non subiectarum: Et quamvis Tamburinus *tom. 1. disputat. 22. quest. 2. numero 2.* putet, hoc decretum procedere seclusa consuetudine & vsu dictorum privilegiorum. Gavantus in *nova edit. ubi sup. numero 22.* iterum asserit Sacram Congregationem sub die 18. Augusti 1626. abrogasse dictam consuetudinem. *p. 3. tr. 2. resol. 40.*

An Prælati Regulariū possint benedicere Paramenta aliena Ecclesiarum.

50 Prælati Regularis secundum Novarium *tit. de pollutione Ecclesiarum. num. 7.* habet privilegium Leon. X. rec. Conciliandi Ecclesias pollutas, quamvis sint consecratæ *part. 4. tract. 4. resolut. 91. §. Notandum.* & novissimè Marchinus de Sacram. *Ord. part. 3. tractat. 3. cap. 11. numero 14.* testatur, sed hanc sententiam in praxi secutum esse. Procedit tamen quando abest Episcopus morte, renunciatione, depositione, aut etiam distantia per duas dietas legales, vt vult Henriquez *2 lib. 9. de Missa. cap. 21. numer. 8.* siue, vt probabilius Periculus de off. Sacerd. *l. 1. dub. 13. num. 174.* vulgares: Porro dieta legalis continet miliaria 20 l. 3. de v. sign. vulgaris verò metienda est secundum consuetudinem regionis, & credo quod in Sicilia contineat iter miliaria 20. Possunt item Regulares ex privilegio secundum Laymann *l. 5. tract. 6. cap. 5. num. 12.* benedicere solemniter

Et reconciliare Ecclesias pollutas.

At verò non eo ipso, quod Prælati dat licentiam eligendi Confessarium, intelligitur dare licentiam pro reservatis.

rum iurisdicatio non respicit locum, sed personam, ac proinde non loco, sed personam terminatur, & cum vsus iurisdiccionis non sit alligatus certo territorio, sequitur, quod ea vti possint in alieno, ex l. cui iurisdiccionis, ff. de iurisdiccion. omnium, sicut de arbitrio determinatur in l. si cum dies, ff. de arbitrio §. arbitrum. Vnde possunt eos ubique ligare censuris, & contra illos procedere (& capere sine auxilio brachii secularis, vel Episcopi, vt ait Corneio in 3 part. tract. 5. disput. 6. dub. 2.) Sic Vgolinus c. 27. tab. 1. §. 1. n. 6. aduertens, id non procedere cum Prælatibus habentibus iurisdiccionem cum territorio p. 5. tr. 9. res 34. §. Notandum, circa medium.

§ 8 Filius Turcæ, vel alterius infidelis, baptizatus ab infantia, si fiat Religiosus, potest esse Prælatas, absque dispensatione: quia tales non sunt neophiti, vt dictum est verb. Irregularitas, num. 14. Bulla autem Pauli IV. id Minoribus prohibens, secundum Avilam parte 7. disputat. 4. dub. 4. concl. 1. abiit in disuetudinem, secundum Sorbum apud Peyrinum tom. 2. quest. 2. cap. 5. §. 6. numero 85. fuit derogata per aliam Bullam Pii V. Sanchez in sum tom. 1. lib. 2. cap. 27. numero 3.

Prælatas esse potest si infidelis infidelis baptizatus ab infidelis in infantia, non debere extendi ad alios Ordines, & Peyrius l. c. observat, in Ordine Minorum filios infidelium esse posse Prælatos, ex speciali confessione Gregorii XII. parte 6. tractat. 7. resolutione 1.

fidem non admittit. Sed cum bona fide admittit, dum secundum illam disponit causa 16 qu. 3 per dm. can. & c. sanctorum, de præscr. Vnde res aliena bona fide præscripta, retineri potest in conscientia, etiam si superveniat mala fides: quia translatum est eius dominium in præscribentem, ab Imperatore, vel alio habente ad id potestatem, sicut in delictis, ira & in aliis casibus, bonum publicum concernentibus, contra Regnerum de iniust. quar. leg. Rom. lib. 1. cap. 11. & Arriæm de iur. maiest. lib. 1. cap. 2. num. 5. Idque etiam si dominus non fuerit negligens notabiliter: quia præscriptio non est solum introducta in pœnam negligentiae contra Adrianum, & Medianam, Valboa in c. vigilanti. de præscript. n. 38 p. 6. tr. 7. ref. 12.

Etiamsi rei dominus non fuerit negligens culpabiliter?

2 Porro tempus ad præscribendum legitimum in diversis diversum est. Contra supremos Principes sola centennialis præscriptio admittitur. Alexand. consil. 84 numero 2. Sicut contra Rempublicam superiorem non agnoscentem Socin. consil. 86 numero 18. Solam etiam centennalem contra Ecclesias admittit Iustitianus in l. 23. vt inter divinum. de sacros. Eccles. sed postea loco illius substituit quadragenalem in auth. constitutio, coll. 8. quæ tamen restrictio non procedit contra Ecclesiam Romanam: vnde Iruerius authenticarum ordinator in auth. quas actiones, apposuit clausulam: sola Ecclesia Romana gaudente centum annorum spatio vel privilegio, fortasse, quia lex non va generaliter loquens de Ecclesiis, non trahitur ad casum Ecclesie Romanæ anteriori lege specialiter provisum, iuxta gloss. in l. sciendum. ff. qui satisd. cogant. Iure autem Pontificio expressè statutum est, aduersus alias Ecclesias quadraginta annis præscribi, cap. de quarta, cap. illud & cap. quia, de præscript. aduersus Romanam non nisi centam, cap. ad audientiam, cap. cum nobis, & cap. si diligenti in fine eodem. Et merito ait Gudelinus de iure noviss. lib. 6. c. 12. quia hæc omnium Ecclesiarum est caput, & in ea est apex Summi Pontificatus. p. 6. tr. 7. ref. 8.

Tempus ad præscribendum sufficiens contra supremos Principes, est centum annorum. Sicut etiam contra Respublicas. Et contra Ecclesiam Romanam.

P R Æ S C R I P T I O.

Præscriptio quid? A quo introducta? Et quare?

Et an suffragetur in foropolis?

Præscriptio, seu vsucapio, est adeptio domini per continuationem possessionis tempore à lege præfinito. lib. 3. ff. de vsurp. & vsucap. Introducta est à iure civili, ne dominium aliorum rerum ferè semper incertum esse l. 1. ff. de vsucap. & lites determinabiles. l. vlt. ff. pro suo. vtque in rebus suis curandis homines essent diligentiores, cap. vigilanti, de præscript. Ius autem canonicum præscriptionem cum mala

Quanto

Quanto tempore præscribatur con-
suetudo. Vidè V. *Vfus*, à n. 12.

P R E T I U M.

Pretium i. **P**retium rerum duplex est: na-
turale, & legale. Illud iudi-
catur à mercatoribus & viris prudenti-
bus: hoc taxatur à lege. Aliqui apud
Reginaldum *lib. 25 c. 16. sect. 4. n. 286.* ad-
dunt tertium arbitrium, quo existi-
mant vendi posse gemmas, lapillos, ca-
nes, falcones, picturas, & similia, ad me-
ram curiositatem vel voluptatem perti-
nentia, quæ cum nec à lege, nec à com-
muni hominum æstimatione apprehendi
soleant, nec sint in republica necessaria,
tanti valere debere, quanti, seclusa frau-
de, & emptorum ignorantia vendi pos-
sunt. Sed DD. communiter cum Lesio
l. 2. c. 21. dub. 3. n. 16 hoc pretium arbitra-
rium non admittunt, & res prædictas
vendi debere iudicio & æstimatione
prudentis mercatoris, spectatis circum-
stantiis. Quis enim prudenter iudicabit,
rem tanti valere, eò quod venditor tan-
tum velit? *p. 1. tr. 8. ref. 36. & p. 2. tr. 17. ref. 1.*
§. Ad septimum.

Naturale 2. Et verò, pretium naturale habet
laticudinem, in qua numerantur tres
gradus: vnde datur pretium infimum,
medium, & supremum, D. Thomas 2. 2.
qu. 77. art. 1. ad 5. & DD. communiter.
Quanta autem sit hæc laticudo, non cõ-
stat inter DD. Colus *de vind. c. 8. num. 5.*
& 6. existimat, in summa centum scu-
torum non extendi ultra quatuor, vel
octo libras: aliàs enim venditorem ca-
pere posse octo, vel decem scutos pro
centenario absque usura, sub prætextu,
quod illud sit rigorosum, sed iustum
pretium, quod est absurdum. Filiucius
tom. 2. tr. 35 c. 3. num. 57. & alii censent,
hanc laticudinem non servare propor-
tionem in æqualibus valoribus, & in
valore centum aureorum laticudinem
esse 10. à 95. ad 105. in valore autem de-
cem aureorum 3. à 9. ad 11. *part. 2. tract. 5.*
ref. 112.

3. Cæterum in subhastationibus ma-
giorem admodum esse ait Salonius, quam
in usu fori, pretii naturalis laticudinem,
in 2. 2. qu. 77. art. 1. controu. 5. nam rem,
quæ in communi æstimatione valet
centum, vendi potest 150. & emi 50. Imò
Malderus duplo plus vendi posse, per-
mittit *in 2. 2. tr. 5. cap. 2. dub. 2. & Bonaci-
na de contr. disp. 3. quest. 2. punct. 4. num. 2.*
toto eo pretio, quod extorqueri potest
sine fraude, nam cum nec ignorantia,
nec ius, nec fraus, emptorem, vel ven-
ditorem cogit ad sic emendum, vel ven-
dendum, illud censetur iustum pretium,
quod vltimò offertur etiam duplo ma-
ius. *par. 1. tr. 8. ref. 55. par. 9. tract. 8. ref. 12.*

Quod etiam docet Gordonus *1. lib. 4. Seclusa*
qu. 5. c. 8. n. 38. ubi multas fraudes enume-
rat, quæ in subhastationibus contingere,
& emptionem vitare possunt, nimirum
ex parte venditoris si vitium rei
venalis sciens taceat, vel occultet si ali-
quos subornet, ut pretium augeant, vel
subtrahat ab augendo, ut plus ab igno-
ro, aut minoris ematur ab amico, vel et-
iam si in eundem finem rem hasta tunc
consulto subiiciat, cum pauci adstant
emptores. Ex parte verò emptoris, si
impediat, ne alius pretium augeat, vel
ipse per invidiam augeat, ut alter carius
emat. *part. 4. tract. 4. resolut. 12.* Non
tamen peccaret, aut ad restitutionem
teneretur, si rogaret amicos ne plus of-
ferreat, ut ipse infimo, sed iusto emeret
pretio: nam hoc non esset fraus, sed in-
dustria non illicita. *part. 1. tract. 8. resolut.*
26. Ex quibus cogita, an adiudicatio-
nes, in hoc Regno fieri solitæ, pretio di-
mediato sint licitæ, seclusa fraude, nam
bona, quæ adiudicantur, venduntur sub
hasta, voce præconis, & c. *parte 4. tract. 4.*
resolutione 12. §. Ex his &c. Sed obstat
pragmatica Regis Alphonfi, quam di-
cunt, de pingue valente, in qua valo-
ris diminutio in adiudicationibus taxa-
tur. *Idem de*

4. Ex modo etiam vendendi vltro-
acores emi potest multò minus, & se-
cundum Caietanum, tertio minus, se-
cundum Salas, & alios apud ipsum *de*
empt. dub. 25. numero quarto dimidio. par. 1.
tr. 17. 3.

tractat. 8. resolutione 23. & resolutione 78. 5. Difficultas.

Et pretiū naturale latitudine crescit, & decrescit pro varietate temporum, multitudine & paucitate emptorum, abundantia, & penuria rerum, copia & inopia pecuniæ, &c. Vide V. Emere, & V. Vendere, resolut. 23. cit.

6 Pretium verò LEGALE consistit in indivisibili. Quamquam hoc pretium legale displicet Navarro, qui cap. 23. num. 88. v. actualium pretia rarissime taxati debere existimat, cum quia datur occasio peccandi: aut vendendo res falsificatas pretio taxato, aut sinceram supra taxam: tum quia taxa frumenti tempore caræstia tollitur, & tempore abundantia non est necessaria. Sed contra Navarrum merito insurgit Salontius ubi sup. contr. 2. numero 8. & alii multi cum Bobadilla tom. 2. lib. 3. cap. 4. numero 63. nam nimium profecto excreveret rerum valor, si taxandus relinqueretur ad mercatorum libidinem, qui ad proprium interesse respiciunt, & inconvenientibus Navarræ Magistratus, quorum in hac re iudicium erit minus corruptum, occurrere possunt. Vnde praxi est in tota ferè Italia, teste Megala in 2. 2. lib. 2. cap. 6. quæst. 3. numero 89. taxandi pretia victualium, præsertim necessariorum & communium, ut sunt panis, vinum, carnes, pisces, fructus, & similia, quæ fuit etiam consuetudo Romanorum, ut videre est in eorum legibus part. 2. tract. 17. res. 1. 5. Sed his, & p. 3. tr. 6. res. 60.

Comestibilibus necessariis.

Sed an tempore sterilitatis augeri debeat, aut tolli

7 Verum tamen est, quòd, ut ait Navarrus, tempore pecuniæ alicuius rei venalis taxa à magistratibus tolli debet, & valor relinqui vendentium arbitrio, ut ipsi spei lucri abundantiam faciant. Nisi dicas cum Bobadilla numero 65. melius fore, quòd in eo casu taxam augerent res. 60. cit. in fine. Alii verò dicunt, in tali casu taxam non esse immutandam: quia annus sterilitatis compensatur cum anno abundantia. Ita Cruz part. 1. pr. 7. quæst. 3. dub. 3. concl. 1. ubi asserit, hanc sententiam esse communem in

Summa Diana.

Schola D. Thomæ, & inter Regios Hispaniarum Consiliarios. part. 2. tracta. 117. resolut. 1. § Ad ultimum. Sed hæc opinio procedit in locis, in quibus taxa imposita est in perpetuum, habito respectu promiscuè ad annos sterilitatis & fertilitatis: non ubi imponitur singulis annis. Num verò si in hoc casu taxa non relaxatur, obsequari debeat in conscientia. Vide V. Vendere. ✕

8 Advertit etiam, non esse illicitum, quòd magistratus permitteret alicuius venditionem alicuius rei modicum supra taxam, intuitu boni communis, ut legitur in legibus, ut apermittit Senatus Panormitanus suis libis plavis civibus, vendere vinum recollectum in suis prædiis, ut vulgò dicunt, à cannatella, ut spe talis lucri suas vineas diligentius colant in bonum Civitatis. Qui tamen non possunt eo modo vendere vinum emptum, aliàs peccant, & tenentur ad restitutionem. part. 1. tractat. 8. resolut. 88. Quoniam verò dicti cives privilegio abutentes, vendebant dictum vinum pretio immoderato. Senatus Illustrissimus providere volens, moderatus est privilegium statuens pretiū certum in relativitatem pretii naturalis, ut dicemus V. Privilegium, n. 6 p. 2. tr. 17. res. 1. An verò vendi etiam possint supra taxam res notabiliter aliis meliores in sua specie, &c. Vide V. Vendere.

9 In venditionibus sub hasta non datur excessus pretii. Ita Lugo de iust. tom. 1. disp. 16. sect. 4. n. 45. Escobar, Tullench, & alii. p. 9. tr. 8. res. 57.

PRINCEPS
Quoad Ecclesiasticos.

1 ✕ Principes laici libertatem Ecclesiasticam multis modis violare possunt, ut dictum est V. Immunitas Ecclesiastica. Hic attingemus aliquos actus Ecclesie præiudiciales, quos Principes efficiunt per seipso ordinatione particulari, supponendo ex loco citato, Ecclesiasticos ab eorum iurisdictione in persona & bonis exemptos esse ✕ & r. quo

Aaaaa 2 Primò

Non potest
conuocare
Episcopos
sub prætex-
tu boni co-
munis.

2 Primò non potest Princeps conuocare Episcopos ob bonum commune, etiam Ecclesiarum, nisi rogando eos tamquam proceres, ut super negotiis communibus consultum veniant. Quod autem Principes dicantur quarundam Ecclesiarum Patroni, significat esse illarum advocatos, non dominos: & debere in illarum necessitate curare apud legitimum iudicem de remedio. Azorius p. 2 l. 5. c. 4. q. ult. & Bonacina ra. 3. disp. 2. q. 10. sect. 1. punct. 5. n. 13. p. 3. tr. 1. ref. 17.

Aut eos cogere ad residendum.

3 Secundò, nec potest cogere Episcopos, ut residant, sed solum monere summum Pontificem, ut eorum Ecclesiasticam disciplinam ab Episcopis seruari. Azorius p. 2 l. 1. p. 3. tr. 1. ref. 42.

Aut detinere pro gubernaculo temporali.

4 Tertiò reprobandus est Bobadilla, dum som. 1. lib. 2. c. 13. n. 99. docet, detinere eos posse pro gubernatione alicuius Regni, ita ut hi percipiant fructus, & exculentur à residentia. At tamen Selua de benef. par. 4. qu. 6. Principes id faciunt ex privilegio Papæ. Sed Garfias som. 1. par. 3. cap. 2. tract. 3. 90. putat hoc privilegium, si verè existit, revocatum esse per Tridentinum. Et si non est revocatum, intelligi debet concessum in casu, quo secularis administratio non possit commodè exerceri per alios, nam secus nec ipse Papa concedere potest, quòd Episcopi extra communem necessitatem fructus percipiant, & non residant, cum residentia sit de iure divino, ut probat Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 29. num. 153. part. 3. tract. 1. ref. 5. In casu autem, quo Episcopi vel alii Ecclesiastici officia secularia administrant, si in officio delinquant, non possunt à Principe puniri, ut dictum est V. Index laicus, n. 5.

Item non potest inhibere iudicibus Ecclesiasticis ne aliquem excommunicent, nisi assensu eius.

5 Quarta reprobanda venit opinio Confetti de pot. reg. par. 4. num. 8. quòd Princeps inhibere possit Episcopis, & eorum vicariis, ne quemquam excommunicent, nisi prius excommunicationis causam ostendant. Hoc enim est contra Concilium Tridentinum sess. 25. c. 5. part. 4. tr. 1. ref. 9. c. 98. Ex his. Vnde Balus benè reprobatur pragmaticam Siculam nuncupatam la Catalana, in qua habetur, quòd Episcopi non procedant ad

cenfuras contra officiales regios, Rege vel Prorege inconsulto. Nam imò Episcopi excommunicare possent ipsos Reges, & Imperatores, nisi haberent à Summo Pontifice super hoc privilegium, ut ait Layman lib. 4. tract. 6. c. 10. n. 4. quòd tamen privilegium non debet ad eorum ministros extendi, ut notat Portocarrero in alleg. pro iuris. Inquis. p. 3. tract. 1. ref. 9.

Nec qua-

6 Quarto omnino refellendus est Bobabilla c. 10. n. 66. ubi docet, Principem expellere posse à Regno Episcopos, & Ecclesiasticos sub prætextu perturbationis reipublicæ, inobedientia, &c. Regno, non per modum iurisdictionis contentiosa sed œconomica, eo pacto quòd dominus expellit famulum Clericum inobedientem, & domus perturbatorem. Nam Clerici & Ecclesiastici habent de iure divino habitare posse ubique terrarum, ad Ecclesiastica munera exercenda, dicente illis Domino in personam Apostolorum: Euntes in mundum universum prædicare. &c. (& nullo pacto: cui erit posse è statu Ecclesiasticos, confessus est Rex noster in quodam concordato apud Portocarrerum in alleg. pro iuris. Inquis. part. 3. tractat. 1. resolutione 27. in fine.) Nec exemplum Bobadilla est ad rem: quia famulus est assumptus ad cohabitandum à domino, non ita Ecclesiastici à Principe, ut dictum est: unde, stando in gubernatione œconomica, Ecclesiastici in reipublica se habent potius, ut vxor in domo, quæ ratione vinculi maritalis habet ius cohabitandi cum viro, & non potest ab eo iuste expelli part. 1. tract. 2. resol. 18. c. par. 4. tract. 1. resolut. 81. Et multò minus mit-

Aut mit-

ti potest ad summum Pontificem cum tero Episcopo, Epistolis continentibus excessum & causam Episcopus seditiosus, ut ait Gutierrez ad l. Feder. cap. 22. not. 25. numero Siennum 5. Nam si DD. agrè concedunt iudici Pontificem laico, ut capiat Clericum inventum in cum profragranti delicto, & suspectum de fuga, cessu criminis, ut præsentet Prælaro, ut dictum est. V. Index laicus, numero 16. quomodo concedi potest, ut capiatur Episcopus, & transmittatur ad Papam? part. 5. tractat. 1.

78.

resolut. 5. Quid ergo agendum, in quibus, cum Episcopo & Ecclesiasticis seditiosis, & reipublica pacem turbantibus? Respondeo, recurrendum ad superiores Ecclesiasticos, ut monuit Fredericus Imperator in utroque si clericus, de pacetionanda, in usibus, seu resolutione si. cit. 5. Et praeterea, circa medium. Nec aliud permitti in cap. si quis vel neposibus 16. quasi 6. Cuetellus adducit, quam quod Princeps roget summum Pontificem pro animadversione, ut ait Anguianus de leg. tom. 1. lib. 2. contr. 17 numero 93. & si plus concedere videatur, iam revocatum esse ab Innocentio III. in cap. qualiter & quando, ut docet novissimè Villafante in cap. decornimus de iud. par. 1. tract. 2. resolut. 15. part. 3. tractat. 1. resolut. 25. part. 4. resolut. 80. tractat. 1. & part. 5. tractat. 1. resolutione 13. § Respondeo, in fine. Instabis: Quid si Summus Pontifex, vel alius Ecclesiasticus iudex adiri non potest, & periculum sit in mora? Respondeo: In tali casu faciat Princeps, quod recta ratio faciendum esse dictabit pro impediendis damnis reipublicae, minimo, quantum fieri potest, Ecclesiastici decoris dispendio, ut ait Molinase, 1. tractat. 2. disp. 31. concl. 4. Sed hi casus sunt metaphisici: quia Ecclesiastici non habent tantam in reipublica potestatem. Sicut metaphisicus etiam est casus, quem ponit Victoria in relect. de pot. Papa, quod si Papa mandata aliqua faceret in destructionem Ecclesiae, posset ei Princeps vi & factu resistere. Quamquam aliqua ex parte modum excessisse videatur. Sed circa praedicta vide etiam Suarez contra Reg. Angliae 4. c. 24. & Valenzuelam in defens. cens. Pauli V. p. 4. n. 101. p. 1. r. 2. ref. 7. & 18. in fine, & p. 5. r. 1. ref. 5. Verum.

Aut privati
re Clericos
bonis ab eo
obvenis.
7 Pereira, in tali casu Ecclesiasticos seditiosos non solum expelli, sed etiam privari posse inquit per Principem bonis ab eo obvenis p. 2. c. 48. n. 3. & 4. Quod solum admitti potest, stante privilegio Papae: nam alioqui bona Clericis obcessa, efficiuntur statim Ecclesiastica, & a laicali iurisdictione immunia, ut docet DD. communiter cum Layman l. 4. r. 9.

c. 6. n. 8. Et gratis ipse dicit, concedi cum hac conditione. p. 4. r. 1. ref. 4.

8 Quae omnia a fortiori procedunt de Ecclesiasticis exemptis, & immediata subiectis summo Pontifici: quia hi habent commune privilegium exemptionis a potestate laicali, ut Ecclesiastici, & praeterea aliud ut non cognoscant superiores ordinarios, quod alioquin retorquerentur in eorum odium, contra l. quod favore, C. de legib. Megal. in 3. p. l. 3. c. 1. n. 37. contra Pereiramp. 2. c. 22. n. 18. p. 4. r. 1. ref. 73.

9 Sextò, in casu, quo iudex aliquis Ecclesiasticus quempiam aggravaret, potest se inposset quidem Princeps (ait Megala in littera cap. 19. num. 6.) vel eius ministri, litteras ad cognoscendae gratia mala determinatione delistat, quia vaminat verba hortatoria non inferunt necessitate. Non posset verò in illis uti verbis deprecatoriis: quia preces Principis

ad recognoscendam & arcendam violentiam se intromittere, sub praetextu quod ex iure naturae licet vim vi repellere, lib. vi vim, ff. de iust. & iure. & quod in cap. Regum 23. quasi 5. dicitur, minus Regis esse, oppresso stueri. Nam vis & oppressio repelli vi potest, primò quando est evidens, & non debet videri processus, & fieri actus iudiciales, quia vis repellitur facto: Secundo, quando infertur a privato, non quando a proprio iudice: nam tunc recurri potest ad iudicem superiorem, & si ipse est supremus, ferri debet oppressio patienter, sicut quando laico vis infertur a Principe, in quo casu Ecclesiasticus iudex non se intromittit, & tamen maior ei inest potestas, quam laico, quia Praelatus potest iudicare de peccatis omnium ovium suarum, cap. novis. de iud. cap. ex tanore. de foro comp. & cap. si quis. de potentibus 2. 4. quasi 3. & minus innocentes tuendi plus ad Ecclesiasticos spectat, quam ad laicos, ut colligi potest ex multis decretis 87. decretis. Ratio autem est: quia ex una parte, si liceret recognoscere acta & processum

cessum iudicis Ecclesiastici ad examinandam violentiam, iam tunc liceret exercere iurisdictionem in ipsum, etiam citra violentiam, nam ipsa examinatio processus est a iurisdictionis (sive iudicialiter, sive extrajudicialiter fiat: nam non debet per unam viam concedi, quod per alteram denegatur) & non fit ad repellendam violentiam, de qua scilicet nondum constat, & quae in facto superioris presumi non debet. Ex altera vero: ut vis ad vim reprimendam sit licita, debet servari in oderamen, id est illa vis adhiberi debet ex qua minus damnum & incommodum sequi potest, quod in tali casu non servatur, nam oppressus potest cum minori damno recurrere ad Ecclesiasticum superiorem, item si vis ei inferatur spoliando illum possessione, habet remedium *capitulum de rest. spol. §. lib. 1. ff. de vi & vi arm.* si autem in possessione turbatur, habet etiam remedium *§. retinenda, §. sed in tardisio, instit. de interd.* Et tandem, si omnino oporteret oppressionem pati, minus malum foret sua oppressio, quam sit per turbatio in iudicium, & violatio iurisdictionis Ecclesiasticae, quae sunt contra bonum commune. Neque valet adducere consuetudinem, etiam antiquissimam, & militum laicorum, & clericorum: nam omnem consuetudinem contra Ecclesiasticam immunitatem reprobabimus *V. Consuetudina numero 2.* & reprobabimus iterum *V. Vjus, Secus, si esset constans fama & traditio antiquae ad antiqua, immemorialis, & integre probata, quod praecesserit privilegium.* Sed hoc in Hispania circa tribunal de la suerca, Cavallos gloss 8. mordicus sustinet non adesse. Et haec omnia docent Castris Palaus *tom. 2. disp. un punct. 12. numero 5.* Barbosa de iur. Eccles. libro 1. caput 39. §. 2. numero 185. & alii, contra Soromaiorem *tom. 7. de tertius cap. 1. numero 108.* Et a fortiori procederent, si pro facto iudicis Ecclesiastici esset opinio probabilis, ut norat Baldellus *tom. 1. lib. 5. disp. 40. numero 13.* quia iudex potest iudicare secundum opinionem probabilem, etiam contra

Nisi haberet ad id privilegium.

Praesertim, si talis index secundum opinionem probabilem in dicitur.

probabiliter, secundum Sancium. *parte 1. tractat. 1. resolutione 14. parte 3. tractat. 1. resolutione 53. & parte 5. tractat. 1. resolutione 13.*

10 Septimo, non potest Princeps detinere in Cancellaria Bullas Apostolicas, ut examinentur de subreptione, & de eius mandato exequantur, & sic faciens incurrit excommunicationem Bulla Coena, ut patet ex can. 15. ibi, *etiam praetextu violentia, seu ut aiunt, ad nos informandos.* Nam iurisdictionis examinandi rescripta Papalia est spiritualis ex obiecto, & pertinet ad iudices Ecclesiasticos Legatos, Nuntios, Patriarchas, Archiepiscopos: ad quos recurretur, cuius interest, in dubio subreptionis, & si per impossibile, ad Ecclesiasticum iudicem non pateret accessus, aut ipse nollet litterarum nullitatem declarare, & executio traheret damnum aliquod grave, tunc Princeps secundum Bonaciam in *Bull. Coen. disp. 1. quaest. 14. punct. 2. numero 10.* posset executionem impedire, & libellos supplices ad Summum Pontificem mittere: nam de reliquo, non posse Principes se intromittere in iudicandis, aut disponendis rebus Ecclesiasticis, clamant iura *cap. bene quidem disp. 90. & cap. decernimus. de iud. & in specie, quod non possint recognoscere & examinare sententias & cenuras, sed debeant statim eas acceptare, & pro executione Episcopo brachia exhibere, tradidit Tridentinum, sess. 5. cap. 9. de Reg.* Et haec procedunt de iure, contra Soromaiorem *numero 48.* Palaus autem *punct. 9.* Nisi similia *numero 5.* & alii tenent, nostrum Regem ter habeat gem habere privilegium Papae, quod privilegium litterarum Pontificiarum in suis Regni non habeant effectum absque regio *exequa. adest non iur.* Quod tamen privilegium, ut procedit bene advertit Rao in *resp. ad dub. cir. pro Bullis ea immunit. Eccles.* non est concessum generaliter pro legibus generalibus, ut sunt Bullae *bus.* & extravagantes: sed tantum pro rescriptis privatis inter partes, aut emanatis ad instantiam aliquam. Nam alioqui regimen universalis Ecclesiae dependeret ab arbitrio Principis *lacu.*

Item non desinere in Cancellaria, & recognoscere Bullas Apostolicas.

secularis. Adde, quod multi negant hoc Privilegium & praxim nostrorum regnorum nullificat ob tolerantiam summi Pontificis Sed contra hos esset Blondus de cens. disp. 5. art. 26. num. 3. & omnes expositores Bullae Coenae part. 1. tract. 2. ref. 13. part. 4. tractat. 1. ref. 9. & part. 5. tra. 1. resolutione 12. Vide Verb. Consuetudo, num. 3.

Et requiritur etiam ad collectandos ecclesiasticos.
 11 Octavo, non potest Princeps colligere Ecclesiasticos, ut dictum est V. Gabellas imponere, nec conferre beneficia Ecclesiastica, ut diximus V. Consuetudo num. 3. abique privilegio Summi Pontificis. Quod tamen privilegium si adest, quomodo cumque concessum sit, potest a Summo Pontifice ad libitum abrogari, & secundum aliquos de facto abrogatur singulis annis per Bullam Coenae. Vide V. immunitas ecclesiastica a num. 11. ubi num. 7. inuenies, Principes non posse recuocare privilegia Ecclesiis concessa per semetipsos.

Denique non potest prohibere fundationem Ecclesiarum.
 12 Nono, Princeps non potest prohibere de Ecclesia in suo statu absque sua licentia & discentur. Vide Verb. Ecclesia, numerus 1.

Aut legitime mare clericorum filium Clerici.
 13 Decimo, Princeps non potest legitime filium Clerici Clericum etiam ipsum. Nam esto Princeps possit concedere Clericis privilegium, e. h. u. de iud. tamen hoc non est solum privilegium, sed etiam praedictum, exercendo aliam iurisdictionem. Pontius lib. 11. c. 6. n. 9. contra Couarvium 2. p. de spons. c. 8. §. num. 19. Imo aliqui id docent etiam de laico filio illegitimo Clerici, quod Petrus de Greg. in sin. ag. lib. 10. c. 4. testatur decisum in Senatu Parisiensi. part. 1. sr. 2. ref. 112. Adde quod laicus legitimatus a Principe in saeculo, si fiat ecclesiasticus non manet dispensatus ad Ordines, & Praelaturas. Vide V. Rex numero. 4. An Princeps concedere possit, ut quis ludodromum exponat, vide V. Ludus. num. 5. & quae tradit. part. 7. sr. 1. per totum.

14 Undecimo Principi non competit electio Episcoporum Nam etsi in hoc se aliquando intermiserint. part. 10. tract. 1. resolut. 1. tamen reclamant Pontifices & Concilia. Ibid. ref. 6. Modo Reges

Hispaniarum & Galliarum, alique ex privilegio Summi Pontificis nominant, & Papae praesentant 16. ref. 7.

PRINCEPS

Quoad Repressalias.

15 **R**epressalia dicuntur compensationatio damni illati intercedere potestates diuersae reipublicae de donis ciuibus etiam innocentium. Secundum Lias. Loicam in 2. 2. quest. 40. art. 2. sect. 3. disp. 52. in append. numero 15. illicitae sunt, & a Principe petiti non possunt, quia utroque iure damnantur, aut. ut non fiant pignorationes coli. 5. & cap. si pignorationes de iur. in o. & innocentes pro peccato aliorum non possunt iuste puniri Sed contraria sententia Granado in 2. 2. contr. 3. tract. 13. disp. 4. sect. 8. numero 72. & aliorum communiter, est probabilior, quotiescumque damnum illatum est graue, & certum & superiores illius reipublicae requisiti de iustitia, aut reculant, aut negligunt dummodo non plus damni inferatur quam ab iniuriis illatum sit, & parcatur Ecclesiasticis. Quia ob similem causam licitum est bellum quod licet causam grauiorem requirat, grauiora nihilominus mala secum trahit. Ad argumenta Loicae respondetur, iura illa procedere, quando non concurrunt conditiones recensitae, innocentes vero ut pars Reipublicae insensae non esse innocentes, sed culpabiles, & concurrere ad nostrum damnum, quatenus consentur quid vnum cum conciuibus infectis. Ex quo notant Budaeus in annos. ad l. aur. facta. §. ante. ff. de pan. repressalium usum produsse ab antiquis. par. 4. tract. 4. resolut. 72.

Si ad sine certa conditioni.

PRINCEPS
Quoad alia.

Princeps
nō recipit
suā pote-
statem im-
mediate à
Deo.

Nō potest
cōdemnare
reum de
mandato.

Potest au-
tē punire
etiam lega-
tos Princi-
pum, si
atrociora
commis-
erint?

17 Aliqui ex Iurifconsultis cum Ce-
uallos putant, Principes recipere
suam potestatem immediate à Deo.
Alij id negant. par. 1. tr. 2. ref. 120. & Iu-
stinianus §. sed quod Principi, instit. de iur.
nat. gen. & c. i. fateatur eam accepisse à
populo ex l. regia.

16 Non potest Princeps condemnare
reum de mandato absque processu, ter-
minis, & aliis, quæ sunt de substantia
iuris, etiam si delicti certam notitiã ha-
beat, quia sententia, ut potest actio publi-
ca, non ex priuata, sed ex publica noti-
tia, quæ habetur per allegata & probata,
facti debet, & de iure nature est, ut no-
mo inauditus damnetur. Clem. pastorali-
lis, §. ceterum, de sent. & re iud. Vnde nec
ministri talem sententiam exequi possunt.
Et licet Malderus in 2. 2. tract. 6. c. 1.
dub. 14. id permittat in aliquo casu raro,
quando delictum esset omnino publicum
aut Principi cum aliquot testibus eui-
dens, & iuris ordofertuari non posset
absque periculo mali communis, hæc ta-
men conditiones non concurrunt, qua-
ndo Prætores condemnant de
mandato: ut vid. antiphi quid faciunt.
par. 3. tr. 5. ref. 98 & in add. secund. ref. 29.

17 Porro Princeps etiam legatos &
eorum famulos punire potest, si atrociam
in suo territorio commiserint: quia etiam
hospes & peregrinus eius subditus
est, in cuius territorio versatur, l. 1. ff.
de off. prat. vnde aliqui inter quos Pefol-
dus in dissert. polit. de leg. cap. 5. numero
19. putant, id sancitum esse in l. non alias,
24. ff. de iud. & in l. concessiff. 2. cod. Nam
delictum legati & eius famuli non de-
bet esse impunitum, ait Conzen libr.
7 capite 36 §. 5. nec est ratio, quare pu-
niri debeat à proprio Principe, cum læ-
sus non debeat cogi ad accusandum in
locis remotissimis cum mixtis peri-
culis & expensis, & multo minus, si
prodicionem aut seditionem molitas

fit, quia tunc præsumitur de hoc habuisse
ab eo mandatum. Vnde multa extant
pro nobis huius rei exempla. Nam Phi-
leas Tarentinorum legatus virginis Ro-
mæ casus, & è saxo electus est, aucto-
re Liviò libro 15. Legati Persarum iugula-
ti fuerunt ab Alexandro, teste Iustino
lib. 7. Seuerus apud Herodian. lib. 6. ver-
bales iniurias in legatis Parthorum pu-
niuit exilio Orator Galliarum Medio-
lani propter homicidium capite plexus
est, apud Cochier de leg. c. 42. vbi multa
alia congerit. Sanè ius legationis san-
ctum est & inuolatum ex iure gentium,
ut ait Bionez in 2. 2. quest. 57. art. 3. &
legati diuino & humano præsidio val-
lantur, ut ait Tullius ora. 3. in Ver. vnde
in signum securitatis olim portabant
sagmina & herbas, ut patet ex l. 8. §. 1. de
rer. diuis. Sed quousque legaci in lega-
tionis non excedunt: nam alioqui, si iu-
ra gentium prima frangerent, fide, quæ de
iure gentium posita debereur indigni
sunt reatus eam omnem dignitatem
excludit lib. 1. c. vbi Senatores vel clarissi-
mi. Sed hæc non procedunt cum legatis
& Nunciis Sedis Apostolicæ, propter
exemptionem status Ecclesiastici, qua
etiam fruuntur eorum famuli laici, ut
dictum est V. Immunitas Ecclesiastica, n.
2. par. 6. tr. 8. ref. 2.

18 Possit Principem ex urgentissima
causa duellum permittere, diximus V. tiffima causa
Duellum n. 4. & docet nouissimè Men-
doz in 2. 2. disput. 170. sect. 1. §. 173. vbi tere duellum.
aliquot casus enumerat, in quibus non
procedere inquit Tridentinum & Bul-
las Pontificum, quia intelligi debent de
permissione duelli illicita. par. 6. tractat.
6. resolutione 20.

19 Denique non potest Princeps per-
mittere suis subditis libertatem consci-
entia in consulto summo Pontifice, præ-
sertim perpetuum, ob magna præiudicia
contra religionem. Quod si id faciat, ea
licentia inualida est, & non præiudicat
rationibus Pontificis. par. 10. tr. Per
totum

20 Venæ auri, argenti, & aliorum
metallorum magnæ æstimationis, quia
ab arbitrio nature videtur in com-
mune,

Qui de ve-
nis auri, ar-
genti, &c.

muo, & publicum bonum ordinata, applicentur Principi tam iure gentium, quam per leges particulares regnorum, Lapidicinae uero, carbonariae, & similes pertinent ad Dominum fundi, in quo reperiuntur, neque possunt a Principe vindicari: quia auri fodinae, & aliae uenae metallicae maioris sunt aestimationis quam ut sint propriae alicuius uilis agris, magisque decent Principem, quam pleberum quempiam. Ita Calpenius in *Cursu Theolog. Moral. tom. 2. tract. 18. disp. 7. sect. 2. num. 5.* Syluius in 2. 2. D. Tho. *quasi. 66. art. 5. concl. 8.* & alij *par. 5. tractat. 5. resolutione 17.*

Quid de Thesaur. inuento in domo?

21. Thesaurus si in domo tua, uel in fundo tuo a te esset inuentus arte magica, tunc fisco Principis applicandus erit: quia tunc a te auferitur tanquam ab indigno, per *l. 1. circa princ. ff. de iure fisco.* Si autem ab alio, tunc medium pertinebit tibi. Villalobos in *summ. tom. 2. tractat. 20. diffie. 20. numero 7.* Megala, in 1. 2. lib. 2. cap. 4. *quasi. 2. numero 14.* Lessius, lib. 2. *capite 5. dub. 17. numero 65.* & alij. Licet Bocerus *tractat. de Regalibus cap. 3. num. 180.* doceat ex thesauro ab alio in alieno fundo, uel domo arte magica inuento, nil fisco inferendum esse: quia id nulla lege cautum censetur, quia thesaurus in alieno praedio data opera inuentus, simpliciter, & sine distinctione ad dominum praedij pertinere totus dicitur in *l. in C. de thesauro. lib. 10. part. 9. tractat. 5. resolutione 512.*

Non possunt subditi in consilio Pontifice concedere libertatem conscientiae.

22. Principes saeculares inconsulto Pontifice non possunt suis subditis concedere libertatem conscientiae, quia cum in huiusmodi pactis tractatur non solum de rebus temporalibus, sed de Religione, rebusque spiritualibus, ac si mul ex consequenti derogeretur communibus iuribus, & legibus Ecclesiae, ad qua tuenda Principes ipsi, uel Ecclesiae protectores obligantur, necessarium uidetur, ut ea inconsulto Pontifice ad quem huiusmodi causa pertinet, non inueantur: cuius est status, re, & iudicare, quid praesenti Ecclesiae statuit ex-

pediens sit. Altera causa est, ut pacta eiusmodi firmius sistant, ne forte, si postea noui aliquid eveniat, scandala in Ecclesia subsequantur. Vide alia circa hoc ipsum *par. 10. tractat. 3. resolut. 1. usque ad 5.*

PRIVILEGIUM.

1. **P**riuegium, quasi *privata lex*, dicitur, specialis gratia alicui concessa. Multiplex est. Et praecipue diuiditur in personale & reale. Illud immediate conceditur personae & sequitur personam, hoc immediate rei, quae aliquando est locus, & tunc extra illum non operatur. Nisi saltem persona habeat praesentiam legalem. Quo pacto ait Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 7.* priuegio ciuitatis frui posse, qui habeat in ea domicilium, quamuis absit ad aliquod breue tempus, quia in iure habentur pro praesentibus. Et sic Mediolanensem alibi hospitium, primis diebus Quadragesimae, (& Castellanum in sabbatis addit Palacius in 4. *dist. 15. disp. 8. post c. concl.*) carnibus vesci posse *par. 3. tr. 5. res. 120.*

Priuegiu quid: Et quotu-plex: An priuilegio ciuitatis frui possint ciues absentes.

2. Priuegium habendi oratorium domesticum, probabile est esse personale: unde qui illud habet, seruatis seruandis, posse illud erigere, quocumque domicilium transfert, & illa uerba rescripti, quod possit erigere in domo ciuitatis Panormi v. g. non esse dispositiua, sed demonstratiua & nihil operari auctore Cranera *conf. 87. num. 11. par. 4. ser. ar. domi. tr. 4. resol. 208.* & opinionem tenet nouissime Zambellus v. *Missam. n. 46. contra Merollam 20. 3. disp. 6. c. 8. dub. 22. n. 126. par. 6. tr. 8. res. 11.* *Notandum.* Nomine autem familiae in tali priuegio, quae coram celebrari potest, uenit maritus, uxor, filij, filiae, nurus cohabitans, serui & ancillae commensales *res. 208. cit. in fine.*

Et habetis priuegiu exigendi in domo oratoriu. possint illud erigere, quocumque ciuitatis. An in dubio priuilegiu cen- legiu debeas 27. n. 4. uult reputari debere personale: quia personale.

3. In dubio num priuegium sit reale, an personale, Sanchez *lib. 8. disp. 1. ser. 1. debeat. 27. n. 4.* uult reputari debere personale: quia personale.

quia concurrente præsumptione generalium speciali, prævalere debet specialis, & præsumptio personalis est specialior. Sed cum Pontio *lib. 8. c. 18. §. 1. nu. 7.* dicendum est, quod cum privilegium reale sit magis extensum quam personale, si privilegium est omnino favorabile, & nulli præiudicet, debere extendi, & censeri reale, secus restringi, & censeri personale. Si autem dubium vini non possit, & ex parte habentis privilegium sit possessio illius ut realis, ut tale censeri debet. Vide etiam Palau *tom. 1. tr. 3. disp. 4. punct. 2. §. 1. n. 6. & 8. par. 4. tr. 3. res. 51.*

Reuocati, an non? Reuocatio secularis non comprehendit oracula explicanda privilegia concessum per breue. Quid de oraculis an sit Pium V. & Greg. III.

4. In dubio, num aliquod privilegium sit reuocatum, non præsumitur reuocatum. Parisius *lib. 2. cons. 67. n. 16. ibid in fine.* Porro summus Pontifex reuocare potest quæcumque privilegia à sancta Sede concessa, etiam Principibus, Principes verò non ita de concessis ab ipsis Ecclesiæ & Ecclesiasticis, ut Cæstus *V. Immunitas Ecclesiastica n. 7. 11. & seq.*

5. Summi Pontifices Gregorius XV. & Urbanus VIII. reuocauerunt de facto quæcumque privilegia concessa viæ vocis oraculo inter quæ non debent numerari oracula declarantia & explicantia privilegia, aut decreta Religiosorum, ait Lezana *tom. 1. c. 3. numero 21.* Vbi putat, Bullam Urbani reuocare ea etiam privilegia, quæ suum effectum sortita fuerant, quia non explicat oppositum, ut Bulla Gregorij. Contrarium tamen non esse improbabile. Peyrinus verò *De Oraculis tom. 3. in cons. 18. Urbani VIII. numero 1. in his indulgè. schol. purat, oracula concessa ante Pium VIII. V. immò ante Gregorium XIII. non debent perrogari, quia uterque hic Pontifex illa quæ communi iuris constitutionibus innovauit, ille communicatur cum clausula, ac si eorum honores de verbo privilegij ad verbum, &c. hic ex certa scientia; quæ clausulæ, cum habeant vim nouæ concessionis, illa oracula iam non amplius oracula sunt, sed concessionis per breue. Item non reuocari oracula Indulgentiarum, quia Indulgentiæ non sunt privilegia; nec oracula communitantia aliquod privilegium concessum per breue. Quæ omnia limitat, nisi sty-*

lus Romanæ Curie aliter seruet. *par. 5. tr. 1. 4. res. 17.*

6. Privilegium populi Panormitani, vendendi vinum ex vineis territorij supra taxam communem, vulgò à canonicis. Illustrissimus Senatus prudenti consilio moderatus est statuens certum incrementum, quod venditores supra taxam recipere possint. Sic enim & vinearum dominis consultit: ut eas diligenter colerent, & emptoribus; ut vinum bonum non immoderato, quod antea petebatur, sed iusto pretio intractantes pretii naturalis emerent. Et hoc non fuit tollere privilegium, sed explicare; nam qui habet privilegium vendendi supra taxam, non potest excedere pretium naturale, ut ait Turrianus in *2. 2. tom. 2. disp. 52. dub. 5. num. 2.* hoc enim nemo concedere potest, ait D. Thomas *9. 77. art. 1.* Immo, quia ciues hoc privilegio abutebantur, cœperat esse iniquum, & cessare, iuxta *l. ex facto. de vulg. & pupill.* qui enim privilegio abutebatur, meretur illud amittere, cap. tuarum, de priu. & aliis iuribus apud Barbofam *in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 33. c. 11. num. 25.* Ad verò tempore magis sterilitatis tale incrementum augendum sit, pendet ex illa quæstione. An taxa augeri debeat tempore sterilitatis, de qua dictum est *V. Priu. n. 7. par. 2. tr. 17. res. 1.*

7. De privilegiis Cardinalium dictum est *V. Cardinales, Et num. 14.* peculiari ter diximus: eos posse celebrare, & celebrari facere ante auroram, & post meridiem. Circa quod Eminentissimus Brancatius *in pecul. dissertat. manuscrip. multa congescit.* Et primò cessuit. Missam terminari posse per duas horas cum quadrante ante solis natalem. Secundò privilegium celebrandi in oratorio palatii Cardinalis esse mutuum, scilicet personale, & locale, ipsamque oratorium esse propriam familiæ parochiam, in qua capellanos ad commoditatem familiæ, non solum vnum, sed plures in eodem die sacrum facere posse, ut in oratorijs Societatis ex simili privilegio. Idque etiam in absentia Cardinalis, non solum ægroti, vel occupati, sed extra

De reuocatio ne seu moderatio privilegij Panormita novè vendendi vinum & vitæ terriorij (à canonicis)

Et privilegio Cardinalium circa oratorium palatii.

extra Urbem existentis, dum palatium retinet, & in illud est reuersurus, sicut DD. in simili dicunt in ordinae ad priuilegium immunitatis. Sed in hoc casu priuilegium temporis aemini suffragari, & se non permittitur, vt in suo oratorio eo absente celebraretur. Tertio, in dictis capellis etiam exteros Sacerdotes, & non in Cardinalium seruitium, celebrare posse. Denique, Sacrificio festiuo in dictis capellis interesset, quo cumque die, & omnes personas satisfacere posse praecepto, quia non extat contraria prohibitio, sicut pro oratoriis priuatis, immo extat tacita concessio Summorum Pontificum, qui cum omnes fuerint Cardinales, & ita seruari cognouerint, nunquam prohibuerunt. Quia sacra Congregatio ita declarauit in fauorem oratoriorum Episcopaliu, & priuilegia Episcoporum sunt Cardinalibus communia, praesertim sex, de quibus Gloss. in c. fin. de priuileg. in 6. vt lacobat. de conc. li. 1. fol. 36 p. 6. tr. 8. ref. 40.

Nō gaudēt nō incumbendo ad scholas.

8 Scholares, seu studentes adscripti in matricula, & ad lectiones publicas non incumbentes, nec scholas visitantes non gaudent priuilegiis scholaribus concessis. Lurius, & alij. p. 8. r. 7. ref. 72.

9 Priuilegio suo, idest, quod particulari personae, non Communitati, aut statui Priuilegiato, est concessum, nemo tenetur uti, ita Escobar in Theolog. Mor. tract. 1. Exam. 11. c. 11. num. 97 & Suar. Merolla, tom. 3. disp. 7. cap. 8. dub. 12. n. 132. & Pellizzarius in Man. Regul. tom. 2. tract. 8. c. 2. sect. 2. n. 154. Quia alioquin gratia fieret onerosa, & libera facultas in obligationem uerteretur part. 9. tract. 1. ref. 19. vers. Sed his non obstantibus.

Priuilegiū ad recitandas horas Canon. ex-reditur ad socium.

10 Priuilegium obtentum ad recitandum horas Canonicas extra cursum ordinarium extenditur ad socium, cum quo quis uoluerit recitare. Ita Suarez, Porrel. Henriquez, Castro Palao. tom. 1. tr. 3. disp. 4. part. 12. nu. 2. Faustus, Bonacina, & Merola. Quia licet recitare priuatum cum socio non sit absolutè necessarium, est tamen communiter in Ecclesia uisitatum ac magis conforme Clero Ecclesiastico. Ergo credibilis est priuilegium dari ad illum etiam recitandi modum. Præterea priuilegium illud uideatur concessum ad alleuandos labores priuilegiati, sed parum utile fuisse leuamē, nisi ex vi eiusdem priuilegij daretur facultas recitandi cū socio, si simul potest suæ obligationi satisfacere. Deinde priuilegiū concessum Religioso ingrediendi monasteria monialiū extenditur ad socium, quia consuetudo, & decencia religiosa hoc postulat. Præterea priuilegiū concessum Sacerdoti, vt possit celebrare Missam tempore interdicti extenditur ad ministrum inferuentē, nisi minister ille causam dederit interdicti, seu ad perpetrandum delictū huius occasione interdictū positum fuit, auxiliū, consiliū, uel fauorem dedisset: tunc enim eo priuilegio non gauderet; nec posset Missam inferuire.

11 Priuilegium concessum ab homine non extenditur de persona ad personam ob identitatem, secus quando conceditur à iure; seu quæ inserta sunt in corpore iuris, hæc enim cū habeant rationem iuris Communis extendi possunt sicuti alix leges extenduntur: nā priuilegium exemptionis concessum decurionibus habentibus duodecim filios, vt habetur in l. si quis Decurio, 24. C. de decur. lib. 10. ob identitatem rationis extenditur ad omnes alios patres, qui decuriones non sunt, & etiam ad matres, & alia huiusmodi quod declarant latissimè Iurista in l. 1. ff. de leg. & Bernard. d. sapissimè in suis topicis, &c. Etiam in casibus a iure æquiparatis, vt priuilegium comedendi oua in quadagesima extenditur ad lacticiuia, & e contra, quia hæc sunt à iure æquiparata, eo quod utrumque trahit sententiam originem à carnibus, vt dicitur in Can. denique d. st. 1. part. 10. tract. 13. ref. 4.

Non extenditur de persona ad personam ob identitatem.

PRIVILEGIUM CANONIS.

12 Clericum coniugatum non gaudere priuilegio Canonis, Si nō gaudet, quis iudicet, si nulli inferuiat Ecclesie, B b b b docent

docent Toletus, lib 1 cap. 3. nu. 8. Sanchez 2. le Matrim. lib 7 disp. 46. num. 2. Layman lib. 1. tractat. 3. part. 2. c. 5. numero 3. & alij Quia hæc conditio addita est à S. Confil. Trident. sess. 23. cap. 6. de Reformatione. Sed opinioni affirmatiuæ alij adhaerent, & mihi placet, putant enim, dictam conditionem esse additam a Tridentino ratione privilegij fori, de quo ibi est sermo, & proinde, quod illius dispositio minimè extendenda sit ad hoc privilegium Canonis, ita Auila de Censur. part. 2. cap. 5. dub. 11. concl. 2. Megala in 3. part. iustit. Confess. lib. 4. quæst. 5. n. 37. & probabiliter putat Leone tr. de Censur. recollect. 5. numero 4. parte 9. tractat. 4. resolutione 6.

Clericis minoribus gaudent.

13 Clericis minoribus constituti gaudent privilegio Canonis, licet conditionibus Tridentini, sess. 23. cap. 6. de reformatione, cateant. Ita Fragosus de Republ. Christiana, tom. 2. lib. 1. disp. 2. §. 1. num. 22. & Castus Palaus, tom. 6. disp. 3. punct. 23. num. 3. Quia iure communi Clerico in Ordinibus Minoribus constituto concessum erat privilegium Canonis, tamen si alicuius Ecclesie seruitio additus non fuerit, neque in aliqua schola ex licentia Episcopi versaretur, ut Tridentinum solum restrinxit privilegium fori: ergo, &c. Huic ego adhæreo sententiæ, stante etiam declaratione Sacre Congregationis p. 9. tr. 4. res. 5.

Gaudet ordinatus per saltum.

14 Privilegio Canonis gaudet etiam Clericus ordinatus per saltum: & idem dicendum est de ordinato, vel ab alio Episcopo absque dimissionis, vel cum dimissionis falsis, nam tales verè recipiunt Ordinem, etsi maneant suspensi ab illius executione. Ita Marchinus de Sacram. Ordin. 17. 2. par. 1. cap. 15. diff. 11. par. 9. tr. 4. res. 5. vers. Nota etiam.

Nō gaudēt Equites D. Jacobi, &c.

15 Equites Diui Jacobi, Alcantaræ, Equites D. Calatravæ, &c. non gaudere privilegio Canonis docet Leone de Censur. recollect. 5. num. 15. Ex Molina tom. 4. de iust. disp. 50. num. 5. ad finem, cui adde. Castum Palaum tom. 6. disp. 3. punct. 23. §. 1. numero 10. Quia contra illos stat consuetudo. Sed ego ab affirmatiua sententia nō recedo; & ita præter alios alibi à me cita-

tos, nunc tenet Fragosus de Republ. Christ. t. 2. lib. 1. disp. 2. §. 2. num. 44. & Lezana in sum. tom. 2. ca. 5. num. 38. Vbi extendit hoc privilegium etiam ad Equites Nouitios. p. 9. tr. 4. res. 7.

16 Domestici alicuius Religionis An Domestico habitum recepturi gaudet etiam privilegio Canonis. Ita Alphonsus de Leone, tract. de Censur. recollect. 5. num. 25. nisi & Bordonus in conf. reg. tom. 1. res. 54. num. 11. Nam supradicti sunt personæ Ecclesiastica, & experiuntur modum viuendi Religionis, Contrarium tenet Pasqualigus in Decis. canon. centur. 1. decis. 96. Sed immerito p. 9. tr. 8. res. 45. vers. Sed hic obiter.

17 Non solum conuersi, Laici, Oblati, seu Donati, qui veram Professionem emittunt, sed etiam ij, qui se, & sua Monasterio tradiderunt, & in ipso viuunt, habitu aliquantulum mutato, gaudent privilegio Canonis. Ita Lezana in sum. tom. 2. cap. 18. nu. 6. Rodriguez, 10. 3. quæst. 21. art. 4. & Fragosus de Republ. Christ. to. 2. lib. 1. disp. 2. §. 1. num. 40. Quia sunt personæ Ecclesiasticae part. 9. tract. 8. resolutione 12. vers. Notandum est.

Quid de Laicis, &c.

18 Eremitas siue habitent in communi, siue seorsim seruientes alicui Ecclesie cū habitu Religioso, & sub obedientia Episcopi, vel alterius Prælati, gaudere privilegio Canonis, negat Castus Palaus tom. 6. disp. 3. punct. 1. c. §. 1. n. 14. Citans Molinam, Suarez, Layman, & alios. Quia non firmum, & stabilem viuendi modum habent, cum pro libro possint ab eo recedere. Affirmant verò Leone tract. de censur. recoll. 2. & Squillante de priuileg. Cleric. cap. 8. nu. 34. Quia sunt personæ specialiter Deo dicatæ, & denotæ parte 9. tract. 4. resolut. 11.

Quid de Eremitis

19 Constitutus in sacris, cum quo dispensatum sit ad contrahendum matrimonium, gaudet dicto privilegio Canonis, ant. quam contrahat, licet Habitum Clericalem dimiserit ad contrahendum: quia nondum assumpsit statum contrarium Clericatu, ideoque privilegij Clericalibus debet gaudere Squillante de priuileg. Cleric. cap. 6. num. 20. parte 9. tract. 4. resolut. 40.

20 Pri-

20 Privilegium Canonis amittit Clericus per hæresim manifestam. Ita Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 17. diff. 12. num. 7.* Portell. in *dub. Reg. verb. Manus violentæ n. 4. & alij. par. 9. tract. 4. resolut. 12. vers. Sed quid dicendum.*

Amittit per hæresim.

21 Clericus realiter degradatus amittit privilegium Canonis: quia ex ea. *Degradatus, in fin. de poenit. in 6.* Clericus per realem degradationem omni privilegio Clericali priuatur. Iratenet Navarro in *cap. 27. num. 8. vers. Nona, Tolerus lib. 1. cap. 34. num. 1. vers. Sexus, & alij. Licet contrarium asserat Matia, de iurisd. part. 2. cens. 2. ca. in num. 1.* Quia semper retinet Ordines, & remanet Character, ratione cuius, si die festo celebraret, conficeret verū corpus Christi. *p. 9. r. 4. r. 29.*

22 A privilegio Canonis excluduntur Clerici Iocutores, Goliardæ, aut Bufones, si per annum huic ignominioso officio vacauerint, argum. *cap. vnic. de vita, & honest. Cleric. num. 6.* Ita Suarez de *censur. disp. 22. sect. 1. num. 14.* Layman lib. 1. *tract. 5. part. 2. cap. ... nu. 5.* Molina *tract. 3. disp. 54. num. 6. & alij.* Excluduntur etiam Carnificij Macellarij, Tabernarij, modò coniugati sint, vel habitum Clericalem dimiserint, & ter ab Episcopo admoniti, non desisterint. Ita Doctores citati penes Fragolum de *Repub. Christ. tom. 3. lib. 1. disp. 2. §. 1. num. 28.* & Palau *tom. 6. disp. 3. punct. 23. §. 1. nu. 8.* & 9. Item Clericus enormitatibus se immiscens, & incorrigibilis declaratus. Sic docent Castr. Palau *sup. n. 11.* & Fragolus tamen privilegium fori, quia hæc est de iure diu *n. 26.* Minimè verò per censuram aliquam, vel irregularitatem, aut depositionem verbalem, Ita Grassius *part. 1. lib. 2. cap. 46.* Squillante de *privil. Cleric. cap. 6. n. 13. & alij. p. 9. r. 4. res. 13.*

Amittunt privilegium clerici iocutores, bufones, &c.

23 Clericus per aggressionem iniustam personæ, vel rei alienæ amittit privilegium Canonis. Ita cum Navarro, Molina, Bonacina, & aliis, tenent Castr. Palau *tom. 7. disp. 3. punct. 23. §. 3. num. 3.* & Fragolus de *Repub. Christ. tom. 2. lib. 1. disp. 2. §. 1. num. 31. parte 9. tractat. 4. resolutione 14.*

24 Amittit etiam dictum Canonis privilegium Clericus, qui inveniatur turpiter agere, vel loqui cum uxore, matre, sorore, vel filia alicuius, ut habetur *cap. Si verò de senten. excomm. In. d. & cum sponsa de futuro affirmant Sanchez. 2. lib. 1. disp. 1. num. 6.* Layman lib. 1. *tract. 1. par. 2. cap. 5. num. 8.* & alij Negant. verò Mad. *ustr. de Sacris Ordin. capit. 17. numero 2.* Couarruias de *spons. part. 1. cap. 1. num. 11.* ad fin. & probabile id censeo Fragolus. Sed ego non recederem ab affirmatiua sententia. *parte 9. tractat. 4. resolutione. 32.*

Inuentus turpiter loqui, aut agere cū uxore, matre, sorore, &c. amittit.

25 Clericum turpiter agentē cū filia alicuius illegitima amittere privilegium Canonis, affirmant Garcias in *Summ. Mor. tract. 1. diff. 3. dub. 1. punct. 4. numero 35.* & Ragucius *tit. de excomm. quasi. 66. num. 6. in vasa Eccles. discipl.* Sed ego puto contrarium dicendum est, non solum de filia illegitima, sed etiam de adoptiua, ut rectè observant Coninch de *Sacram. disp. 14. dub. 15. num. 196.* & Turrianus de *Censur. lib. 3. disp. 29. dub. 2. p. 9. t. 4. res. 33.*

26 Clericus sollicitans sceminam ad turpia non amittit privilegium Canonis, nisi ita vehementer molestus sit & importunus, ut solis verbis repelli nequeat. Suar. de *Censur. disp. 22. sect. 1. num. 33.* & Auila *part. 2. cap. 5. disp. 3. dub. 13. ca. 18.* post plures quæ ibi refert. Licet affirmatiuè respondeat Rodriquez in *Summ. tom. 1. cap. 194.* Et hæc opinio est valde notanda, licet contraria sit communis *part. 9. tract. 4. resolut. 38.*

Itè sollicitans sceminam.

PRODIGVS.

Prodigus obligatur ex contractu iuramento facto incommodum alterius, dummodo is, in cuius fauorem factum est iuramentum velit sibi impieri, quod iuratum est, secus autem si careat ea voluntate, vel non acceperit, vel reuocauerit acceptionem Hurtad. tamē dicti contractus non transeunt ad hæredes, & possunt à superiore reuocari.

Prodigus obligatur.

Bbbbb 2

cari,

cari, quando non sunt in præiudicium tertij, nec tales contractus possunt retineri etiam si sint iurati. *part. 8. tra. 7. ref. 21* & sic minores 25. annorum absque consensu curatoris non obligantur. *Ibidem resolutione 20.*

P R O F E S S I O.

Professio quid?

1. * Professio Religiosa (de qua hic agimus) est solemnis promissio Deo voluntarie facta à nouitio post annum probationis in legitima ætate constituto, de tribus votis in aliqua Religione approbata, recepta ab habente potestatem incorporandi Religioni. Sic notat Bordonus *in tract. de profess. relig. cap. 1. quæst. 2.*

Est promissio voluntaria. 2. Dictum est voluntarie, nam professio metu facta non tenet. Non solum *Nam.* si metu sit grauis, sed ex declaratione metus, c. i. a Sacre Congregationis apud Rodriguez *reuerentialis in comp. ref. 101. num. 78 & Rota Romana irritat professioem.* Vn etiam reuerentialis *part. 3. tract. 2. ref. de statut. 92.* Et quia huic metui obnoxia præci Tridenti puellæ sunt, Tridentinum in *sess. 25. n. puellas cap. 17.* ad hoc vitandum statuit, vt ante monachâ professionem, & (si sint puberes) ante etiam habitus susceptionem examinari omnino de libertate. Si verd in habitus susceptione sint impuberes, examinentur de libertate solum ante professionem, secundum Suarez *tom. 3. lib. 5. cap. 1. num. 9.* frustra existimantes examinari in ætate tænera. Immo id vsu fieri consuevit etiam cum puberibus, vt obseruat Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 84.* quamuis Vechius *disp. 52. dub. 9. num. 16.* adducat declarationem Sacre congregationis, quod impuberes non possint admitti, ne ad habitum quidem. Hoc tamen examen non potest omitti absque mortali, tam ex parte profitentis, quam acceptantis, & debet fieri ab Episcopo, etiam si Monasterium sit exemptum, vt declarat Sacra Congregatio, & notat Piafcoius *p. 2. c. 3. art. 7. n. 8. p. 3. s. 2. ref. 47.*

3. In dubio, an metus iustus fuerit,

& an fuerit iustus, & ad irritandam professionem, sufficiens, sicut in dubio, an Religiosus habuerit animum se obligandi ratione metus, præsumendum est in fauorem professionis, quæ cum sit per metum certa, non debet priuari sua possessione ob excusationem dubiam. Vechius *disp. in fauorem 13. dub. 12. num. 22. part. 4. tract. 3. ref. 55. ipsius.* In dubio autem, an Religiosus suam professionem ratificauerit, infra quinquennium præsumitur non ratificasse, post quinquennium ratificasse, quia Tridentinum *cap. 19.* infra quinquennium perimit talem auditum, & non potest. Quod etiam procedit pro foro conscientie, vt ait Merolla *tom. 1. disp. 3. c. 3. num. 283. par. ratificasse, 4. tract. 3. resolut. 49.*

4. Sed hic aduerte primò, quod secundum Bonacinam *de class. quæst. 2. punct. Dispositio 10. diff. 4. n. 5.* hæc dispositio Concilij in foro externo habet locum, etiam si quis ante iudicium infra quinquennium non reclamauerit, sed ex ignorantia, vel impotentia quia non distinguatur, & Religio cum gaudeat privilegio minoris, debet iuari à postulatione, sicut pro omni causa restitutionis, non pro nis in integrum inter duos minores statuitur in *l. si minor, ff. de minor.* Sed Sanchez *de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 37. ann. 22.* quæntio benè negat, Immo Suarez *tom. 3. lib. 7. c. ignorauit 3. n. 14.* benè ait, talem auditum nullatenus quinquennium, etiam si habitum tementè dimissum, re-assumpserit, non obstat Concilio ibi, *si habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quæntionem, causam admittatur.* *art. 3. tr. 2. ref. 53.*

5. Cœterum, si metus toto quinquennio duraret, professum auditum posse post quinquennium, tradit Villalobos *tom. 1. tract. 35. diff. 25. n. 8.* quamquam Valerius pro parte negatiua afferat responsionem Greg. XIII. *V. regularis diff. 2. n. 3.* & Rodriguez *ubi sup. num. 71.* dicat impetrandum esse in hoc casu rescriptum, vt restitatur ad quinquennium, *part. 3. tr. 2. resolut. 62.*

6. Aduerte secundò, dictam Concilij dispositionem habere locum etiam in professione nulla, ratione Couentus non assignati iuxta decretum Clem. VIII. non obstante decreto D. N. Urbani

Procedit autem, etiamsi nullitas prateratur ob novitiatu aut professione in loco assignato. Quae secundum aliquos non est invalida.

bani ann. 631. Haec enim nullitatem debere iudicari iuxta dispositiones canonicas, praesertim Concilii Tridentini, testatur in quadam Epistola apud Peyrinum in consuet. 17. Urbani VIII. schol. n. 1. Cardinalis S. Onuphrii de mente D. Papae. Et notat Peyrinus, professionem factam in locis non designatis non esse nullam ex parte emittentis, sed ex parte Religionis, & si loca novitiatu a tempore Clem. VIII. vel Pauli V. continuata fuerint, habere locum praescriptionem, etiam si nulla reperitur authentica. Bononia vero de elect. p. 2. c. 1. dub. 56. num. 3. probat, tales professiones nec respectu Religionis esse invalidas, quia dicta Bulla Clementis non fuit vsu recepta. p. 5. tr. 14. resol. 16.

Annus novitiatu debeat computari a momento ad momentu.

7. Dictum praeterea est in descriptione professionis facta a novitio post annum probationis. De novitio & novitiatu vide V. Novitiatu, & V. Novitius. Annus vero Novitiatu licet secundum Henriquez, & alios non debeat esse integer, mathematicè a puncto ad punctum, sed minus posse aliquot horis, quia de minis non curat Praetor, & quod parum distat nihil distate videtur. Contrarium tamen tenendum est cum Suarez ubi sub lib. 5. c. 13. & si annus sit bissextilis, & habitum quis hinc perit die 24. Februarii, utrumque vigesimum quartum die, qui duplex est in anno bissextili expectandum esse, quia in iure commutatur pro vno l. 3. §. minore ff. de minor. & lib. cum bissex. de verb. signif. collinatum. 2. dist. 573. §. atque ut. p. 3. tr. 2. res. 57. & p. 5. tr. 5. res. 18.

Non tamen interrumptur, si per aliquot dies Novitius moretur extra Monasterium de licentia superioris.

8. Qui quidem annus probationis non est dicendus interrumpi, si aut professio postea facta sit nulla, si Novitius ex licentia superioris per aliquot dies in domo paterna moratus sit, ut probat Franciscus Bordonus in tr. de Professione Regulari c. 4. q. 14. ea nixuratione, quam docet Abbas in cap. ex rescripto de iur. iur. n. 5. Quod qui cum habitu manet extra monasterium de licentia superioris, dicitur extra in Monasterio. Nec audiendus profusus Ioannes Antonius Novatius in sum Bull. p. 2. tit. de Novit recip. in

monast. dist. n. 2. & seqq. qui contrarium tenet. p. 7. tr. 1. res. 38.

9. Sed si novitius infra annum in mortis periculo constituatur, potest ad professionem admitti, ex privilegio Praedicatoribus concessio a Pio V. ann. 1570. apud Rodriguez q. 9. reg. tom. 3. quaest. 15. ar. 16. quamvis da V. religio num. 56. dicat hoc privilegium fuisse abrogatum a Gregor. XIII. Professio autem sic facta, non solum affert novitio spiritualem consolationem, indulgentiam, sed integrum & plenarium foris iuris effectum, ita ut si professus convalescat, non debeat iterum profiteri & si decedat, succedat in eius bonis manasterium, contra Rodriguez in comp. 7. tom. 40. neque in hoc Papa praedicatoribus, quia non facit monasterium succedere in bonis novitii, sed illud succedit in bonis professi de iure, ipse autem Pontifex solum dat facultatem profitendi ante tempus legitimum. Sanchez in sum. tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 16. Zanardus part. 2. cap. 17. & alii, & probabile esse putat Lezana cap. 25. num. 30. p. 1. quamvis cautè procedendum putet, eo quod oppositum a sacra Congregatione decisum feratur, licet non authenticè. part. 3. tract. 2. res. 17. & par. 3. tr. 3. res. 139. & part. 7. tract. 12. res. 3. ubi probat quodvis anni Novitiatu tempore hanc professionem in mortis periculo emitti posse.

10. Profiteri etiam posse infra annum putat Navarrus cap. 16. num. 27. coniugatum cum voto Religionis, qui ante consummationem habet bimestre ad transeundum ad Religionem, ex cap. 7. de convent. coniug. quod ipse datum ad proficendum, quia eum in cap. 14. eod. supponatur, per transitum ad Religionem dissolvi matrimonium, transire ad Religionem in iure perinde videtur esse ac profiteri. Sed communis sententia apud Praepositum in 3. par. quaest. 5. dub. 6. n. 47. tenet talem intra bimestre teneri solum ingredi Religionem, professurum postea suo tempore. par. 4. tr. 4. res. 133. 5. Sed hic obiter.

11. Licet autem invalide profiteatur regulariter novitius infra annum profectus a m. batio.

Sed si infra annum mortis a propinquos, novitius profiteri potest. Et in tali casu, mortis ipso, monasterium succedit in bonis.

Verum non potest ante annum proficere, qui post votum Religionis uxorem duxit, & postea intras ante consummationem.

750
 ro post a- bationis, validè tamen proficitur
 num proba multo post. Nam licet Tridentinum
 tionis, est sess. 25. c. 16. dicat novitiū post annū pro-
 valida. bationis vel ad proficendum admitti, vel
 dimitti debere, non proinde annullat,
 professionem postea factam, nec circū-
 stantiam illam temporis requirit vt for-
 mam. Palaus. tr. 3. disp. 2. punct. 9. n. 8. p. 3. tr.
 2. ref. 128.

Et potest 12 Et quidem Prælatus potest pro-
 se licet aet- fessionem alicuius differre, non solum si
 iam si novi sit inhabilis, & speretur brevi, v.g. infra
 eius sit ha- semestrie profectatus, cum Concilium
 bilis. secundum licetum tom 4. ref. 254 & a-
 lios loquatur de habilibus. ref. 128. cit.
 sed etiam si sit habilis, & alia causa iusta
 id exigat, vt ait Marchinus in ref. pro no-
 vit. D. Jacobi Alcantara. &c. & practica-
 tam testatur in Religione Minorum ex
 consilio DD. Salmaticensium cum quor-
 dam, cuius professionem distulerunt ad
 annum ætatis eius vigesimum, quia e-
 rat necessarius ad disponendum de certa
 hereditate. ibid. §. Notandum. & p. 5. tr. 1.
 ref. 18 §. Nec valet dicere.

In astate re 13 Distum est vltimus, in legitima
 quista ad astate constituto. Legitima ætas ex Tri-
 professionē dentino cap. 15 est initium anni 17. Et
 non datur non datur in eo paritas materiæ. Vnde
 parua ma- testatur Villalobos tom. 2. tra. 35. diff. 20.
 teria. DD. Salmaticenses declarasse nullam
 quandam professionem emissam sex
 horis ante finem anni 16. quod etiam
 determinavit Rotap. 1. decis. 175. n. 7. p. 3.
 tractat. 2. ref. 57. §. Sed quares. & par. 5. tr. 5.
 ref. 18.

Qui profes- 14 Dictum est vltimò, recepta ad ha-
 sionē reci- bente potestate incorporandi, quam de iure
 pere possit habet Prælatus; & potest committere
 iure? cuiusque etiam laico: & in hoc etiam
 Aut com- ratihabitio locum habet, vt quæcum-
 missionet que persona nomine Prælati professionē
 recipiat, ipso postea ratihabente, fiat va-
 lida Villalobos vbi sup. n. 5. Et præcedit
 pro vtroque forop 3. tr. 2. ref. 70. Profes-
 sio autem facta contra prohibitionem
 Generalis vel Episcopi, non est invali-
 da, sed illicita. p. 10. tr. 12. ref. 56.

De profes- 15 Adverte hic primò ex Sanchez in
 sione surdis, sum. tom. 2. lib. 5. c. 3. num. 2. professionem
 mutui, & surdi & muti simul, qui eius obligatio-
 cæci.

nem percipere possit signis, validam esse, sicut & matrimonium & cap. signifi-
 catio de Regul. Secus, si esset etiam cæcus,
 vel esset cæcus & furdus; nisi antequam
 talis esset, professionis naturam caluif-
 set. p. 5. tr. 6. ref. 34.

16 Adverte secundò, professionem Et laborā-
 laborantis morbo Gallico, vel alia infir- tis morbo
 mitate contagiosa, de iure communi Gallico
 validam esse, cap. sicut nobis, & c. sicut te- vel conta-
 nor. ideregul. & Rota decis. 306. n. 2 Sed si is gioso.
 in novitiatu & professione talem mor-
 bum celaret, expellendi posse in pœnā,
 etiam in iis Religionibus in quibus non
 adest de hac re peculiare statutum, vt
 adest in Religione Capuccinorum, &
 Discalceatorum S. Augustini. (Si his &
 aliis non obstat Constitutio aliqua Pon-
 tificia, præsertim decretum Urbani VIII.
 de professis, non expellendis, quod videat-
 ur.) Quia quando fraus dat locum con-
 tractui, tunc vel contractus est irritus,
 vel irritabilis Lessius lib. 2. c. 21. dub. 7. n.
 62. & alii, contra Sanch. vbi sup. c. 4. nu.
 58. In hoc autem casu talis effectus non
 maneret obligatus ad Religionem in
 genere, vel aliud, nisi id expresserit in
 professione, in quo casu obligaretur tã-
 quam ex voto simplici. Vechius disp. 13.
 dub. 15. n. 8. part. 4. tract. 4. ref. 188. Adverte
 denique professionem Equitum Hiero-
 solymitanorum ante eieguli susceptio-
 nem in validam esse. part. 10. tractat. 10.
 ref. vn

17 Distum est vltimò, recepta ad ha-
 bente potestate incorporandi, quam de iure
 habet Prælatus; & potest committere
 cuiusque etiam laico: & in hoc etiam
 ratihabitio locum habet, vt quæcum-
 que persona nomine Prælati professionē
 recipiat, ipso postea ratihabente, fiat va-
 lida Villalobos vbi sup. n. 5. Et præcedit
 pro vtroque forop 3. tr. 2. ref. 70. Profes-
 sio autem facta contra prohibitionem
 Generalis vel Episcopi, non est invali-
 da, sed illicita. p. 10. tr. 12. ref. 56.

Solutur ab omni-
bus votis
antea emis-
sis. 18. Secundo per professionem ex-
tinguuntur omnia vota, tam in saeculo,
quam in novitiatu emissa etiam refer-
vata, ut patet ex cap. scriptura, de voto, &
docent D.D. communiter contra Palu-
danum in 4. dist. 38. quest. 4. artic. 1. conclus.
5. & procedit etiam in iuramentis piis.
Sanchez ubi sup. num. 50. part. 3. tractat. 6.
ref. 65.

Et si est il-
legitimus, 19. Tercio professio tollit irregulari-
tatem ex defectu natalium pro susceptis
legitima-
tur quoad
Ordines. Sanctarell part. 1. quest. 39. num. 8. part. 4.
tract. 2. ref. 66. in fine. Et irregularitatem
contractam ex usu Ordinum, ut si ille-
gitimus in saeculo absque dispensatione
Ordines suscepisset, & exercuisset. Ve-
chius disp. 13. dub. 6. num. 3. Sed is non re-
manet dispensatus ad praelaturas, cap.
de filiis presbyt. Sanchez numero 16 & alii
communiter, contra Villalobos tom. 1.
tractat. 13. diff. 60. numero 10. qui contra-
rium probat ex privilegio Eugenii IV.
concesso Congregationi S. Iohannis E-
vangelistæ in Lusitania. Verum tamen
est, quod Praelati Regulares possunt cum
eis dispensare in capitulo generali, aut
provinciali, ex privi. Greg. XIV. pari. 4.
tr. 2. ref. 65.

Non tamē
ad Prae-
laturas. Verum eis
Dubitat tamen Lozana, an dictū pri-
vilegium sit concessum vivæ vocis o-
gularitate saeculo. Adverte verò, quod si esset dis-
pensatus in saeculo ad omnia & qualia
Praesertim cumque beneficia, posset deinde eligi
ad praelaturas. Item electus ad praelatu-
tam asserente eius illegitimitatem, ex
potente dispensare censeri dispensa-
tum. Non tamen ad aliam maiorem.
10. tr. 13. ref. 39.

20. Verum, electus à societate, rein-
cidit in irregularitatem praedictam,
quia solutus à Religionis vinculis, non
debet eius privilegium gaudere. Tur-
rianus de cens. lib. 9. disp. 71. dub. 2. contra
Sanchez numero 14. & idem dicit, si quis
habitum dimitteret probata nullitate
professionis, quia causa nulla nullum
habet effectum Riccius tomo 1. resolutio-
ne 11. contra Peyrium tomo 2. quest. 2. c.
5. §. 9. num. 149. Electos verò, aliarum
Religionum probabile est non reinci-

dere, quia sic remanent astricti vin-
culo Religionis eodem modo, quo explicat
Sanctarellus de apost. cap. 6. dub. 1. nu. 1. ita
aequum est, manere suffragatos favori-
bus semel obtentis, & irrevocabilibus.
Verum omnes eiectioni cuiuscumque Or-
dinis, ex declaratione sacrae Congreg.
maneat suspensi ab exercitio Ordinum
in perpetuum, sublata Ordinariis loco-
rum cum facultate dictam suspensionem
relaxandi, aut moderandi p. 4. tr. 2. re 66.

21. Denique professio est quaedam
mors civilis, quae homo moritur mun-
do. Unde Sanchez lib. 7. cap. 10. num. 3. dicit sta-
& alii volunt, patre emittente profes-
sionem, debet statim filiis legitimam,
sicut monasterium statim ei succedit:
nam alias hoc deberet illis praestare ali-
menta, etiam supra vires hereditatis,
usque ad mortem patris, quae, cum suc-
cessio facta fuerit à die professionis, fru-
stra etiam expectatur. Contrarium te-
net Palaus tom. 3. tr. 13. punct. 14. numero 13
& probat ex multis. Praesertim, quia
alioqui, si pater haberet maioratus &
fideicommissa, substitutus ei succe-
deret à die professionis, quod ipse nega-
verat. Professum igitur habere succe-
sionem, & monasterium subministrare
debere filiis professorum viventium ali-
menta, si aliunde non habeant. Sed non
supra vires hereditatis quia non obliga-
tur naturaliter, ut pater, sed solum ratio-
ne bonorum acceptorum. Idemque à
fortiori dicendum de filiis professis re-
linquentibus patres. p. 6. tr. 7. ref. 35.

22. Quaes. An si quis absque causa
neget Novitio professionem peccet mor-
taliter? Negativam sententiam post Sa-
nchez: & alios docet novissimè Caramuel
in Regul. D. Bened. disp. 40. concl. 20. num.
472. & probat, quia annus probationis
aeque conceditur Novitio, & Monaste-
rio: atque Novitius potest deserere or-
dinem sibi convenientem, & aptum, &
hoc sine conscientiae scrupulo: ergo
Ordo poterit sine scrupulo dimittere
novitium sibi convenientem, & aptum:
quia alias communitas esset peioris
conditionis, quam particularis, quod est
absurdum: cum illa semper debeat esse
con-

An proficiat
re patre, dicitur
da sit sta-
tim legiti-
ma filiis?

Et est con-

conditionis melioris. Sed me citato mordicus affirmativam sententiam ruerit Lugo de iust. & iur. tom. 1. disput. 9. sect. 3. in Appen numero 54. ubi late probat ex obligatione charitatis, & iustitiae non posse Regulares expellere Novitium à Religione, absque iusta causa. Et ad principale fundamentum negativae sententiae responderet, quod licet Novitius possit absque gravi peccato ex levitate discedere, non tamen posse ex levitate dimitti absque causa: neque hoc est contra aequalitatem huius quasi contractus, quia Religio possit absque causa maximam notam Novitio inure cum dimittendo: Novitius autem non potest exendo talem moram Religioni, inure: non enim imputatur dedecori Religioni, quod aliqui Novitii retrocedant: sed ipsismet Novitiis, qui perseverare non potuerunt. *part. 7. tract. 11. resolut. 26.*

P R O M I S S I O.

Promissio 1. **P**romissio, est datio fidei deliberata, vera, & spontanea, de relicta & possibili. Promissio metu extorta non parit obligationem, ut dicitur est V. *Metus, numero 4.* Et promissio de re illicita similiter. Unde promissio prodiga, de dando v. g. meretrici centum aureos, non obligat, nisi ad quantitatem, in qua nulla esset prodigalitas, etiam si sit iurata, ut diximus V. *Iuramentum, num. 12. tr. 4. ref. 27.* Et aliqui dicunt, omnem promissionem quae fiat meretrici, secluso iuramento, esse invalidam, & non obligare, etiam post actum turpem: quia usus corporis, qui extenditur, est intrinsecè malus. Vide V. *Meretrix, num. 2. ibid. in fine, & par. 2. t. 16. ref. 38.*

Et an obliget in conscientia? 2. **P**romissio si fiat Deo, obligat etiam interna. Si autem hominibus probabile in primis est non obligare antequam acceptetur. Accepta verò legitime dicitur, quando, quis, cui aliquid promittitur, vel significat se acceptare:

vel praesens tacet: nam in favorabilibus, qui tacet consentire videtur. *Crux part. 1. pr. 7. a. 1. dub. 1. concl. 1. part. 3. tr. 5. ref. 116. in fine.* Qui autem promissionem legitime acceptatam non servat, peccat mortaliter, ait Vasquez in 1. p. disp. 85. cap. 6. numero 4. quia dicit iustitiam legalem, quae ad bonum convictum & societatem humanam disponit servanda esse promissa: & talis promissio est verè pactum, quod qui non servat, potest excommunicari, c. 1. de pactis. Sed quamvis hoc verum sit, si ex non servata promissione detrimentum aliquid eveniat tertio, à privatione rei promissae distinctum, hoc tamen secluso, probabilis est opinio Meratii tom. 2. de iust. & iur. disp. 19. sect. 10. quod acceptatam promissionem non servans, peccet solum venialiter: quia non servare fidem in promissis, non est contra iustitiam, sed contra fidelitatem: estque solum mendacium, quod si non est perniciosum, non est mortiferum. p. 1. tract. 17. ref. 9 & p. 4. tr. 4. ref. 122.

Ex quo à fortiori sequitur, probabiliter & in praxi tunc esse sententiam Sanchez de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 9. num. 5. quod promissio facta, secluso damno emergente, &c. non obliget in conscientia, quia promissio est quaedam veluti lex, quam sibi promittens imponit: lex autem non obligat, si legislator non vult. Sed Vasquez & Pontius, ille disp. 6. de matr. cap. 3. hic lib. 2. cap. 4. mordicus docent, promissionem externam alteri insinuatam inducere naturalem obligationem servandi promissum, quam non potest tollere fallax voluntas. Unde dicimus V. *Stuprum, num. 3.* deflorantem virginem sub ficta promissione coniugii, teneri illam ducere, etiam si sit vilioris conditionis. par. 3. tr. 4. ref. 205. Ait etiam Tartianus in solut. part. 1. disput. 29. dub. 6. non posse Regem absque iusta causa revocare promissionem futurae successionis in Proregem v. g. Sed ego existimo, Regem in tali promissione nolle se obligare in conscientia, & ideo contrarium tenendum esse. Quamvis ex maiestate Principis esset, & ideo in praxi consulendus

fulendus sit promissa servare. p. 5. tr. 14. re. 74. Quid autem dicendum, si facta promissioni accedat iuramentum, diximus V. Iuramentum, n. 10.

Aut non acceptata?

4. Quæritur, licet civiliter irritet promissionem non acceptatam: nihilominus Molina de iust. som. 2. tr. 2. disp. 262. num. 16. contra Sanchez disp. 7. num. 24. probabiliter putat, in conscientia obligare, ratione iuris naturalis, ex quo infert contra Laymann lib. 3. tract. 4. cap. 1. num. 9. quod in causis piis inducat ita-
Nec manifestata?
 rum obligationem, etiam in foro externo, quia ius canonicum nihil circa hoc statuit, & solemnitates iuris civilis in contractibus piis non requiruntur. part. 3. tr. 5. ref. 107. Et probabilis etiam est opinio Soti lib. 4. quaest. 5. art. 1. ad. 1. quod etiam promissio interna statum ac facta est, obligationem inducat in conscientia, etiam si sit de re prophana. Ex quo infert Mendoza lib. 1. de pact. cap. 4. num. 8. quod si cui constet, aliquid sibi promissum esse, quod in iudicio postulare non potest, possit occulte sibi compensare. Vide etiam Sanctatellum par. 1. q. 66. nu. 49. p. 3. tr. 5. ref. 116.

5. Promittentes elemosynam cui-dam pauperi, secundum Sanchez in sum. mosynæ cer. tom. 1. lib. 4. cap. 49. numero 6. dare potest et pauperi, alteri pauperiori, cæteris paribus, non possit eam tamen applicare sibi, licet pauperis quia alteri pra-
berit?
 elemosyna est omnino ad alterum. par. 5. tractat. 8. resolutione 37. Ad quid teneatur promittens rem indeterminatam in numero, pondere, mensura, Vide verb. Voti obligatio.

PROREX.

Prorex in nominatione officialium tenetur nominare digniores.

Præterea, quæ dicta sunt verb. Princeps, & alibi de Principe in genere, hic de Prorege nonnulla dicenda sunt in particulari. Et primò.
 1. Prorex tenetur nominare Regi digniores pro electione officialium faciendam: nam communis opinio cum Auguiano de leg. lib. 2. contròv. 8. numero 30. & 33. tenet, ipsosmet Reges teneri ad
 Summa Diana.

officia etiam secularia, quemadmodum ab beneficiis eligere digniores, ut probatur ex text. in auct. ut iud. sine quoque suffrag. 6. eos autem, coll. 2. Auct. de defens. civitat. in princip. vers. interim, & l. a scribenda, C. de decur. lib. 10. sive enim officia conferantur ut quæra, committi debent melioribus, iuxta cap. licet ergo, & cap. unico, ut Eccles. benef. sive conferantur ut bona, & honores, ex iustitia distributiva dispensari debent iuxta cuiusque dignitatem, præferendo meliores & digniores: quamquam hæc iniuria cum non sit contra iustitiam commutativam, ad restitutionem non obliget, obligat tamen in priori casu, quia iustitia commutativa versatur etiam inter Principem & Republicam, cui vtilior minister adhiberi debet, & non est paritas de œconomo, qui potest eligere ad opera domini sui minus dignos: quia huc commissum est, quærere solum sufficientes: Rex verò constituitur à Republica cum pacto, ut in eius ministerium eligat digniores. Vide Villalobos tom. 2. tract. 8. diff. 6. num. 6. part. 9. tr. 7. resol. 7.

Et dato, quod Reges possint ad officia secularia eligere minus dignos, & probabilis sit opinio contraria Vasquez (ut verb. Electio n. 1. probabilem illam admittimus) adhuc tamen Proreges tenentur in propositione nominare dignissimos: nam talis præsumitur Regis voluntas, qui si velit minus dignum eligere, id ex suo arbitratu, non ex Proregis instinctu facere volet. Quapropter Proreges omittendo in tali nominatione digniores, peccabunt, etiam si semel id faciant. Et sic docet Hurtado de Incarnat. disputat. 12. sect. 15. subject. 3. S. 210. & 251. & Aponte de pot. proreg. de elect. ffic. tit. 5. S. 1. numero 6. Et a fortiori procedit in nominatione Episcoporum, Abbatum, & c. (Sed vide verb. Beneficium num. 11. Quod autem Proreges non possint pro tali nominatione pecuniam accipere, docet Fernandez de Mendoza dub. 3. de tractis. part. 6. tract. 6. resol. 2.

2. Secundò, Proreges non possunt
 Cccc pro

Non potest
aggratiare
ad libitum
delinquentes.

pro suo arbitrio aggratiare delinquentes, etiam a accusatore cedente, sed attendere debent qualitatē delicti, & causas circumstantias concurrentes: & tunc rarissime, ob iustas, & evidentes causas, & miserabiles casus: excusante minori ætate, senectute, in deliberatione, meritis ipsius delinquentis, vel suorum, aut pro eo intercedentis, & similibus, de quibus vide Tassonum in pragm. de Antifato vers. 12. observ. 1. à n. 25. Regulariter verò peccabunt mortaliter, etiam si semel poenam remittant facinoroso, vt homicidæ ex industria: sicario, assassino, & similibus: sicut etiam, si delicta levia passim condonarent, quia ex hoc civitas in delinquendo audacior fieret cum detrimento Reipublicæ: cuius bono conducit, delicta puniri. sicut vulne rarius, ff. ad legem Aquil. §. nabi. Et sic docet D. Thomas in 2. 2. quest. 67. art. 4. & expositores ibidem contra Maltrillum de magistr. tom. 2. lib. 5. cap. 15. num. 147.

Et accipere pro talis aggratiacione pecunias.

In eo autem casu, quo licite delinquentibus poenas remittunt, non possunt pecunias pro eis accipere: quia id sibi in Regnis Hispaniarum expresse prohibetur ordinationibus regis, vt ait Valentianus in 4. disp. 5. quest. 21. punct. 4. quas non solum de iure, per ea, quæ ex multis notat Maltrill. numero 167. sed etiam ex novis litteris datus Toletian. 1596. & executoriatis Panormi 27. Aug. eiusdem anni sub regimine Ecessentiss. Marchion. Hieracen. servare tenentur. Et ita tenet citatus Mendoza cap. 3. qui cap. 4. addit, Proreges peccare, condonando reis poenam ad petitionem famulorum recipientium pecuniam si ipsi id sciunt. Quod tamen limitatur, si cesset scandalum, & pecunia sit moderata, & recepta propter diligentias & labores in impetrando gratiam insumptos, nam diligentia istorum & labor est pretio æstimabilis, & idè vendi potest. Cautè tamen est procedendum: nam raro ad sunt circumstantiæ requisitæ, & Prorex non excusabitur propterea, quòd nihil pecuniæ ad ipsum deveniat, si in famulos talia perpetrantes conniverat, vt ait Maltrill. tom. 1. lib. 3. cap. 7.

num. 50. Possunt etiam ipsi Proreges pro tali remissione in calibus licitis pecuniam accipere, sicut tamen regio, vel pro alicui operi applicandam. part. 6. tr. 6. res. 1.

3 Tertiò, non possunt Proreges homines facinorosos in carceribus existentes super legibus irremissibilibus deponere, donec eorum causa expediantur, & quamquam contrarium domes depocuerit ex multis a ponte de pot. pror. dereg. sit are. impos. 4. §. 1. n. 51. & aliquando in praxi servatum fuerit, postea tamen Regiis litteris prohibitu fuit, amplius in praxim deduci, vt obseruat Maltrillus de mag. to. 2. lib. 5. c. 6. n. 265. Et ratio est, quia huiusmodi reis per hanc dispositionem denegantur saltem indirectè defensiones, aut propter eorum absentiam vel impotentiam retardantur, quod rectam iustitiæ administrationem minime decet. De his verò, qui semel remota scripte sunt, ait Cutellius in mod. l. sic ad l. lac. Reg. cap. 31. nec. 38. num. 3. in magna necessitate compelli posse perleverare, mercedè statim temporibus eis solvendo, nam qui operas locare conserunt, in bonum publicum rectè coguntur perleverare. Ego verò hanc opinionem predicari permittentem, quando tempus arbitrio boni viri non esset adeò longum, & nulum dictorum remigum vxoribus & filiis ex ipsorum absentia in honore, aut vita damnum probabiliter timeri posset. part. 6. tr. 6. res. 5.

4 Quartò, Proreges non possunt vendere officia iustitiæ administrativa, re officia, vt quæ etiam numerari debent officia vulgò dicta, Maistro di Campo, Ser. strativa genti maggiore, Capitanod' Infanteria, Capitanod' Armia del valle, & similia. Nam esto, quod hæc officia ex se sint vendibilia, de qua re verb. Vendere, num. 21. auctoritas tamen illa vendendi solum stat penes Regem, qui est ipsorum dominus, & à quo in capitulis Regni officiorum venditio, ipsis interdicatur, vt notat Maltrill. lib. 1. cap. 10. numero 12. Vnde Proreges vendentes sine expressa licentia, venderent rem alienā inuito domino, ac propterea peccarent.

carent mortaliter, & tenerentur ad re-
stitutionem. Nec obstat in contrarium
consuetudo: quia reclamatur contra illam
Rex per Capitula Regni, & litteras par-
ticulares. Posset nihilominus Prorex
vendere illa officia, quæ iustitiæ admi-
nistrationem adnexam non habent, si
hactenus ab aliis Proregibus de Regis
licentia, aut approbata consuetudine,
vendi consueverunt. Sic Pater Fernand.
de Mendoza in tractat. de hac quæst. ad Com-
mit de Lemos dub. 1. part. 6. tractat. 6. reso-
lut. 3.

Concedere 5 Quinto, Proreges non possunt cõ-
cedere tractas frumentorum, & c. perso-
nis privilegiatis ad extrahendam singu-
lis annis tantam frumenti copiam, pro
anno sterili non extractam: quia tracta-
rum concessio est talis natura, vt in tan-
tum liceat, in quantum Regnum remanet
sufficiens pro visum, aliàs Regni
abundantia in eius detrimentum con-
verteretur: vnde pro anno sterilitatis
non intelliguntur concessæ, nec pro in-
dere refecti possunt in annis sequentibus,
nisi in principali concessione apposita
sit clausula refectiois. Sic Mastriell. de
mag. tom. 2. lib. 5. cap. 9. n. 56. part. 6. tra. 6.
ref. 4.

Aut illas 6 In concessione autem tractarum,
vendere. huiusmodi Proreges, secundum Men-
dozam ubi sup. possunt pecuniam acci-
pere: quia Rex, qui est earum dominus,
dat quidem Proregi facultatem conce-
dendi, non tamen vendendi dictas tra-
ctas, quare venderet rem alienam inui-
to domino, vt diximus de officiis, cum
macula culpæ mortalis, & onere resti-
tutionis. part. 6. tractat. 6. ref. 4. §. Quod al-
terum.

Potesta- 7 Denique Aponte notat de pot. pror.
men probi- tit. 5. de tractat. numero 8. non incurrere
betetra- excommunicationem Bullæ Cœnæ
ctas ad Ro- Proreges, prohibentes tractas ad Ro-
manam Cu- romanam Curiam, quando Regnum non
riam, quæ est sufficienter provisum, quia prima
do est in Re- charitas incipit à seipso. Limitat hanc
gno penite- opinionem Genuen. in pract. Eccles. tri-
ria. ces. 21. quæst. 618. numero 2. in casu, quo
Summus Pontifex, & eius ministri in-
digerent. Sed hic casus est metaphy-

ficus. p. 3. tract. 6. resolutione 32. §. Notan-
dum.

P V E R.

P Verante usum rationis, sicut Puer quæ-
non habet consensum, ita do nō pōt
nec præcepti capax esse potest. Con-
tingere autem solet vsus rationis com-
plero septennio, & idē lex in septen-
nio præsumit adesse, quamuis multoties
acceleretur, aut protrahatur. Pueri ergo
in ordine ad præcepta naturalia & divi-
na tunc primum obligantur, cum primo
rationis lumen acquirunt: vnde tunc te-
nentur ad Confessionem & Commu-
nionem in articulo mortis, vt dictum
est verb. Commun. numero 11. & verb.
Confessionis. numero 1. an teneantur et-
iam actus fidei, spei, & charitatis sta-
tim elicere, vide verb. Præceptum, à num.
10. Ad leges autem humanas etiam si
discunt, non obligantur ante septen-
nium, vt dictum est ibid. numero 12. &
ad præceptum communionis Paschalis
probabile est non obligari, ante annos
duodecim, vt dictum est verb. Commun.
numero 3. Quod etiam de præcepto
audiendi Missam docet Marchantius
tractat. 4. cap. 6. quæst. 2. quia nimirum
ante illam ætatem sacra mysteria non
dum plene apprehendunt, nec obliga-
tionem attentionemque requisitam in-
telligunt, vnde dum Sacro intersunt,
huc illuc inspicere, contabulari & corri-
dere eos videmus: nec proinde condem-
namus ad mortale: nec credenda est Ec-
clesia, eos plusquam veniali culpæ ob-
noxios facere. Sed ego tenco cum Co-
nich quæst. 83. artic. 6. n. 286. & aliis, hoc
præceptum ligare statim post usum ra-
tionis p. 5. tit. 13. ref. 77.

2 Quando nam pueri incipiunt ligari
censuris, vide verb. Censura, numero 10.
Quando comprehenduntur in reserva-
tis, vide verb. Casus, numero 10. Quan-
do Confirmationem recipere debe-
ant, vide verb. Confirmat. numero 8.
Quando Vnctionem extremam vide
Ccccc 2 verb.

Et obligari
ad præcep-
ta divina

Et huma-
na

verb. Extrema. Vnctionis, num. 16. Quando sponsalia celebrare, vide verb. Sponsalia, numero 2.

PUGNA SEU BELLUM
Anlicitum, & qua in eo licita.

Bellum iustum est, si interueniat iusta causa.

Et legitime potestas, quam habet Papa, Imperator, Reges, Respublica, Principes feudatarii Imperii, Et Respublica. Et possunt habere alii per prescriptionem, aut necessitate.

Materia de bello quam Auditor in sextae partis novissime editae tractatu quarto discutit. huc com moditatis ergo reiecimus. & Bellum ergo iustum est, (quidquid pseudo-Patriarchae Germanorum Lucherus & Roterdami uersutiant,) si concurrat iusta causa ex iis, quas infra referemus, & legitima potestas. (¶ Quot enim bella in sacris litteris est inepite, a Deo sive laudata, sive imperata, & ius autem indicendi bellum penes illos residet, qui in causis civilibus & criminalibus superiorem non recognoscunt, quales sunt Papa, Imperator, Reges, Respublicae, & aliqui Potentatus, qui licet feudatarii sint, causas tamen & lites in suo terminant dominio absque appellatione, & quales sunt Duces Florentinus, Parmensis & similes. ¶ Possunt etiam Civitates, & Magnates superiorem agnoscentes. ius indicendi bellum per prescriptionem acquirere, docet Molina de iust. tom. 1. tracta. 2. disputatione 100. Sicut etiam ex necessitate, in casu nimirum, quo oppidani vnius Civitatis v. gr. ab aliterius Civitatis incolis sub eodem Rege iniurias passi essent, & Rex requisitus, iniuriarum compensationem praecipere, vel negligere, vel non auderet, quod cum Coninch disput. 31. de bello dub. 3. numero 61. tunc solum admittit, cum vox adhuc iniuriae & calamitates timeatur, quia nimirum cuique licet vim vi repellere, minime vero in solam vindictam aut. restauracionem damni perpesit, ut docuit Lorca in 2. 2. questione 40 artic. 1. sect. 3. disp. 50. num. 12. nam alias quilibet privatus, aut saltem paterfamilias, quoties propter negligentiam aut corruptionem iudi-

cum ius suum, saltem clarum, obtinere non potest, posset bello & armis illud repetere, quod est absurdum. Ecclesiastici autem, qui temporale Reipublicae alicuius dominium habent, possunt movere bellum etiam ipsi. Papa vero non solum ut dominus temporalis Romae, & aliarum urbium Ecclesiasticae ditioris, sed etiam ut supremus Ecclesiae pastor potest in finem super-naturalem bellum movere, vel aliis movendi facultatem concedere, si causa aliqua id exigat, ut dictum est verb. Papa, par. 6. tr. 4. res. 1.

2 Num vero dari possit bellum v-trimque iustum? nam iudex secundum falsam allegata & probata iuste quem mortis reum facere, & reus executioni sententiae iuste resistere potest. Dominus iuste servum detinere, & hic iuste fugere, & c. Posses, ait Alciatus in parad. lib. 2. cap. vlt. Dices dum tamen cum communi, materialiter loquendo, iustitiam vtrique parti favere non posse. (¶ Est enim indivisibilis.) Jac. proinde non potest duobus contradicentibus opem ferre. ¶) Possit vero formaliter, ratione ignorantiae invincibilis, ita ut apud unam partem iustitia reuera sit, apud aliam praesumatur. Ita Villalobos tom. 2. tractat. 5. diff. 5. n. 1. par. 6. tractat. 4. resolut. 24. Is vero, qui cum tali ignorantia bellum intulit, cognita postea iniustitia, tenetur ad restitutionem damnorum titulo solum rei acceptae: unde id solum tenetur restituere, quod ad ver-fatiorum erat, & apud ipsum in specie permanet, aut ex quo dicitur factus est. Lorca disputat. 55. numero 4. ibi. bellum iniustum intulisset, ipse & eius consilarii teneantur omnes ad integram restitutionem damnorum in solidum, & in defectu aliorum singuli: quia unusquisque est causa totalis, ibid. resolut. 31.

3 Debeat quoque Principes, secundum aliquos, rectam in bello intentionem habere, proponere nimirum si bi tanquam finem bonorum commune pacem, addibere.

Formaliter potest. Quamvis aliquis bellum iniustitiam invincibiliter ignorat. Quam si deinde cognoscat, tenetur ad restitutionem rei acceptae.

Et nō indi-
cere bellum
subditis su-
is noxiū ma-
gis, quam
proficiū.

pacem, &c. ut patet ex cap. quid culpatur
23. quæst. 1. Sed hæc intentio nō ad iusti-
tiam, sed ad honestatem belli pertinet:
nam si iudex secundum leges eum pu-
nit, animo vindictæ, non peccat contra
iustitiam; sed solum contra charita-
tem: unde non tenetur ad restitu-
tionem. Et ita tenet Palus tom. 1. tractat.
6. disputat. 5. punct. 1. numero. 4. & alij part.
6. tractat. 4. resolutione 4. Tenetur ve-
rō ad restitutionem secundum Molina
disputat. 102. suis subditis, quoties cum
maximo ipsorum incommodo & de-
erimento bellum alioqui iustum susci-
pit; hoc enim bellum non vindique ius-
tum est: quia Princeps tenetur ex
iustitia non solum habere iustam cau-
sam bellandi erga inimicos, sed etiam
erga subditos, insumendo nimirum bel-
lum, cuius sumptus tolerabiles, & emo-
lumentum periculis, expensis & cala-
mitatibus ferendis præponderet. Unde
rectè adnotat Coninch dub. 4. num. 73.
illicite moveri bellum, si minima spes
victoriæ substat. Imò Cateranus in 2. 2.
quæst. 96. art. 4. requirit moralem victo-
riæ certitudinem, licet Palus punct. 3. n.
17. dicat sufficere certitudinem proba-
bilem. Et Suarez disputat. 31. de char. sect.
4. in fine, spem damnis, quæ timetur
maiores. Caterum Lorica disputatio-
ne 53. sect. 1. numero 8 docet, Principem,
qui omnibus pensatis imprudenter bel-
lum iniret, moraliter certum, quod
plus damni, quam emolumentum suis
subditis eveniet, non teneri ad restitui-
tionem; quia non peccat contra iustiti-
am, sed contra charitatem, part. 6. tractat.
4. res. 7.

Et belli dis-
pendia aqua-
liter omni-
bus imponi
re debet.

4. Dispendia autem belli, & oppres-
siones populi ex eo manantes, debet ex
æquo Princeps in vassallos distribuere;
nam, cum bellum sumptum sit in bo-
num commune, communibus quoque
incommodis est sustinendum. Atque
ita si una pars Provincia milites hospi-
tando, &c. præ aliis gravata fuerit, te-
netur Princeps ea gravamina compen-
sare. Coninch disputat. dub. 7. numero.
98. Nisi (ait Lazmann lib. 2. tractat. 3.
cap. 12. numero 18.) consuetudo loci

obtinere, ut hospites militibus servitia,
habitationem nimirum, paleas, &c.
gratis dent; nam hic excessus gravami-
nis esset per accideps. Quod si milites
ex necessitate gravissima innocentes
expolient absque eius culpa, tenentur
dama resarcire, in quantum inde locu-
pletior factus est. Si autem culpa ipsius
interueniat, ut si stipendia solvere in-
iuste distulisset, obligatus erit restituere
omnia damna, titulo retentionis in-
iustæ (part. 6. tractat. 4. resolutione 26. §. nium dan o
duo iuncto §. Excipitur.) non solum ipsi
militi, si ob culpabilem retentionem
stipendij sua vilius vendere coactus sit,
aut in morbum incidit, membrum am-
sit, &c. & extraneis non hostibus, vel
vassallis si quos præ inedia spoliarent,
ut diximus: sed etiam Republicæ, si
milites ob defectum solutionis rebel-
lantes, aut victoriam amittere, aut bel-
lum diutius cum magis expensis, & in-
commodis protrahere eam cogerint,
quia ipse est vera causa omnium horum
damnorum. Palus tom. 1. tractat. 6. dispu-
tatione 5. punct. 5. numero 2. Quæ quidem
aduertit Laymann in bello offensiuo
contingere non posse absque Principis
culpa, qui prius cogitare debet an sum-
ptibus sustinendis, & militibus in offi-
cio sua auctoritate detinendis sufficiens
futurus sit. Possit verò contingere in
bello necessario, præsertim defensiuo,
si nimirum contra infidelium, aut hæ-
reticorum incursum aggrediatur; quo
casu tum ipsos milites, tum populos ali-
qua incommoda tolerare necesse ad-
vitanda maiora mala, præsertim; quod
Duces quandoque non possunt militi-
bus prædas feris supplicii prohibere,
quia statim secessionem ad aduersa-
rios meditantur. At edē dās quoque lo-
corum consuetudines, nam alicubi pan-
num maiori pretio accipere milites co-
guntur in stipendij partem; alibi ad
tres, vel quatuor menses solutio eis
differtur, ad secessionem fortasse impe-
diendam. Et si dimissio fiat, aliquid ipsi
detrahitur ob prædas contra Ducis vo-
luntatem deuectas; etiam innocentibus.
Ex quibus Confessarius non sta-
tim

tim debet hanc tamquam iniusta damna- re, tum ob necessitatis rationem, quia pecunia non suppetit, partim ob consuetudinem, in quam milites ipsi sciunt, & militum dantes, consentiunt. *ibid. resolutione 29.*

Quare si post incep- tum bellum offeratur satisfactio.
3 Aduertit autem Duallius in 2. 1. *quasi. 16 artic. 4* quod si Principi post bellum inceptum ex iusta causa, offeratur satisfactio, & nondum vltima pugna iniata est, tenetur eam accipere, & ab vltiori pugna abstinere, nec sanguinem humanum profusioni, & subditos periculis, & incommodis exponere, quia res ex vtraque parte sunt adhuc in integro, & euearus belli in incertitudine positi. Et certe si satisfactio oblata fuisset ante bellum inceptum, debuisset a bello cessare. Secus vero, si victoriam quasi manibus tenuerit, quia tunc inimici non sunt in statu satisfaciendi, sed satispatiendi. Et sic intelligendos Caietanum, & Bannez dum docent, Principem post bellum inceptum non teneri accipere satisfactionem. Sed in hac re Suarez, Molina, Valentia, & Coninch, quos citat, & sequitur Palaus numero 14. tenent, Principem non posse iustam satisfactionem respuere; quia bellum ex necessitate suscipiendum est, quae oblata satisfactioe, iam cessat. Aduertit autem Becanus in 2. 2. *quasi. 9 cap. 25. numero 4.* nomine iustae satisfactionis Principem exigere posse non solum ius iuste praesensum, sed etiam expensas & molestias belli, nec non quidquid in posterum necessarium fuerit, ad securam, pacificeque viuendum, quia hic praecipuus belli scopus. Verum placet distinctio Lorcae *disputat. 57. numero 12.* quod si agatur de sola recuperatione sumptuum, a bello cessandum sit, quia nihil aliud ex iusticia peti poterat: si vero agitur de vindicatione iniuriae, tunc Princeps possit satisfactionem respuere, quia belli poenam iuste infligere potest, & eam remittere, non iustitiae, sed misericordiae est. Sanè actor in iudicio potest exequi poenam iustam, & oblata compensationem contemnere. *pars. 6. tractat. 4. resolut. 8.*

Restituendo quidquid praedicitur, tenetur a bello desistere. Secus, si agatur de vindicta, & suppliciant necessaria, speraturque augmentum boni communis.

6 Licita autem sunt in primis in bello stragemata & insidiae, vt docent communiter DD. cum Coninch *disput. de bello dub. 7. num. 109.* Nec enim per se mala, & ad victoriam saepe necessaria vel vtilia. Excipe tamen casum, quo fides de non adhibendis insidiis data esset. Haec enim seruari debet, & omne promissum implendum, vt ait D. Th. in 2. 2. *quasi. 40. art. 3.* nisi coactum sit, aut in graue damnum boni communis Reipublicae, aut Religionis cessurum, quo casu etiam iuratum impleri non debet, item nisi hostis fidem suam ex toto, vel ex parte fregisset. Sic Palaus *tom. 1. tractatu 6. disputat. 5. punct. 4.* Item nisi circumstantiae & conditiones mutantur, addit Duall. in 2. 2. *quasi. 16. artic. 8.* si mutatio talis sit, vt si fuisset prauius, promissio secundum prudentis arbitrium non fuisset secuta. Vide etiam Laymann, *lib. 2. tractat. 3. cap. 2. numero 10. pars. 6. tractat. 4. resolutio 10.*

In bello licita sunt stragemata. Circa insidiatem.

7 Præterea in bello iusto licitum est hostes occidere, vel in seruitutem redigere, bona eorum depraedari, decastare & quidquid ab obtinendam victoriam necessarium est. Sed
8 Petes primò: Num liceat in bello iusto occidere innocentes? Infantes nimirum, mulieres, monachos, conuersos, Presbyteros, rusticos, colonos, legatos, peregrinos, exteros, & mercatores? Respondeo, per se non licere, quia innocenti nulla poena iuste imponi potest. Licere autem per accidens; quatenus aliquid fieri per se licet ad allequendam victoriam, ex quo innocentibus etiam damnum inferatur: quia tunc, cum praeter intentionem contingat, nec tenetur quis a consecutione iuris proprii propter incommodum innocentium desistere, tale damnum non censetur voluntarium inferenti. Itaque licitum est in bello oppugnare urbem immittendo iacula, euertendo subiecto igne sulphureo guttes, &c. licet verisimile sit aliquos innocentes ex hoc mortem incursturos: Oberuat tamen Palaus *tom. 1. tractat. 6. disputat. 5. punct. 4. num. 9.* haec

Homicidia Hostium seruitus, ac de praedatio, &c. Et quidem per accidens: cum innocentes uia cum nocentibus occidi possunt.

Vel in Ecclesiam de- uctis.

ita intelligenda, vt semper finis belli habeat necessitatem, vel utilitatē huic malo præponderantem; quia non licet quærere proprium commodum cum grauissimo aliorum detrimento, ex quo bene obseruat Lorca in 2. sect. 3. disputat. 53. num. 2. illicite inferri in bello ea damna, quæ ad finem belli non conducunt, & Villalobos tom. 2. tract. 5. diff. 2. n. 10. non posse obrui licitè oppidum, in quo plures innocentes, pauci nocentes reperiuntur, quia plus mali exinde resularet, quàm boni, ibid. re. sol. 11.

Eorumque bona diripi 9 Petes secundò. Num liceat in bello iniusto innocen- tum bona diripere, & deuastare? Respondeo eodē modo, directè non posse, indirectè & per accidens posse, præsertim, si timeatur per illa inuadendum inimicum ad iniuste oppugnandum. In quo casu etiam rebus Ecclesiasticis noceri posse ait Reginaldus tom. 2. lib. 21. cap. 8. numero 11, ex quadam consuetudine; Sicut etiam ait, si Ecclesiastici se miscerent bellis ciuilibus, inuarentque hostes; nam tunc haberentur loco hostium; & si Ecclesia more castri munita esset ad inferendam vim, & oppugnandos hostes, expugnari & incendi posse; quia id prohibetur in cap. Sanctorum Patrum 10. quæst. 1. secus si in castellata sit in defensione Ecclesiasticorum, vel laicorum innocen- tium, quamuis tunc auferri possint arma, & tormenta bellica, ne inimicis inferantur. Verum cum Ecclesiastici corpus in Republica à laicis distinctum constituent per peculiarem mancipationem, qua Deo sunt consecrati, non debent, nec possunt pro laicorum culpa absque irreligione, & Dei reuerentia suis bonis spoliari. Et Syluester verb. Bellum, in fine, docuit, omnia bona, quorumcumque sint, in Ecclesia reposita vt custodiantur, hoc immunitatis priuilegio potiri, quod prædictum existimat Palaus tom. 1. tractat. 6. disputat. 3. punct. 4. numero 18. quanto magis, si bona sint Ecclesiasticorum? Et quid si sint ipsius Ecclesie, vt sacra suppellex, & bona immobilia fabricæ,

& ministrorum seruitio destinata, quæ speciali ratione sunt ipsius Dei Reuerendo autem ad laicos innocentes, certum est restitui debere eis post bellum, bona rapta & vastata a raptoribus quidem & prædatoribus, si supersunt, aut ex eis facti sunt ditiores, ab iisdem verò etiam si in bello consumpta sunt, vt ait Palaus num. 21. quia innocentes non tenebantur offensa dare bona sua, vt suum recuperaret (cum non supponeretur sim- pliciter pauper) sed tantum mutare, vel saltem à nocentibus, qui huiusmodi dā- nōrū causa fuerunt, vt ait Becanus in 2. stea eis deo 2. 6. 2. 3. quæst. 12. nu. 7. ubi obicit, inter pacta cum hostibus de damnis restituendis, paciscendum esse, vt restituantur innocentes, quod eorum causa iniuste ab his ablatum est. part. 6. tract. 4. re. sol. 12.

10 Petes tercio. An liceat in bello iniusto innocentes in seruitutem red- gere? Respondeo: Palaus num. 13. & alij affirmant: quia sunt partes Reipublice nocentis, quæ eorum libertatis dominium habet, potestque de ea disporre, vt ipsimet possunt, & eorum partes in necessitate, & seculæ lege politica, eorum creditores, quibus aliter soluendo non esset: nam libertas computatur inter bona fortunæ. Oppositum docuit Lorca in 2. sect. 3. disputat. 54. numero 20. quia filii seruitus nulla ratione iustificari potest, nisi in casu, quo bellum esset diuturnum, ad strangendas vires inimicorum, qua ratione iustificari seruitutem fœminarum & infanrum Turcarum apud Christianos, nam ob rationem dictam occidi possent, vt videtur per- mitteri in 20. Deuter. ubi idem in ob- ditione prohibetur arborum fructifera- rum succisso, quia non possunt obsessorū pugnantium augere numerum, si ergo in tali casu viuiserentur, sola libertate priuari benigne cum eis agit. Mendoza verò vol. 2. disputat. 1. 4. sect. 11. §. 107. quæ- uis Turcarum innocentium seruitu- tem in praxi licitam esse existimet propter auctoritatem multorum DD. ex qua hæc opinio probabilis redditar. Speculat. tunc tamē loquendo, tale serui- turem

Ei bona in- nocenti iure restituipo- nōrū causa fuerunt, vt ait Becanus in 2. stea eis deo

Qui etiam per accidēs serui fieri possunt.

Excepta Ecclesia.

Bonis Ecclesiastico- rum.

tatem illicitam existit nat, quia partes totius metaphorici, quibus est distia & voluntas, non possunt puniri ob delictam com partu n. Et ius Republice in libertatem ciuium non habet locum circa necessitatem extremam, vnde nec victori succedere potest, nisi pro extrema necessitate, Christiana autem Reipublica se curitati satis consulitur, capiendo Turcas, & cautè custodiendo, ne ad suos reuerti possint, absque eo, quod vendantur, & bona acquirendi contractus incundi iure, ac (vno verbo) libertate, priuatur. Summa veritatis hæc est: Turca & Saraceni, quicumque sint, Christianorum mancipia iuste sunt, Christiani verò Turcarum serui sunt de facto, non de iure, quia eorum in nos bellum iniustum est. Christiani Christianorum ob consuetudinem communi consensu approbaram serui non sunt. Et in genere innocentes non possunt fieri serui per se, possunt verò per accidens, quando timentur hostibus subsidium præsticuri. *part. 6. tractat. 4. resolutione 13.*

Serui tamen effecti fugere possunt ad suos quinque illi sint.

Etiam si bene nigne tractentur.

11. Petes quartò: An serui bello iusto effecti fugere possint ad suos? Respondeo, Nauarrus negat *cap. 17. num. 103.* quod probare videntur iura *cap. si quis seruum, 17. q. 1. et 4. ex Conc. Gangi. & latec sub Martino I. in quibus grauis pœna decernitur suadenti fugam mancipio, & in l. 1. C. de seru. fugit, dicitur: Fugimus seruus furum sui facit domino. Accedit quoque ratio desumpta ex legitima possessione, & iusto dominio, quibus dominus iniuste spoliaretur & ex similitudine iust. exilij, quod exul fugere non potest sine peccato. Ex quibus in l. 1. C. de seru. fugit, grauis pœna decernitur seruo, qui in fuga deprehensus fuerit. Contrarium tamen teneo cum Lessu *lib. 2. cap. 5. dub. 5. num. 24.* & aliis, quoriscunque seruus fidem non dedit, aut iuramentum adhibuit non fugiendi, non solum de Christianis Turcarum mancipijs, quos *verb. Furum,* & fugere & bona eorum surripere, & secum adducere licet posse docuimus, & docet acquisitum Solorzano *de Ind. iure**

lib. 2. cap. 10. numero 24. sed etiam de aliis quibuscuque, etiam si benignè tractentur, dum modo non fugiant animo vagandi, sed reuertendi ad propria. Id quod probatur generali consuetudine, secundum quam serui fugiunt, ubi ad suos perueniant, non compelluntur redire ad dominum, & roboratur leg. Impet. *nihil interest ff. de captiu. & postlim. reuers. & in 4. item ea, inst. de rerum diuis.* Verum tamen est, quod si seruus a domino in fugi deprehensus fuerit, tenetur ei obedire, & ad locum seruitutis voluntariè redire, sicut in carceratis fugiens à iustoribus comprehensus, neuter enim domino, aut iustori resistere vi potest, cum adhuc in eorum possessione reperiantur, nec dum plenè libertatem adepti sint *part. 6. tractat. 4. resolutione 14. & obiter olim part. 3. tract. 5. resolut. 96. in fine.*

12. Petes quintò: An in bello iusto inter Christianos, capti ab inimicis, si non seruituti, ac saltem vsque ad certum pretij solutionem retineri possint? Respondeo cum Valasco *tom. 1. consil. 30. numero 4. & 5.* affirmari quidquid contra illum insurgat, Egidius in l. hoc iure, ff. de iust. & iure *part. 1. cap. 1. numero 7.* idque in pœnam iniusti belli, & iniusti periculi, cui victorem exposuerunt, a quo proinde sicut vita priuari, ita quoque pecunia multari possunt, & quamdiu non soluant, in vinculis detineri, vt detineri solent mandato iudicis ære alieno grauari. Et sic consuetudine seruari in Flandria, Gallia, Italia, Germania, aliisque Christianorum regionibus se audiuisset, restatur Valasco apud quem ait Rebuffus, pretium huius redemptionis regulariter acquiri capientibus, & taxandum esse iuxta diuitias, & qualitatem personæ. *part. 6. tr. 7. resolut. 16.*

13. Petes sextò, An in bello iusto liceat in pœnam violatæ fidei obsides innocentes occidere? Respondeo cum Villalobos *tom. 2. tractat. 5. diff. 1. n. 16.* non licere, sed solum detineri posse captiuos. Filliuccium verò contrarium docentem *tom. 1. tr. 19. c. 9. n. 91.* non esse audiendam,

Christiani vero pœnam captiuo fieri vsq. ad solutionem certij pretij.

Obsides innocentes ob violatâ hosti fidem non licet occidere.

diendum. *part. 6. tractat. 4. resolut. 29. ¶* verum alibi in sententiam Filliucci propensor visus est, vide *verb. Occidero, num. 33. ¶*

Nec alios innocentes ob motu re bellionis.

14 Petes sexto: An liceat inimicos in bello iusto post reportatam victoriam interimere ob securitatem; Respondeo, aliquos affirmare tam de nocentibus, quam de innocentibus. At Lorca hæc opinio rigida videtur, cum nemo puniri possit ob dilectum nondum commissum, præsertim cum rebellio aliter præcaueri possit. Solum ergo de nocentibus dicendum esse, quod si morte alias digni sint, consultius sit illos occidere, quam saluare, quia sic & iustitiæ, & securitati simul prospicitur. Ita ille. *disput. 5. num. 8. part. 6. tractat. 4. resolut. 11. 9. Sed hic obiter.*

Princeps: vi for in bello iusto petere potest omnia damna. Ex: ejus belli, aliquid in pœnam iniuriæ illata. Et quid quid pacis stabilire potest. Etiam extruendo arces in terris inimicorum, &c.

15 Petes septimo: Quasnam satisfactiones petere potest Princeps victor in bello iusto? Respondet Duall. in 2.2. tractat. de char. art. 4. petere posse omnia ablata & vastata, expensas belli, ac etiam aliquid in pœnam iniuriæ illatæ, vt tributum, vel retractationem contumeliarum: & quidquid ad pacis posterum stabilicndæ necessarium visum fuerit; vt (addit Coninch *disput. 31. dub. 7. num. 209.* priuare victos etiam innocentes suis bonis, aut etiam aliquos libertate, si non sunt Christiani, quatenus hoc ad dictum finem necessarium est; item extruere in eorum terris munitiones, ac præsidia imponere: & denique cum iudicis erga victos personam obtineat, posse eos iuxta delicta, etiam morte, punire. In his tamen omnibus memorandum esse debere Christianæ clementiæ, nec omnes, qui morte digni inueniuntur, si plures sint interimere, nisi in casu quo Christiana prudentia ad præcauendum maximum malum id suaderet *par. 6. tractat. 4. resolut. 22.*

16 Petes octauo: Ad quemnam pertineant bona in bello iusto percepta? Respondeo, immobilia ad Principem, mobilia ad milites capientes pertinere. Quid faciendum sit de bonis furtiuis, quæ capti-

Summa Dè ina.

untur in bello iusto ab inimicis dicemus *num. 33. p. 6. tr. 4. res. 23.*

17 Petes staudem: An liceat bellare in die festo? & quid de aliis temporibus? Respondeo, Alexand. III. in cap. *Treg. de treg. & paco.* prohibuisse bellum ab Aduentu vsque ad Octauam Paschæ sub grauib; pœnis, & comminatione excommunic. sed hoc præceptum non fuisse receptum, vt tradit Valentia *tom. 3. disput. 3. quest. 10. punct. 5. & alij.* Quoad dies festos, docuimus etiam V. *Festum diatur, nec num. 6.* non esse peccatum in eis bellare, ne veniale quidem, si Missa audiat. Nam bellare non est opus seruile, cum etiam pertineat ad Principes. Nec bene ait Bannez, bellum distrahere à pietate, & deuotione, quibus in die festo vacandum est: nam potius abstrahit à peccatis, quibus milites in otio vacare vt plurimum solent, vt ait Molina *tom. 1. tractat. 2. disputat. 111.* Missa verò debet quidem audiri, si eius auditio præparacioni ad bellum nec minimum nocet: si verò milites ne se accingant vt pugnent, vel Sacerdotes, ne militum Confessiones accipiant (opus tunc temporis magis necessarium) impediatur, ab ea excusantur, vt docet Duall. *question. 16. artic. vltimo part. 6. tractat. 4. resolutio. 31.*

Bellarum die festo nõ est illicitum.

PUGNA SEV BELLVM

Quoad Causas.

18 Causæ iustæ bellum indicendi multæ sunt, & numerantur à Palao *tom. 1. tract. 6. cap. 5. punct. 3. num. 3.* & aliis. Prima est, vt subditi rebelles ad obedientiam redigantur. Secunda, vt recuperetur prouincia, aut ciuitas Principi iure debita, & ad bonum commune multum conducentis. Tertia ad vindicandam grauem contumeliam Principi, aut Reipublicæ illatam, cuius rei exemplum extat 2. Reg. 10. Quarta in ultionem auxilij inimico iniuste bel- lanti suppeditati, exemplum habes *ibid. cap. 8.* Quinta, vt repellantur ij, qui

Bellicausa legitima sunt. Subditiore bellium. ubi gatio. Recupera- tio Ciuitatis, magni momenti. Grauis contumelia vltio. Vel auxilij iniquè hosti suppeditati Redemptio contumeliosæ iustè

D d d d

de manibus
hostium nec
gantium
Violatū for
dus, Nega
tus rāstū
innoxius,
Ecce.
Idolatria
contagioſa
Et barba
ries?

iuste prohibent ne nocentes puniantur
ia bonum Republicæ, exemplum ha
bes 20. Iud. Sexta, in poenam violati for
deris non sine damno, iniuria, aut de
decore patientis, cuius belli exemplum
extat 4. Reg. 3. Septima, ob denegata
ea, quæ iure gentium debentur, vt tran
situs per alienam regionem sine mota
& documento, capite ultim. 23. questione
12. Octava causa est, vt auxilium iustum
sociis afferatur, exemplum habes Gen.
14. Nona, si populi idololatræ sint, vel
in heresim, aut infidelitatem lapsi, ali
os secum trahant, & dilectionem
prouinciae recitent, &c. Ineptæ quoque
barbaries iusta causa est ad bellum mo
uendum ob vtilitatem ipsorum barba
rorum, saltem propter illos, qui cum in
fantes, vel inermes sint, beneficio poli
tiæ, & disciplinæ, quod ipsis exhibetur,
non restituant; ad quod satis iuris dat
humanitas, & beneficentia homini de
bita, ita tamen, vt non redigantur in
seruitutem despoticam, sed politicam.
Ita Meadoza volum. 2. disput. 169. sect. 3.
§. 49. Hanc autem facultatem habebit
is, cui primo occurret & suppetet facul
tas, & auctoritas Summi Pontificis
multum iuuabit, tanquam mandantis
opus pietatis, part. 6. tractat. 4. resolutio
ne 3.

Potes, an ius
sū sit bel
licū in Rem
publicam,
qua ciuem
Principi cō
tumeliosū
cōcedere nō
vult, quam
vult puniti
dum?

19. Sed petes primò: An in quinta
causa belli ex nuper assignatis, conti
nēatur iniuria Principis, quia vassallum
suum de eius consensu externo Princi
pem iniuria afficientem, ab eo requis
tus, reddere morte plectendum non
exhibeat: Respondeo Bannez probabi
liter affirmare exemplo Iud. supicit. vbi
Israelitæ bellum Beniamitis iustè in
dixerunt, eo quod Gabaonitas maximi
sceleris eos tradere recusauerunt: at
que: Principem læsum lædentis iudicem
esse directum, ac proinde habere abso
lutè ius morte eum puniendi, nullam
que aliam satisfactionem acceprandi;
vnde si Princeps alius reddere nolit,
bello cogi posse. Hanc quoque senten
tiam tenent Palaus tom. 1. tr. 6. disput. 5.
punct. 3. numero 15, & Molina tomo 1. tra.

stat. 2. disput. 103. qui aduertit, Princi
pem peccatum contra charitatem, in
recta ratione exigente, & vniuersque
Reipublicæ bono, competentem in ali
is rebus satisfactionem respiciet. Ver
um Coninch dub. 2. num. 19. contrariū
tenet, & negat illud principium, quòd
Princeps læsus sit per se iudex personæ
lædenti. Ad exemplum verò Israelita
rum dici potest, eos Beniamitas bello
iustè impetisse tanquam sibi subiectos,
quia erant partes illius populi, quam
omnes tribus constituiebant part. 6. tract.
4. resol. 6.

20. Petes secundò: An in sexta causa
comprehendatur violatio legatorum?
Respondeo affirmatiuè cum Coninch
numero 24. & Theolog. communi. Et
habemus exemplum in 2. Reg. 18. vbi
Dauid Ammonitis bellum intulit ob
violatos legatos; quod etiam fecerunt
Romani bello Tarentino, Illyrico, Co
rinthio, & Michridatico. Vnde violan
tes legatos læsæ maiestatis rei sunt,
Cabeo parte 2. decis. 16. numero 1. parte
6. tractat. 8. resolutione 2. §. Atque ex his.
Verum non est formalis legatorum vio
latio, si puniantur a Principe, in cu
ius territorio grauius ultra terminos
legationis deliquerunt. Vnde V. Prin
ceps num. 17.

Inviolantē
legatos?

21. Petes tertio: An in septima in
cludatur negatio transitus exercitus ar
mati ante necessariam cautionem? Re
spondeo negatiuè: nam transeuntes te
nentur omnem securitatem facere non
nocedi, vnde quia ab armatis ferè sem
per timeri potest, sæpe eis transitus iure
negatur. Ita Coninch numero 51. parte 4.
tract. 4. resolutione 7 4. §. Nota. & part. 6.
tract. 4. resolut. 5.

In negantē
transitum
exercitus
nō tutos

22. Petes quartò: Quid si Princeps
interdicat exterius negotiationem & negotiatio
mercaturam, hospitium, vltim flaminū, nem
piscationem corallium, & margarita
rum, quæ de iure gentium omnibus sunt
communis? Esse iustam causam indi
cendi ei bellum, ait Victoria relect. de In
dis Insul. part. 2. inis. & hoc titulo iusti
ficat debellationem Indorum, earum
que regionum possessionem ab Hispanis
appre

In negantē
negotiationem
Hospitium
Vltimū fl
minum
Piscationē
corallium
&c.

apprehensam. Verum ego alius de causis Indos ab Hispanis debellatos existimo, & contra Victoriam insurgunt Palaus num. 4. & DD communiter ea ratione, quia nullo iure probari potest, deberi exteris commercium, & hæc omnia in tantum sunt communia, in quantum non prohibentur: nam si privatus acquirit suæ hereditatis dominium, cur non etiam Respublica acquirere potest dominium talium rerum, ita ut citra extremam vel grauem necessitatem, vel omnibus, vel aliquibus exteris interdiciere possit. *part. 4. tit. 4. resol. 74.*

In idololatras frage- res iura natura contra Deum, & homines?

23. Petes quintò: Cum nemo possit punire non subditos ob delicta in Deum commissa, cur dictum est in noua causa, debellari posse populum idololatram? Respondeo, reuera multos, inter quos Palaus num. 7. & Villalobos tom. 2. tract. 5. diff. 4. num. 14. contrarium docere, præfertim quod Princeps laicus non punit hoc delictum in suis subditis. Sed Solorzanus de iud. iure lib. 2. cap. 14. num. 16. tenet, tales licet puniri non possint ob violatum ius naturæ, quod debitur Deo cultum præscribit, puniri tamen posse, ob violatum illud, quo unicuique proprium reddendum, & nemini faciendum quod nobis factum displiceret, præcipitur, ut propter furta, larcinia, adulteria, homicidia, falsa testimonia, incestus, stupra ab ipsis, aut commissa, aut permissa. Et Syluester *verb. Iudaus, num. 4.* & alij docent, bellum moueri posse ob solam idololatram, præfertim si accedat auctoritas Summi Pontificis. Et quidquid sit de his opinionibus, de quibus nouissime ad partes agit Fagundez in *discalog. tom. 1. lib. 1. cap. 33. à num. 28* si infideles, præter idololatram, effrenata quoque tyrannide, humana carnis ingluuie, execrandis innocentium sacrificiis commaculantur, ut passim de Indis restatur Mendoza *volum. 1. disputat. 79. sect. 1. §. 21.* verius puto debellari posse. *part. 6. tractatu. 4. resolutione 10.* Aduerte hic Reginaldum *tomo. 1. lib. 21. cap. 8. numero 94.* assignare septem casus, in quibus contra infideles bellare liceat. Primus est, si possident

terras Christianorum, ut Turcæ: Secundus, si Christianos iniuria afficiunt, ut iidem afficiunt: Tertius, si Christianos à vera Religione abducunt: Quartus, si Euangelij prædicationem impediunt, de quo diximus *verb. Papa num. 3.* Quintus, quando à Christiano Principe eorum domino leges naturæ consentaneas recipere & obseruare renuant: Sextus, si committunt peccata, non solum contra Deum, sed etiam contra proximum. *Ibidem resolutione 17. Et heretici, & ad confirmationem: Septimus, si sub-* *cos.* dicti Principis Catholici incidant in hæresim, nam Deus olim filiis Israel præcepit, ut ciuitatem, quæ in tale crimen incideret, deleterent, Deuteron. 13. & ob hanc causam filij Israel filiis Ruben & Gad voluerunt bellum mouere, Iosue 22. ut probant Patres relati 23. *quasi. 4. c. displicet: & sequent.* Et ratio est, quia hæresis grauissima damna affert toti Republicæ: Seruandam tamen esse ordinem iuris, ut bellum eis non inferatur, nisi prius ab Ecclesia hæretici declarentur, cap. *cum secundum leges, de her. in 6.* Becanus verò in 2. 2. cap. 25. *quasi. 5.* tunc hæreticos bello puniri posse, inquit, quando à fide deficientes, alios quoque in eandem hæresim traherent, exemplo Moysis, qui partem populi vitulum adorantem bello adorsus, triginta eorum millia trucidauit. Et si conentur trahere vicinos alterius Regni, inuadisse posse à Rege istorum in defensionem, & iniuriarum vindictam *ibidem resolutione 19.*

24. Petes sextò: An regiones infidelium iuste inuadantur & possideantur ob donationem Pontificia? Respondeo, Gryphanus de *Insulis, cap. 24. à numero 59.* negat & in donationem noui orbis ab Alexandro Sexto Regibus Hispaniarum factam impiè inuehitur, quasi in donationem rerum alienarum, quæ futuri speciem sapit, *Gloss. in l. 1. Cod. si aduersus vendit.* Verum prædictam donationem firmant Malactius, Sepalueda, Borrellus, Paramus & alij, quos citat & sequitur Solorzanus *cap. 23. n. 68. & seq.*

Sandè Papa potest Principibus Christianis concedere terras infidelium, ob si de propagationem.

ad argumenta Gryphamij respondens: Quia nimirum Summo Pontifici ius inest, suam Evangelicam propagandi, & destruendi idolatriam, ut diximus verb. Papa, numero 3. part. 6. tractat. 4. re-

Quis si Prin-
cipis dubi-
tet de iusti-
tia belli.

sol. 18.
25 Pecestandem: An Princeps arma mouere possit dubius de iustitia belli? Ad hanc quaestionem respondet Syluius in 2. 2. quast. 40. art. 1. quast. 4. conclus. 2. 3. & 4. sub distinctione. In causa iniuriae, non posse, aut quia res tanti periculi non est, & sequenda ob causam dubiam. In causa possessionis non possidentem similiter non posse bellum mouere: quia iura fauent possidenti: quinimmo si in tali casu cum possessione vispoliaret, hunc contra ipsum licite insurgere posse, quia iniuria affectus est. Posset tamen bellum mouere, si plus iuris habere videatur, & compensatio- nem perens admissus non fuerit, si quidem res sit grauis, & digna bellorum periculis: nam possidens in dubio tene- tur admittere legatos partis aduersae pro examinando dubio, etiam aequali. Si autem neuter possidet, & dubium est aequale, bellum moueri posse, non pro recuperatione totius, sed tantum par- tis, vel eius compensatione, quia res in tali dubio, aut diuidi, aut ex aequo compensari debet. Ita ille. Sed aduerte, quod si Princeps possidens, magis inclinet in eam partem, quod res sit aliena, non propterea ad restitutionem aliquam obligatur: quia talis pro- pensio non euacuat dubium, & ideo a possessione superatur. Sic Granada in 2. 2. controuers. 3. tractat. 12. disputat. 4. sect. 3. §. 2. numero 24. part. 4. tractat. 3. re- solutione 50.

PUGNA SEU BELLUM

Quoad Duces, & Officiales.

Duces p^o 26
cetera sunt
minuere
numeros
Dices grauissime peccant, si plu- res milites, quam reuera habe- ant representent, suos quandoque fa- mulos in milites & centuriones eligen-

tes, ut stipendia sibi approprient; & si propter defectum militum aux amitta- tur, vel alia damna consequantur, tene- tur ea omnia reparare. Item, si cum exercitu processuri, qua transituri sint non exponant, ut a pagis & ciuitatibus pecuniam accipiant ad redimendum hospitium, nam quamuis liberum eis sit, hunc vel illum populum praegrava- re, quando onus non potest, aequaliter diuidi, non tamen possunt facere hanc electionem venalem, & pretium sibi re- tinere, potius enim expediret, ut ij, qui exercitum hospitantur, per aliorum contributionem subleuantur. Ter- tiod, si ob negligentiam, vel futum pa- rent militibus cibum & potum & alia huiusmodi corrupta in excidium mili- tum, & ca. ut simulent se praeparasse om- nia necessaria de mandato Principis, & reuera praeparant in minori quantitate, aut praeparant ea dolosa, & falsa. Sic

Molina disput. 116. Nonnullos alios ca- sus enumerat Layman lib. 2. tractat. 3. cap. 12. numero 18. ut, si milites cetera in- ter necionem exponant absque necessitate, si castra in locis palustribus & noxiis figant cum periculum morbi, aut con- tagionis, si in soluendis stipendiis usura- riis cambiis utantur, si dimissis veteranis militibus in expertos adscribant minori stipendio: & denique, si stipendium mi- litibus subtrahentes, permittant eos ne- cessaria sibi a rusticis, & aliis in nocen- tibus extorquere. par. 6. tractat. 4. resolut. 27. Et tu addo, si faciles sint in conce- dendo militibus, discedendi faculta- tem, quando urget eorum necessitas, ut alij deinde sumptus fiant in eisdem, vel alijs perducendis, cum vexatione po- pulorum hospitantium, & dispendio Principum: aut sint multum discentes, quando eorum ministerio non multum indigent, & occasionem praebent, ne milites ad bellum in posterum velint accedere. Ibidem resolutione 25. circa imp- dium.

27 Petes hic. Postquam quod Duces non possunt imminuere numerum militum ad arcis custodiam designatum, retenta sibi stipendiis, quando aux timer- inua-

militum ob
auaritiam.
Extorques
ro a populi
pecunia in
redemptio-
nem hospi-
tij.

Prouidera
militibus
visualia
noxia.

Exponere
militibus cer-
ta & non
necessaria
neci.

Stipendia
subtrahere

Et discedi-
di licentiam
concedere,
aut denega-
re quando
no expediat.

Es milites
ob auaritia
minuere si-
licitate pul-
inua-

etiam in inuasione, & illa subiectio eius expugnationem minatur; poterunt ne id facere tempore pacis, quando nullum periculum imminet? Respondeo, Du Vallium in 2. tractat. de char. quest. 16. art. 4. inclinare in eam partem, quod possint, & probabile existimare, quod Rex tacite consentiat: quia id consuetum est inter nobiles; & ipse videt, & taceret. Idemque dicendum existimat, de Ducibus, & Capitaneis, si tempore pacis centurias diminuunt. Sed puto, Regem revera hæc nescire, & proinde non consentire. p. 6. tr. 4. ref. 27. §. Sed non desinat.

Item per- Petes secundò, An liceat Duci permittere militibus Civitatis direptionem, vulgo il sacco? Respondeo, aliquando licere, quando nimirum ipsa obstinatus resistendo id meruit, aut iudicatur necessarium, ut milites spe prædæ ad expugnationem animentur, & aliæ civitates non tam obstinate resistant. Est communis opinio, & sine vlla reprehensione communiter practicatur. Advertunt tamen Doctores, illicitum per-

Aut non accidens esse posse ob scelera, quæ in tali direptione à militibus committi solent, ob quæ saltem curandum est à Ducibus, ne talia delicta sequantur, prius quidem severe prohibendo, postea vero contravenientes irremissibiliter puniendo. Layman ubi sup. numero 13. & alii parte 6. tractat. 4. resolut. 21. Si autem bellum esset iniustum, Duces & Tribuni tenerentur ad omnia damna, quæ sui milites ipsis iubentibus intulissent ibid. resolut. 31.

Qua simil- 28. Peccant quoque alii officiales in bello (ait Bécanus in 2. cap. 25. quest. 15 numero 3.) si comportantes ad exercitum victualia, per avaritiam corruptum, & noxium offerant cibum. Si pulveri tormentario extraneam admisceant ex quo ad victoriam reddatur inhabilis; si plus à militibus, quam præscriptum sit, exigant pro cibo, potu, armis, &c. & si in designandis hospitibus alicui ad plures domos schedulas præbeant, ut in vna se recipiat, ab aliis præsumam sumata. Ad quæ multum atten-

dere debent Confessarii officialium, ait Molina ubi supra parte 6. tractat. 4. resolut. 28.

29. Petes hic primò, An liceat Ducibus & militibus supernaves militantibus contra infideles, vel hæreticos, quando aliter manus hostium fugere non possunt, ignem pulveri admove- re & ipsi, & naves in hostium potestatem deveniant? Respondeo, nos V. Occidere, num. 36. negativam sententiam docuisse, quæ est communis, & astruitur p. ovismè à V. vigers de iustitia, tractat. 2. cap. 2. dub. 18. numero 106. vbi id solum permittit in casu, quo se milites in mare deicerent cum spe aliqua salutis, licet cum periculo incendii. Et ratio est; quia nemo potest directe se ipsum occidere. Verum Fagundez in decal. tomo 1. lib. 3. cap. 1. numero 14. alii apud ipsum affirmant, aiuntque in eo casu Ducem non intendere per se propriam necem, sed hostis debilitatem, ne præda capta insolentior fiat in eius Regem; operaturum aliàs se hostes incolumem occidisse. Et eandem rationem esse de eo, qui pulveri hostili arci subiecto ignem adhibet, certus se momento dissipandum. Et sanè certissimum est, in bello iusto, posse quem pro salute patriæ facinus aliquod aggredi, etiam si certissima in de morte ei eventura sit, ut docet Victoria de hom. ad vit. & exemplum habemus in Samsone, qui licet columnam Dei iustu divulserit, poterat etiam id facere sine illo, ut ait Sayrus lib. 7. capite 9. numero 9. parte 6. tractat. 4. resolut. 48.

30. Petes secundò, An liceat Episcopo esse Duce supremos in exercitu sive terrestris, sive maritimo? Respondeo, non licere: quia Clericis bellare interdicitum est in iure; ut dicemus infra. p. Quando vero graves causæ concurrunt, & Clerici bellare possunt, non peccant Episcopi exercitum ducentes, præsertim si accedat Pontificis dispensatio. p. 6. tract. 4. ref. 33.

An liceat Duci praticanti in mari contra infideles, cum non est spes evadendi, ignem pulveri iniicere, ne in hostium potestatem deveniant?

PUGNA SEU BELLUM
Quoad Milites.

Milites pu-
gnare non
possunt in
bello iniu-
sto.

Ipsi tamen
non tenen-
tur belli in-
iustitiam
examina-
re.

Si autem
in iniusto
scienter pu-
gnent, te-
nentur ad
restitutio-
nem.

Milites alii sunt subditi Principis bellantis, alii non sunt. Et primi sunt non solum vassalli, sed etiam stipendiarii, qui continuis stipendiis sub eodem Principe tam belli, quam pacis tempore agunt. Neutri ex his bellare possunt: in bello evidentiter iniusto, sicut nec tortor ex equi potest sententiam evidentiter iniustam. Quousque tamen de iniustitia belli eis non constat, bellare possunt, nec iustitiam belli examinare tenentur, sicut nec tortor examinare tenetur sententiam iudicis: sed bellare possunt quamvis dubii: nam in dubiis presumendum pro Principe, qui est in possessione sui iuris, quapropter dubium privati non potest. Et alioqui impossibile esset singulis militibus tribunal erigere, & ab unoquoque sententiam expectare, communicando quoque eis consilia, quae pierumque oportet tacere. Quae omnia procedunt etiam in non subditis, ut docet Navarra de restit. lib. 2. cap. 3. numero 278. & alii post ipsum part. 3. tractat. 5. resolut. 96. part. 4. tractat. 4. resolutione 12. & liberiorius in part. 6. tractat. 4. resolutione 9. Quod si postea comperiant bellum iniustum esse, tenentur a bello desistere, & restituere hostium spolia, si quae habent, aut ex eis facti sunt ditiores. Non subditi vero secundum Reginaldum *tom. 2. libr. 21. cap. 8. numero 104.* tenentur restituere, non solum si iniustitia belli fiat evidens sed etiam dubia, dum Princeps non restituit *p. 6. tract. 4. res. 35. §. Sed hic obiter.*

32. Porro milites pugnautes in bello iniusto scienter, clarum est ad restitutionem teneri. Dubium tamen est, an singuli teneantur ad totum damnum, an vero ad illud solum, quod per se ipsos intulerunt? Et Caietanus *in 2. 2. quast. 62. art. 7.* & alii tenent, singulos teneri in integrum: quia unus sine alio non au-

deret, nec posset damnum inferre, viderem nimiram invadere, &c. unde omnes vicissim se adiuvant, & concurrunt ad totum damnum. Lorca *disput. 53. numero 5.* probabiliter putat, teneri solum ad damnum illatum a seipsis. Vvigerus vero *tractat. 3. cap. 2. dub. 5. numero 40.* distinguit, & opiniones conciliat hoc modo: Si milites invadunt urbem iussu superioris, nil inter se de praeda communicantes, sed superato loco praedas facere incipientes unusquisque per se, absque villo respectu unus ad alterum, unusquisque tenetur ad suam partem tantum. Si autem communi consilio, & mutua exhortatione, & veluti una manus locum, aut domum depraedantur, ut saepe contingit in invasione oppidorum minus firmorum, aut si exercitus se absque superiorum mandato animat ad expoliationem urbis, tunc singuli tenentur in integrum *par. 4. tra. 4. res. 31. & olim p. 3. tr. 5. res. 86.*

33. Si autem bellum sit iustum, milites retinere possunt omnia mobilia, quae rapuerunt, Ducibus permittentibus, si quidem sunt inimicorum. Adverte autem, quod quando Dux interdicat militi spolia in bello iniusto, tunc pensanda est causa talis prohibitionis, nam si prohibet ob commiserationem ipsorum, tenentur milites hosti restituere spolia nam iniuste abripiunt dum non accedit licentia Ducis tanquam sententiam iudicis. Si vero prohibeat, ne miles spoliis onustus minus apertus sit ad victoriam, tunc contravenientes peccant solum contra obedientiam, & ad restitutionem non tenentur. Mendoza *volum. 2. disputatio. 196. sect. 13. §. Non desinam §. 130 part. 6. tract. 4. resolut. 16.* Furtiva autem stabilia ab hostibus possessa restituenda sunt veris dominis. Mobilia vero probabile putat Valentia *tom. 3. disput. 3. quast. 16. punct. 3.* retineri posse. Quod, quamvis non procedere de iure naturae, sed Caesareo, doceat Molina *disputat. 18.* in omni tamen natione introductum est approbante consuetudine, ut ait Sa, V. *Bellum, numero 16.* ac proinde iustificatur iure gentium, quid-

Secundum
aliquos sine
guli in inte-
grum. Se-
cundum al-
ios tantum
pro rata.

Quid si bel-
lum sit ius-
tum, sed
Dux prohibet
militi
praedam?

Dicit Bernardus lib. 4. de consid. ad Eug. colligit hanc prohibitionem ex verbis illis Matth. 26. *Mitte gladium tuum in vagina Nazianzus* verò Orat. 2. de pace ex 2. ad 1. imoth. 2. ibi, *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* Sed revera ex his non colligitur, bellum Clericis ex natura rei, absolute & intrinsecè repugnare; nam alioqui dispensatio Pontificis in hoc non valeret; sed quod regulariter, & seclusa urgente causa, convenientius sit, & rationi magis consentaneum, ut Clerici à militie abstineant. *6. tr. 4. ref. 33.*

Nisi magna necessitas urgeat.

37 Si ergo magna urgeat causa, possunt Clerici bellare etiam per seipos, ut nimirum in defensionem propriæ vitæ, proximi innocentis, præsertim reipublicæ utilis, ut ait Caiet. *quasi. 40. art. 2.* item patriæ contra iniustos invasores *capite 2. de immun. Eccles.* item ad obtinendam victoriam Ecclesiæ, & Christianæ reipublicæ valde proficuum. Regulariter tamen in bellis offensivis talis necessitas non contingit, quia adhiberi possunt milites laici. Ita Malderus in 2. 2. *quasi. 40. art. 2.* Et in his casibus Mendoza existinat, Clericos vulnerantes, & occidentes non fieri irregulares, *off. 2. §. 139. part. 6. tract. 4. ref. 35.* quod etiam docet Coninch *disp. 35. dub. 6. num. 91.* Et ita tenendum est: quia talis occisio, aut vulneratio non est culpabilis. *part. 6. tr. 4. resol. 38.*

Quod non est intelligendum de minoribus.

38 Adverte etiam, in supra citatis iuribus bellum non prohiberi Clericis constitutis in minoribus, qui proinde in bello iusto pugnantes non peccant, nisi fortasse per accidens, quatenus se exponunt periculo irregularitatis, & inhabilitatis ad suum officium, ut ait Lorca *disp. 51. n. 13.* Et si sint beneficiati, non propterea peccabunt mortaliter, nisi beneficii postuleat residentiam, aut eorum obligatio non impleatur: & sic prædicatur in Germania à Canonicis nondum capitularibus cætarum diocesium. Si tamen eos contingat aliquem per seipos occidere, debent beneficium resignare, aut dispensationem impetrare.

(Quod contra Lorcam n. 2. 4. non procedit) si Clerici pugnaverint cum licentia Summi Pontificis: nam is censetur tollerare irregularitatem, quia id connexum est licentiæ bellandi, quando conceditur Clericis, qui deputati sunt ad Ordinum exercitium, unde non est paritas de laicis bellantibus in bello iusto, nam hi non sunt deputati ad idem ministerium, & ideo pugnare non est eis illicitum. Molina apud Lorcam *ibid. ref. 38. §.* (Et sic cum ad secundum. Idem dicendum de religiosis laicis, qui propria manu bellantes, solum venialiter peccant: gravius tamen, quam Clerici beneficiati. Durall. verò *quasi. 16. art. 7.* videtur maiorem culpam in Religiosis convulsis, aut Acolythis præstantibus culpam agnoscere, atque in hoc à suis Prælatibus dispensare non posse, præcipue propter scandalum, *p. 6. tr. 4. ref. 34.*)

Quid si sint beneficiati, peccabunt solum venialiter, dummodo beneficio serventur.

(Et sic cum licentia Pa-pæ pugnet, non manet irregula-res.)

Et idem de eundem de Religiosis nondum in sacris.

PUGNA, SEV BELLUM
Quoad Ecclesiasticos assistentes.

39 Non est prohibitum Sacerdotibus Clericis, aut Religiosis bello interesse pro ministerio spirituali militum, nec non ad consolandos eos, & excitandos ad pugnam, modò non horrentur specialiter ad occisionem, aut mutilationem inimicorum, quia hæc non repugnant statui sacerdotali. Et Innocent. in e. *quod in dubiis*, loquitur de bello iniusto. Dubium tamen est, num habere debeant licentiam Prælatorum, & si sint Episcopi, Summi Pontificis. D. Thomas insinuat, requiritur *quasi. 8. art. 2. ad 2.* quod probari potest ex e. *reprehensibile*, & cap. *quo ausu* 2. 3. *quasi. 8. aut Papa.* Lorca verò *sup. numero 18.* existimat, hos Canones abrogatos esse per contrariam consuetudinem, & ego puto cum talem licentiam quoad Clericos seculares non requirit, & iura citata non obstat: quia primum reprehendit Episcopos non solum assistentes, sed pugnan-

